

Riksdagens protokoll

2001/02:124

Torsdagen den 13 juni

Kl. 09.00 – 18.03

19.00 – 20.56

---

1 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet

Förste vice talmannen meddelade att statistiska uppgifter om riksdagsarbetet hade delats ut till kammarens ledamöter.

Statistiken skulle fogas som bilaga till detta protokoll.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
2001/02:RS2 till konstitutionsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående redogörelse skulle förlängas till *måndagen den 7 oktober 2002*.

Motioner
2001/02:Ub24–Ub30 till utbildningsutskottet

3 § Ändringar i riksdagsordningen, m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU37
Ändringar i riksdagsordningen, m.m. (prop. 2001/02:100 delvis).

Ändringar i riksdagsordningen, m.m.

Anf. 1 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Det betänkande som vi nu ska debattera bottnar i den ekonomiska vårpropositionen och frågan om indelning i utgiftsområden. Jag ska tala om skillnaden mellan majoritetens förslag till beslut och våra två moderata reservationer.

När det gäller den första reservationen menar vi att det är mest ändamålsenligt att anslaget för utrikesförvaltningen återförs till utgiftsområde 5. I den andra reservationen behandlas Försvarmaktens internationella insatser av fredsfrämjande karaktär. Vi menar att detta ska finansieras inom utgiftsområde 7. Det är det som handlar om internationellt bistånd.

Jag står naturligtvis bakom bägge reservationerna men nöjer mig med att yrka bifall till den första. Den handlar alltså om UD och utgiftsområde 5.

Utrikesförvaltningen skiljer ut sig från Regeringskansliet i övrigt, eftersom man har som uppgift att ansvara för hanteringen av Sveriges förbindelser med andra länder och med internationella organisationer. Utrikesförvaltningen berör därmed inte bara staten utan också ett brett spektrum av individer, grupper och juridiska personer. Det ger UD en vidare roll jämfört med Regeringskansliet i övrigt.

Regeringskansliet kan sägas vara ett stabsorgan med uppgiften att förbereda och samordna verksamheten för regeringen. Utrikesdepartementet däremot har inom sig såväl stabs- som myndighetsuppgifter. Därför menar jag att det är angeläget att frågor om UD:s organisation och dimensionering bereds sammanhållet med övriga utrikesfrågor. Därför bör anslaget för utrikesförvaltningen föras tillbaka till utgiftsområde 5.

När det gäller den andra reservationen, som handlar om finansieringen av internationella insatser, pekar vi moderater på att det är väsentligt att det skapas adekvata resurser för återuppbyggnad av ett civilt samhälle efter krig eller efter andra katastrofer. Särskild personal bör utbildas och hållas i beredskap för att snabbt komma på plats för återuppbyggnad och också för andra typer av hjälpinsatser.

Denna verksamhet, menar vi, bör finansieras inom utgiftsområde 7. Det är alltså det som handlar om internationellt bistånd. Samma modell gäller för övrigt för Statens räddningsverks internationella insatser. Den modellen kan lämpligen användas också när det gäller denna typ av bistånd. Jag står bakom även den reservationen, men jag yrkar, som sagt, bifall till reservation nr 1.

Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Får jag börja med att yrka bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande KU37.

Såsom Inger René har sagt är det inga stora meningsskiljaktigheter i det här betänkandet. Det som framför allt har delat utskottet är frågan om vilket utskott som ska bereda pengarna till Utrikesdepartementet och utrikesförvaltningen. Majoriteten har fastnat för att det är logiskt att betrakta Regeringskansliet som en enhet, en myndighet, och det har varit en strävan under en lång följd av år att organisera kansliet på det sättet. Då blir det logiskt att också beredningen av hela det ekonomiska anslaget för Regeringskansliet hanteras i ett och samma utskott.

Sedan ska jag gärna säga att det finns en poäng i den distinktion som reservanterna gör när det gäller de dubbla uppgifter som finns för utrikesförvaltningen. Utifrån hur majoriteten har sett det kan man naturligtvis säga att logiken bjuder att anslaget hanteras i ett utskott, men lösningen på den här frågan från majoritetens sida har också varit att vi noga har understrukit vikten av att utrikesutskottet får tillfälle att ordentligt yttra sig över de delar som framför allt berör verksamheten utomlands, ambasadorganisationen och annat. Den korta erfarenhet som vi har på det här området kan nog sägas vara god, och den visar att det är fullt möjligt och korrekt att hantera saken på det här sättet.

Det finns ytterligare en reservation, och den gäller frågan om var försvarets insatser utomlands egentligen ska bokföras. Man kan möjligen tro

att detta är en fråga om pengarna i sig, men man kan naturligtvis hävda att det inte blir mer pengar, oberoende av var vi bokför detta eller hur vi organiserar det här på olika utgiftsområden. Sedan kan man säga att Sveriges internationella åtaganden ska speglas inom ett särskilt utgiftsområde. Det finns en del logik i det resonemanget, men samtidigt är detta en verksamhet som är nära förknippad med just försvaret, så det kan vara svårt att ordentligt skilja ut och få en korrekt redovisning på det här området.

Får jag, herr talman, också konstatera att frågan om vilket utskott som ska bereda frågor beträffande Lantbruksuniversitetet är föremål för en motion. Utskottet konstaterar att det finns mycket som talar för att Lantbruksuniversitetet skulle beredas inom ramen för utbildningsutskottets verksamhet. Sedan kan man naturligtvis säga att logiken möjligen bjuder att Försvarshögskolan och Polishögskolan också ska överföras till utbildningsutskottet. Det är kanske inte alldeles enkelt att exakt bestämma vad som är det mest logiska och det mest kloka i det här sammanhanget. Just när det gäller Lantbruksuniversitetet har utskottet också uttalat att man får överväga den här frågan i samband med en större översyn av uppgiftsfördelningen mellan de olika utskotten.

Jag vill med det här, herr talman, yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

4 § Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

*Riktlinjer för den
ekonomiska politiken
och budgetpolitiken*

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU20

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (prop. 2001/02:100 och skr. 2001/02:101).

Anf. 3 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Vi är här i dag i slutet av mandatperioden. En sak som kan konstateras mycket enkelt är att det är så mycket i Sverige som hade kunnat göras bättre under de gångna åren. Det är så mycket som kan göras bättre under de kommande.

Vi kan föra en politik som innebär att vi får fart på företaget, en inflyttning av företagande till Sverige, en arbetsmarknad som fungerar, en välfärd där de enskilda människorna kan bestämma och ett stopp på utflyttningen av forskning. Vi kan föra en politik som stärker de enskilda människornas trygghet och som pressar ned den sjukfrånvaro som i dag urholkar det svenska samhällets ekonomi och arbetsmarknad.

Herr talman! Ingela Thalén, biträdande socialminister, sade i går angående politiken och sjukfrånvaron: Jag kan inte se någon större skillnad på det förslag vi kommer att presentera om några veckor och det som de borgerliga partierna har enats om.

Nej, det kan hon inte göra. Det kan ingen annan heller. Regeringens förslag finns inte. Det är frånvarande, precis som regeringen är det i varje viktig fråga. På samma sätt kan Björn Rosengren hävda att han inte ser

någon större skillnad mellan den politik som vi företräder när det gäller att få fart på företagandet och den som han kanske ska föreslå någon gång. Hans politik finns ju inte. Bosse Ringholm kan säga samma sak, att han inte ser någon större skillnad mot den skattepolitik som han kanske någon gång ska föreslå. Den finns ju inte. Den finns inte företrädd och representerad i den proposition som ligger till grund för riksdagens bearbetning här. Den har över huvud taget inte presenterats någon gång under denna mandatperiod.

När det gäller sjukfrånvaron, herr talman, är det en utveckling som har pågått i fem års tid. Regeringen har varit frånvarande, lika frånvarande som man är när det gäller debatterna om företagets utflyttning, arbetsmarknaden och valfrihet i välfärden

I problemområde efter problemområde är man frånvarande. Jag skulle gärna vända mig till finansminister Bosse Ringholm, men han är inte här. Han är också frånvarande, som om det är något slags ideologi i socialdemokratisk politik att vara frånvarande.

Ni har svartmålat in er i ett hörn när ni fördömer alla de förslag till förändringar som skulle kunna ge det svenska samhället lyftkraft och tillväxtkraft. Ni har från början varit emot privata daghem, föräldrakoopertiv, personalkoopertiv, behandlingsföretag, rekryteringsföretag, avreglering av telemarknaden och fri radio och TV.

Inom område efter område har ni varit emot det som ger människor ökad växtkraft och ökade möjligheter. Ni är det i dag också. Därför har ni svartmålat in er i ett hörn av passivitet tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet och är frånvarande.

Därför har vi också under de senaste sex åren haft den närapå sämsta utvecklingen av sysselsättning inom Europeiska unionen. Därför har vi ett rekordlågt nyföretagande som är lägre än i alla andra jämförbara länder, en rekordartad utflyttning av investeringar och företagsägande och en utveckling av sjukfrånvaron som saknar motstycke i något annat land. Vi har fått en eftersläpning som drabbar enskilda människors hushåll.

Under den tid som Göran Persson har varit statsminister har Sverige förlorat tillväxt. Jämfört med Finland är det 200 miljarder. Jämfört med OECD är det över 20 miljarder. För enskilda hushåll har detta inneburit förlorad välfärd och förlorade möjligheter.

Det allvarliga är att denna eftersläpning fortsätter. Om man läser regeringens proposition ser man att den kommer att fortsätta. Det kommer att röra sig om mellan 40 och 100 miljarder under den kommande mandatperioden om samma politik får fortsätta.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Jan Bergqvist och till Bosse Ringholm som är den som har det yttersta ansvaret men som inte är här. På vilket sätt kan ni vara stolta över detta när ni inte ens vågar tala om problemen? När vi borgerliga och vi moderater lyfter fram dessa problem gör vi det för att vi ser en möjlighet att göra något åt dem. Problemen ligger inom vår politiks räckvidd. Hur ser det ut i de delar av Sverige, där ni har genomfört er politik exakt såsom ni själva vill, där ni under mandatperiod efter mandatperiod varit ostörda?

Jag har gjort en undersökning, Jan Bergqvist och den frånvarande Bosse Ringholm. Jag frågade mig hur det ser ut i det perfekta socialdemokratiska samhället, där man har haft makten sedan så långt tillbaka som 1920 kanske. I undersökningen har vi utgått från den nya kommun-

indelningen och de kommuner där Socialdemokraterna i obruten följd haft makten sedan 1973. Där måste det socialdemokratiska skyltfönstret finnas. Där borde socialdemokrater kunna vara stolta över den politik som finns, och även vänsterpartister.

Men i dessa kommuner är det högre arbetslöshet än rikssnittet, mindre företagande och mindre mångfald i välfärden. Där fungerar skolorna sämre, i alla fall om vi mäter med avseende på betygen. Som en liten kompensation för att välfärden fungerar sämre, arbetslösheten är högre och sysselsättningen lägre får medborgarna betala en högre skatt.

Så går det när man för en politik som svartmålar förändringar och håller allt kvar i kommunens och det offentliga makt. Det drabbar människorna. Om jag jämför med de borgerliga kommuner som under denna tid har varit borgerliga och nu är moderatledda är skillnaden i skatt 2 ½ skattekrona. Det är 7 000 kr om året. Arbetslösheten är dubbelt så hög i de socialdemokratiska kommunerna. Mångfalden är hälften och ännu mindre än i de borgerliga kommunerna.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Jan Bergqvist: Hur kan det komma sig att socialdemokratiska kommuner, där ni har haft makten så länge, så genomgående är så misskötta?

Jag såg att Göran Persson, Bosse Ringholm och Annika Billström skrev en artikel om Stockholm häromdagen. De kunde knappt komma på någonting. Det är klart att de hade problem. I Stockholm är arbetslösheten lägre, mångfalden större, skatterna lägre och tillväxten bättre.

Jag vill ställa en fråga till Bosse Ringholm. Hans medarbetare kanske kan skriva upp den. Han har 15 minuter på sig att svara, efter att ha varit frånvarande i denna kammare. Varför skriver ni och attackerar Stockholm när det finns en lång rad – nästan hundra – kommuner i landet som så i grunden är misskötta eftersom ni har bromsat, stoppat och sagt nej på samma sätt som ni gör i svensk politik i dess helhet?

Herr talman! Konsekvenserna av att alltid säga nej är eftersläpning, utflyttning och en lång rad andra problem. Ni har låtit strukturproblemen bränna sig fast i det svenska samhället. Det blir en allt mindre andel privatanställda, mindre investeringar, mindre nyföretagande och mindre nytänkande. Det får också konsekvenser för den offentliga och statliga ekonomin.

År 2003 kommer, enligt Ekonomistyrningsverket, det underliggande budgetunderskottet att vara 60 miljarder. Då utgår verket från den ekonomiska utveckling som regeringen har räknat med som basalternativ. Om det blir ett sämre alternativ i fråga om sysselsättning och arbetsmarknad, som vi nu ser att vi är på väg in i, blir det underliggande underskottet 70 miljarder. Då sprängs utgiftstaken med 19 miljarder 2003.

Om ni dessutom börjar använda de 100 miljarder som Vänsterpartiet har krävt för nya utgiftsreformer och de 50 miljarder som ni själva har lovat kommer det statliga underliggande underskottet att närma sig 100 miljarder åren 2003 och 2004.

Visan börjar återupprepas. Bosse Ringholm håller på att ansluta sig till den rad av finansministrar som likt Kjell-Olof Feldt och Allan Larsson talat om en vändpunkt som inte finns och underminerat de statliga finanserna samtidigt som man låtit tillväxtkraften urholkas.

Det är vi som kommer att ta tag i detta efter er. Socialdemokrater brukar ibland ironisera över att borgerliga har otur. Det är sant. Vi har otur, för vi får alltid ta över efter er.

Men den goda saken är att vi har en politik för att ge Sveriges företagare en renässans, för att ta tag i de offentliga finanserna, för att skapa valfrihet, för att sänka skatterna och för att ge Sverige en tillväxtkraft som ligger över 3 %, men som framför allt ger människor mycket större möjligheter än köerna, de höga skatterna och bristen på mångfald.

Vi ska ge Sverige tillväxtkraft, och vi kan gärna ta över efter er därför att vi ser nu att ni får underkänt. Ni har varit frånvarande i de viktiga frågorna. Ni har inte klarat jobbet. Vi ska göra det.

(Applåder)

Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Vi måste återvända till den fulla sysselsättningens politik. Det kan låta konservativt tillbakablickande, men det ska inte uppfattas så. Världen har ändrats. Det krävs en ny vänsterpolitik för en ny tid. Den statliga ekonomiska politikens nuvarande redskap är viktiga men otillräckliga. Vi har sett stora företag över en natt fatta beslut som slår sönder privatekonomin för tusentals människor, samtidigt som beslutsfattarna får väldiga bonusar.

Vi måste våga ha en bredare debatt om ägandet och makten. Makten över ekonomin ska ligga i hela folkets händer. Det har kallats för ett återfall i kommunism när vi har envisats med den frågan. Men i så fall har hela svenska arbetarrörelsen varit kommunistisk åtminstone fram till den senaste socialdemokratiska programrevisionen i höstas.

En stark demokrati kräver starka offentliga finanser. För första gången på många år har vi en offentlig nettoförmögenhet, dvs. de offentliga tillgångarna är större än skulderna. Vi vänsterpartister har bidragit till det. Förr anklagade man oss för överbudspolitik. Vi vet att ni andra granskar oss. Vi räknar på varje krona. Vi skulle aldrig låtit de moderata och kristdemokratiska motioner som behandlas i detta betänkande passera. Era besparingar är luft. En karensdag till kan kanske kortsiktigt få några till att gå till jobbet sjuka. Men i det långa loppet leder det till större sjukvårdskostnader. Er enda rejäla pluspost i budgeten är utförsäljning av statliga företag. Ni tycks tänka som han som satte guldklockan på pantbanken, fick pengar i fickan och trodde att han blivit rikare.

Att Moderaterna inte vill ha offentligt sparande är logiskt eftersom inget bäddar så bra för högerpolitik som förstörda offentliga finanser. Det såg vi i riket i 90-talets början och i Stockholm nu. Men ni har fått problem. En utredning slår fast att ett medlemskap i EMU ställer krav på ännu större offentliga överskott än de 2 % av BNP som vi har som mål i dag. Sänker vi statsinkomsterna, som ni moderater vill, har vi i EMU inga vapen mot de kriser som kommer. Hur, Gunnar Hökmark, ska ni hantera det?

Till Socialdemokraterna vill jag säga: Varför ska vi spåka oss extra med en ännu hårdare budgetpolitik för att kunna gå in i en union som ändå innebär försvagade möjligheter att avvärja kriser? Två fackföreningsekonomer har nyligen visat att det behövs 6 % öppen arbetslöshet för att klara EMU:s inflationsmål. Låg arbetslöshet kräver att vi säger nej till EMU. Är det i denna vetenskap som ni undviker att debattera EMU?

Mer måste göras för att klara sysselsättningsmålet. Vi har enats om ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting i år. Det är bra men otillräckligt. Kommunernas och landstingens ekonomi blir sämre 2003 och 2004 än i år. De lär knappast våga tidigarelägga anställning av personal nu som de inte har råd att avlöna därefter.

Ett rejält bidrag till sysselsättningen kräver att stödet permanentas. Flera händer och klappande hjärtan i vård och omsorg är det effektivaste sättet att bekämpa stress och sjukskrivningar. Ge besked nu! Jag får också beklaga att finansministern inte är här. Jag ställer frågan till Janne Bergqvist och hoppas att den förmedlas till Bosse Ringholm: Ge besked nu, eller duger inte riksdagen som plats för offentliggörande? Måste det till en partikongress?

Vi måste också göra mer åt de stora klass- och könsklyftorna. Handel, hotell och restaurang utgör tillsammans med vård och omsorg en mycket stor del av kvinnors arbetsmarknad med låga löner. Lönesättningen i kommuner och landsting är en huvudförklaring till att kvinnor i genomsnitt tjänar långt mindre än män. Inga jämställdhetslagar i världen räcker för att bryta detta mönster som är en del av samhällets könsmaktsordning.

Vi har föreslagit att vi i ett första steg under kommande mandatperiod ger kommuner och landsting ett ökat utrymme på 10 miljarder kronor så att man där kan teckna avtal som ger de stora kvinnodominerade yrkesområdena inom offentlig sektor rejäla lönepåslag. Vi hävdar att det finns ett samhällsekonomiskt utrymme för det. Överskottet i de offentliga finanserna lär hamna totalt minst 50 miljarder kronor över budgetmålet på 2 % av BNP över den femåriga konjunkturcykeln 1999–2003.

Göran Persson tycks ha sagt på Landstingsförbundets kongress i går att de 10 miljarderna dels är ett slagord, dels att det är för lite pengar. Vilket är det nu då? Är det ett slagord eller är det för lite pengar? Det är för lite pengar, men det är vad vi tycker att vi ansvarsfullt kan få fram. Det är ett realistiskt förslag. Det kan genomföras.

Det behövs också andra beslut för att stärka ekonomin för dem som har lägst inkomster. Debatten om fastighetsskatten har handlat för lite om hyresgästerna. Vi har pressat ned skatten på hyreshus, men det krävs mer. Vi måste ha fler billiga hyreslägenheter.

Att inordna tandvården under högkostnadsskyddet och höja de lägsta pensionerna är andra exempel på åtgärder med god träffsäkerhet. Det är svårt att förstå de borgerliga partier som tycker att det är viktigare att ta bort förmögenhetsskatten och ge kraftiga inkomstskattesänkningar till miljonärer.

Borgarna påstår att sänkta skatter är universalmedicinen för fler jobb. Men de har fel. När hemmafruarna strömmade ut på arbetsmarknaden på 60- och 70-talen betalade de också in mer i skatt. En arbetslös som får ett jobb i näringslivet betalar in ungefär 100 000 mer i skatt och sparar in lika mycket i bidrag. I Sverige är andelen sysselsatta av den vuxna befolkningen 10 % högre än genomsnittet i EU. Framst beror det på att vi har mobiliserat en högre andel kvinnor i förvärsarbete. Full sysselsättning går väl att förena med ett solidariskt skattesystem. Jämställdhet är produktivt.

Borgare älskar att påstå att Sverige har fallit i välståndsligan. Men de väljer noga sina jämförelseperioder för att de ska passa egna syften. Som

vi visar i betänkandet föll vi mellan 1947 och 1997 från plats 6 till plats 8 bland OECD-länderna räknat i BNP per capita. Men vi ökade från 60 % till 80 % jämfört med USA. Sedan dess har vi troligen stärkt vår position. Enligt FN har vi världens bästa livssituation för kvinnor. Räknar vi med det och med miljöskulden är vi troligen i fatt.

Men jag vill inte blomstermåla. Stora brister finns i vård och skola. Vi har stora klassklyftor, stora könsklyftor, stora regionala klyftor. Den ekonomiska makten är extremt skevt fördelad. Man frågar oss vänsterpartister hur vi kan samarbeta om en politik som leder till sådana följder. Mitt svar är att klyftorna till största delen bestäms av krafter som politiken inte råder över. Det är därför maktförhållandena måste ändras.

Om inte vi samarbetat med regeringen hade den samarbetat med borgerliga partier. De som minns åren 1995–1998 vet att en sådan politik blir mer orättvis. Nästan alla socialdemokrater säger sig vara stolta över det som har genomförts nu. Men alla de sakerna har de först sagt nej, nej, nej till i förhandlingar med oss. Vi gav inte upp. Vi pressade fram högre anslag till skolan. Vi pressade fram höjd a-kassa.

Vi drog Bosse Ringholm allt vad vi kunde i vänsterarmen. Det skedde i de slutna förhandlingsrummen på Finansdepartementet. Det var osynligt för väljarna. Av bl.a. det skälet måste vi ändra formerna för samarbetet så att det blev mer öppet. Nu kan vi bara hoppas att vi blir trodda i valrörelsen. Utan en starkare vänster som kan dra socialdemokrater i vänsterarmen kommer Hökmark, Odell, Alf Svensson och deras kolleger att dra dem hårt i andra armen. Då dras de ned i högerträsket.

Till sist vill jag tacka mina utskottskamrater och finansministern – när han kommer – för samarbetet. Vi möts i valrörelsen och kanske nästa år i fotbollsmatchen mellan regering och opposition. Jag hoppas att ni socialdemokrater då har kommit så långt med feminism att också ni har ett tvåkönat lag. Vi borde spela ihop då – ett röd-grönt tvåkönat lag med lika många tjejer som killar.

Kanske får jag skryta med att Anders Svensson faktiskt har varit med i Guldhedens IK, min fotbollsförening, när jag har spelat i Old Boyslaget. Jag kanske kan övertala honom att komma och träna oss – ett röd-grönt lag, en röd politik för en grön miljö. Inte kan vi spela som landslaget i Japan och Sydkorea, men kvaliteten höjs väsentligt om politiken är röd, grön och feministisk.

Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Efter Johan Lönnroths inlägg vill jag först och främst bestämt yrka bifall till reservation 1.

Jag har tydliga frågor till Johan Lönnroth. Ni går till val, och ni har partikongressbeslut, på ökade utgifter på 100 miljarder kronor. Enligt Ekonomistyrningsverket kommer utgiftstaken att sprängas med 16 miljarder 2003. Får vi den ekonomiska utveckling som vi med hänsyn till börsfall ser kommer utgiftstaken att spräckas med 20 miljarder 2003. Vi kommer att få ett statligt underskott som med den försiktiga utvecklingen närmar sig 70–80 miljarder.

Därutöver vill ni genomföra utgiftsreformer som handlar om 100 miljarder. Pondera att ni får igenom en del av detta. Pondera att ni får igenom 50 eller 25 miljarder. Då närmar sig det statliga underliggande underskot-

tet 100 miljarder kronor. Då närmar sig det statliga underskottet 100 miljarder, Johan Lönnroth!

Då ställer jag en fråga till Johan Lönnroth som företrädare för regeringskoalitionen. Bosse Ringholm är ju inte här. Han är frånvarande även rent fysiskt. Vad är det ni ska spara på för att klara utgiftstaken som med ESV:s prognos handlar om 16 miljarder i besparingar och med en sämre utveckling 20 miljarder, om ni dessutom ska införa reformer på 50 miljarder? Jag ställer frågan därför att mönstret går igen. Ni ger stora löften och säger att allting är bra.

Svara gärna på frågan, Johan Lönnroth: Hur kommer det sig att de sedan 1973 socialistiskt styrda kommunerna är så mycket sämre skötta än andra kommuner i Sverige?

Anf. 6 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Vi har under den här mandatperioden tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet genomfört reformer i storleksordningen – jag kan inte den exakta siffran – många tiotals miljarder kronor. Vi har klarat detta därför att vi samtidigt har sett till att få in inkomster som väl täcker utgifterna. Bl.a. har vi klarat detta genom ökad sysselsättning.

Gunnar Hökmark och hans regering i början av 90-talet åstadkom ett offentligt underskott på storleksordningen 12–13 % av bruttonationalprodukten. Det har vi nu vänt efter träget budgetgnetande till ganska hyggliga överskott i de offentliga finanserna. Vi kommer självklart aldrig att medverka till att vi kommer tillbaka i det offentligfinansiella moras som Gunnar Hökmark och hans parti en gång så starkt bidrog till.

Det bästa sättet att finansiera reformer – och det konstaterade vi på vår partikongress – är genom att fler jobb ger större skatteinkomster och underlag för de nödvändiga reformerna.

Varför röstar man i arbetarstadsdelar och stadsdelar med många flyktingar och invandrare med stora ekonomiska problem på Socialdemokraterna och Vänsterpartiet? Varför röstar man i överklassområdena mera på Moderaterna? Jag tror att Gunnar Hökmark förstår den analysen. Ni driver en intressepolitik för överklassen. Självklart röstar överklassen på er.

Anf. 7 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det var någon i denna kammare som inte mycket tydligt kunde notera att Johan Lönnroth inte hade ett svar på någon av mina frågor.

Först och främst vet Lönnroth mycket väl att den utveckling vi hamnade i i Sverige i början av 90-talet berodde på en skenande utgiftsökning som skedde under slutet av 80-talet. Den vände under 1993. Det är därför ni kan säga att det var som värst då. Det var 1993 den vände med hjälp av utgiftsminskningar och en offensiv politik inom andra områden.

Nu är frågan hur vi ska hantera den situation ni på nytt driver fram. Ni har skapat nya utgiftsökningar. Ni har drivit igenom utgiftsökningar, och ni har finansierat dem med höga skatter. Det har lett till ett lågt nyföretagande och lägre sysselsättningsutveckling än i andra europeiska länder. Det kan man från Johan Lönnroths perspektiv vara stolt över.

Nu är situationen sådan att vi har ett växande statligt underskott. Det blir ännu större. Utgiftstaken sprängs enligt ESV:s prognos med 16 miljarder. Men om man genomför bara hälften av det ni vill ha genomfört sprängs utgiftstaken med 60 miljarder.

Jag ställer frågan just av det skälet att ni beskriver ekonomin som att allt är väl och att det går bra att genomföra nya utgifter: Vad ska ni spara på? Enligt de bästa av scenarier måste ni ta tag i 16 miljarder. Men med den utveckling som nu råder handlar det om åtminstone 20–25 miljarder under 2003. Det underliggande statliga underskottet närmar sig kanske 100 miljarder om en fjärdedel av er politik genomförs.

Som företrädare för regeringskoalitionen måste man kunna ge ett lite bättre svar än att skylla allt på Carl Bildt. Ta ansvar och ge besked! Ni går till val tillsammans, och ni ska svara tillsammans.

Anf. 8 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Det är rätt, Gunnar Hökmark. Det var inte bara borgerlig politik som medförde krisen i början av 90-talet. Det var mycket mer komplicerat. Men under senare tid har Sverige faktiskt klarat sig bättre än EMU-länderna i genomsnitt både när det gäller sysselsättning och ekonomisk tillväxt.

Ja, det finns en risk för att utgiftstaken spräcks. Det fanns sådana risker förra året och förrförra året. Vi klarade upp dem.

Vad ska vi spara på? Det är välkänt att vi har några gamla käpphästar. Vi sparar gärna mer på det militära försvaret. Det finns en del i den centrala statliga apparaten som det går att spara på. Men det är ganska lite pengar. De stora besparingarna finns i a-kassan. Hör du vad jag säger, Gunnar Hökmark? Hur? Genom att fler kommer i arbete. Det finns stora besparingar att göra i a-kassan. Vi vill spara på sjukersättningen, Gunnar Hökmark, genom att färre blir sjuka och genom att få en ny politik som ser till att människor inte blir så sjuka. Vi vill spara på socialbidragen, Gunnar Hökmark, genom att få färre socialbidragstagare. Vi ska spara på bostadsbidragen, Gunnar Hökmark, genom att se till att hyrorna blir lägre, bl.a. genom att avveckla fastighetsskatten på hyresbostäder.

Vi är inga anhängare av stora bidrag. Vi anser att hela svenska folket ska komma i arbete. Gör de det betalar de så mycket i skatt att vi klarar generösa välfärdsreformer. Dessutom ska vi driva en politik som minskar könsklyftor, klassklyftor och regionala klyftor. Det är helt i motsats till er politik, Gunnar Hökmark.

Anf. 9 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Det var intressant att lyssna på replikskiftet mellan Johan Lönnroth och Gunnar Hökmark. Jag noterade att på samtliga de områden som Johan Lönnroth ska spara ihop de 60 miljarderna ökar kostnaderna i dag. Tänk på det, Johan Lönnroth!

Herr talman! Ännu en mandatperiod med Socialdemokraterna vid makten går mot sitt slut. Sverige har nu den högsta arbetslösheten i modern tid efter en flera år lång högkonjunktur. Fler än någonsin saknar arbete i en motsvarande situation. Sammanlagt handlar det om ungefär 700 000 personer som antingen saknar arbete eller som vill arbeta mer än vad de får möjlighet till. Samtidigt, herr talman, är den svenska löneinflationen den högsta bland våra konkurrentländer. Ovanpå detta är

400 000 människor sjukskrivna, och ungefär lika många är förtidspensionerade. Regeringen börjar, som Gunnar Hökmark mycket riktigt har påpekat, låna till driften redan nästa år, samtidigt som utgiftstaken hotar att sprängas. Så här kan det helt enkelt inte få fortsätta. Svensk välfärd håller tyvärr i all tysthet på att undermineras.

Regeringen är ”stolt men inte nöjd” med vad den utträttat. Vad är man stolt över? Ja, inte kan regeringen vara stolt över den goda internationella konjunkturen under merparten av mandatperioden. Den gåvan utifrån är man i stället inte nöjd med. Är regeringen stolt över att Sverige fortsätter att bli relativt sett fattigare? Är man stolt över att antalet vårdplatser har minskat med 30 % sedan Socialdemokraterna kom tillbaka till makten 1994? Är den stolt när sjukskrivningar och förtidspensioner ökar explosionsartat och i år beräknas kosta fullständigt ofattbara 113 miljarder kronor? Är det därför Göran Persson och hans ministär står så totalt handfallna inför den ökande ohälsan? Man är alltså stolt. Den stoltheten har varat i fem år nu. Sedan 1997 har ohälsokostnaden i princip stigit med svindlande 25 miljoner kronor per dygn. Inte nöjd? Nej, det är inte vi heller. Men en regering som är så passiv så länge inför ett så stort samhällsproblem måste bytas ut!

Hur skulle man förresten kunna vara nöjd när svenska låginkomsttagare fortfarande beskattas hårdast i världen? Hur skulle man kunna vara nöjd när svenska industriarbetares och barnfamiljers köpkraft är bland de lägsta i hela i-världen och när de fattiga familjerna i Sverige blir fler och inte färre? Hur skulle man kunna vara nöjd när vårdköerna växer och när så många av våra äldre inte får en värdig vård och omsorg? Hur skulle man kunna vara nöjd när företag och kapital flyr landet medan ”Trivsel-Torsten” Persson gratulerar? Hur skulle man kunna vara nöjd när valfrihet och dynamik bromsas och motarbetas i nästan alla hörn? Hur skulle man kunna vara nöjd när människor inte känner trygghet på gator och torg? Hur skulle man kunna vara nöjd när Sverige inte ens under goda år orkar ta igen den tillväxt vi förlorat gentemot omvärlden, utan i stället fortsätter att halka efter?

Jag noterade att Johan Lönnroth vände och vred på statistiken. Läs Internationella valutafondens senaste uppgift. BNI-siffrorna visar Sveriges egna inkomster. BNP inkluderar en hel del annat, som vinster som går till utvecklingen, med tanke på att det är fler och fler utländska ägare till svenska företag. Tittar vi på BNI-siffrorna, som beskriver vår verkliga inhemska köpkraft, ser vi att Sverige ligger på 26:e plats. Det är det som märks ute i de svenska äldreboendena, som märks ute i den svenska skolan och som märks i låginkomsttagarnas plånböcker.

Nej, det är inte särskilt mycket som står rätt till. Nästa års underliggande underskott i statens finanser, som Bosse Ringholm och Göran Persson har ansvar för, går enligt ESV back med 60 miljarder. Hela överskottet i de offentliga finanserna ligger i pensionssystemet, som Ringholm och Persson inte har ansvar för och inte kommer åt. Och tur är väl det! Annars hade det väl gått med pensionsfonderna som med Riksbanken, att man hade tullat på de fonderna. Utan de 40 miljarderna från Riksbanken hade statens underskott varit ytterligare 40 miljarder stort – aggregerat, Johan Lönnroth. Listan kan göras mycket längre.

Frågan är: Vad är det egentligen som kvarstår för regeringen att vara stolt över? Att dela ut pengar när konjunkturen är god, herr talman, är

ingen större konst, inte minst med den höga skattekvot som vi har i Sverige. Det är baksidan av det myntet som är det stora problemet: konjunkturkänsligheten i finanserna när konjunkturen viker.

Socialdemokraternas kompakta brist på långsiktig tillväxtpolitik är grundorsaken till i stort sett alla de resurs- och välfärdsbrister som vi ser runtomkring oss i dag, inte minst i vården, skolan och äldreomsorgen. Därför är ett regeringsskifte mer angeläget än någonsin. Utan tillväxt finns bara nedskärningar att fördela. Och utan ett regeringsskifte kommer tillväxtpolitiken också i fortsättningen att utebli.

Men, herr talman, vi kristdemokrater tror inte att Sverige för alltid är dömt att utvecklas sämre än omvärlden. Därför har vi utformat en politik som stärker tillväxtkraften och därmed resurserna för de viktiga gemensamma välfärdstjänsterna. Det finns också goda exempel på att det i länder som liknar Sverige går att byta inriktning till en annan och framgångsrik politik om man bara bestämmer sig och samtidigt har större delen av samhället med sig. Irland, Nederländerna och på senare år också Danmark har visat att inget land egentligen är dömt att fortsätta en ekonomisk kräftgång.

Vi kristdemokrater lägger i vårt alternativ till regeringens vårproposition fram förslag om en inriktning av den ekonomiska politiken för en bättre välfärdsutveckling, en utveckling som bryter Sveriges 30-åriga period av eftersläpning och bristande växtkraft. Det här gör vi genom att underlätta för företagande, reformer av arbetsmarknaden, strategiska skattesänkningar på arbete, sparande och företagande. Men vi inser också att det krävs en kvalitetsinriktad skola, gymnasie- och högskoleutbildning. Tillsammans med de andra borgerliga partierna vill vi lägga grunden för en politik som ger Sverige förutsättningar för en uthållig ekonomisk tillväxt på åtminstone 3 % per år. Detta är helt enkelt nödvändigt om vi ska klara utmaningen med en åldrande befolkning i en globaliserad ekonomi.

En framgångsrik tillväxtpolitik handlar inte i första hand om "piskor", som den nuvarande "låt-gå-koalitionen" så ofta vill låta påskina. Det handlar främst om att uppmuntra och ge människor chansen att utvecklas och ta initiativ och bli mer aktiva, alltså fler "morötter" i stället för "piskor": Det måste vara mödan värt att starta och driva ett företag. Det måste vara lönt att arbeta mer. Det måste löna sig med bättre utbildning. Men det handlar också om att öka människors möjligheter att påverka och känna trygghet i sin vardag: att få tiden att räcka till, också för barnen, att kunna leva på sin lön och slippa bidragsberoende, att kunna påverka sin arbetssituation, att känna att man behövs, att sjukvården fungerar när man behöver den, att man får det självklara förtroendet att välja barnomsorg, skola eller äldreomsorg efter egna önskemål.

När det gäller frågan om företagande kan jag säga att jag blev ganska förvånad under remissdebatten om vårpropositionen med finansministern. De borgerliga partierna har lagt fram ett 53-punktsprogram för ett bättre företagande. Finansminister Bosse Ringholm sade så här: Jag tror att småföretagarna ska vara glada för att dessa 53 punkter inte genomförs.

Det skulle vara intressant att höra vad finansministern säger om detta. Men det är alldeles uppenbart att småföretagarna med Ringholm och Persson kvar vid makten inte har någonting att hoppas på.

Herr talman! Sverige ska bli ekonomiskt starkare, men också ett mycket tryggare och bättre land att leva i – inte för några få, utan för alla. Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag ska passa på att göra någonting som jag glömde i mitt anförande, nämligen att yrka bifall till reservation nr 10.

Mats Odell säger att vi har haft kostnadsökningar under denna period vad gäller allt det som jag vill spara på. Det är inte sant. Kostnaderna för a-kassan har minskat beroende på att arbetslösheten har minskat. Över en längre period har vi haft ett ganska hyggligt fall i kostnaderna för a-kassan.

Sjukersättningen är ett problem. Det är sant. De kostnaderna har ökat alldeles för mycket. Men jag hävdar att en av orsakerna till det var införandet av karensdagen. Det gjorde att folk gick till jobbet sjuka. På längre sikt undergrävde det folkhälsan. Om ni nu lägger till ytterligare en karensdag kommer man på kort sikt säkert att kunna göra vissa besparingar. Folk kommer att gå till jobbet sjuka ännu oftare. Men på lång sikt kommer det att öka kostnaderna för sjukersättningen.

Till sist vill jag ta upp jämförelsen av bruttonationalinkomsterna. Där tror jag att Mats Odell vecklar in sig i en teknisk debatt som han inte kommer att klara ut. Menar Mats Odell att en eventuell utdelning på en aktie som han äger i ett utländskt företag inte räknas in? Kan han inte använda den utdelningen till sin konsumtion här i Sverige? Vad menar han egentligen?

Strunt samma. Mät i BNP eller BNI per capita. Den långa process då Sverige har närmat sig USA de senaste 50 åren kan Mats Odell aldrig trola bort med olika siffror och manipulationer.

Anf. 11 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att alla försäkringssystem behöver ha en självrisk. Det är viktigt att det finns en självrisk. Vi kan ta ett exempel med en bil. Man är försiktig om man vet att det kostar ett antal tusen om man får en skråma på bilen, även om man har en försäkring som täcker. Det tror jag är avhållande.

Jag tror också att man är mer rädd om sig själv, Johan Lönnroth, om det finns en självrisk i sjukförsäkringen. Jag kanske inte sitter uppe hela natten och tittar på NHL-hockey och dricker öl om jag vet att det kostar ett antal kronor om jag är hemma dagen efter.

Om Johan Lönnroth tror att detta inte har någon betydelse och att det leder in människor i långtidssjukskrivning tror jag att han har helt fel.

Johan Lönnroth, som jag har förstått har akademiska poäng i nationalekonomi, torde kunna slå upp vilken skillnaden är mellan BNP och BNI när det gäller denna typ av statistik. Jag konstaterar att Sverige enligt IMF:s senaste BNI-statistik ligger på 26:e plats. Vi ligger när det gäller BNP-statistiken på 17:e plats. Det har vi gjort hela tiden.

Jag håller med Gunnar Hökmark om att det viktiga här är en annan politik. Irland har gått från att ha legat på 21:a plats till att nu ligga på 5:e plats bland OECD-länderna. Det är det som är det viktiga.

Låt oss inte strida om de statistiska måtten och vända och vrida på statistiken, som ni har gjort i majoritetstexten i betänkandet. Det är full-

ständigt absurt att tro att man kan trolla bort resursbristen i svensk äldre-
vård med statistiska trollkonster.

Herr talman! Det behövs en ny politik. Den är Johan Lönnroth inte
mäktig att medverka till.

Anf. 12 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Det finns kanske en skillnad i människosyn mellan
Kristdemokraterna och Vänsterpartiet, Mats Odell. Vi har väldigt svårt
med jämförelser mellan bilar och människor. Människor är inte bilar.
Människor har en själ och ett komplicerat känsloliv. Det har inte bilar.

Jag har inte förnekat att det har effekt. Inför ni en karensdag till
kommer flera att gå till jobbet sjuka. Det kommer kortsiktigt att spara in
en del sjukersättning. På lång sikt undergräver det folkhälsan, så det är
ingen besparing på lång sikt. Det var det som jag hävdade.

Både IMF – Valutafonden – OECD och alla andra internationella or-
ganisationer har staber av ekonomer, fostrade i samma kultur. De har
skrivit myriader av rapporter vars enda innebörd är att man ska göra som
i USA. Man ska låta den fria kapitalismen göra vad den vill. Då går allt
bra. Statistiken är i många av dessa skrifter tillrättalagd för att bevisa
denna tes.

Det är ni som har dragit i gång denna rätt meningslösa diskussion.
Därför har vi tagit det enkla greppet att visa att man får ett helt annat
resultat om man väljer andra ingångsår och andra utgångsår.

Sedan 1947 har Sverige kraftigt närmat sig USA räknat i BNP per ca-
pita, trots att vi här har haft en förfärlig politik, dominerad av arbetarrö-
relsen. I USA har det varit en politik som mycket mera liknar den som
Mats Odell vill ha.

Man ska inte överdriva politikens betydelse. Det finns strukturella
faktorer som är mera betydelsefulla. Men jag lägger gärna av med er
meningslösa debatt om räknetabellerna.

Anf. 13 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Det blir värre och värre ju längre vi håller på.

Först underkänner Johan Lönnroth statistiken på grund av att tjänste-
männen på OECD och IMF är fel skolade. De skulle naturligtvis ha gått
på något marxistiskt universitet i Östeuropa för att kunna frambringa den
typ av statistik som Johan Lönnroth kan godkänna.

Sedan säger han att han inte vill överdriva politikens betydelse. Det
tycker jag är klädsamt. Men icke desto mindre jämför jag två statistiska
mått som ni i majoriteten använder er av. Det är väl tillåtet att göra det.

Den text som ni har presterat omkring dessa statistiska mått är full-
ständigt patetisk, Johan Lönnroth. Den nyckelmening ni hade var, som
jag påpekade på utskottsmötet, felaktig. Det stod att Sverige, om man
hade valt ett annat år, skulle ha haft en bättre BNP-utveckling än Finland.
Den meningen tvingades ni till sist stryka. Det kom ett rättelseblad om
detta. Det tackar jag för.

Förblindas nu inte av statistiska mått. Titta ut i verkligheten, Johan
Lönnroth. Med världens högsta skattesatser har vi en skriande resursbrist
i den svenska äldre vården, i den svenska sjukvården och i den svenska
skolan. Det behövs en helt ny politik. Den är ni och Socialdemokraterna

icke mäktiga att genomföra. Därför, herr talman, behövs det ett regimskifte i samband med årets val.

Prot. 2001/02:124
13 juni

Anf. 14 LENA EK (c):

Herr talman! Ärade ledamöter och åhörare! Det är så här alldeles efter hägg och syren examenstid också för regeringens ekonomiska politik. Det är en debatt om den som vi för i dag med anledning av betänkandet FiU20. Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 4, så att jag inte glömmer det.

Hur ser det då ut i Sverige i dag? De regionala klyftorna mellan olika stadsdelar, olika kommuner och olika landsdelar har ökat under mandatperioden. När Nordiska rådet för en tid sedan värderade de nordiska ländernas ekonomi och pekade ut de tio sämsta regionerna i Norden framgick det att 8 av 10 av de regioner som tappat i växtkraft låg i Sverige.

De fattigaste kommunerna har i dag en skattekraft som ligger 25 % under genomsnittet medan de rikaste kommunerna har en skattekraft som ligger 80 % över genomsnittet, och dessa klyftor ökar. Ansvaret för det här har regeringen, för de regionala klyftorna har ökat under en period av historiskt sett unik högkonjunktur. Sex år av oöverträffad tillväxt har förspillts.

Den sociala klyvningen syns i rapport efter rapport från olika frivilligorganisationer och olika statliga myndigheter och verk. Det handlar om de fattiga barnen och om de fattiga barnfamiljerna. I dag, efter sex år av högkonjunktur, lever nästan vart femte barn i familjer som inte har några ekonomiska marginaler. Den sociala klyvningen syns också i att löneskillnaderna mellan kvinnor och män har ökat med 1 000 kr i månaden sedan 1998.

Det här är inte en politik som enar landet och som hjälper dem som har det svårt. Det är en politik som ökar de sociala och regionala klyftorna och faktiskt också ökar den olikställighet och de klyftor som finns mellan män och kvinnor.

Såväl regeringens skattesänkningar som andra reformer såsom maxtaxor i barnomsorg och äldreomsorg har i stället för att angripa de här problemen riktat sig till grupper med relativt höga inkomster. Resultatet av den politik som förts under den här perioden kan sammanfattas i orden "bättre rik och frisk än fattig och sjuk".

Herr talman! För Centerpartiet är det människors behov som är det viktigaste. Vårt mål är att människor ska få lika villkor att växa och utvecklas. Vi tycker att fördelningspolitiken är viktig, och vi vill slåss för lika villkor. Därför har vi ett batteri med förslag som ska minska de sociala och regionala klyftorna och skapa det samhälle som vi vill ha, där människor kan känna livskvalitet, livskraft och självbestämmande.

Herr talman! Ett av de största problemen i dag, som också har behandlats i extra debatter i kammaren, är den ökande ohälsan. Svenska folket är i dag dubbelt så sjukt som 1997, och kostnaderna för ohälsan ökar med 25 miljoner om dagen. Till detta kommer de mänskliga bekymmer som finns bakom de här siffrorna och de problem som de orsakar när det gäller tillväxt och ekonomisk utveckling.

En regering som säger sig vara stolt när människor i genomsnitt är sjukskrivna fem veckor om året och statens kostnader för ohälsa är när-

*Riktlinjer för den
ekonomiska politiken
och budgetpolitiken*

mare 120 miljarder, eller en sjättedel av det som vi kan spendera på statsbudgetens utgiftssida, har förlorat kontakten med verkligheten och förmågan att sätta sig in i människors situation.

Den enda punkt som det finns någon substans i när det gäller att göra någonting åt det här är faktiskt de ”kanonpengar” som Centerpartiet var med om att föra över till vård och omsorg i samband med försvarsöversenskommelsen. Dem är vi stolta över, men de räcker inte. För att ha ett vettigt mål för att hantera det här borde vi kunna halvera ohälsan till 2008, dvs. komma tillbaka till 1997 års nivå. För detta krävs en god folkhälsa, men regeringen har inte ens förmått prestera en proposition om folkhälsan som har varit utlovad i flera år.

Det krävs en nationell vårdgaranti och en rehabiliteringsgaranti, och det krävs krafttag för att förbättra de offentliga arbetsplatserna, för de är dubbelt så dåliga som de privata när det gäller ohälsa. Regeringen och det politiska ledarskapet bär ett oerhört tungt ansvar för att det ser ut så.

Och vilka är det som drabbas mest? Det är kvinnor som jobbar i vården och som har låg inkomst, och kvinnor har ökat mest som grupp när det gäller långtidssjukskrivningar. För några år sedan hade kvinnor hälften av långtidssjukskrivningarna. I dag har de 64 %. Det är ett resultat av den politik som förts av regeringen och av de stödjande partierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Den brist på jämställdhetspolitik som har bidragit till att öka de sociala klyftorna syns förutom på de offentliga arbetsplatserna också i Regeringskansliet. Herr talman! Jag skulle inom parentes vilja säga att jag tycker att det är skandalöst att av de 37 utredare som på Finansdepartementets område ska fundera över den ekonomiska situationen för människor är bara 5 kvinnor. När finansministern tillfrågades om varför det ser ut på det viset blev svaret: Det finns ingen kompetens. – Detta är helt vansinnigt.

För att människor ska må bättre krävs att den fysiska och den psykiska stressen men också den ekonomiska stressen minskar. Vi kommer då tillbaka till det faktum att människor med vanliga inkomster i Sverige inte kan klara sig på sin lön. Det beror på att skattetrycket är så högt för dessa grupper. Det är i ett internationellt perspektiv faktiskt extremt högt.

Vi vill sänka skatten för människor med vanliga inkomster. Den som är intresserad av att se hur det går till och hur det slår för en själv kan gå in på vår hemsida och räkna på vår skattesnurra. Vår tro är att det är viktigt för människor att kunna leva på sin lön. Det är viktigt för hälsan men också för självförtroendet, och självförtroendet avgör om man ska våga satsa på att göra saker. Det är satsningar på att göra saker som ökar tillväxten, och därmed blir också samhällsekonomin bättre.

Herr talman! Regeringens oförmåga att prioritera det som är viktigast, att börja med dem som har de största behoven, gör att man har duttat ut reformer på allt eller inget och med en helt sned fördelningspolitisk profil. Förebyggande åtgärder och reformer kommer inte fram. I stället ska det lappas och lagas på gamla läckande system. Detta leder till att statens resurser inte räcker till och till att vi återigen börjar se underskott, något som vi trodde var passé historiskt sett.

Att som ekonomisk talesman sitta i finansutskottet och se den här utvecklingen inger samma känsla som den ekonomidirektör måste ha haft som med en kanske lite klumpig formulering sade: ”Kära medarbetare!

Vid förra årets bokslut sade jag att vi stod vid randen av ett stup. I år är jag glad att kunna säga att vi har tagit ett stort steg framåt.”

Precis så är det. Vi står vid randen av ett ekonomiskt stup. Solen skinner. Den ena sidan av myntet är bra, och i de fina anförandena talar man om den goda offentliga ekonomin, men på den andra sidan finns ökande underskott. Den goda inriktningen att avbetala på statsskulden har brutits, och nästa år kommer vi att låna 44 miljarder igen. Därmed är vi tillbaka i en hal och slippig nedförsbacke ekonomiskt sett.

Det är nämligen så med den offentliga ekonomins tre delar att pensionssystemet går ganska bra och att kommunerna går med litet mer än plus minus noll, men den statliga sidan går med minus. Detta är resultatet av de förslag som har lagts fram under särskilt de senaste åren. Lånebehovet 44 miljarder för nästa år är springnotan för regeringens vallöften. Beskeden om vem som ska betala detta ska vi enligt propositionen få återkomma till i höst.

Herr talman! I stället för att se till att Sverige blir framgångsrikt och att människor kan må bra för regeringen en politik som döljer de problem vi står inför. Det finns inget effektivare medel att uppnå social sammanhållning, regional utveckling, integration och minskningar av klyftor än att föra en politik som mobiliserar hela samhällets resurser. Det har, herr talman, regeringen misslyckats med, men det är en politik som vi vill föra efter valet.

Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att instämma i ganska stora delar av själva analysen av det här med de ökade klyftorna. Ja, det är sant: Klyftorna ökar för mycket klassmässigt, könsmässigt och regionalt. Lena Eks problem är ju bara det att trenden inte har brutits. Det var en ännu starkare trend mot ökade klyftor under den tid vi hade borgerlig regering och sedan också när Centern samarbetade med Socialdemokraterna. Vi har inte tillräckligt lyckats bryta den trenden.

Gunnar Hökmark frågade mig varför moderatstyrda kommuner går bättre ekonomiskt än sådana som styrs av s och v. Nu är det inte riktigt sant. Men egen hemkommun, Göteborg, går ganska bra just nu, bättre än Stockholm, och där styr s, v och mp. De kommuner där det är stora problem är oftast centerstyrda, så jag skulle gärna vilja ställa Gunnar Hökmarks fråga till Lena Ek: Varför tror Lena Ek att man röstar på Centern i många av de kommuner som har stora problem och på Moderaterna i storstadskommuner av typ Stockholm?

Jag vill också veta: Vilka konkreta förslag har Lena Ek för att bryta de ökade klyftorna, framför allt regionalt? Ställer ni i Centerpartiet upp på vårt förslag om 10 miljarder extra till kommuner och landsting för kvinnors löner? Det gynnar speciellt just de kommuner som jag vet att Lena Ek vill gynna. Och framför allt, naturligtvis: Hur ska ni genomföra en skärpt sådan här regional omfördelningspolitik ihop med Gunnar Hökmark och Mats Odell?

Anf. 16 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att man ska notera hur Johan Lönnroth tryckte på voteringsknappen när vi hade ett motionsyrkande om lönerrevision i den offentliga sektorn för att förbättra kvinnors lönenivå. Den

här voteringen var i går, så det är ganska lätt att se och borde finnas kvar i minnet. Johan Lönnroth avslog det yrkandet, som på ett praktiskt sätt och med kända metoder hade lyft fram problematiken i varje kommun, varje landsting och varje region om hur kvinnor är underbetalda, hur lönediskrimineringen ökar och vad man kan göra åt det. Det förslaget röstade Johan Lönnroth och Vänsterpartiet nej till. Lönediskrimineringen mellan män och kvinnor har ökat med 1 000 kr i månaden under denna mandatperiod. Det behöver inte vara så. Det finns exempel på kommuner som har gjort annorlunda. Det finns en centerstyrd kommun i Småland som bestämde sig för att man ska ha en miniminivå på lönerna och höjde lönen för alla de lägst betalda i ett slag i sista lönerevisionen där. Så kan man göra, om man vill.

Anf. 17 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Lena Ek lyssnade på debatten i går, annars kan hon gärna ta del av protokollet. Jag sade bl.a. att jag gärna kunde ha yrkat bifall till centermotionen. Nu var det så att det gick att få ihop en utskottsmajoritet om precis samma sak genom att formulera tillkännagivandet, och i praktiken var det ett bifall utan att yrka bifall till centermotionen. Det viktiga är ju faktiskt sakfrågan, Lena Ek. Vi tog ett sådant beslut, och det är jag jätteglad för.

Mina kamrater i Göteborg har lyckats få igenom en extrasatsning på 40 miljoner kronor för att höja lönen för kvinnor i kommunal tjänst. Pengarna delas ut först i höst. Det är ju lite synd, kan man tycka inför valrörelsen, men det är ett konkret exempel på vad som behöver göras.

Men min fråga, återigen, är: Ställer ni upp på de tio miljarderna till kvinnors löner, och hur ska ni minska de regionala klyftorna ihop med Gunnar Hökmark och Mats Odell? Hur ska det gå till i verkligheten?

Anf. 18 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Johan Lönnroths svar är precis ett exempel på hur politiken har förts under den här mandatperioden: Vi vill och vi vill och vi vill. Men när det kommer till praktik och goda förslag är det inte förslaget eller resultatet man ser till, utan det är partitaktiken och att hålla ihop majoriteten. Det är det som har gällt.

Det drabbar ju de svenska kvinnorna, och det drabbar de svenska barnen. Rädda Barnen är, tycker jag, en hyfsat bra organisation med rätt anständiga människor i som vill barn väl. Deras analys av barnfamiljernas ekonomi är ju förödande för majoritetens politik. Den finns på nätet, på Rädda Barnens hemsida, för var och en att gå in och läsa, och den visar att från att vart tionde barn har levt i mycket fattiga förhållanden är det nu vart femte barn som lever i mycket fattiga förhållanden i Sverige.

Skatter är bra, och offentlig sektor är bra – det finns mycket vettigt man kan göra med det. Men att använda skattesystemet för att plåga människor, tvinga dem in i bidragsberoende och öka barns fattigdom och lönediskriminering mellan män och kvinnor: Där går en gräns. Då måste man säga stopp. Då måste man faktiskt säga att nu är det dags att se till att vanliga människor kan leva på vanliga löner och ta hand om sina vanliga barn. Där går en anständighetsgräns: lika villkor i det här sammanhanget.

Vad gäller de regionala klyftorna kan man ju börja med att se till att telefonerna fungerar, att bredband dras till 98 % och inte till 14 % som vi har i dag, att vägarna fungerar, att Posten finns kvar, att apoteket inte drar in sina kontor, att försäkringskassornas kontor finns kvar och att staten står för det ansvar och den grundservice som staten är ålagd. Det är en väldigt god början, och det är en politik som vi tänker genomföra efter valet.

Anf. 19 KARIN PILSÅTER (fp):

Herr talman! Vi pratar ofta i debatten om hur Sverige ligger till i olika statistiska sammanhang och hur Sverige ligger i jämförelse med andra. Men jag tycker att vi borde börja med att byta ut ordet Sverige mot svenskarna, för det är ju det som det handlar om. Det handlar om de människor som bor och lever i det här landet. Jag tror att om vi bytte ut "Sverige" mot begreppet "svenskarna" så skulle vi också kanske byta perspektiv.

Jag skulle vilja påminna er om några saker – finansministern kanske kan få det refererat senare. Svenskarna har fallit i den internationella välståndsligan. När Göran Persson blev statsminister var vi på 15:e plats – nu är vi på 17:e. Svenskarnas viktigaste företag har flyttat utomlands ett efter ett under de senaste åren. Svenskarna har i allt mindre utsträckning möjlighet att välja att vara företagare, så de små och medelstora företag som skulle kunna ersätta dem som försvunnit kommer inte alls till i så stor utsträckning som skulle behövas. Svenskarnas räntor börjar stiga så fort man någonstans vid horisonten kan skönja en konjunkturförbättring, och slår i taket. Det här är ett väldigt viktigt bevis på den bristande växtkraft som finns i det här landet.

Men regeringens fokus i den ekonomiska politiken är på något sätt bara att fördela befintliga resurser, och väldigt lite ligger fokus på hur Sverige ska kunna växa. Om Sverige ska växa måste människor kunna växa.

Vi får intrycket av att den regering som gärna vill sitta kvar – dock inte just här och nu – vill göra det för maktens egen skull. Vi vill ha makten för att ge människor makt över sitt liv.

Det pratas en hel del om att alla har blivit liberaler och att liberalismen på något sätt skulle vara genomförd. Vi i Folkpartiet ser inte alls att det är på det viset – tvärtom. Vi ser att ett liberalt parti även i framtiden kommer att göra mycket stor skillnad. Det är fortfarande så att Socialdemokraterna sitter som fastmurade i armerad betong i sitt motstånd mot alla reformer som kan öka människors möjligheter att förverkliga sina egna drömmar och idéer, exempelvis som entreprenörer. Det gäller i alldeles särskilt hög grad kvinnor. Sverige är fortfarande ett manssamhälle, och de olika brister som vi ser på många områden drabbar därför kvinnor i extra stor utsträckning, t.ex. med toppstyrda arbetsorganisationer, framför allt i offentliga sektorn. Löneskillnaderna ökar. Segregationen krymper inte; den växer. Högkonjunkturen passerade tyvärr obemärkt när det gällde att radikalt göra förändringar som skulle hjälpa människor att komma ur bidragsberoende, arbetslöshet och utanförskap. Barnfattigdomen ökar i stället för att minska.

Det är också så, herr talman, att vi visserligen har ett överskott i de offentliga finanserna, och det pratas mycket om att vi nu gör saker och

ting för egna pengar i stället för lånade. Sanningen är dock att överskottet i stort sett enbart finns i vårt pensionssparande – i mina och herr talmans pensionspengar. Statsfinanserna har redan nu ett underliggande underskott som räddas enbart genom det som man hämtar i Riksbanken. Framöver kommer vi att ha underskott i statsfinanserna varje år. Men det beskedet får inte människorna i vårt land, utan de får hela tiden beskedet att det nu står bra till med statsfinanserna.

Regeringen och det socialdemokratiska partiet har inte särskilt mycket konkretion i riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Däremot lovar de väldigt mycket som de ska återkomma med i höst. Då ska allt förverkligas. Ersättningsnivåerna ska höjas, och mer pengar ska ges till vården, skolan och omsorgen. Man räknar med att klara de offentliga finanserna. Hur går det ihop? Ja, svaret är att det inte gör det.

Ekonomistyrningsverket har också punkterat den här bilden och menar att med nuvarande politik bryts utgiftstaket igenom ordentligt. Jag tror inte att det kommer att ske. Regeringen kommer, om den får sitta kvar, att ta till sina vanliga panikåtgärder av olika slag.

I vårpropositionens prognoser ligger regeringen i många bemärkelser lågt. Det handlar inte bara om att mörka hur man har tänkt lösa saker och ting, utan man skriver också att de offentliga utgifterna ska minska som andel av ekonomin motsvarande 14 miljarder kronor. Detta intryck ger man människor när man går ut och talar om allt som göras.

När det gäller den ökning i kommunsektorn som man räknar med motsvarar det ungefär 5 000 personer per år av en arbetsstyrka på ungefär 1 miljon människor. Jag tror inte att de som lyssnar på Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet förväntar sig detta.

Ni ställer ut många verbala löften, men de motsvaras inte av era officiella kalkyler. Där visar man upp en bild av att ekonomin går ihop. Jag tror att risken är överhängande att ni, om ni får sitta kvar, kommer att svika både vallöftena och Sveriges ekonomi. Därför tycker vi att det är dags för en ny regering. Det behövs en helt annan ekonomisk politik.

Vårt främsta mål är att öka växtkraften från ca 2 % till 3 %, och vi lägger fram en lång rad förslag. Vi törs se alla de problem och svårigheter som finns, därför att vi har idéer och förslag om hur man ska kunna göra någonting åt problemen och svårigheterna. Vi har många idéer och förslag om hur vi kan förbättra situationen.

Folkpartiet anser att det viktigaste är att på något sätt hålla fast vid individperspektivet, underifrånperspektivet. Om Sverige ska växa måste människor växa. Det finns ingenting som tyder på att ett samhälle där man stressar mycket skulle vara ett effektivt samhälle. Tvärtom sänker stressen produktiviteten.

Därför lägger vi fram många förslag som kan förändra den situationen. Vi vill ha en kraftig satsning på barnfamiljerna genom ett enhetligt stöd som ger människor större möjlighet att själva bestämma hur de vill forma sina liv. Vi vill ha en storsatsning på bättre folkhälsa. Vi hade en lång debatt om folkhälsan i går kväll, och vi ska i dag rösta om förslagen.

Jag förstår inte hur man från regeringens och stödpartiernas sida kan vara så långsam och senfärdig. Dessutom visar man irritation över att vi lägger fram konkreta förslag. Jag tycker att det är ett hån mot alla de människor som drabbas av dåliga arbetsorganisationer, långtidssjuk-

skrivningar och dålig ekonomi. Det är också ett hån mot politiken och de människor som har röstat.

Vi lägger fram förslag med många olika reformer för att främja entreprenörskap. Det handlar inte bara om att höja det samlade välståndet, det är också viktigt för oss att enskilda människor ska kunna förverkliga sina drömmar om sin livsstil.

Vi lägger fram många förslag för att stärka Sverige som kunskaps-samhälle. Kunskap och arbetsro i skolan är mycket viktigt. Det vi ser från Socialdemokraternas sida är återigen en reträtt. Nu ska man kunna börja på gymnasiet utan att ha klarat förkunskapskraven i stället för att satsa på att barn och ungdomar verkligen ska uppfylla kunskapskraven.

Vi behöver större insatser för global solidaritet med kraftigt höjt bistånd, skuldavskrivningar, frihandel och en snabb avveckling av handelshindren.

Vi redovisar, till skillnad från regeringen, en inriktning på skattepolitiken. Vi föreslår en skattereform. Det måste löna sig att arbeta, spara och ta risker.

Vi befinner oss i en ny tid med nya utmaningar och gamla som vi inte har mött, men framför allt har vi nya utmaningar framför oss. Vi föreslår därför en skattereform som inriktar sig på att förändra och sänka de mest skadliga skatterna för jobb och företagande.

Socialdemokraterna är helt utan riktlinjer för skattepolitiken. Dessutom är de ytterst senfärdiga, för att inte säga stillastående, när det gäller att lägga fram konkreta förslag.

Jag tycker att ett viktigt argument för att genomföra en ny stor skatte-reform är att vi måste få in ett jämställdhetsperspektiv också i skattepolitiken. Som Lena Ek tidigare nämnde anser inte finansministern att det finns tillräckligt många kvinnor, eller knappt några kvinnor alls, med rätt sorts kompetens för att hålla på med detta. Man kan verkligen undra vilka kroppsdelar man på Finansdepartementet anser behövs för att det ska vara fråga om rätt sorts kompetens.

Sanningen är ju att när länsrätten förnekar en kvinnlig sjuksköterska att få ut F-skattsedel för att kunna bedriva sitt eget företagande svarar finansministern på min fråga vad han tänker göra åt detta: Ingenting. Jag kan tala om att det just nu finns alldeles för mycket av fel sorts kompetens på Finansdepartementet.

Det är också en fråga om jämställdhet att kunna räkna in resorna till och från dagis när man beräknar reseavdrag. Man måste avskaffa sambeskattningen så att folk får betala sin skatt själv, och man ska kunna få ut en F-skattsedel.

Dessa frågor är självklart grundläggande, men det stora jämställdhetsproblemet med skattesystemet är ändå den mycket höga skatten på arbete. Det hindrar många kvinnor från att kunna utveckla sina verksamheter, men det hindrar också det svenska välståndet från att växa.

Herr talman! Om man inte har några lösningar är det bättre att säga att det inte finns några problem. Om man inte är överens är det bättre att inte låtsas om det. Vi har en regering som saknar probleminsikt. Vi har en regering som egentligen inte har något regeringsalternativ. Ni är inte ens överens med varandra om vem som ska regera med vem.

Mot detta står vårt alternativ. Det är ett entydigt alternativ om vilka vi är, det är entydigt att vi har en problembild, och vi levererar i det här

betänkandet riktlinjer för hur vi vill lösa problemen. Det handlar om riktlinjer för hur den ekonomiska politiken ska utformas. Jag vill ha makten för att kunna ge människor makten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 20 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Kolleger och åhörare! Man blir riktigt rädd när man hör de borgerliga partierna tala om svensk ekonomi. Man skulle nästan kunna ställa frågan varför de inte flyttar utomlands om det går så otroligt dåligt för Sverige.

Sveriges utveckling är inte sämre än omvärldens. Man skulle kunna peka på många olika saker för att visa detta. Däremot skulle jag inte vilja säga att jag är vare sig nöjd eller stolt. Jag är inte nöjd så länge det finns barn i fattiga familjer. Jag är inte nöjd så länge vi inte uppnår våra miljömål. Jag är inte nöjd så länge människor diskrimineras i detta land. Jag är inte nöjd så länge man inte har tillräckligt bra villkor för småföretagare.

Jag tror aldrig att man kan bli riktigt nöjd, men jag tror att man kan vara nöjdare än man varit tidigare. I valet som vågmästare har vi i Miljöpartiet de gröna valt att stödja Socialdemokraterna och Vänsterpartiet eftersom vi då har kunnat få igenom mest av den politik som vi tycker har varit viktig.

Vi har jobbat mycket för att underlätta för låginkomsttagare, förbättra för barn och ungdomar, förbättra på miljösidan, minska diskrimineringen och förbättra den regionala balansen.

Men även politik tar tid, och man kan inte alltid få igenom allt som man själv tycker är allra bäst. Jag tror inte heller att alla är överens inom de borgerliga partierna om t.ex. hur man ska förbättra den regionala balansen eller hur man ser på låginkomsttagare. Jag tror inte att de borgerliga partierna är överens om allt, och det är inte heller vi i Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet. Det är verkligen skamligt hur man går omkring och påstår att Sverige står vid ruinens brant ekonomiskt, för det gör vi inte.

Jag tänkte först se lite globalt. År 2000 var dödsorsakerna i världen följande. 400 människor i världen dog av terrorism. 30 000 människor dog i USA på grund av olagliga skjutvapen. I hela världen dog 20 miljoner människor i svält eller svältsjukdomar. Jag tycker att vi i Sverige och i världen måste prioritera kriget mot svälten globalt.

Intresset i västvärlden, den rika delen av världen, för att göra detta är dock alltför lågt. Det visade sig på senaste FN-konferensen. Vi har bidragit till att höja biståndet. Vi tycker att det är en oerhört angelägen fråga att fortsätta att höja biståndet. Det är vår globala skyldighet.

Under denna mandatperiod har vi sett den första större skatteväxlingen. Det var varit en växling på nästan 7 miljarder kronor. Olika miljö- och energiskatter har höjts, och skatt på arbete har sänkts. Det kan bidra till att ge svenska företag en ledande position i den framtida miljöbranschen. Det är lönsamt för Sverige att ligga först på en växande miljömarknad.

Det är en etisk och politisk nödvändighet för de rika länderna att gå före om vi vill få fattiga länder att följa efter. Men den under mandatperioden genomförda skatteväxlingen är inte tillräcklig. Vi vill göra mer i

framtiden. Det visar sig också i det Miljörådet kom fram till att ett av de svåraste målen att uppnå i Sverige är att begränsa påverkan på klimatet.

Här har vi väldigt mycket att jobba med i framtiden. Just miljöfrågorna är ganska onämmt hitintills i debatten. Det verkar som att intresset för de frågorna är väldigt lågt här i riksdagen. Man skulle kunna gå in på flera olika skäl till varför det behövs. Miljöfrågorna handlar om vår överlevnad och om världens överlevnad. Det handlar också om vår hälsa.

Dieselutsläppen påverkar t.ex. människors hälsa. Vi behöver i framtiden en giftfri omvärld och en omvärld där vi inte har en växthuseffekt som kommer att bidra till en global katastrof. Det kanske är trevligt med lite bättre väder här i norra delen av världen, t.ex. i Sverige, kortsiktigt. Men det leder också till mer extremt klimat, ökenspridning och annat som vi inte har råd med.

När det gäller miljöfrågorna har vi gjort några viktiga insatser för den ekologiskt hållbara utvecklingen. Vi har ökat anslagen till natur- och miljövård från 1998 till 2004 från 1,2 miljarder till 4,2 miljarder. Vi har också gjort andra stora miljardsatsningar på miljön.

I framtiden tror vi att det fortfarande kommer att behövas mer. En viktig fråga är att vi kan se till att människor kan få ekologiskt odlad och giftfri mat. Det ska inte vara en klassfråga. Det ska inte vara så att det är de som har råd som kan få ekologiskt odlad och giftfri mat. Här har vi tillsatt en utredning om hur man skulle kunna sänka momsens på ekologisk mat. Det är någonting vi vill gå vidare med.

Vi lever i en demokrati, och vi lever i en av världens mest jämställda länder. Men trots det har kvinnor i vårt land inte hela lönen. Skillnaderna mellan mäns och kvinnors löner har tyvärr börjat öka. Gravida kvinnor och föräldrar diskrimineras på arbetsmarknaden. Människor med utländsk bakgrund diskrimineras, speciellt de med utomeuropeisk bakgrund. Människor diskrimineras även på grund av sin sexuella läggning.

Så länge vi ser den typen av diskriminering kan vi inte vara nöjda. Vi har presenterat ett antal förslag till hur man ska motverka den typen av diskriminering. Jag presenterade dem i går här i debatten. Jag kommer inte nu att gå in på dem vidare. De återkommer också i en reservation som behandlades i gårdagens debatt.

En annan väldigt oroande sak är att extremhögern växer i Europa. Islamofobin och antisemitismen ökar. Varför nämner jag det i en finansdebatt? Jag tror att det är oerhört viktigt och centralt för demokratin att motverka extremhögern, islamofobi, antisemitism och rasism. Det är någonting som man måste ta upp i alla sammanhang.

Det handlar också om politiska beslut. Om vi motverkar rasism och diskriminering motverkar vi också extremhögern. Vi motverkar segregationen som bidrar till att extremhögern växer fram. Vi tycker t.ex. att det är oerhört viktigt att man från statens, landstingens, och kommunernas sida slutar att diskriminera.

Vi vill införa antidiskrimineringsbyråer i hela landet. Det är något som kommer att bidra till att minska diskrimineringen. Vi vill också att man genomför en granskning av samtliga läroböcker. Det föreslogs redan 1997 av en statlig utredning. Det finns i dag läroböcker som innehåller antisemitiska, islamofobiska eller på annat sätt intoleranta uttalanden. Det är inte acceptabelt. De böckerna ska granskas och ändras.

Ohälsan är en oerhört viktig fråga. Vi väckte en motion om den frågan till budgeten. Vi anser att det behövs ännu mer nytänkande för att vända nuvarande ohälsotrender. När det gäller ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare för att förebygga ohälsa måste man tänka på två oerhört viktiga saker. Dels får inte småföretagares situation försämrats, dels måste man också försäkra sig om att de grupper som är överrepresenterade i ohälsostatistiken inte blir än mer diskriminerade på arbetsmarknaden och att nya grupper inte slås ut från arbetsmarknaden.

Ohälsan började inte 1997. Ohälsan är ett resultat av tidigare nedskärningar och också av ett allt högre tempo i samhället. Till det har också t.ex. ökad valfrihet bidragit. Jag är för valfrihet. Men jag tror att vi ibland glömmer bort att denna valfrihet kan upplevas som väldigt stressande.

Människor förväntas välja elbolag, telefonbolag, pensionsfonder, eventuella extra försäkringar, läkare, behandlingar, skola, hemtjänstutförare m.m. Någonstans behöver vi mycket bättre konsumentinformation för att bidra till att människor inte upplever valfriheten som stressande. Här tror jag att stora insatser måste göras för att människor ska kunna få mer information.

Barns stress hänger ihop med de vuxnas alltmer stressade tillvaro där tiden aldrig räcker till. Vuxna samtalar ca 5 minuter per dag med sina barn enligt undersökningar. Det är skrämmande siffror. Jag tror att väldigt många föräldrar inte ens vill känna igen sig i de siffrorna. Men det är de siffrorna som är sanningen här i Sverige.

Det finns väldigt mycket vi vill göra för att minska ohälsan. Vi tror att det är oerhört viktigt med en arbetstidsförkortning. Vi tror att en satsning på friår är väldigt viktig. Vi tror också att man ska kunna stimulera människor att motionera mer genom att kanske ha avdragsrätt för att ha ett motionskort och annat. Det finns väldigt mycket som vi behöver göra.

Jag ser att min talartid är slut. Jag slutar med att yrka bifall till reservation 10.

Anf. 21 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Yvonne Ruwaida uppmanade oppositionen och sade att om man inte trivs i landet bör man kanske flytta utomlands. Sedan sade hon också att friheten att välja nog är stressande för människor. Jag ska inte gå in på allt det som döljer sig i den attityden.

Däremot ska jag ställa två mycket konkreta frågor. Företagen och företagsägande flyttar utomlands i en omfattning som vi aldrig sett tidigare. Välkomnar Yvonne Ruwaida detta, eller är hon inte medveten om det? Vi har en eftersläpning gentemot andra länder. Är Yvonne Ruwaida och andra i vänsterkoalitionen medvetna om detta, eller känner ni inte till det? Eller förnekar ni statistiken och bygger i stället upp en egen?

Sjukfrånvaron har vuxit i en rekordtakt som urholkar arbetsmarknaden. Är inte detta ett problem som regeringsmajoriteten på något sätt har något ansvar för? Är det bara den borgerliga regeringens fel även här eller utlandets fel? I utlandet växer inte sjukfrånvaron på det viset. Det är Sverige som är unikt och skiljer ut sig.

Vi har en rekordhög arbetslöshet efter en högkonjunktur som i mångfald är större än den öppna redovisade. Är ni medvetna om detta? Ni är ju rädda för att vi ska tala om problemen. Ni vill inte det. Ni vill att man ska

flytta utomlands eller tiga. Är ni medvetna om problemen? Svara ja eller nej på det!

Jag ska också ställa en fråga som följer upp den som jag tidigare ställde till Johan Lönnroth. Det blev inget tydligt svar från Johan Lönnroth, för han hävdade nämligen att saker och ting nog kommer att bli rätt bra med budgetutgifterna eftersom sjukförsäkringskostnaderna kommer att minska och arbetslöshetskostnaderna kommer att minska. Därför är det tydligen fritt fram att öka utgifterna i form av de vallöften som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har.

Det innebär att vi redan nästa år har ett underliggande underskott på minst 60 miljarder kronor. Genomför man en fjärdedel av de utgifter som Vänsterpartiet nu lovar så kommer man upp i närmare 100 miljarder kronor med en något lägre tillväxt. Utgiftstaken sprängs i så fall med 15–40 miljarder kronor. Vad ska ni göra åt det? Ska ni släppa fram det och höja skatterna eller ska ni spara? Svara nu!

Anf. 22 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag vill bara påpeka att jag inte uppmanar någon att flytta utomlands. Men det är en sådan otrolig skrämselform som framförs av de borgerliga partierna. Sverige är tydligen det sämsta landet. Jag hörde Mats Odell säga att Sveriges utveckling är sämre än hela omvärldens. Det stämmer inte! Jag kan förstå att man är kritisk till delar av politiken – med all rätt – men den här bilden tror jag snarare bidrar till att människor som lyssnar och tar den på allvar inte vågar konsumera och att företagare kanske tvekar att investera i det här landet. Man ger en bild av att det är så otroligt dåligt, och jag håller inte med om den bilden även om jag tror att det faktiskt finns problem.

Jag tror att det finns två olika aspekter när det gäller utflyttning av företag. Delar av utflyttningen har tyvärr berott på bl.a. EU:s bidragssystem. Det är någonting som vi måste se över. Att EU:s medel ska bidra till att företag flyttar till andra delar av EU från t.ex. Sverige är helt oacceptabelt.

Den lösning som borgarna har för att motverka utflyttning av företag handlar alltid om att sänka skatter. Vi har sänkt en del skatter. Det kan man alltid diskutera. En konkurrenskraft som är bra att ha är att satsa på att vi har välutbildade människor och att vi har en social välfärd med en god barnomsorg och att vi därigenom har en arbetskraft som är attraktiv för arbetsgivarna. Jag tror att om alla länder skulle gå på detta och tänka: Oj, nu flyttar några företag ut så nu sänker vi skatterna! så har vi snart inga skattebaser kvar i något land. Det blir en oerhört oroväckande spiral.

När det gäller frågan om vad vi ska göra om vi får en lägre tillväxt så får vi återkomma om det nu blir så. Vi följer noga utvecklingen och vilken typ av åtgärder vi behöver vidta. Jag tycker att det är lite konstigt att säga att vi ska sänka skatterna, för vi har sänkt dem mycket. Det borde göra borgarna ganska nöjda.

Anf. 23 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! För det första var skattetrycket rekordhögt under förra året. Det var högre än vad det har varit sedan slutet på 80-talet. Det blev högre, och inte lägre.

För det andra sker inte utflyttningen av företag på grund av EU. Någon gång måste ni själva inse att det har att göra med de förutsättningar som skapas här i Sverige. Det kan inte skyllas på EU att en lång rad olika svenska företag får ett utländskt ägande i USA eller i andra delar av världen. Allting kan inte skyllas på EU. Vi har en utflyttning som har en omfattning som drabbar jobben. Under 90-talet hade Sverige en utflyttning av reala, riktiga investeringar som netto motsvarade 350 miljarder kronor. Det skulle motsvara 100 000–300 000 jobb om investeringarna hade genomförts här i Sverige.

Jag noterar att Yvonne Ruwaida inte är medveten om att det pågår en utflyttning och en fortsatt eftersläpning där svenska hushåll förlorar.

Den andra fråga som jag ställde fick jag inget svar på. Ni behöver inte följa utvecklingen. Redan som det är med de prognoser som nu finns sprängs ju utgiftstaken med 16 miljarder kronor. Med de förslag som vänsterkoalitionens olika partier har kommer utgiftstaken att sprängas med kanske 50 miljarder kronor om man lever i föreställningen att det inte finns några problem i de statliga finanserna, vilket Yvonne Ruwaida gör.

Därför vill jag ställa en fråga. Tänk er att Vänsterpartiet får igenom en fjärdedel av sina utgiftsloften och vi redan i utgångsläget har en situation där utgiftstaken enligt ESV:s prognos kommer att sprängas med 15 miljarder kronor. Jag ställer nu en enkel och tydlig fråga, och jag begär ett svar från vänsterkoalitionens företrädare. Finansministern är inte här, men Yvonne Ruwaida är här.

Kommer ni att höja skatterna och låta utgiftstaken sprängas om det blir så här, eller kommer ni att genomföra besparingar? Och vilka är de besparingarna?

Det svaret bör kunna lämnas, för frågan är mycket tydlig och den gäller ett mycket relevant ämne i denna dags debatt.

Anf. 24 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag tar den första frågan först. Gunnar Hökmark säger att skattetrycket var högre förra året än i slutet av 80-talet. Då måste Gunnar Hökmark prata om skattetrycket i reella tal. Skattetrycket som procent av BNP, vilket ändå borde vara det intressanta eftersom BNP ökar så mycket, har ju minskat de senaste åren – och ganska rejält dessutom. Jag kan inte de exakta siffrorna i huvudet, men som procent av BNP har vi sänkt skattetrycket väldigt mycket. Jag undrar därför över Gunnar Hökmarks fråga. Det måste handla om reella tal.

Gunnar Hökmark ställde också en fråga om Vänsterpartiets vallöften. Jag kan inte gå in och behöva försvara Vänsterpartiets vallöften eller ens diskutera hur Vänsterpartiet tänker finansiera sina vallöften. Men jag kan svara för våra vallöften; det är en annan sak.

Gunnar Hökmark ställde också en fråga som handlar om att prognoserna säger att vi kommer att spränga utgiftstaket med 16 miljarder. Vi jobbar väldigt mycket med det här när vi tittar på budgetprognoser. Då går vi in och gör olika bedömningar och för diskussioner. När det gäller prognoserna är min erfarenhet att de alltid har sagt att utgiftstaket ska sprängas. I princip har prognoserna under de senaste åren, så länge jag har hållit på med de här frågorna, alltid varit för högt satta.

Vi delar den bedömning som finns med i budgetpropositionen. Om vi ser en anledning till att vi behöver revidera den bedömningen så kommer vi också att ta ställning till vilka konsekvenserna blir av det. Men en sådan anledning ser vi inte i nuläget.

Vi har ingen som helst anledning att vilja spränga utgiftstaket; det kan jag lugna Gunnar Hökmark med.

Anf. 25 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! I går när jag såg på TV var en av huvudnyheterna på morgonen att de svenska miljömålen inte kommer att nås. Det var ganska allvarliga siffror som redovisades där. Yvonne Ruwaida tycks inte tycka att statistik är så viktigt när det gäller ekonomi. Jag hoppas att det inte är samma sak när det gäller miljöstatistik, så att man säger att det bara är fel basår osv. och relativiserar hela problemet, utan jag antar att Yvonne Ruwaida tar detta på allvar.

En fråga som jag tycker att Miljöpartiet har drivit på ett bra sätt är frågan om småföretagsamhetens villkor. Vi vet att det är väldiga problem där också. Småföretagandet har stora bekymmer. Många lägger av. Ungefär 100 företag per vecka kastar in handduken.

Är det inte så, Yvonne Ruwaida, att Miljöpartiet egentligen borde fundera på vilken samarbetspartner partiet egentligen ska ha? Vore det inte värt ett försök att pröva om inte de borgerliga partierna vore bättre för att åstadkomma det som är viktigt för Miljöpartiet? Ta t.ex. småföretagsamheten!

Yvonne Ruwaida talade också om de galopperande sjuktalen. Det gäller framför allt kvinnor i de monopolbranscher som era nuvarande samarbetspartner vill slå vakt om och hindra en utveckling med mera flexibilitet, mer av möjlighet till en individuellt anpassad arbetsituation som ett ökat småföretagande inom dessa branscher skulle innebära. Har aldrig Yvonne Ruwaida funderat på detta?

Anf. 26 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Jag tar Miljörådets rapport om miljömålen på stort allvar. Jag har med mig rådets pressmeddelande här i denna budgetdebatt. Vi ser allvarligt på att man anser att det kommer att bli svårt att begränsa påverkan på klimatet. Vi föreslår en hel del åtgärder mot det, bl.a. en fortsatt skatteväxling. Dessutom kommer de gröna certifikaten, och vi jobbar också med en energiskattestrategi gentemot EU. Vi tycker att detta är en oerhört viktig fråga.

Ett annat mål som tas upp i den här rapporten handlar om övergången och överfisket i Nordsjön och Östersjön. Bl.a. har torskfisket gått ned dramatiskt, eftersom torsken är utrotningshotad. Här har vi agerat väldigt kraftfullt. Vi har bl.a. krävt stopp för fiske av torsk och annat. Jag tycker att det skulle vara väldigt bra om majoriteten här i riksdagen ville stödja ett stopp för torskfisket. Alla som anser att miljöfrågorna är viktiga är välkomna att delta i den kamp som vi driver där.

Vår inställning i frågan om samarbete är att vi prövar vad som är bäst. Under den här mandatperioden har de borgerliga partierna inte visat att de vill föra en ansvarsfull politik. Det kanske största problemet har varit att de tror att enorma skattesänkningar löser alla problem. Moderaterna vill t.ex. rusta ned den sociala välfärden när det gäller ersättningen i

sjukförsäkringen. Vi tror inte att den typen av försämringar för människor som har det dåligt är bra i ett välfärdssamhälle. Jag undrar om Mats Odell också stöder sänkningar av ersättningarna i sjukförsäkringen.

Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Min fråga bygger naturligtvis på det faktum att Miljöpartiet har lyckats pressa ut ganska små droppar av det socialdemokratiska blocket när det gäller miljöpolitiken. Vi ser här att miljömålen inte uppnås. Vi ser att villkoren för småföretagande, som jag trodde var en grundbultarna i Miljöpartiets politiska koncept, inte kommer någonstans.

Jag hörde själv Yvonne Ruwaida stå här och säga att sänkt moms på ekologisk mat var någonting som ni vill arbeta för. Det är väl ingen tvekan om att skatteinstrumentet är viktigt för att uppnå politiska mål. Svensk ekonomi har en dålig tillväxtkraft och detta ger resursproblem. Detta är också en av anledningarna till utbrändheten. Vi har kvar monopol i de kvinnodominerade yrkena.

Det är tydligen så att Miljöpartiet tror att socialismen är det viktiga grundkonceptet för att era mål ska kunna uppfyllas. Är det verkligen inte så, Yvonne Ruwaida, att en mycket stor del av era väljare skulle tycka att det var bättre om ni försökte hitta en uppgörelse med de borgerliga partierna? Det skulle också kunna vara ett besked som vore av intresse inför valet.

Anf. 28 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! Det viktigaste miljömålet och det som är svårast att uppnå är att begränsa påverkan på klimatet. Vilken är den stora boven i dramat där? Vad är anledningen till att vi får så mycket växthusgaser? Det är bilismen och de ökade transportererna på vägarna. Här vill vi göra en stor satsning på järnvägsnätet i Sverige. Det är en satsning som verkligen behövs i framtiden.

Sedan behöver vi faktiskt ha en fortsatt skatteväxling i framtiden för att gynna alternativa bränslen. Ett led i den politiken är den subvention av miljövänliga tjänstebilar som vi nu har infört. Vi tror att det kan bidra till att vi i framtiden får en bilpark som består av miljöbilar. I den här frågan jobbar vi gärna med alla partier som anser att detta är viktigt.

I samarbetsfrågor har vi alltid varit öppna för att lyssna både till höger och till vänster. Vi väljer att diskutera med dem där vi kommer allra längst. Det handlar nog väldigt mycket om vilken förhandlingsvilja som de borgerliga partierna har. Vi har ju gjort upp med de borgerliga partierna i vissa frågor. Borgarna här i riksdagen har fått trycka på ja-knappen väldigt ofta nu. Det har kanske varit ovanligt ofta. Det har kanske inte hänt sedan de själva satt i regeringen. Vi brukar vara öppna för att vara konstruktiva, men det är mycket upp till er och vad ni har att erbjuda.

Anf. 29 LENA EK (c) replik:

Herr talman! Yvonne Ruwaida förstår inte att det finns anledning att diskutera en del faromoment i svensk ekonomi. Jag skulle vilja höra hur hon ser på det faktum att den svenska staten nästa år ska öka statsskulden, som nu är på 1 118 miljarder, med planerade 44 miljarder.

Sedan påstår Yvonne Ruwaida att Miljöpartiet arbetar för småföretagsfrågor och småföretagarnas situation. Då skulle jag vilja ha svar på

tre korta frågor. Varför ska en småföretagare som blir bestulen på sitt lager betala moms på det han eller hon har blivit bestulen på? Varför får inte den som är gift med en fåmansföretagare arbetslöshetsersättning ens om den personen, man eller kvinna, jobbar någon helt annanstans, t.ex. som lärare eller sjuksköterska? Varför ska småföretagare ha 70 % av ersättningsnivåerna i föräldraförsäkringen jämfört med alla andra? Uträkningsreglerna för ersättningen är sådana att de diskriminerar småföretagare.

Anf. 30 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Herr talman! När det gäller faromomentet i den ekonomiska politiken vill jag säga att det är lite lustigt hur de borgerliga partierna glömmer bort vad som hände med världskonjunkturen efter händelserna den 11 september. Världskonjunkturen råkade ut för ett väldigt stort avbräck. Det gjorde att vissa länder, med rätta, har försökt att bedriva en mer expansiv politik för att världen inte ska gå in i en lågkonjunktur. Det har handlat om att sänka skatter men också om att göra investeringar för att få i gång ekonomin. Det är någonting som jag tror har varit väldigt nödvändigt och som jag stöder. Åren innan detta har vi varit väldigt noga med att försöka spara så mycket som möjligt för att sänka statskulden. Det är vi som har drivit detta allra hårdast. Statsbudgeten går ju ihop, men däremot finns det annat som gör att man går back. Vi tror att det är nödvändigt eftersom vi i nuläget behöver föra en mer expansiv politik. Däremot står sig Sverige väldigt väl ekonomiskt jämfört med de andra EU-länderna trots det ekonomiska väldigt kärva läge som har varit efter den 11 september.

När det gäller den andra och tredje frågan om småföretagarna vill jag säga att vi med intresse kommer att titta på detta och jobba för det.

Anf. 31 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag upprepar mina frågor, eftersom jag inte fick svar på någon av dem. Är inte detta allvarligt? Vi kritiserar ju den låga tillväxten i Sverige som ett särskilt bekymmer. Men tillväxten ligger ändå ovanför nollstrecket. Effekten av händelserna den 11 september avklingade i november. Nästa år är nästa år, och nästa år är 2003. Är det inte ganska allvarligt att det är budgeterat att låna ytterligare 44 miljarder till statskulden? Är det bra eller dåligt?

Sedan gällde det småföretagarnas situation. Är det rimligt att en kioskägare, mackägare eller liten affärsinnehavare ska betala moms på det som han eller hon har blivit bestulen på efter ett inbrott eller ett rån? Ni har haft möjlighet att rösta på sådana yrkanden två år rad, och ni har röstat ned dessa yrkanden.

Nästa fråga handlade om den här arvsyndens, höll jag på att säga, som gäller dem som är gifta med eller barn till fåmansföretagare. Det handlar om sjukförsäkringen, lönenivåerna och arbetslöshetsförsäkringen. Under de här fyra åren har ni haft yrkanden om att se till att den som är gift med en fåmansföretagare inte ska drabbas när det gäller de sociala rättigheterna bara på grund av det äktenskapet.

Den tredje frågan var: Är det rimligt att en småföretagare som vill vara föräldraledig ska få 70 % av den ersättning som en annan människa får? De barnen behöver sina föräldrar lika mycket. Samhället behöver

dessa barn lika mycket. Rättvisan säger ju att människor ska behandlas lika.

Det sätt som man räknar ut föräldraersättningen på för småföretagare, nämligen att man delar inkomsten på årets alla dagar i stället för på årets arbetade dagar, som man gör för alla andra, ger 70 % av ersättningen.

En sådan reform skulle, fru talman, kosta 20 miljoner kronor. Det har Miljöpartiet röstat ned vid två tillfällen det senaste året. Hur ser Miljöpartiet på småföretagarna, när man gör så?

Anf. 32 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare stöder jag förslag nummer två och tre. När man deltar i ett samarbete gör man alltid olika prioriteringar. Vi har hittills inte prioriterat dessa två frågor.

Jag tycker att det är viktiga frågor och någonting som vi kommer att ta med oss i framtiden.

Jag undrar hur det är med Centerpartiet och deras syn på miljöfrågor. Jag har knappt hört Lena Ek nämna ordet miljöfrågor.

Med den miljöprofil som Centerpartiet tidigare har haft, där man har varit mån om att bidra till att minska växthuseffekten, undrar jag hur man skulle kunna göra upp med partier som Kristdemokraterna och Moderaterna som inte ens stöder den skatteväxling på 7 miljarder som finns i mandatperiodens budget.

Anf. 33 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Yvonne Ruwaida nämnde skatteväxlingen som en framgång och sade att den var på 7 miljarder. Låt mig påpeka att merparten av de pengarna står på ett konto, och den skattesänkningen har inte genomförts. Vi röstade om det häromdagen preliminärt, men den har fortfarande inte genomförts. Det har pågått i många år.

Det var ingen grön skatteväxling. Det var en s.k. svartväxling, och det till dålig kurs.

I själva verket konstaterar miljöräkenskaperna på SCB att det inte har skett någon grön skatteväxling under senare delen av 1990-talet. Skatten på arbete som andel av BNP har ökat, men skatten på miljö har relativt sett minskat.

Jag tror inte att Miljöpartiet har velat att det skulle bli så här, men jag skulle ändå vilja ställa en konkret fråga. Yvonne Ruwaida sade att Socialdemokraterna var det bästa partiet att samarbeta med för att nå målen och att den viktigaste frågan gäller klimatpåverkan.

Skulle då inte en gemensam internationell koldioxidskatt vara det allra viktigaste och bästa inslaget i en skatteväxling? Det är Yvonne Ruwaida och jag överens om. Men Yvonne Ruwaida samarbetar med ett regeringsparti som absolut inte vill det. Ni har fått igenom att regeringen utreder en Tobinskatt.

Men vilken energi har Miljöpartiet lagt ned på att försöka få Socialdemokraterna att gå med på en gemensam koldioxidskatt – en skatt som verkligen skulle drabba något som är farligt och dåligt och som skulle kunna fungera bra även om inte alla länder på jorden gick med på den? Vad har ni gjort för att få med er Socialdemokraterna på denna mycket viktiga skatteväxlingsfråga, vid sidan av den svartväxling som ni har genomfört?

Anf. 34 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Karin Pilsäter har fel. Vi har inte gjort någon svartväxling. För 1,7 av 7 miljarder genomfördes växlingen mot det som är kompetenskonton. De kommer i gång först nästa år. De pengarna finns för att senare användas av människor.

Resten är faktiskt en sänkning av arbetsgivaravgiften och en höjning av grundavdraget för vanliga människor. För andra året fick vi igenom både en sänkning av arbetsgivaravgiften och höjt grundavdrag. Det är vårt koncept. Vi tycker att det allra bästa är att företagen får sin sänkning och hushållen får sin del av sänkningen så att man kan kompensera för de höjda miljö- och energiskatterna. Det är absolut ingen svartväxling. Det är en grön skatteväxling.

Kompetenskontona var en kompromiss. Men det gäller bara det första året, och det är på en nivå av 1,7 miljarder av 7 miljarder.

När det gäller miniminivå på koldioxidskatten är det tyvärr bara Miljöpartiet och Folkpartiet som tycker att vi ska jobba för det på EU-nivå.

Det som är problemet i EU-frågor är att de som samarbetar med Socialdemokraterna i EU-frågor och alltid ger sitt stöd till regeringens politik är Kristdemokraterna och Centern.

Miniminivå på koldioxidskatt är en jätteviktig fråga. Vi diskuterar den med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Karin Pilsäter har ju samma problem att nå en uppgörelse med Moderaterna i den här frågan.

Vi diskuterar den ofta, och vi hoppas verkligen att vi kan få Socialdemokraterna att ändra uppfattning. Det är lite konstigt att anledningen till att man är kritisk är att man inte vill öppna för att det ska finnas skatter på EU-nivå över huvud taget. Vi vill endast ha en gemensam koldioxidskatt. Det är den enda skatt vi vill ha på EU-nivå. Vi tror att det är möjligt, men Socialdemokraterna och Göran Persson har gjort en annan bedömning.

Anf. 35 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Yvonne Ruwaida ägnar sig i hög grad åt att försöka blanda bort korten. Det är klart att det är svartväxling om man höjer en skatt men inte sänker åt andra hållet. Att pengarna i stor utsträckning inte har kommit människorna till del är alldeles uppenbart.

Den s.k. gröna skatteväxlingen har bestått i höjd skatt på arbete totalt sett och en minskad andel miljöskatter. Det, om något, är väl svartväxling. Är det kanske fel på Statistiska centralbyråns statistik också? Det har varit många invändningar mot statistik. SCB:s miljöräkenskaper kanske är felaktiga?

Sanningen är att skatten på miljö har minskat och skatten på arbete har ökat under senare delen av 1990-talet, när ni har varit med och styrt landet.

Jag försökte fråga vad ni har gjort för att övertyga Socialdemokraterna. Vi ska inte börja blanda bort oss med Centern och Kristdemokraterna som för övrigt också stöder en sådan här koldioxidskatt.

Huruvida vi har problem med Moderaterna eller inte får vi se den dag efter valet när det är aktuellt. Det är inte aktuellt just nu. Nu är det Socialdemokraterna som sitter i regeringen och ni som samarbetar med dem. Därför är det Yvonne Ruwaida som ska svara på hur hon tänker bära sig åt för att få med Socialdemokraterna på det som är den viktigaste skatte-

växlingsfrågan, den viktigaste miljöutmaningen, det största miljöhotet och klimatpåverkan. Hur tänker ni bära er åt för att få med ert samarbetsparti – Socialdemokraterna – på en sådan grön skattefråga?

Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det är verkligen Karin Pilsäter som blandar ihop korten.

1,7 av 7 miljarder var en växling mot kompetenskonton. De övriga 5,3 miljarderna var en sänkning av arbetsgivaravgiften och en höjning av grundavdraget. Vi har höjt dieselskatten. Vi har höjt elskatten. Vi har höjt kärnkraftsskatten. Vi har höjt koldioxidskatten osv.

Det Karin Pilsäter hänvisar till är det faktum att de totala intäkterna från miljö- och energiskatter har minskat. Det har de gjort därför att användningen av t.ex. el har minskat.

Man har höjt skattenivån, men förbrukningen har minskat. Det är ju positivt. Det är syftet med skatten. Det är den miljöstyrning vi vill ha. Det här är inte tänkt som en skattebas som ska finnas hela tiden. Delar av det handlar om att vi vill minska miljöförstöringen.

När Karin Pilsäter säger att skatten på arbete har ökat måste det vara i reella tal. Det kan knappast vara som procent av BNP. Det är ändå det som är det intressanta.

När det gäller skatteväxlingen vill jag påpeka att det är oerhört viktigt att vi fortsätter med en skatteväxling minst på en nivå som gör att vi verkligen uppnår miljömålen. Det är också viktigt med kompletterande politik som t.ex. stödet för tjänstebilar som är miljöbilar. Det tror vi är väldigt viktigt. Det behövs många olika insatser på miljösidan.

Vi kommer att jobba för att miljöfrågorna lyfts fram ännu mer. Intresset för miljöfrågorna visar sig i hur många som prioriterar dem i sina huvudansföranden. Det är väldigt dåligt med miljöintresset här i riksdagen.

Anf. 37 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag är socialdemokrat, och jag tror att min dröm om framtiden är ungefär densamma som de allra flesta svenskar har. Jag vill att mina nära och kära ska ha en chans att leva ett tryggt och gott liv. Men då måste vi också fråga oss: Kan vi hålla ihop Sverige och skapa ett land där både ung och gammal kan leva ett rikt och aktivt liv, ett Sverige där alla är delaktiga och får chansen att pröva vingarna, ett folkhem där rättfärdigheten bor och där vi också sträcker ut våra händer över gränserna i solidaritet med de fattiga och förtryckta folken? Jag tror att vi kan det, och jag vill ta den goda miljön som ett exempel.

Som Yvonne Ruwaida tog upp i sitt inlägg har riksdagen ställt upp miljö kvalitetsmål som ska vara uppnådda inom en generation. När det gäller att begränsa klimatpåverkan är tidsperspektivet betydligt längre.

Riksdagen har också bestämt delmål och etappmål på vägen dit, dvs. till en situation där våra miljöproblem i stort sett är lösta. Och det är på allvar. Vi försöker nu se till att det ska myllra av åtgärder på vägen dit och att vi också ska driva på det internationella samarbetet.

Jag ser ibland de 15 miljö kvalitetsmålen som att de kastar framtidens ljus över nuet, över dagens situation. De ger ett slags hopp om att långsiktigheten ska segra över kortsiktigheten, att vi ska bruka dagens resur-

ser på ett sådant sätt att vi inte försämrar för kommande generationer utan tvärtom förbättrar villkoren och förutsättningarna för framtiden.

Miljömålen utmanar den kortsiktighetens tyranni som så ofta får styra våra liv. Jag tycker mig se att miljöarbetet har fått en ny lyster. Vi har en vision, vi har en plan och vi har en arbetsmetod.

Om vi kan göra tydligt att det går att till nästa generation, till våra barn och barnbarn, lämna över ett land med frisk luft, rent vatten, rik natur och giftfri miljö och visa på vad som behövs för att klara det, då är jag övertygad om att svenska folket med glädje ställer upp, även om det innebär nya krav på hur vi ska leva och verka i Sveriges land.

Mats Odell meddelade här förut att det hade sagts i TV att målen inte kan uppnås, och det byggde på att Miljömålsrådet hade lämnat en rapport till regeringen i tisdags. Jag vet och kan ge besked, därför att jag är ordförande i Miljömålsrådet och har varit med och tagit fram rapporten och överlämnat den till regeringen. Vi höll presskonferens i tisdags.

Det finns svårigheter för framför allt 4 av de 15 miljömålen, och det är uppenbart att det krävs mycket stora ansträngningar för att klara dem inom den uppsatta tidsramen. Men vi säger inte i Miljömålsrådet, och vi är eniga, att det inte skulle kunna gå att klara miljömålen. Jag tror att vi kan klara dem. Men det är klart att det kommer att krävas många ytterligare insatser och åtgärder innan vi är framme. Det är alldeles uppenbart och understryks i rapporten. Men rapporten säger inte, såsom Mats Odell formulerar det, att vi ser att miljömålen inte uppnås. Jag tror att vi kan klara dem.

Låt mig få göra ett litet tillägg i sammanhanget. Det vi pekar på som det mest akuta problemet just för tillfället är miljömålet hav i balans, levande kust och skärgård, där utvecklingen gått åt fel. Därför är det glädjande att regeringen nu ger beskedet att man omedelbart kommer att tillsätta en havsmiljökommission för att ta upp de här frågorna.

Vi ska ta vara på varandra, värna välfärden och hushålla med naturen. Men då måste vi också ha en stark och sund ekonomi så att vi har handlingsfrihet och handlingskraft. Då måste vi ha en ekonomisk politik som inriktar sig på arbete, rättvisa och välfärd, en politik som inriktar sig på en hållbar utveckling.

Tack vare att vi nu under flera år tålmodigt har arbetat bort underskotten i de offentliga finanserna, kunde vi nu, till skillnad från de flesta andra länder, möta den internationella lågkonjunkturen med en expansiv och kraftfull finanspolitik. Vi har ju överträffat saldomålen de senaste åren med sammanlagt över 160 miljarder. Utgiftstaken har vi klarat varje år. Under den period vi har haft utgiftstak har vi klarat utgiftstaken med nästan 40 miljarder kronor till godo.

I budgeten för 2002 satsade vi 44 miljarder kronor i reformer och skattesänkningar. Trots alla varsel har arbetsmarknaden utvecklats förvånansvärt väl. I maj var den öppna arbetslösheten klart under 4 %, och vi hade färre arbetslösa än vid motsvarande tid för ett år sedan. Men det är klart att det finns en del som man kan vara oroad över, och en sak som man kan vara oroad över är de borgerliga budgetalternativen. Jag ska återkomma till det.

Gunnar Hökmark visade här i talarstolen att han trivs bra som oppositionspolitiker. Moderaterna har gett valarbetarna rådet att i varje inlägg gå till angrepp mot Socialdemokraterna minst 70 % av tiden, och Gunnar

Hökmark lyckades väl med detta. Han överträffade det med råge. Han klagade över frånvarande socialdemokrater, och det är naturligtvis bra om man är närvarande i och för sig. Men att 73 av de 81 moderaterna var frånvarande när han höll sitt tal bekymrade honom inte, och vi kanske inte ska döma dem för hårt heller.

Moderaterna har också startat en kampanj där de försöker sig på att jämföra socialdemokratiska och moderatstyrda kommuner. Det är ju ett väldigt skevt och felaktigt material. Det visade sig inte minst i gårdagens debatt. Först och främst är ju inte landstingen med, där moderatledda Skåne-regionen och Stockholmslandstinget står för över 80 % av underskotten. De går med 3 miljarder i underskott. Och kreditvärderingsinstitutet har ju sänkt kreditvärderingen för Stockholmslandstinget, något som innebär ökade räntekostnader för skattebetalarna att betala.

När det gäller jämförelsen mellan kommunerna framgick det i gårdagens debatt att det är fel uppgifter man redovisar. Att Motala skulle ha högre arbetslöshet än riket är helt felaktigt. Jämförelsen som gjordes i gårdagens debatt visar att moderatledda Falun har både högre skatt och högre arbetslöshet än Motala, som användes i Moderaternas exempel.

Sedan är det ju rent metodiskt också tveksamt att på det ytliga och lättvindiga sättet jämföra t.ex. universitetsorter med glesbygdskommuner. De har ju helt olika förutsättningar. Har man förmånen att ha ett stort kraftfullt universitet med en expanderande och dynamisk forskning, kan man klara mycket av kommunens utveckling utan att egentligen behöva anstränga sig, därför att det finns en sådan oerhörd kraft i dessa stora forskningsuniversitet. Det är mycket svårare att klara en del av problemen i en glesbygdskommun som inte alls har de här förutsättningarna. Det måste man ju också ta med i bilden. Många gånger gör de kommuner som inte kan redovisa så goda resultat därför att de inte har lika många höginkomsttagare och inte lika många universitetsutbildade ett väl så gott arbete som man gör på andra ställen. Det är min kommentar i det sammanhanget.

Tiden går. Därför vill jag bara ta ett exempel på hur lättsinnigt hopkomna de borgerliga budgetalternativen är. Det visar sig att alla fyra borgerliga partier tillgodoräknar sig de 20 miljarder i inleveranser från Riksbanken som ni protesterar mot. Vad gör ni då när ni upptäcker att ni har tillgodoräknat er 20 miljarder som ni inte vill ha med i era budgetar? Säger ni att det var ett misstag, att ni ska försöka rätta till det, dvs. tar ni ansvar för er egen budgetpolitik? Nej, det sorgliga inträffar nu att de borgerliga smiter från sitt ansvar att presentera trovärdiga budgetalternativ. I stället hittar de på allsköns undanflykter och skyller ifrån sig på andra.

Mats Odell försökte förklara bort de gapande hålen i kristdemokraternas budgetförslag med att finansministern skulle ha "smugit in" pengarna i regeringens budgetförslag och att han därför inte kände till att de var inräknade. Men i så fall måste han ha slutat läsa innan han kom just till avsnittet om statsbudgetens inkomster i första delen av budgetpropositionen, för där står det tydligt och klart om den här extraordinära utdelningen.

Lena Ek skyllde på något som hon kallar för riksdagens arbetsmodell. Men på vilket sätt skulle riksdagens arbetsmodell tvinga Centerpartiet att räkna in de 20 miljarderna i sitt budgetalternativ om de inte vill ha dessa

pengar med? Det är ju ni själva som bestämmer om ni ska räkna in dem eller inte. Ni erkänner inte öppet att det var ni som gjorde misstaget. I stället skyller ni på något som ni kallar för riksdagens arbetsmodell.

Sedan är den reaktion som har kommit att vi får väl öka utförsäljningen av statliga bolag för att kompensera detta. Det har jag hört att det glunkats om på sina håll. Men vilket ansvar tar ni då inför skattebetalarna? Varför ska man forcera utförsäljningen av våra gemensamma tillgångar i ett läge där börskurserna är så låga att man riskerar en stor förlust för skattebetalarna?

I det sammanhanget vill jag också ställa en fråga till Folkpartiet. Folkpartiet är extremt när det gäller att tillgodoräkna sig ränteinkomster vid utförsäljning av statliga företag. Ni tillgodoräknar er dubbelt så mycket som övriga oppositionspartier på samma summa av utförsäljningar, alltså fem miljarder kronor mer. Nu skulle jag gärna vilja att Karin Pilsäter redovisar: Vad är det som gör att ni får dessa fantastiskt goda ränte effekter som inga andra partier tycker att de kan tillgodoräkna sig?

Med dessa ord vill jag yrka bifall till finansutskottets förslag.

Anf. 38 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! För det första vill jag gärna säga apropå den lilla munhuggningen att det var fler moderater som lyssnade på mig än det var socialdemokrater som lyssnade på Jan Bergqvist. Det var dessutom en dubbelt så stor andel av riksdagsgruppen. Men det är en mindre sak. Vår synpunkt var snarare att vi tycker att finansministern hör hemma i den ekonomisk-politiska debatten. Det är uppenbarligen inte Jan Bergqvists bedömning, och det finns mycket som ligger till grund för den bedömningen. Likväl är det allvarligt.

Sedan verkar det vara så att socialdemokraterna har som strategi att till hundra procent inte tala om den verklighet vi lever i. Jag tycker att det är synd att en erfaren och skicklig politiker som Jan Bergqvist över huvud taget inte berörde några av de problem och utmaningar som Sverige står inför. Det gäller problemen med arbetslösheten. Det gäller problemen med sjukfrånvaron, som ju urholkar arbetsmarknaden. Det gäller de problem med växande klyftor och segregation som vi ser i det svenska samhället. Det gäller utflyttningen av företagsägande. Det gäller utvecklingen av statens utgifter och inkomster. Jag tycker att det hade varit bra. Det hade varit en värdig avslutning på en skicklig och gedigen politikers bana i denna riksdag.

Jag ska ge en chans till Bergqvist att ändå göra detta. Jag har tidigare i dag ställt frågor till Johan Lönnroth och Yvonne Ruwaida om det här med statsbudgetens utveckling. ESV pekar på att vi har ett underskott i statens budget nästa år på 60 miljarder kronor. Men, som jag har sagt, blir utvecklingen den som vi nu är på väg mot i ekonomin blir det 70 miljarder kronor i underskott. Dessutom är det så att om man skulle genomföra bara hälften av de löften som ni går till val på, och en fjärdedel av vad Vänsterpartiet kräver, handlar det om att utgiftstaken i så fall skulle sprängas med 20–50 miljarder, och det underliggande underskottet skulle närma sig 100 miljarder.

Nu sade Yvonne Ruwaida att det inte är några problem, för statsbudgeten är i balans. Johan Lönnroth sade att det inte är några problem. Det

är visserligen underskott, men det kommer att fixa sig, för arbetslöshet, socialförsäkringar och socialbidrag kommer att minska. Problemet är att vi ser den omvända utvecklingen när det gäller de områdena.

Jag skulle vilja ställa frågan till Jan Bergqvist öppet, tydligt och klart: Vilket är Jan Bergqvists förslag till sina efterträdare när det gäller att möta den utveckling i fråga om utgiftstaken som är otvetydig – men också när det gäller att möta det som förenas med de utgiftslöften ni har? Ska ni spara och i så fall var? Eller ska ni höja skatten?

Anf. 39 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tror kanske inte att siffror är Gunnar Hökmarks allra bästa gren. När han säger att det var fler moderater som lyssnade på honom än det var socialdemokrater som lyssnade på mig tror jag faktiskt att en kontrollräkning skulle visa att han har fel.

Men det är ju en bagatell. Det allvarliga är att det finns så många andra fel bland era sakuppgifter och i ert sätt att föra diskussionen. Vi har ju i handling visat att vi är beredda att stå för en kraftfull budgetpolitik och ta ansvar för ett överskott i de offentliga finanserna. Sverige är ett av de relativt få länder som trots den internationella lågkonjunkturen har överskott i de offentliga finanserna och kommer att fortsätta ha överskott i de offentliga finanserna.

Det finns en sak som är väldigt viktig att beröra men som inte har uppmärksammats särskilt mycket i medierna eller i diskussionen i övrigt – Johan Lönnroth var inne på den. Det är att den stinna nettoskuld i de offentliga finanserna som vi har haft, för bara tre år sedan var den uppe i nästan 400 miljarder kronor, nu har vänts till en nettoförmögenhet i den offentliga sektorn. Vår gärning visar alltså att när det gäller att klara budgetfrågorna, utgiftstaket och saldomålen, har vi mer än väl överträffat de mål vi har satt upp. Vi har hållit kraftfullt i detta. Och varför har vi gjort det? Jo, därför att när det blir problem ska vi kunna se till att vi satsar med en expansiv politik.

Resultatet kan vi nu delvis se. Trots att vi har fått den internationella lågkonjunkturen och trots att vi har haft så många varsel på den svenska arbetsmarknaden har arbetsmarknaden utvecklats förvånansvärt väl. Jag trodde inte att majsiffrorna skulle vara så bra, men de ligger ju lågt. Det är betydligt lägre arbetslöshet än förra året trots den situation som inträffat internationellt.

Anf. 40 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Nästan en och en halv miljon människor går inte till jobbet varje dag på grund av sjukfrånvaro, förtidspensionering och arbetslöshet – öppen såväl som andra typer av arbetslöshet. Det är ett problem som är väsentligt större än Jan Bergqvist vill ge sken av. Det hade varit klädsamt, tycker jag, om Jan Bergqvist med den erfarenhet han har efter 30 år i riksdagen hade velat ge den tydliga bilden och ta upp det problemet.

När det gäller de statliga finanserna skickade Bergqvist med ett budskap. Det var väl inte så mycket ett svar, men det kanske det inte heller ska behöva vara i denna sista debatt. Budskapet var att det ändå finns utrymme för att bedriva expansiv politik. Det är ett budskap som är värt att ta på allvar i den kommande valdebatten, för det kommer att leda till

ett ännu snabbare växande statligt underskott. Jag gör bara dessa konstateranden.

Jag skulle också vilja tacka Jan Bergqvist för ett antal spännande och trevliga debatter. Ibland har jag kanske haft uppfattningen att vi båda skulle skilja mer på smått och stort. Hur många från respektive partigrupp som har lyssnat till oss här i dag tillhör inte det allra viktigaste. Det som jag tror att man kan säga om dig, Jan Bergqvist, är att du har ett gediget stöd från din partigrupp och från dem som står bakom dig.

Du har också på många olika sätt i utskottsarbetet sett till att det har fungerat effektivt och bra. Jag tror att det, utifrån de värderingar du har, har kunnat lysa igenom att du är en person som vill göra det svenska samhället bättre – bättre för människorna och bättre för Sverige. Jag tror att det är viktigt att vi ska kunna se denna goda avsikt hos varandra trots att uppfattningarna skiljer.

Du har lagt ned lång tid på denna uppgift, och du är värd inte bara en trevlig sommar utan en trevlig tillvaro vid sidan av riksdagsarbetet. Pensionär kommer du uppenbarligen inte att vilja vara, utan du kommer att vara en aktiv socialdemokrat. Det är värt all respekt, och det gör också att vi har den glädjen att vi säkerligen kommer att kunna möta i en eller annan debatt framöver – kanske om varför Göteborg fungerar lite sämre än Stockholm.

Tack ska du ha!

Anf. 41 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag kom att tänka på talesättet ”Lika oväntat som angelänt, som prästen sa när han kom till himlen” när jag hörde Gunnar Hökmark. Tack för de vänliga orden! Om jag får kvittera vill jag önska Gunnar Hökmark ytterligare många goda och glada år som oppositionspolitiker.

Sedan vill jag ta upp den fråga som Gunnar Hökmark ställer, och naturligtvis är det en av de största frågorna, nämligen detta med jobben. Det är för socialdemokratin den helt avgörande frågan. Klarar vi inte jobben är det mycket annat som får sitta emellan.

Vi kommer att satsa på att klara sysselsättningsmålet. I dag är det 78 % av befolkningen som har jobb, och vi siktar på att det 2004 ska vara 80 %. Det kommer att kräva ytterligare insatser. Klarar vi det kommer vi att göra något som faktiskt är ganska unikt i hela världen. Men vi kommer inte att nöja oss med detta, utan vi kommer att gå vidare mot full sysselsättning. Jag vill understryka att om någon fråga är väldigt avgörande så är det just denna. Vi måste gå från att ha halverat den öppna arbetslösheten i riktning mot full sysselsättning.

Anf. 42 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag ska först fråga Jan Bergqvist om han i likhet med oss anser att det tillfälliga sysselsättningsstödet som vi i år ger till kommuner och landsting ska permanentas. Jag ska inte upprepa argumentationen. Jag vet att Jan Bergqvist förstår de mycket starka argumenten för att inte göra det här stödet enbart tillfälligt.

Jag skulle också vilja höra några ord från Jan Bergqvist om formerna för presentationen av den här sortens förslag. Tycker han att den här

typen av förslag ska presenteras här i riksdagen, eller ska de presenteras någon annanstans, utanför riksdagen?

Eftersom jag förmodar att detta också är den sista debatten som jag kommer att ha inför vår värderade talman vill jag säga att jag med intresse lyssnade på radiointervjun om riksdagens ställning. Det är kanske lite sent att nu ha en riktigt stor debatt om de konstitutionella formerna, men om vi ser på det samarbete som våra partier har haft vill jag säga att jag har värderat samarbetet i utskottet högst. Det har faktiskt varit lättare att få igenom saker och ting i utskottsförhandlingarna med Jan Bergqvist. Är inte det den rimliga ordningen, Jan Bergqvist, att man har en regering som lägger fram förslag, och sedan behandlar riksdagen dessa förslag i utskotten och alla offentliggöranden sker här i kammaren?

Anf. 43 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Det oroar mig något att det skulle vara lättare att få igenom krav i samband med utskottsbehandlingen än när Socialdemokraterna har förhandlat med Vänsterpartiets förhandlingsdelegation i Finansdepartementet. Avsikten är ju att det inte ska vara någon skillnad mellan det ena och det andra. Det var bekymmersamt att få höra att vi kanske har varit för släpphänta i finansutskottet i de här diskussionerna.

Jag känner till bakgrunden till att man i Vänsterpartiet blev irriterad när den här frågan kom upp på den socialdemokratiska partikongressen. Det har man sedan gett uttryck för – t.ex. i skrivningen om de 3 miljarderna i era särskilda yttranden och liknande.

När det gäller frågan om resurser till kommunerna tycker jag inte att man ska ta fasta på just 3 miljarder hit eller dit. Det måste göras en samlad bedömning, och den kan inte utgå från det tillfälliga förslaget. Det måste vara en samlad bedömning av vad som behövs på längre sikt i kommuner och landsting. Det är olyckligt om man fastnar vid just siffran 3 miljarder. Det kanske ska vara mycket mera. Man kanske får se det på ett helt annat sätt. Jag tror inte att det är en bra utgångspunkt för att diskutera långsiktigt om hur mycket kommunerna ska ha i statsbidrag.

Anf. 44 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag ska med en gång försäkra Jan Bergqvist att det här inte var något försök att säga att han är mjukare i ryggen när vi sitter på hans rum och förhandlar än han är när vi förhandlar på Finansdepartementet. Den stora skillnaden som jag har upplevt är helt enkelt närvaron. Jan Bergqvist har varit en oerhört lojal finansutskottsordförande. Han har suttit igenom mycket mer än t.ex. jag själv och lyssnat lojalt även på debatter som han rimligtvis ibland har tyckt varit lite tråga.

Det här är mitt sista meningsutbyte i denna kammare. Jag hoppas att vi i Göteborg ska fortsätta att träffas. Jag har mycket stor respekt för finansutskottets ordförande. Det har varit en stor glädje att samarbeta med dig.

Jag får återkomma om en liten stund till det jag sade om jämförelsen med samarbetet med regeringen. Jag tror att Jan liksom jag tycker att regeringen ibland är lite för högt uppe i sina egna stratosfärer. Både Birgitta Dahl, Jan Bergqvist och jag delar uppfattningen att det är här som politikens centrum ska ligga. Det är ytterst riksdagen som styr det här landet, och regeringen är våra underordnade.

Anf. 45 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! I den socialdemokratiska riksdagsgruppen har vi under säkert ett par decennier jobbat för att få ett bra samspel med regeringen. Vi vill att riksdagsgruppen ska ta en aktiv del i utformningen av regeringens förslag. Vi har nu kommit så långt att det fungerar.

I de olika utskotten har vi en kompetens som vi utnyttjar när vi tar fram propositioner. Jag upplever därför inte att det finns några skarpa gränser mellan de socialdemokratiska regeringsledamöterna och den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det är ett förtroendefullt samarbete till gagn för kvaliteten på de förslag som regeringen lämnar till riksdagen.

Jag vill också säga att jag mycket har uppskattat det samarbete som vi har haft med Vänsterpartiet och Miljöpartiet – Johan Lönnroth, Siv Holma, Lars Bäckström, Yvonne Ruwaida. Jag tycker att vi har förstått varandra. Jag tycker också att vi har åstadkommit mycket som är bra för svenska folket, och vi kan vara glada för det. Jag vill varmt tacka Johan Lönnroth för det samarbete som vi har haft.

Anf. 46 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! När Gunnar Hökmark efterlyste finansministern här i kammaren svarade Jan Bergqvist med att tala om hur många moderater som hade lyssnat på Gunnar Hökmark. Jag har under tiden tagit reda på att detta lär vara första gången i modern tid som en finansminister har uteblivit från i stort sett hela finansdebatten. Det har nu gått två och en halv timme av den debatten. Senast det hände var när Gösta Bohman var ungefär en halvtimme försenad. Då blev han utskälld av den socialdemokratiska gruppen för detta. Jan Bergqvist inskränker sig till att tala om att det inte var så många som lyssnade på Gunnar Hökmark. Jag säger detta för att ge en relief till det hela.

För övrigt hälsar jag nu finansministern välkommen till vår debatt här.

Jan Bergqvist är både stolt och nöjd, att döma av hans inlägg här. Vi fyra borgerliga partier har både i vår gemensamma reservation och i våra separata redovisat ett alternativ till den politik som har lett landet till de problem vi nu har. Dessa problem kan avläsas ute i den svenska äldre-vården, de kan avläsas i den svenska skolan och de kan avläsas i den resursbrist vi har trots de mycket höga skatterna. Den kritik vi nu får höra av finansutskottets ordförande är att vi inte på ett tillfredsställande sätt har kunnat redovisa hur det hål ska fyllas som utgör skillnaden mellan avkastningen på 40 miljarder hos Riksbanken och 40 miljarder hos Riksgäldskontoret. Det, fru talman, tycker jag är ganska belysande.

Anf. 47 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller om jag är nöjd eller inte vill jag framhålla att det jag sade i inledningen till mitt anförande visar att vi socialdemokrater vill åstadkomma väldigt mycket för framtiden. Vi jobbar intensivt för att utveckla vårt land så att det blir ett gott folkhem. Det är svar på den frågan.

När det gäller dessa riksbanksmiljarder kryper Mats Odell grovt undan det faktum att när det upptäcktes att Kristdemokraterna i sitt budgetalternativ hade räknat in 20 miljarder som ni inte vill ha så gick Mats

Odell, i stället för att säga att det var ett misstag som man ska försöka rätta till, ut i ett våldsamt angrepp och anklagade finansministern för att ha smugit undan pengarna i budgeten trots att det tydligt redovisas på s. 102–103 i första delen av budgetpropositionen. Det var alltså inte fråga om någon fotnot.

Det verkar som om Mats Odell har glömt att han faktiskt har medverkat aktivt till den första delen av den tvååriga inleveransen på 40 miljarder från Riksbanken till staten. Han var ju med när det gällde de första 20 miljarderna av denna inleverans.

Om man tittar på de tillväxtsiffror och annat som ni tar upp ska jag gärna erkänna att det blev ett fel i finansutskottet när det gäller Finland. Där har Mats Odell helt rätt. Men om man jämför tillväxten i Sverige 1995–2001 med tillväxten i OECD och EU har Sverige faktiskt en högre tillväxt än både OECD och EU i genomsnitt.

Anf. 48 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag vill rekommendera Jan Bergqvist att gå ut till någon av de vårdinrättningar i Göteborg där undersköterskorna knäar och där det är brist på personal på grund av att det saknas resurser och säga att det egentligen är mycket bättre och att oppositionen har valt fel basår för sina beräkningar och att allt egentligen är mycket bättre.

Vad detta handlar om är ju att Sverige har haft en så mycket sämre ekonomisk utveckling. Det hade kunnat skapas en bättre välfärd. Det är det som vi talar om, Jan Bergqvist. Sedan kan vi alltid strida om statistiken. Men jag tycker inte att vi ska göra det, utan vi måste blicka framåt. Det är inte i första hand Jan Bergqvists fel att Sverige släpar efter, att regeringen ska låna till den löpande verksamheten nästa år, att huvudparten av sysselsättningsökningen beror på ökad sjukskrivning, osv. Han har fungerat precis enligt hans uppdragsgivares intentioner.

Jag vill gärna, fru talman, passa på att ännu en gång tacka Jan Bergqvist, även om jag har gjort det vid ett annat tillfälle mera utförligt, för hans mycket skickliga sätt att leda finansutskottet, för den trevliga stämning som vi oftast har i vårt utskott, för de personliga kvaliteter som han har och för den bredd som Jan Bergqvist har i sitt politiska engagemang, som också manifesterades i det han talade om inledningsvis när det gällde miljömålen, och hans engagemang på en mängd olika politiska områden.

Jag vill också passa på att tacka finansutskottets kansli och dess mycket kompetenta personal med kanslichefen Ove Nilsson i spetsen för det stöd som ni har gett till oss i oppositionspartierna och för det utomordentligt kompetenta sätt som ni arbetar med er uppgift.

Anf. 49 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller vården och omsorgen har vi genom en kraftansträngning sett till att det har kommit in mer resurser och att det har blivit fler anställda inom vården och omsorgen. Kommunerna har anställt fler, och det har blivit bättre i den meningen. Men det innebär inte att vi tycker att det är tillfredsställande. Vi måste fortsätta att förbättra ytterligare. Det finns väldigt mycket att göra. Om jag skulle ha uttryckt mig som om jag var nöjd med hur det ser ut i Sverige i dag och att det i stort sett inte skulle behövas några förändringar så har jag miss-

lyckats med att formulera mig. Men jag vill ändå fortsätta att hänvisa till vad jag sade i början av mitt anförande. Jag tror att det där ändå framgår att vi vill göra väldigt mycket i Sverige jämfört med hur det är i dag.

Sedan vill jag tacka för de vänliga orden från Mats Odell. Jag kommer också ihåg vad han sade i måndags när vi hade samling i finansutskottet. Jag tycker att han visar en stor generositet mot en politisk motståndare. Jag uppskattar det. Det är också ett gott betyg till honom själv att han är beredd att visa en stor generositet mot en politisk motståndare. Jag har personligen uppskattat samarbetet med Mats Odell som vice ordförande.

Jag hade naturligtvis också tänkt att vid lämpligt tillfälle framföra ett stort tack till vårt kansli och till vår utomordentliga personal med Ove Nilsson i spetsen som har gjort ett så fantastiskt fint arbete och som har varit en sådan trygghet under hela den tid som vi har jobbat. Arbetsbördan har tidvis varit mycket stor. Trots tidspressen och trots att det har varit oerhört intensivt har medarbetarna lyckats upprätthålla en mycket hög kvalitet på sitt arbete, och det ska vi tacka dem oerhört mycket för.

Anf. 50 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna och Centerpartiet lade väldigt mycket kraft på att sanera Sveriges ekonomi. När finansutskottets ordförande Jan Bergqvist väl kom in på den ekonomiska politiken i sitt anförande, efter att ha slutat räkna stolar och annat väsentligt, sade han att det är väldigt viktigt med en stark och sund ekonomi – det är det naturligtvis – och att regeringen har fört en expansiv och kraftfull finanspolitik. Man kan när det gäller utgifterna säga att arbetslösheten är permanentad på en dubbelt så hög nivå som för tio år sedan och att sjuktalet har fördubblats sedan 1997. Det är klart att det kostar förskräckliga summor pengar. Så är det ju.

Jag har en fråga. Hur ser Jan Bergqvist, i ljuset av detta uttalande om en sund och stark ekonomi, på det faktum att staten nästa år enligt prognoser ska låna 44 miljarder igen? Vi är tillbaka i en lånesituation.

Jag har också en fråga om förutsättningarna för tillväxt och möjligheten att ta sig ur detta. Det är småföretagarnas situation som jag brukar ta upp. Och jag undrar hur Jan Bergqvist har kunnat rösta emot förslag om att man inte ska behöva betala moms på det som man har blivit bestulen på när man är småföretagare, att en fåmansföretagares familj inte har samma sociala trygghet som alla andra i det svenska samhället, bara därför att man är gift med en fåmansföretagare, t.ex. när det gäller arbetslöshetsersättning, och varför en småföretagare inte kan få samma föräldraersättning som andra människor i det svenska samhället när man ska vara hemma med sitt barn.

Anf. 51 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Lena Ek svarade inte på min kommentar när det gäller riksbankspengarna. Jag vill faktiskt upprepa den frågan. När vi hade den uppe i riksbanksdebatten så lämnade Lena Ek debatten. Hon hade inte möjlighet att replikera. På vilket sätt skulle riksdagens arbetsordning hindra Centerpartiet från att redovisa ett riktigt budgetalternativ? Det är en fråga som jag vill ha svar på eftersom jag inte förstår det.

De andra frågorna har jag fått tidigare och också kommenterat. Jag ska därför inte upprepa det.

När det gäller en sund och stark ekonomi började jag mitt anförande med att ta upp den frågan. Sedan kom jag i polemik med Gunnar Hökmark som hade sagt detta med frånvaron. I det sammanhanget tog jag i förbigående upp den uppgiften. Det var sagt inom parentes.

Den avgörande frågan är naturligtvis det som vi har talat om här, nämligen jobben. Då kommer man åter in på frågan om den regionala fördelningen av arbetslösheten. Vi kan glädja oss åt att arbetslösheten har sjunkit i många av de regioner där den har varit som högst. Det är väldigt tilltalande. Men frågan som har ställts till Lena Ek ett flertal gånger kvarstår: Hur kan Lena Ek ihop med Moderaterna klara ut de regionala problemen, Moderaterna som vill minska regionalpolitiken och Moderaterna som kallar det kommunala utjämnningssystemet för grundlagsvidrigt?

Anf. 52 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att jag tycker att den här debatten knyter ihop fyra år av ekonomisk politik där Sveriges situation har förändrats radikalt. Jag tycker att det är viktigt att diskutera det. Och jag kan gärna lägga tid på dessa 20 miljarder. Vi har haft ett helt utskottsbetänkande och en hel debatt om detta där jag har svarat på alla dessa frågor. Jag tycker att det är sorgligt att man ägnar sig åt sådant. När man ska somna brukar man räkna får. Nu har vi någonting nytt, vi ska räkna stolar i kammaren.

Det är helt vansinnigt när vi ska tala om stora ekonomiska frågor och viktiga strukturförändringar i det svenska samhället som är av yttersta vikt för tillväxt och välfärdssystemen. Om Jan Bergqvist inte vill svara på varför det är bra att låna 44 miljarder nästa år och varför småföretagarna ska diskrimineras så uppenbart och behandlas på ett så orättvist sätt kan ha få en ny fråga som han inte har fått förut: Hur ser Jan Bergqvist – vi har i utskottet diskuterat jämställdhetsfrågor några gånger under det senaste året – på att löneskillnaden mellan män och kvinnor har ökat med 1 000 kr i månaden under den här mandatperioden? Tycker Jan Bergqvist att det är riktigt att den ekonomiska politiken – som till stor del bestäms av utredningar, vilket finansutskottets ordförande talade sig varm för häromkvällen – sköts av 37 utredare varav bara 5 är kvinnor? Tycker Jan Bergqvist att det är rimligt?

Eftersom detta är min sista replik och finansutskottets ordförande ska sluta skulle jag vilja tacka honom, utskottskansliet och mina utskottskamrater för trevliga möten, gott samförstånd och konstruktiv anda. Jag önskar alla allt gott.

Anf. 53 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att återgälda det och tacka Lena Ek, men sedan ska jag gå in på en del av de frågor som hon tog upp.

Lena Ek har inte svarat på frågan om riksdagens arbetsordning. När vi hade den debatten lämnade Lena Ek kammaren och hade ingen kommentar. Hon har inte heller i något annat sammanhang kommenterat den frågan. Det var inte fel att jag tog upp den ytterligare en gång även om det inte blev något svar.

Beträffande underskott har oppositionen år efter år talat om att nästa år blir det underskott i statsbudgeten, och varje år har det blivit fel. Vi har haft överskott år efter år, och vi har överskott i statsbudgeten även i år, som det verkar.

Däremot kan det bli underskott nästa år och ytterligare 2004. Dock kommer statsskulden att minska som andel av bruttonationalprodukten. Dock kommer de offentliga finansernas nettoförmögenhet, en nettoskuld som har omvandlats till en nettoförmögenhet, att fortsätta att öka. I den meningen ligger vi bättre till än de flesta andra EU-länder t.ex. som har underskott i de offentliga finanserna. Vi ser fram emot en period med fortsatta överskott i de offentliga finanserna. Det gör att jag, utan att säga att allt är perfekt i Sverige, absolut inte, det finns väldigt mycket som vi måste göra någonting åt, ändå tycker att vi kan se framtiden an med god tillförsikt.

Anf. 54 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det ser rätt mycket ut som en symbolhändelse att Jan Bergqvists sista anförande i riksdagen med endast en enda mening handlade om vilken ekonomisk politik man vill föra i framtiden. Det kanske beror på att Jan Bergqvist inte ska fortsätta att driva rikspolitik, vad vet jag. I det tio minuter långa anförandet fanns en enda mening som handlade om vilken ekonomisk politik man själv vill föra inför framtiden, och den löd att vi ska ha "en ekonomisk politik som inriktar sig på arbete, rättvisa och välfärd".

I övrigt var det en genomgång av vad som har uppnåtts och olika redogörelser för gårdagsdebatter och vad som står i andra betänkanden osv. Så känner han en oro, inte för verkligheten framåt, utan för innehållet i olika borgerliga förslag.

Jag skulle därför vilja ställa en mycket konkret fråga. Det är helt riktigt att budgetsaldo, utgiftstak osv. har hållits osv., men vad har Jan Bergqvist att säga inför framtiden? Det betänkande som vi ska rösta om gäller ändå Sverige, inriktningen av den ekonomiska politiken för framtiden. Vad har Jan Bergqvist att säga om det faktum att man där redovisar att det kommer att bli ett underskott i statsfinanserna? Vad har Jan Bergqvist att säga om det faktum att Ekonomistyrningsverket gör prognosen att utgiftstaken kommer att brytas om ingenting görs? Jag tror inte att ingenting kommer att göras, jag tror att det kommer att göras en massa. Vad jag skulle vilja veta är om Jan Bergqvist har någonting att säga om vad som kommer att göras för att förhindra att utgiftstaken bryts. Vad har Jan Bergqvist för kommentar till att det faktiskt står i riktlinjerna för den ekonomiska politiken att det ska bli underskott i statsfinanserna?

Anf. 55 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Att det blir underskott i statsfinanserna samtidigt som vi har överskott i de offentliga finanserna har vi diskuterat vid väldigt många tillfällen och konstaterat att man klart kan sätta upp ännu högre krav på överskotten i de offentliga finanserna. Vi kan säga att vi inte ska ha bara 2 % i överskott i de offentliga finanserna över en konjunktursykel, vi kanske ska ha 3 %. I så fall kan man undvika ett underskott varje år i statsfinanserna. Men frågan är: Ska vi driva en så stram politik när vi samtidigt ska främja sysselsättning och se till att det blir expansion och

fart? Speciellt gäller det naturligtvis om man möter konjunkturpåfrestningar. EMU-utredningen har fört upp en diskussion om att vi kanske ska öka kravet på överskotten inom den offentliga sektorn till 3 %. Man kan diskutera det inför framtiden.

Jag uppfattar det här försöket att påvisa att det är underskott i statsfinanserna och göra dramatik av det lite grann som att man inte har något annat att ta till. Med den uppläggning som vi har haft av den ekonomiska politiken skulle vi egentligen ha haft underskott i statsfinanserna för länge sedan. Men av olika skäl har det blivit överskott, t.o.m. ganska hyggliga överskott, och det är ingen katastrof om man får ett underskott i statsbudgeten så länge man har överskott i de offentliga finanserna, så länge statsskulden minskar i förhållande till nationalprodukten och man har kontroll på den ekonomiska politiken i övrigt.

När representanterna för Ekonomistyrningsverket var på utskottet sade de väldigt tydligt att deras prognoser visar på att utgiftstaken spräcks, men det kommer naturligtvis inte att ske i praktiken.

Anf. 56 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Jag är glad att Jan Bergqvist i alla fall, till skillnad från Yvonne Ruwaida, säger att det är en budget som innehåller ett underskott i statsfinanserna. Det förnekade Yvonne Ruwaida alldeles nyss. Däremot var det enligt henne inget problem eftersom vi har ett överskott i pensionssystemet. Jag vet inte riktigt om det är en hållning som är alldeles väldigt bra med tanke på att överskottet i pensionssystemet ju styrs av helt andra faktorer än konjunkturväxlingar. Inom inte alltför många år kommer överskottet i pensionssystemet att börja minska av helt andra skäl, nämligen demografiska. Det är någonting där man kunde tänka sig att Jan Bergqvist inför sin förestående deltidspensionering funderade lite mer på hur det systemet ska fungera.

Som sagt var det väldigt bra att Jan Bergqvist i varje fall bekräftar att det är ett underskott i statsfinanserna.

Den fråga jag ställde om utgiftstaken var: Vilka åtgärder planerar ni att vidta? Precis som Ekonomistyrningsverket är jag övertygad om att ni kommer att göra någonting för att det här inte ska hända. Frågan är vad. Det är ganska viktigt för folk att veta för det får helt olika konsekvenser för människor om det är biståndet man stampar ned – då drabbar det människor i tredje världen – eller om det är några ersättningsnivåer som förändras. Jag tycker att det är ganska viktigt att få reda på vad man ska göra. Det är också en ganska viktig del i den ekonomiska politiken.

Fru talman! Till sist vill jag önska Jan Bergqvist lycka till, framgång och trevnad i hans framtida tillvaro som kommunalpolitiker. Det kanske inte är som för Bengt Silfverstrand att det blir en fråga mellan honom och väljarna, uppdragen kanske delas ut på något annat sätt. Men jag vill lika fullt önska Jan Bergqvist lycka till och trevnad i hans framtida gärning.

Anf. 57 JAN BERGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Karin Pilsäter för de vänliga orden och önska också henne framgång i det politiska arbetet.

Frågan är framöver hur stort överskott vi ska ha i Sveriges offentliga finanser. Det finns många fördelar med att ha ett stort överskott. Man samlar in i ladorna inför de t.ex. demografiska påfrestningar som kan

komma på de offentliga finanserna om ett tiotal år. Det finns också andra fördelar med det. Jag som socialdemokrat tycker inte det är fel om det kollektiva sparandet är relativt stort och stabilt. Det finns också en fördel med vårt gemensamma sparande.

Samtidigt gäller det att väga det här mot stramheten i politiken. Vi får inte strama åt så mycket att den kamp för att skaffa fler jobb som vi för och som är central försvåras.

Man kan titta på hur det har varit. Vi har haft den här målsättning på 2 %, men i praktiken har vi ju överträffat den målsättningen. Ser man på den utveckling som har varit finner man alltså att vi faktiskt har rätt många miljarder till godo genom att vi inte bara har klarat målen utan kraftigt överträffat dem.

Det var flera år sedan oppositionen sade: Nu blir det underskott i statsbudgeten. Av olika skäl har det inte blivit det, men man ska inte vara alltför skrämmd om det blir underskott i statsbudgeten så länge vi har överskott i de offentliga finanserna och så länge vi i övrigt har koll på den ekonomiska politiken.

Anf. 58 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Den här debatten utgör slutet av en mycket framgångsrik period som vi har haft när det gäller samarbete mellan finansutskottet och Finansdepartementet. Det har också varit ett samarbete mellan skatteutskottet och Finansdepartementet som har resulterat i ekonomiska framgångar under den gångna mandatperioden.

Jag vill framföra mitt tack till de båda utskotten, och inte minst till de båda utskottens ordförande, Arne Kjörnsberg i skatteutskottet och Jan Bergqvist i finansutskottet. Jan Bergqvist lämnar nu riksdagen och finansutskottet och har under de åtta år som han har varit ordförande i finansutskottet på ett utomordentligt sätt samarbetat med regeringen och Finansdepartementet. Han kan se ett fantastiskt resultat av de här åtta åren. Sverige har gått från en raserad ekonomi i början av 90-talet till att nu ha en ekonomi som är stabil och växer och som också resulterar i en bra grund för en fortsatt välfärdspolitik. Jag vill framföra ett särskilt tack till Jan Bergqvist för hans goda insatser i det avseendet.

Jag har hört referat, och jag kom in när Mats Odell hade ordet för en stund sedan. Mats Odell har demonstrerat att han lider av akut minnesförlust, eftersom han inte kommer ihåg att regeringen har sammanträde på torsdagsförmiddagar. Han har ständigt efterfrågat mig under förmiddagen. Om han hade tänkt en liten stund hade han kanske kunnat komma ihåg vad som hände i början av 90-talet när han själv hade en funktion i regeringssammanhang.

Jag tror inte att vi ska bekymra oss så mycket om detta, utan vi ska kanske koncentrera oss mer på sakdebatten.

Under mandatperioden, de här fyra åren, har det varit mycket goda ekonomiska resultat. Vi har gått från ett underskott till ett överskott i den offentliga ekonomin. Sverige har kunnat betala av 320 miljarder kronor på statsskulden. Vi har nått målet om halverad arbetslöshet. Det innebär att vi har kunnat förändra den politiska bilden och också människors vardag genom att gå från saneringspolitik till reformpolitik. Det är naturligtvis en helt annan situation för människor när vi kan diskutera hur vi

kan förbättra tillväxten och hur vi kan använda tillväxtens resultat för att skapa en bättre välfärd för så många människor som möjligt i vårt land.

Vi har kunnat skapa ett utrymme under den här mandatperioden för reformer om nära 90 miljarder kronor. Vi har sänkt skatten med 50 miljarder kronor. 240 000 nya jobb har tillkommit, och över 100 000 nya företag har skapats under den här mandatperioden.

Vi har sedan drygt ett och ett halvt år tillbaka en internationell konjunkturedgång, en avmattning i den internationella konjunkturen, som har påverkat Europa men också Sverige. Förhoppningsvis kan vi i dag se att det finns alltfler tecken internationellt och nationellt på att vi har passerat det värsta. Ekonomin är på väg att långsamt stärkas både internationellt och här i Sverige. Faran är naturligtvis inte över, men det värsta ligger sannolikt bakom oss.

Sverige har kunnat möta konjunkturavmattning med åtgärder för jobben och för att stärka efterfrågan. Vi har hela tiden hållit nere arbetslösheten runt 4 %. Vi har kunnat genomföra de reformer som vi har lovat och därtill en rad andra saker som bara för fyra år sedan hade ansetts alldeles omöjliga och orimliga att ställa ut löften om. Man kunde nämligen inte se framför sig en sådan stor framgång för ekonomin som det har varit under den här perioden.

Stora reformer som maxtaxan, mer pengar till sjukvården, satsningar på skolan och högskolan, höjda bostadstillägg till pensionärerna och sänkt skatt för löntagare och pensionärer är bara ett axplock av de många stora insatser som har gjorts under den här mandatperioden.

Det här har inte tillkommit av någon slump. Det är inte heller någon självklarhet att vi har kunnat åstadkomma detta, utan detta är naturligtvis resultatet av en mycket medveten ekonomisk politik som det har varit strid om i riksdagen. Borgerliga partier har ständigt ifrågasatt den ekonomiska politiken, men de har ständigt blivit motbevisade av verkligheten.

Vi har kunnat upprätthålla ordning och reda i ekonomin och inte genomfört mer reformer och större skattesänkning än vad vi har råd med, även i tider som är lite sämre. De marginaler som vi har skaffat oss under de goda åren har gjort att vi har kunnat stå starka genom den nedgång internationellt som vi nu förhoppningsvis ser slutet av.

Styrkan i svensk ekonomi kan uttryckas på flera olika sätt. Sverige har tillsammans med Luxemburg och Finland det största överskottet i de offentliga finanserna bland alla EU-länder. Vi hade förra året ett överskott på nära 5 % samtidigt som EMU-länderna hade ett underskott på ungefär 1 %. Sverige är ett av de länder med den lägsta arbetslösheten i EU. Det är också ett resultat av en målmedveten politik för att pressa ned arbetslösheten och hävda arbetslinjen.

De marginaler som vi har skaffat oss har också inneburit att vi just nu kan föra EU:s mest expansiva finanspolitik och ändå ha ett överskott i de offentliga finanserna. Det är en möjlighet som många andra EU-länder saknar men som de gärna hade önskat att de hade haft. Det finns också andra tecken än styrkan i de offentliga finanserna, den låga arbetslösheten och den stigande sysselsättningen på att färdriktningen är rätt.

Realinkomsterna för vanliga löntagare ökar kraftigt. Under perioden 1999–2002 beräknas realinkomsterna öka med 12 %. Bara i år ökar realinkomsterna med närmare 5 %. Det är en kombination av att vi har haft

en modest lönebildning och en låg inflation. I dag har vi sett nya inflationsciffror som kryper ned runt 2 %. Vi har dessutom via skattesänkningar, maxtaxa, barnbidragshöjningar och på annat sätt bidragit till realinkomsternas ökning.

Det är en så kraftig ökning av hushållens inkomster att vi får gå tillbaka ganska långt i vår historia för att hitta en så bra period när det gäller realinkomstutveckling.

Socialbidragsberoendet minskar. Antalet socialbidragstagare har under de senaste tre åren minskat från 120 000 till 90 000. Vi är på väg mot regeringens mål att halvera socialbidragsberoendet till 2004.

Jag såg i morse i Dagens Nyheter att Stockholms stad, under dess moderata ledning, börjar få svårigheter med att nå sin del av socialbidragsmålet. Man börjar sacka efter. Men dessbättre såg jag att det fanns andra kommuner i Stockholmsregionen, socialdemokratiskt styrda Sundbyberg och Haninge, som har lyckats halvera socialbidragsberoendet betydligt snabbare än Stockholm. Vi får hoppas att Stockholm med en annan ledning i höst kan ta i fatt den förlust som Stockholm uppenbarligen har utsatts för under våren när det gäller att minska socialbidragsberoendet.

Välfärdspolitiken fungerar. I den fördelningspolitiska analys som publicerades i vårpropositionen kan var och en läsa att skatter, transfereeringar och konsumtion av offentliga tjänster, som vård, skola, omsorg och bostäder, dramatiskt minskar inkomstklyftorna i samhället. Moderaternas påstående att välfärdspolitiken bara är en rundgång mellan skatter och bidrag kan definitivt avfärdas när man ser att politiken har stor betydelse för att minska just klyftorna i vårt samhälle.

Fru talman! Inför valet 1998 ställde Socialdemokraterna upp sex valöften: Man skulle betala av på statskulden, öka sysselsättningen och satsa mer på utbildning, anställa fler i vården, skolan och omsorgen, införa höjda pensioner och höjda bostadstillägg, införa maxtaxa på dagis och fritis och införa höjda barnbidrag.

Alla dessa löften är uppfyllda. Utöver de här löftena har dessutom många reformer kunnat genomföras under perioden. Det är naturligtvis en styrka att vi också har möjlighet att framöver anställa ännu fler i kommuner och landsting, inte minst i skolan, äldreomsorgen och barnomsorgen.

De nya statsbidragen på skolans område ger utrymme för 15 000 nya lärare, kuratorer eller annan skolpersonal under fem år. Detta blir möjligt tack vare de extra 5 miljarderna från staten till kommunerna.

Vi i regeringen har också nyligen haft möjlighet att fatta beslut om att höja både golvet och taket i a-kassan på samma sätt som vi höjde golvet och taket i a-kassan förra året. Det hade vi inte kunnat göra om vi inte hade haft den ordning och reda som vi har på statsfinanserna och den förbättring som också har skett av a-kassans utveckling genom den reform som riksdagen beslutade om för något år sedan.

Vi reformerar arbetsskadeförsäkringen i år. Vi har förbättrat studie-stödssystemet ytterligare. Vi har satsat mycket stort på att göra Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Den gröna skatteväxlingen har tagit ny fart. Vi har prioriterat de äldre, inte minst genom de reformer som nu kommer i sommar om förbehållsbelopp och maxtaxa inom äldreomsorgen och det högkostnadsskydd i tandvården för de äldre som är på väg.

Vi har riktat skattesänkningar mot låg- och medelinkomsttagare. Vi har sänkt företagsskatterna, fastighetsskatten och förmögenhetsskatten. På grund av det höjda fribeloppet är det i dag bara ungefär hälften så många personer som betalar förmögenhetsskatt som det var i inledningen på denna mandatperiod.

Fru talman! Vi socialdemokrater är stolta över det som har uppnåtts de senaste fyra åren. Men att vara stolt är inte det samma som att vara nöjd. Det finns mycket kvar att uträtta för att alla barn ska ha samma möjligheter oavsett vilka deras föräldrar är. Det finns mycket mer att göra för att alla människor ska kunna leva rika och utvecklande liv utifrån sina egna önskemål och drömmar.

Vi socialdemokrater vill därför gå vidare. Vi har en omfattande dagordning för de kommande åren, som vi hoppas få tillfälle att praktisera.

Det handlar alltid om att sätta jobben främst, att få sysselsättningen att fortsätta att öka och arbetslösheten att minska. Att starta fler företag är oerhört viktigt. De många nya företagen är viktiga både för sysselsättningen och för landets ekonomi. De är också viktiga för att det ger möjlighet för de många nya små företagen att växa och bli större. Det är alltid nummer ett på den socialdemokratiska dagordningen att värna tillväxten och jobben.

Vi vill också stärka konkurrensen i näringslivet. Vi har sett att näringslivet självt kanske inte haft förmåga att ta itu med de uppenbara problem som finns i det privata näringslivet genom bristande konkurrens. Asfaltkarteller och annat har diskuterats. Näringslivet skulle behöva ta ett större eget ansvar för att sätta en ny dagordning för den framtida konkurrensen i svenskt näringsliv.

Vi vill arbeta för att höja taken i föräldraförsäkringen, förbättra sjukvården, korta köerna och införa nationell vårdgaranti och en rad andra sociala reformer. Vi hoppas naturligtvis kunna fortsätta att bygga ut välfärden och se till att det finns pengar som kommuner och landsting kan få använda för den del av välfärden som de ansvarar för när det gäller vården, skolan och omsorgen.

Förutsättningen för att lyckas med alla dessa reformuppdrag, som vi har på vår agenda framöver, är naturligtvis att vi har ordning och reda på svensk ekonomi i fortsättningen också.

När jag tar del av den gemensamma borgerliga reservationen, utöver de enstaka reservationer som alla de borgerliga partierna har, noterar jag att det är lätt för de borgerliga partierna att i denna reservation skriva ihop sig om ett antal allmängiltiga krav. Det är klart att det är bra att alla ska få arbete och att tillväxten ska höjas. Det torde de flesta kunna hålla med om.

Men när jag ser på den första punkten i de borgerligas reservation att man ska höja tillväxten till åtminstone 3 % per år kan man kontrastera det med att säga att under de år vi hade borgerliga regeringar i Sverige, på 70-, 80- och 90-talen, var tillväxten inte 3 % som man nu drömmer om och önskar sig utan knappt 1 %. Det var alltså en väsentligt lägre tillväxt under de borgerliga åren än vad vi har sett under de senaste åren.

Punkt 2 i de borgerligas reservation innefattar att man vill se fler människor i arbete. Men arbetslösheten ökade faktiskt med 0,7 % per år i genomsnitt under de borgerliga regeringarna. Facit är ett helt annat än önskelistan.

De borgerliga partierna säger också att de vill se en minskad stats-skuld. Det vill jag naturligtvis också se åren framöver. Men jag har också i färskt minne att de borgerliga regeringarna lyckades öka statsskulden med 900 miljarder kronor. Jag förstår att det pågår en tävlan mellan de borgerliga partierna att nu försöka öka statsskulden genom att bjuda ut nya familjepolitiska reformer som är helt ofinansierade.

Punkt 4 i de borgerligas reservation innebär att man vill ha konkurrenskraftiga skatte- och utgiftsnivåer. Där talar också facit emot de borgerliga. Under den tid de hade ansvar för Sveriges ekonomi lyckades de öka de offentliga utgifternas andel av BNP med 20 procentenheter.

I punkterna 5, 6 och 7 i reservationen talar de om behovet av att minska den regionala och sociala tu delningen och att skapa förutsättningar för ett jämlikt och jämställt Sverige.

Det är svårt, även om det går på vissa områden, att exakt mäta resultaten i fråga om detta. Men jag tror att det är få som förknippar detta jämställdhets- och jämlikhetsarbetet med det arbete som vi har sett Carl Bildt och Gösta Bohman och andra signera under årens lopp. Politiken och önskningarna har inte riktigt gått ihop på dessa områden.

Till sist säger man i den borgerliga reservationen att man vill att nyföretagandet ska öka. Det är viktigt. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi ser vilka möjligheter vi har att stödja ett växande nyföretagande. Men facit är att under de borgerliga åren minskade den privata sysselsättningen med 400 000 personer.

Vad jag kan se av den borgerliga reservationen finns det där ett antal allmänna välvilliga önskemål. Men den faktiska verkligheten när de borgerliga har haft ett regeringsansvar talar sitt tydliga språk. Man har strängt taget misslyckats helt med alla de drömmar som man har försökt föra fram i reservationen. Därför vill jag till sist säga att det är oerhört viktigt att vi har en fast hand över svensk ekonomisk politik också i fortsättningen om vi ska få utrymme för tillväxt och viktiga sociala reformer även de kommande fyra åren.

Anf. 59 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Finansministern återkom föga förvånande till de borgerliga regeringsåren 1991–1994. Han brukar ofta säga att budgetunderskottet var som störst 1993, och jag brukar hålla med honom. Vi vände ju den utveckling som vi tog över. Det var just insatser för nyföretagande och för företagande över huvud taget och starten för en sanering av statens finanser som ledde till att det vände uppåt.

Jag ställde för några veckor sedan i Göteborg en fråga till Bosse Ringholm. Han svarade inte på den då, och han kommer inte att svara på den nu. Jag sade så här: Stämmer det att när ni lämnade ifrån er regeringsmakten var allting på väg nedför, och när ni tog över den 1994 var tillväxten, företagandet och sysselsättningen på väg upp? Stämmer det, eller stämmer det inte? Det är rätt lätt.

Ni brukar skoja lite grann och säga att det måste vara de borgerliga som har otur. Det är rätt. Vi har otur, för vi får alltid ta över regeringsmakten efter er.

Nu ser vi samma mönster igen. Vi kommer att behöva bedriva en politik för företagande och nyföretagande för att detta är lägre än någonsin. Vi har en utflyttning av företagande som vi aldrig tidigare har sett. Vi

kommer att behöva bedriva en politik för att minska sjukfrånvaron genom bättre sjukvård, bättre rehabilitering och andra förändringar, eftersom ni bara har stått och låtit det ske.

Vi kommer att behöva bedriva en politik som öppnar upp för konkurrens i välfärden och ger valfrihet. Vi behöver göra någonting åt det som sker i dag i det svenska samhället. Vi kommer att få uppgiften att förändra arbetsmarknaden, eftersom den inte fungerar i dag. Vi har en löneutveckling som inte fungerar, och vi har en krympande tillväxtkraft.

Vi har otur. Vi får alltid ta över efter er. Det är tråkigt att konstatera att finansministern, efter att ha kommit två och en halv timme för sent till debatten i dag – det kan vara värt att prioritera en budgetdebatt i riksdagen – inte över huvud taget har berört de problem och de utmaningar som Sverige står inför. Han har inte sagt någonting om det växande underliggande budgetunderskottet, som regeringen nu återigen är på väg att lämna över. Han har inte sagt något om vilka besparingar regeringen ska göra för att undvika raserade utgiftstak. Det har bara varit allmänna ordalag fritt hängande i luften.

Ge nu svar på de frågor som har ställts i denna kammare här i dag! Ni i vänsterkoalitionen ska ge besked om vad ni ska stå för. Vi har gjort det i vår reservation.

Anf. 60 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag försökte bjuda in till en diskussion om framtiden. Men jag hade inte mycket för det, förstod jag av Gunnar Hökmark. Han ägnade sig mest åt det förflutna. Låt mig då ett ögonblick stanna vid det förflutna, Gunnar Hökmark.

Under den mandatperiod som vi har bakom oss har Sverige haft en tillväxt som i snitt har varit ungefär 3 %. Det är högre än EU-länderna, det här högre än OECD-länderna.

Går man tillbaka till 1994, när Socialdemokraterna tog över efter de borgerliga, kan man också konstatera att vi även sedan dess har haft en högre tillväxt i Sverige än både OECD-länder och EU-länder har haft. Under den borgerliga period som Gunnar Hökmark åberopar i början av 90-talet var faktiskt tillväxten bara 0,2 %, samtidigt som tillväxten i OECD var 2,2 %. Det var nästan ingen tillväxt alls i Sverige. Däremot hade OECD-länderna lite drygt 2 % och har fortfarande lite drygt 2 % i tillväxt. Skillnaden är att numera har Sverige en snabbare tillväxt än omvärlden har, Gunnar Hökmark.

Det är nästan generande att höra Gunnar Hökmark säga att det vände under de borgerliga regeringsåren. Det är klart att det vände. Alla kurvor vände åt fel håll. Det har vi pratat om så många gånger att jag inte tänker ägna mycket mer tid åt det. Det jag vill tala om är framtiden. Jag förstår att Gunnar Hökmark rekommenderar samma politik för framtiden som den som praktiserades 1991–1994. Jag tror att svenska folket har i gott minne att den ledde till sådana resultat att vi inte vill ha tillbaks politiken från 1991–1994. Därför, Gunnar Hökmark, hoppas jag att det inte ska bli något nytt experiment med statens finanser och de offentliga finanserna åren framöver utan att vi ska kunna hålla ordning på svensk ekonomi på samma sätt som vi har gjort den senaste perioden även framöver. Det kommer att ge utrymme för att kunna öka både tillväxten och välfärden i Sverige.

Anf. 61 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Finansministern påstår och påstår, upprepar och upprepar samma saker om igen som alla vet inte stämmer med verkligheten. Det stämmer inte ens med den vitbok som regeringen själv presenterade i en tidigare budgetproposition. Han får akta sig så att det inte ger papegojan ett dåligt rykte. Den är i grunden en spirituell fågel.

När det gäller de sakfrågor som vi ska tala om inför framtiden har vi under denna förmiddag tagit upp de grundläggande frågorna hur vi ska bekämpa sjukfrånvaron och hur vi ska öka tillväxtkraften i den svenska ekonomin. Vi har också tagit upp det som händer med den svenska budgeten när den enligt Ekonomistyrningsverkets prognos nästa år kommer att ha ett underliggande underskott med 60 miljarder och utgiftstaken sprängs med 16 miljarder. Det kan man göra någonting åt. Men då bör regeringen redovisa vad man ska göra åt de här 16 miljarderna. Var ska man spara? Hur ska man spara? Det har väljarna rätt att få besked om.

Men det är också så, finansministern sade det alldeles innan, att man nu är i ett skede då man ska öka utgifterna och genomföra fler reformer. Socialdemokraterna har tillsammans med LO fört fram utgiftsreformer som man ska genomföra, som man går till val på, som omfattar minst 50 miljarder kronor. Ska de genomföras handlar det plötsligt om ett underliggande underskott som närmar sig 100 miljarder och ett utgiftstak som sprängs långt mer.

Då måste man spara någon annanstans, om man inte ska strunta i utgiftstaket. Antingen sparar man eller också höjer man skatterna när man ska hantera budgetsaldot. Ska man klara utgiftstaket måste man spara. Då ska man ge besked om det här i dag. Om inte Bosse Ringholm gör det som denna debatt under denna förmiddag har handlat om kommer han att gå in i raden av socialdemokratiska finansministrar som körde på i ekonomin, sade att allting var bra och lovade nya utgifter. Sedan var det andra som fick ta över. Vi är beredda att ta över, men redovisa vad ni vill göra. Det kräver ärligheten.

Anf. 62 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Gunnar Hökmark säger att jag lämnar felaktiga uppgifter. Han nämner inte ens någon siffra som visar vari felaktigheten skulle bestå. De uppgifter jag lämnat upprepar jag gärna för Gunnar Hökmark. Jag undrar om han då kan hävda att det är någon felaktighet i att påstå att Sverige de senaste åren har haft en tillväxt som varit 3 % medan OECD-länderna och EU-länderna har haft 2 ½ %. Det är alltså en snabbare tillväxt i Sverige än i omvärlden. Det är en korrekt uppgift som Gunnar Hökmark inte har kunnat påvisa någon felaktighet i.

Men jag påstår att under de borgerliga regeringsåren var tillväxten 0,2 % i Sverige samtidigt som tillväxten i OECD var ungefär 2 %, dvs. betydligt snabbare tillväxt i omvärlden. Det är också en korrekt uppgift som Gunnar Hökmark inte har kunnat motbevisa på något sätt. Det går inte att kasta ur sig allmänna påståenden och sedan inte på något vis kunna bevisa det man säger, Gunnar Hökmark. Det är inte särskilt trovärdigt.

Gunnar Hökmark har många gånger här i kammaren sagt att utgiftstaket nu kommer att rämna, utgiftstaket kommer nu att raseras. Han har upprepat det år efter år. Och Gunnar Hökmark har fått fel år efter år. Han

fick fel 1999. Han fick fel 2000. Han fick fel 2001. Vi hade ett överskott förra året och en marginal för utgifterna på bortåt 5 miljarder kronor. Men varje år har Gunnar Hökmark sagt: Utgiftstaket kommer att rämna.

Gunnar Hökmark kan vara säker på att regeringen, på samma sätt som Karin Pilsäter förut sade, kommer att vidta åtgärder. Det har vi gjort hela tiden. Det gör att vi får en balans även för 2002 när det gäller våra utgifter. Det är väl det som är den stora skillnaden mellan socialdemokratisk politik och er. Det vi föresätter oss och det vi lovar lyckas vi också hålla. Jag vet inte om de borgerliga lovar budgetunderskott, men det tycks vara det enda program som de lyckas åstadkomma i verkligheten, i alla fall under sina regeringsår.

Anf. 63 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Finansministern anklagar mig för minnesförlust, att jag inte skulle komma ihåg att det är regeringssammanträde på torsdagsmorgnar. Det minns jag mycket väl. Jag minns också att det gick alldeles utmärkt att vara frånvarande om man hade en ersättare. På Finansdepartementet finns åtminstone två statsråd. Om man ville prioritera sina uppdragsgivare som diskuterar just ens eget ansvarsområde och framtiden för detta ansvarsområde hade det varit fullt möjligt att planera så att man hade kunnat vara närvarande. Men låt oss inte spilla mer tid på det.

Finansministern säger att alla kurvor vände nedåt under de borgerliga regeringsåren. Det stämmer inte. De kurvorna började långt tidigare att vända nedåt. Vi minns, fru talman, att det förlorades ungefär 1 000 jobb om dagen på valdagen 1991 och under resten av 1991, medan det tillkom ungefär 1 000 nya jobb på valdagen 1994.

Men, fru talman, jag tycker ändå att vi ska diskutera framtiden. Här säger Bosse Ringholm att man har amorterat 320 miljarder på statskulden. Det kanske inte är så mycket att slå sig för bröstet för med tanke på att 245 av de miljarderna kommer från AP-fonderna och ca 60 miljarder kommer från utförsäljning av Telia. Ytterligare 15 miljarder kommer från Celsius och reavinstskatt på försäljning av Pharmacia. Sedan kommer ungefär 40 miljarder från Riksbanken. Så de stora bragderna här tycker jag inte är riktigt värda att lyftas fram, utan det är mer i bokföringssammanhang som man ska applådera.

De 245 miljarderna från AP-fonderna berodde ju på den finansiella infasningen av det nya pensionssystemet, där staten övertog ansvaret för efterlevandepensioner och förtidspensioner. Vem är det som sitter med Svarte Petter här? Inte är det AP-fonderna.

Jag har tre frågor helt kort till finansministern.

Utgiftstaket på 16 miljarder, som kommer att brytas igenom enligt ESV: Vilka är åtgärderna?

Sjukskrivningskostnaderna säger ESV kommer att öka med ytterligare 6 miljarder i år om inte kraftfulla åtgärder vidtas. Vilka kraftfulla åtgärder tänker ni vidta som sparar 6 miljarder?

Slutligen sade ni att höjningen av a-kassan skulle rymmas inom anslaget. Nu visar ESV att det kommer att gå 3 miljarder kronor back. Är det ESV eller regeringen som ljuger?

Anf. 64 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är inte bara utgifter som Mats Odell försöker överskrida. Han överskrider sin talartid rätt rejält också. Det är kanske på något vis symboliskt.

Det finns en viss skillnad, Mats Odell, mellan att ha ökat statsskulden, som den borgerliga regeringen gjorde, med 900 miljarder kronor och att minska statsskulden med 320 miljarder kronor, som har skett under den senaste mandatperioden. Det är en viss skillnad mellan att öka på statsskulden på det sättet och att kunna amortera av den.

Vi har kunnat amortera av den därför att vi inte har förletts, vilket det har funnits ett och annat råd till, att använda de nya inkomsterna till nya utgifter. Oavsett om inkomsten är av tillfällig eller annan natur är det naturligtvis alltid en risk att inkomsterna används för bestående utgifter.

Det leder till en framtida situation med nya budgetunderskott och problem med statsskulden. Därför är det naturligtvis en styrka att vi har kunnat sänka statsskulden så långt att vi i dag har nettoförmögenhet. Det är få andra länder som har det. De flesta andra länder kämpar fortfarande med stora statsskulder och har svårt att klara sina amorteringar.

Vi har varit noga, Mats Odell, med att varje år klara utgiftstaket. Mats Odell och andra har ständigt ifrågasatt om vi ska klara utgiftstaken, och vi har ständigt sagt att vi ska göra allt vad vi kan för att klara utgiftstaken. Vi har gjort det fem år i rad. Den bedömning som nu har gjorts om att det finns en risk att överskrida utgiftstaken med 16 miljarder nästa år ska vi noga analysera. Vi kanske inte kommer till samma slutsats att det handlar om 16 miljarder. Det kanske handlar om helt andra lägre nivåer, men vi kommer att – på samma sätt som tidigare – parera med olika insatser för att se till att även 2002 blir ett år där utgifter och inkomster går ihop. Det gör vi i medvetande om att det finns utrymme för att exempelvis förstärka och förbättra a-kassan, som vi har finansierat med de förutsättningar som föreligger.

Anf. 65 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag kom att tänka på följande talspråk: Mycket skrik för lite ull, sade han som klippte grisen.

Här svarar finansministern över huvud taget inte på frågorna hur detta förväntade överskridande av utgiftstaket ska klaras. Ni ska analysera. Men nämn någonting som skulle kunna vara en lösning på problemet.

Ekonomistyrningsverket beräknar att utöver de 2,5 miljarder som i år anslås på tilläggsbudget för att täcka de galopperande sjukskrivningskostnaderna kommer budgeten att överskridas med ytterligare 6 miljarder om inte kraftfulla åtgärder vidtas i år. Vilka kraftfulla åtgärder kommer att vidtas under detta år som kan minska sjukskrivningskostnaderna med 6 miljarder?

Ni sade att höjningen av a-kassan skulle rymmas inom anslaget. Nu konstaterar Ekonomistyrningsverket att anslaget överskrids med 3 miljarder. Höjningen av a-kassan genomförs den 1 juli, och den beräknas överskrida anslaget med 700 miljoner. Nästa år är det en kostnad på 1,5 miljarder som inte är finansierad.

Är det ESV som ljuger, eller är det Bosse Ringholm som ljuger?

Anf. 66 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är viktigt att ha i minnet att de senaste årens utgiftsbegränsningar för att få utgiftstaket att fungera har gjorts så att vi hela tiden har kunnat kontrollera kostnadsutvecklingen.

Regeringen har varit mycket försiktig i sina bedömningar angående akassan. Vi har t.o.m. gjort bedömningen att arbetslösheten skulle öka under året och har räknat på kostnader för detta. Nu har det visat sig att regeringen haft fel i den bemärkelsen att arbetslösheten hittills i år har varit lägre än den prognostiserade. Det leder rimligen till en positiv effekt för våra kostnader för arbetslösheten i fortsättningen. En sådan effekt räknas in i vår analys inför budgetpropositionen i höst då vi ska göra en värdering av hur vi klarar utgiftstaket för innevarande år.

Jag tror inte att man ska hantera utgiftstaket med den typ av förslag som finns från borgerligt håll. Man tror också att de förslagen ska lösa problemen med långtidssjukskrivningarna. Det skulle vara att införa fler karensdagar och sänkta ersättningar. Det är klart att det går att säga att rent nominellt kan flera karensdagar och sänkta ersättningar bidra till att minska utgiftstrycket. Men det är alldeles fel. De löser inte problemen med sjukfrånvaron, och de är inte den typen av insatser som behöver göras för att kontrollera vår ekonomi.

Det är viktigt att vi får en utveckling av tillväxten i fortsättningen. Tillväxten handlar om att se till att arbetsmarknadspolitiken fungerar väl, dvs. få fler människor i arbete. Det är också ett sätt att bekämpa frånvaroproblemen på arbetsmarknaden. Jag är förvånad över att de borgerliga partierna i stort sett vill halvera insatserna för att skapa nya jobb. Det bidrar varken till tillväxt eller minskad sjukfrånvaro på arbetsmarknaden.

Anf. 67 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Först vill jag berätta en inte särskilt väl bevarad hemlighet för finansministern. AMS skapar inga jobb.

Det är nästan lite pinsamt att höra ältandet av när det vände, hur det vände och hit och dit. Ni lade själva förra året fram ett bokslut över detta. Har inte finansministern läst det? Om det är för jobbigt finns det mycket bilder att titta på.

Varför tar jag upp detta? Det är inte för att älta utan för att det är oerhört viktigt att man lär sig vad som händer för framtiden. Man ska förstå orsak och verkan. Man ska förstå skillnaden på konjunkturväxlingar och strukturella problem. Det är mycket viktigt. Därför vill jag rekommendera finansministern att ta sig en stund tillsammans med Jens Henriksson och ordentligt gå igenom vad som står där. Det finns många fina bilder.

När det gäller jämställdhetsfrågorna finns bara ett hopp, nämligen att byta regering. Vi har en mycket könssegregerad arbetsmarknad. Vi har ohälsotal som växer alldeles särskilt för kvinnor i den offentliga sektorn. En färsk forskningsrapport visar att var tredje kvinna i offentliga sektorn riskerar att hamna i en sjukskrivningssituation. Många kvinnor känner vanmakt och framför allt ekonomisk stress. De har små marginaler. Fortfarande är det ofta stora marginaleffekter. De kan inte påverka sin egen ekonomi. Löneskillnaderna ökar, och det är få kvinnor i ledande positioner.

Pappamånad, jämställdhetslag, barnomsorgslag – många sådana reformer har kommit med signatur från borgerliga regeringar, t.o.m. Carl

Bildt. Vad kommer från Finansdepartementet nu? Jo, besked om att kvinnor inte har rätt sorts kompetens för att hålla på med dessa saker.

Jag vill ställa en konkret fråga till Bosse Ringholm. Vad tänker Bosse Ringholm göra för att de facto öka kvinnors möjligheter att kunna välja mellan olika arbetsgivare och t.o.m. bli sin egen inom de sektorer där många kvinnor finns i dag?

Anf. 68 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Karin Pilsäter må tycka att det är pinsamt med de senaste årens tillväxtsiffror som vi har diskuterat. Vi har nu haft åtta år av socialdemokratiskt styre i landet. Vi har haft högre tillväxtsiffror än i vår omvärld, både i OECD- och i EU-länderna. Men det var omvänt under de borgerliga regeringsåren. Då var tillväxten 0,2 % medan tillväxten i omvärlden var 2 %, dvs. Sverige var klart sämre. Det kan naturligtvis kallas för pinsamt, som Karin Pilsäter säger.

En av de viktiga landvinningarna under senare år är att sysselsättningen har ökat kraftigt, inte minst bland kvinnor. Kvinnor har sedan flera år tillbaka en betydligt lägre arbetslöshet än männen. Det är naturligtvis oerhört viktigt att vi på så vis har gett fler kvinnor en chans att komma ut i arbetslivet.

De borgerliga partierna har bekämpat maxtaxereformen. Till slut har den blivit så framgångsrik ute i landet att de borgerliga partierna inte längre vågar fullfölja kampen mot maxtaxan. Den är ett utomordentligt bra exempel på hur jämställdheten på arbetsmarknaden kan stärkas och öka kvinnors sysselsättningsmöjligheter.

Jag har på samma sätt som Karin Pilsäter registrerat att när det gäller ohälsan i arbetslivet är kvinnor oftast överrepresenterade. Det är i de sektorer där kvinnor är många – vård, omsorg och skola – som det finns höga ohälsotal. Det motiverade regeringen att i höstas lägga fram ett elvapunksprogram om åtgärder mot ohälsa. Det är inte ett slutprogram. Vi kommer att återkomma med nya insatser och förslag på området. Det är oerhört viktigt att vi gör vad vi kan för att minska ohälsan utifrån individens synpunkt men också utifrån samhällsekonomisk synpunkt. Det är naturligtvis ett bra bidrag till jämställdheten om det går att få ned ohälsotalen just inom de sektorer i samhället där kvinnor i stor utsträckning jobbar.

Anf. 69 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det är pinsamt att finansministern verkar totalt oförmögen att ta till sig informationen i egna dokument om när konjunkturer har vänt och när olika bubblor har spruckit osv. Det är fråga om att dra slutsatser av konjunktur, struktur, orsak och verkan. Det är pinsamt. Vi behöver inte ta den diskussionen ytterligare en gång; gå hem och läs på och dra sedan en slutsats.

Risken är, om Bosse Ringholm får sitta kvar, att Sverige än en gång drivs in i den typen av situation. ”Jag greps av valfeber”, skrev Kjell-Olof Feldt. Vi ska inte behöva ha det så. Vi ska kunna föra en seriös ekonomisk-politisk debatt om hur förändringar genomförs så att människors möjligheter att komma till sin rätt ökar. Jag blir inte ett dugg lugnad eller imponerad av att ni lägger fram elvapunksprogram där det står

att ni ska titta på det och det – som om de galopperande långtidssjuk-skrivningarna i sjukvården vore något slags dokusåpa.

Det behövs ju konkreta förslag till förändring. Vi har många sådana förslag, och många av dem är väl beprövade, t.ex. finansiell samordning. Det är väl beprövat att om man kapar hierarkierna och lägger ut mer makt till människor att själva bestämma över sin arbetstid och sin situation minskar sjukskrivningarna och arbetstillfredsställelsen ökar. Människor gör ett bättre jobb och mår mycket bättre själva.

Alla de här sakerna är beprövade, men ni är fullkomligt halsstarriga motståndare på grund av att ni sitter som fastmurade i armerad betong i synen på att kvinnan måste låsas fast i stora, gammaldags arbetsorganisationer i den offentliga sektorn. Därför önskar jag Sveriges kvinnor en ny regering.

Anf. 70 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Karin Pilsäter knyter an till en tidigare folkpartiledare, som upprepade detta med att gå hem och läsa historia. Det sade Gunnar Helén vid något tillfälle. Det är klart att det är intressant att läsa historia, och det var den jag i någon mån försökte beskriva. Den visar ett något pinsamt resultat för Folkpartiet och de borgerliga partierna. Varje gång som det är en borgerlig regering i Sverige blir det sämre tillväxt än i omvärlden. När det är en socialdemokratisk regering, som det har varit de senaste åren, blir det bättre tillväxt än i omvärlden. Det är en del av vår historia, och den kan vara nyttig att känna till för Karin Pilsäter och många andra.

När vi under de här åren har jobbat med att försöka förbättra sysselsättningen har det ibland ifrågasatts om arbetslösheten inte är större än vad som redovisas, om det inte krävs ännu större uppgifter på arbetsmarknadsområdet för att skaffa nya jobb. Den diskussionen är naturligtvis väldigt viktig. Men det som förvånar mig är att Folkpartiet, inte minst, men också andra borgerliga partier i stort sett vill halvera insatserna för att skapa nya jobb, via arbetsmarknadspolitik, via utbildning och via andra insatser. När vi har velat göra insatser inte bara för att skapa nya jobb utan också för att skapa bättre hälsa och bättre miljö på våra arbetsplatser, genom att exempelvis förbättra insatserna när det gäller arbetsskadeförsäkring, skyddsombud, utbildning och mycket annat, har Folkpartiet och de andra borgerliga partierna varit mycket negativa och varit motståndare till det.

Regeringen presenterade i höstas elvapunktsprogrammet, och vi följde upp det i vårpropositionen, men tyvärr finns det inte tillstymmelse till något alternativ från borgerligt håll. Det är bara det gamla traditionella, nämligen att man ska sänka ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen och införa fler karensdagar. Det är ett traditionellt borgerligt grepp. Jag medger att det kan sänka kostnaderna, men jag tror inte att det löser sjukfrånvaron på våra arbetsplatser. Och det bidrar definitivt inte till mer hälsa i svensk ekonomi.

Anf. 71 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Riksgäldskontoret, Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet har vid flera tillfällen uttryckt stark oro för två saker:

dels att utgiftstaket ska spricka, dels att Sverige nästa år ska låna 44 miljarder till och därmed öka statsskulden i reala tal.

Vi har varit med om risksituationer, precis som finansministern har påpekat, där det har varit fara för att utgiftstaket ska spräckas. Regeringen har då lagt fram förslag som har varit ganska ingripande. Det har handlat om biståndsverksamheten, Sidas anslag. Det har handlat om att flytta företagsstöd och jordbruksstöd fram och tillbaka runt årsskiften. Det har handlat om att skjuta upp stora inköp av försvarsmateriel. Det har över huvud taget varit beslut som gett rätt tunga och besvärliga effekter för de myndigheter som ska hantera olika verksamhetsområden.

Är det inte ganska rimligt att regeringen nu redovisar vad man tänker göra för att hantera det här befärade överskridandet på 14–16 miljarder? Halva året har gått, så när som på några dagar. Det är val i höst. Det är väl ganska vettigt att väljarna vet vad regeringen avser att göra.

När man läser den proposition som har lagts fram om den ekonomiska politiken finner man ett femtiotal hänvisningar till ”vid senare tillfälle”, ”efter valet”, ”i höst” och liknande formuleringar. Men det vore hederligt att tala om vad det är som ska göras. Jag tycker att finansministern ska begagna detta tillfälle att göra det.

Jag skulle också vilja ta upp jämställdheten med finansministern. FN:s kommitté som ska motverka diskriminering av kvinnor har kritiserat Sverige väldigt tungt på en rad områden. Det har handlat om den könssegregerade arbetsmarknaden, det låga antalet kvinnor som har höga beslutsposter, våld mot kvinnor, *trafficking* osv. Vi ser nu att JämO grovt kritiserar också Finansdepartementets verksamhet. Hur ser finansministern på detta?

Anf. 72 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Först vill jag rätta Lena Ek när hon talar om ett befarat underskott på 16 miljarder för i år. Om man ska referera Ekonomistyrningsverket korrekt säger de att det finns en risk för ett underskott på 2 ½ miljard kronor innevarande år. De 16 miljarderna gäller nästa år.

Jag sade tidigare, och vill gärna upprepa det, att det är inte säkert att regeringens bedömning är densamma som Ekonomistyrningsverkets. Vi ska noga gå igenom deras siffror. När det gäller exempelvis arbetslösheten visar det sig att den lägre arbetslöshet vi har haft under årets första månader i förhållande till tidigare prognoser kan vara positiv även ur utgiftssynpunkt.

Regeringen har gjort sin bedömning. Regeringen har redovisat sin bedömning i vårpropositionen, att vi räknar med att kunna hålla utgiftstaket under 2002. Om det behövs ytterligare sådana justeringar är vi beredda att återkomma till riksdagen i höst. Det är inte säkert att vi behöver återkomma med förslag till riksdagen, utan det kanske går på annat sätt, i de bedömningar och korrigeringar som vi gör av olika utgifter, att få ekvationen att gå ihop.

På samma sätt har vi varje år de senaste åren, trots att det har funnits befärade risker för överskridande av utgiftstaket, sett till att detta har hållits. Det har vi gjort trots spådomar om motsatsen och trots prognoser från de borgerliga partierna som ständigt har slagit fel.

När det gäller jämställdheten tycker jag att det är viktigt att påminna om att de stora reformer som har gjorts för jämställdheten under den här

perioden – inte minst maxtaxan – har bekämpats av de fyra borgerliga partierna. Men maxtaxan har nu blivit så populär hos barnfamiljerna ute i landet att de borgerliga partierna tvingas lägga ned vapnen.

Men det finns alltid en risk: Skulle de borgerliga partierna få majoritet i Sveriges riksdag nästa mandatperiod kan denna fantastiska maxtaxereform komma att rivas upp. Och ännu större risk är det när de borgerliga partierna just nu tycks överbjuda varandra med nya ofinansierade familjepolitiska reformer, som kan späda på eventuella risker för underskott i framtiden.

Anf. 73 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det finns en risk för att budgettaket spricker i år, och det finns en mycket stor risk för det nästa år. Finansministern utfärdar löften men tänker inte tala om hur de ska betalas, gör en springnota och håller saker hemliga för väljarna. Det är upp till Sveriges röstberättigade medborgare att fundera över det. Det hade varit bättre att kunna diskutera de här sakerna. Våra förslag för att få en stabil ekonomi har redovisats och diskuterats i ganska stor utsträckning.

När det gäller jämställdheten kan vi konstatera att under denna mandatperiod har lönediskrimineringen mellan män och kvinnor ökat med 1 000 kr i månaden. Kvinnors långtidssjukskrivning har gått upp väldigt mycket och dessutom som andel av totalen gått upp från hälften till 64 %. Kvinnor har alltså drabbats hårdare av situationen på arbetsmarknaden. Detta kritiserar vi mycket hårt.

Den situation som vi nu har är till mycket stor del en effekt av den förda ekonomiska politiken. Här finns också verktygen för att ändra detta. Jag skulle vilja höra finansministern säga vad som ska göras åt denna mycket bekymmersamma situation. Finansministern har ett särskilt ansvar, därför att Finansdepartementet har fått särskild kritik av JämO.

När man tittar på den framtida ekonomiska politiken och vilka som utreder den finner man att 5 av 37 arbetande utredningar leds av kvinnor. Denna andel har minskat under Bosse Ringholms tid med ansvar för Finansdepartementet. Vore det inte rimligt att förklara dessa väldigt konstiga fakta?

Anf. 74 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag har redan tidigare sagt att det naturligtvis är viktigt med en bättre balans mellan kvinnor och män i våra statliga utredningar, även på Finansdepartementets område. Jag kommer naturligtvis att arbeta för att vi ska få fler kvinnor som exempelvis utredningsordförande, kring skattefrågor och ekonomiska frågor.

Den stora jämställdhetsfrågan under denna mandatperiod har varit just maxtaxereformen. Varför är den en viktig jämställdhetsfråga? Jo, den ger Sveriges kvinnor möjlighet till ökat inträde på arbetsmarknaden och möjlighet att minska stressen, som inte minst finns i våra storstadsområden, genom att man får till stånd en bättre utbyggd barnomsorg och en bättre utbyggd förskoleverksamhet.

Riksdagen har beslutat att maxtaxereformen ska följas av en reform för fyra- och femåringar, med en allmän förskola, under nästa år.

Det är stora jämställdhetsreformer som tyvärr har bekämpats av Centerpartiet och övriga borgerliga partier.

Det är också lite trist att se att det så här i valtider sätts i gång ett slags tävlan mellan de borgerliga partierna om vem som kan vara bäst på ofinansierade överbud i familjepolitiken. Det går inte ihop, Lena Ek, att å ena sidan oro sig för budgetunderskott och för att utgiftstaket inte kan hållas och å andra sida göra allt vad man kan för att tävla och komma med nya utgifter och därmed skapa ännu större problem när det gäller balansen mellan utgifter och inkomster.

Regeringen har i varje vårproposition och i varje budgetproposition redovisat vilka insatser som görs för att hålla utgiftstaket. Det har resulterat i fem års felaktiga spådomar från de borgerliga partierna och påståenden om att vi spräcker utgiftstaket, men regeringen har varje år kunnat redovisa att vi klarar utgiftstaket med marginal. Nu senast var det 5 miljarders marginal.

Anf. 75 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! I samarbetet mellan Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har vi lyckats få igenom en hel del viktiga miljöåtgärder – allt från ökade miljöanslag till en väldigt stor grön skatteväxling. Trots detta har Sverige svårt att klara miljömålen. Det ser vi som mycket oroväckande. Vi anser att det behövs stora och viktiga insatser i framtiden.

Jag vill fråga hur Bosse Ringholm ser på en fortsatt grön skatteväxling i t.o.m. större skala än den som har genomförts hitintills. Dessutom undrar jag hur Bosse Ringholm ser på att man från svensk sida ska arbeta för att införa en miniminivå för koldioxidskatt även på EU-nivå.

Det är oerhört allvarligt att vi fortfarande har diskriminering i Sverige. Där har vi också gjort en del insatser, men det är inte tillräckligt. För att motverka diskriminering tror vi att vi behöver ha antidiskrimineringsbyråer i alla Sveriges kommuner. Vi tror också att det är oerhört viktigt att bygga ut föräldraförsäkringen. Vi tror också att det är viktigt att man från kommuner, landsting och staten prioriterar kvinnors löner i de kommande löneförhandlingarna.

Jag skulle vilja fråga Bosse Ringholm hur han ser på dessa förslag.

Anf. 76 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Det finns ju en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet om grön skatteväxling för en tioårsperiod. Jag har all anledning att understryka att regeringens ambition naturligtvis är att fullfölja den överenskommelsen. Det innebär att vi framöver kommer att tvingas till ganska svåra avvägningar när det gäller vilken typ av skatteinkomster som vi behöver förstärka som en del i denna gröna skatteväxling.

Tanken är att skatteväxlingen i sin helhet inte ska leda till en höjd skattenivå. Vi ska däremot växla mellan olika typer av skatter för att belasta sådan verksamhet som är miljöskadlig med ytterligare skatter och i stället på andra områden försöka minska skatteinsatsen. Därmed ska vi via skattepolitiken åstadkomma en förbättrad miljösituation. Mitt svar är att vi ska fullfölja den gemensamma ambition som vi har på detta område.

När det gäller EU:s insatser kring energibeskattnings och miljöskatter av olika slag kan jag säga att vi från svensk sida har arbetat för att få till stånd en form av energiskattedirektiv. Det har blockerats av Spanien, men det har under senare tid gjorts en hel del framsteg. Det finns förhoppningar om att vi framöver kan nå en gemensam politisk överenskommelse om ett energiskattedirektiv från EU:s sida.

Däremot skulle jag bestämt vilja varna för att överlåta beskattningsrätten till EU. Vi ska inte ha den typen av överstatlig beskattningspolitik från EU:s sida. Den är vi socialdemokrater inte beredda att lämna ifrån oss till Europeiska unionen.

Till sist kan jag när det gäller antidiskrimineringsverksamheten exempelvis säga att vi i budgetpropositionen i höstas förde in förslag om ett lokalt arbete. Det är en mycket viktig del av det fortsatta jämställdhetsarbetet, så det skulle jag också vilja fortsätta att utveckla.

Anf. 77 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag anser att det är rätt att inte generellt överföra beskattningsrätt till EU. Det är inte detta det handlar om. Det handlar om att begränsa sig och införa miniminivåer enbart för koldioxidskatt i EU. Vi tror att det är rimligt och möjligt att på EU-nivå få till stånd en sådan begränsad beskattningsrätt som bara ska gälla detta område och ingenting annat. Vi tror att det kunde vara en möjlighet om man ville jobba för det. Det kommer att ta lite tid, men vi tror att det är möjligt. Vi tycker att regeringen gör fel bedömning av vad det skulle innebära att driva den frågan på EU-nivå.

När det gäller den gröna skatteväxlingen vill jag påpeka att de skattehöjningar vi har gjort som en del i skatteväxlingen på miljö- och energisidan har varit effektfulla. Man har t.ex. minskat intäkterna när det gäller energiskatter. Det ger oss anledning att reflektera över om vi inte ska öka takten på den gröna skatteväxlingen. Vi får rapporter om att Sverige får svårt att klara sina miljömål när det gäller växthusgaserna, t.ex., och med tanke på det tror vi att skatteväxling är väldigt viktigt.

När det gäller diskrimineringsarbetet fick jag inte svar på om regeringen skulle vara beredd att t.ex. arbeta för att den offentliga sektorn ska prioritera kvinnors löner i de kommande löneförhandlingarna, om man är beredd att bygga ut föräldraförsäkringen och om man är beredd att satsa ännu mer på det lokala diskrimineringsarbetet. De resurser som vi har avsatt nu gäller försök med antidiskrimineringsbyråer i ett antal kommuner. Vi tror att det behövs i hela landet. Det finns även andra viktiga insatser som behöver göras. Vill vi verkligen ta tag i diskrimineringen krävs det resurser.

Anf. 78 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Det var just för ett lokalt antidiskrimineringsarbete som vi avsatte resurser i budgetpropositionen i höstas. Jag vill, som jag sade förut, gärna fullfölja det arbetet och se vilka resultat vi kan nå framöver.

Jag är överens med Yvonne Ruwaida om att det är bra om man kan nå politiska överenskommelser i EU-sammanhang när det gäller energibeskattnings och miljöbeskattnings. Däremot är vi inte överens om att man ska överlåta beskattningsrätten till EU, även om det gäller på ett avskilt område som miljöområdet. Börjar man överlåta beskattningsrätten på ett

område är min bedömning att man har svårt att värja sig för krav som gäller andra områden. Det finns starka krafter inom Europeiska unionen som gärna skulle se att beskattningsrätten övergick från de nationella parlamenten till unionen. Det är en utveckling som jag definitivt inte kan tänka mig att acceptera.

Anf. 79 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag ställde några frågor till Bosse Ringholm i mitt inledningsanförande, då han inte var här. Vis av tidigare erfarenheter ska jag nu ställa fyra frågor på ett sådant sätt att det ska vara enkelt att svara ja eller nej. Det är bara två alternativ. Finansministern har 30 sekunder på sig per fråga. Det borde kunna räcka.

Första frågan lyder så här: Ska det tillfälliga sysselsättningsstödet permanentas?

Fråga nr 2 är denna: Kommer Bosse Ringholm att prata med oss vänster- och miljöpartister innan eventuella nya ställningstaganden och offentliggöranden görs i denna fråga eller andra frågor där vi samarbetar?

Fråga nr 3 är denna: Finansministerns närvaro på ett regeringssammanträde, som man ju har en gång i veckan, är uppenbarligen viktigare än hans närvaro vid riksdagens sista finansdebatt under denna mandatperiod. Är Bosse Ringholm enig med mig om att detta kan vara ett tecken på ett systemfel i relationerna mellan riksdag och regering?

Fråga nr 4, slutligen, är denna: Vi spelade fotboll i tisdags. Bosse Ringholm spelade i ett enkönat lag. Jag spelade i ett tvåkönat lag. Är Bosse Ringholm beredd att verka för att vi nästa år ska spela i samma tvåkönade lag?

Anf. 80 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Den sista frågan är enklast att besvara eftersom vi socialdemokrater slog de borgerliga, förstärkta med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, med 2-0. Jag spelar gärna i det vinnande laget också nästa år. Sedan får varje lags kapten ta ut det lag som han vill ha.

Johan Lönnroths tredje fråga gällde om det är ett systemfel i mina möjligheter att vara närvarande i kammaren under den här debatten. Jag ska inte ta upp diskussionen om vid vilken tidpunkt den här finansdebatten ska föras. Jag utgår från att finansdebatten i första hand förs mellan utskottens företrädare och att jag som finansminister har möjlighet att delta i debatten. Det kan jag också göra på det sätt som nu har skett, och jag tror att det är en ordning som går att hantera i fortsättningen.

Jag har inget emot att debatten förläggs på en tid som ger mig möjlighet att vara med under en större del av den än vad som var möjligt i dag.

Den första frågan, som hänger ihop med den andra, handlade om det s.k. tillfälliga sysselsättningsstödet om 3 miljarder kronor till kommuner och landsting, som riksdagen beslöt om för kort tid sedan. Det är ett led i vår konjunkturpolitik för att få fler kommuner och landsting att anställa sjuksköterskor, lärare och annan personal och därmed möta arbetslösheten. Det är ju en tillfällig insats, och så länge vi har en svag konjunktur är den motiverad. Hur konjunkturen ser ut i höst ska vi avgöra i höst. Om vi gör stödet permanent är det inte längre fråga om konjunkturpolitik. Jag tycker att man ska behålla det här som en konjunkturpolitisk insats. En

diskussion om kommuninsatser i största allmänhet hör till ett annat och mer riggat sammanhang.

Fråga nr 2 handlade om ifall jag är beredd att prata med Vänsterpartiet om ställningstaganden som Socialdemokraterna gör vid olika tillfällen. Jag kan bara konstatera att vi på våra partikongresser, som i det här fallet, gör ställningstaganden och att vi inte kommer att samråda med Vänsterpartiet före dessa.

Anf. 81 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det tillfälliga sysselsättningsstödet. Det är välkänt att det finns en kritik från Kommunförbundet och Landstingsförbundet mot att våra beslut här är alldeles för kortsiktiga. Man behöver en långsiktig planering. I de flesta kommuner och landsting blir ekonomin nästa år sämre än i år, och det är risk för att man nu kortsiktigt inte vågar anställa folk om man inte säkert vet att man har resurser. Man kan inte gärna sparka dem som man har anställt i år. Det är därför rimligt att vi nu tar ställning till att permanenta detta stöd.

I fråga om formerna för våra förhandlingar och närvaron i riksdagen är det välbekant för Bosse Ringholm att vi, för att uttrycka det mildt, var något irriterade när vi satt och förhandlade och hårt hade drivit ett krav på mer pengar till kommuner och landsting. Vi fick nej i förhandlingarna, men plötsligt annonserades det på s-kongressen att det här i och för sig välkomna förslaget skulle komma. Detta är inte en rimlig form för förhandlingar mellan likvärdiga partier.

Jag ska avsluta med att tacka så väldigt mycket för det samarbete som vi har haft. Jag tycker att vi har nått många goda resultat, och det har på det hela taget fungerat bra trots att systemet för våra överläggningar och våra relationer egentligen konstitutionellt är fullständigt orimligt. Ni jobbar under en lång period med en proposition som vi får två nätter på oss att förhandla om. Det fungerar inte. Den ordningen måste ändras, Bosse Ringholm. Men ändå, trots detta: Tack för samarbetet!

Anf. 82 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag kan återgälda tacket för ett gott samarbete. Man kan alltid diskutera formerna för samarbetet, och det är jag beredd att göra med Johan Lönnroth och andra också i fortsättningen för att hitta bra samarbetsformer. Däremot tror jag att Johan Lönnroth har stor förståelse för att när den socialdemokratiska partikongressen fattar beslut i enstaka frågor, kan det inte ske något samråd med Vänsterpartiet dessförinnan. Så har vi inte gjort tidigare, och det kommer vi inte att göra i framtiden. Jag tror att vi är överens på den punkten.

Vidare är det naturligtvis så att kommuner och landsting vill ha långsiktiga och stabila spelregler och besked. Det har jag all förståelse för. Jag tycker också att det är viktigt att vi har kunnat ge besked till kommuner och landsting om att de för de närmaste fem åren har att räkna med 5 miljarder från staten i form av medel till skolan och att de för tre, fyra års tid har att räkna med 13 miljarder till sjukvården och äldreomsorgen. Det är långsiktiga och stabila besked som regeringen och staten kan lämna till kommuner och landsting.

Men det är ju så, Johan Lönnroth, att konjunkturen är kortsiktig, inte långsiktig. Konjunkturen ändras, och om någon ska bedriva konjunk-

turpolitik är det staten. Om staten över huvud taget ska ha någon konjunkturpolitik kan staten inte varje gång den gör en konjunkturpolitisk insats säga att den ska vara för tid och evighet. Det är detsamma som att staten säger att det inte kommer att ske några ändringar i konjunkturrörelserna. Men det är vad som hela tiden sker. Konjunkturen går upp, och konjunkturen går ned, och efterhand som det sker förändringar, framför allt i nedgångstider, måste vi vidta någon form av motåtgärder.

Det var i ett sådant skede som vi lanserade idén om att satsa 3 miljarder kronor extra till kommuner och landsting. De borgerliga var emot det eftersom de inte tycker att man ska stärka offentlig verksamhet i form av nya sjuksköterskor, lärare och annat. Jag tror att vi kommer att behöva den typen av konjunkturpolitik också i framtiden. Vi får naturligtvis i höst, på samma sätt som vi har gjort förr, i samband med budgetpropositionen diskutera med kommuner och landsting om de långsiktiga satsningarna, men vi kan inte avsvära oss möjligheten till konjunkturpolitik.

Anf. 83 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! På allmän begäran ber jag att få yrka bifall till reservation 2 under punkten 2.

Frihet, ansvar och egenmakt är tre ord som jag vill ta som utgångspunkt för mitt anförande i dag. De passar bra eftersom det är skattepolitikens inriktning som är ämnet för eftermiddagens debatt.

Jag tycker att frihet i detta sammanhang är förknippat med känslan av oberoende, men det kan också vara känslan av de möjligheter som det innebär att kunna göra saker själv och tillsammans med andra. Frihet handlar om att kunna utvecklas och ta initiativ i de riktningar som man själv önskar. Det skapar en mångfald som hela samhället tjänar på. Friheten betyder för mig också att människor inte ska vara utlämnade åt andras godtycke.

Detta för mig över till begreppet ansvar. Ansvar är ett ord som går hand i hand med frihet. Vi har som enskilda människor alltid ett ansvar att göra vad vi kan för att familjen, arbetskamraterna och vännerna ska kunna fungera, utan att andra blir lidande. Ansvar handlar också om att var och en efter egen förmåga ska kunna lämna sitt bidrag inte bara till den personliga välfärden utan även till samhällsutvecklingen i stort.

Egenmakt handlar om att man som medborgare måste ha möjlighet att påverka sin situation. Skaffar man sig en utbildning ska det också betyda något i praktiken – kanske ett intressantare jobb, ett ökat privatekonomiskt utrymme eller vad man nu prioriterar. Man måste genom det egna beteendet och agerandet kunna påverka sin och sin familjs ekonomiska situation.

Frihet, ansvar och egenmakt har därför i hög grad med skattepolitikens inriktning att göra.

I den moderata motionen med anledning av regeringens ekonomiska vårproposition finns ett antal förslag på skattepolitikens område, som alla leder till ett samhälle med högre grad av frihet, större möjligheter till eget ansvar och inte minst egenmakt, genom att man kan påverka sin ekonomi genom det egna agerandet.

När det gäller t.ex. vårt förslag till en reformerad inkomstbeskattning är målsättningen klar. De första 50 000 kronorna av en inkomst ska vara skattefria. Därtill kan läggas ett barnavdrag om 15 000 kr per år och barn.

Detta leder inte bara till att svenska låg- och medelinkomsttagare kommer i ett betydligt bättre ekonomiskt läge än i dag. Det svenska skattesystemet får därmed också en utformning som bättre stämmer överens med hur det ser ut i andra länder i Europa. Det är viktigt med tanke på lönebildningen och därmed landets konkurrenskraft.

Den prioritering som vi har gjort för att åstadkomma klara och märkbara förbättringar för Sveriges låg- och medelinkomsttagare har det uttalade syftet att belöna arbete, utbildning, sparande och företagande hos enskilda medborgare.

Det anses, fru talman, kanske inte alltid lika opportunt att tala om behovet av att uppmuntra utbildning och kompetens. Icke desto mindre är det oerhört viktigt att vi gör det. Våra förslag om att successivt sänka den statliga inkomstskatten är ett viktigt inslag i en reform som stimulerar både utbildning och arbetsutbud. Vi kan samtidigt därigenom undvika att göra undantag i lagstiftningen för vissa höginkomsttagare. Ett rättvist skattesystem bör bygga på att personer med samma förutsättningar ska betala samma skatt.

En reformerad inkomstbeskattning av det slag som vi skissar på i vår motion gör det också möjligt att låta en privat tjänstesektor växa fram. Det kan ske inte bara inom det som brukar betecknas som hushållsnära tjänster, utan också inom utbildning, teknik m.fl. områden.

Det finns samtidigt skäl att understryka att den oro som jag och många med mig känner för svartsektorns utbredning är något som måste lösas också inom ramen för skattesystemet. Det räcker inte med enbart ökad kontroll. Den som arbetar vitt och redovisar rätt måste känna att villkoren är rimliga. Annars finns ju risken att alltfler kommer att välja vägen att sänka skatten alldeles på egen hand. Kvar blir en allt mindre skara som gör rätt för sig och tvingas betala alltmer skatter. Vi har inte råd att dessa individer och företag ska konkurreras ut av dem som tjänar pengar i en svart eller grå sektor.

Fru talman! För entreprenörer och företagare är frihet av den allra största betydelse. Utan frihet går det inte att experimentera, uppfinna, utveckla tjänster etc. När det gäller företagsbeskattningen måste jag tyvärr konstatera att regeringen har misslyckats monumentalt. Under en väldigt lång tid har det funnits högt ställda förväntningar på den s.k. 3:12-utredningen. Den kommer efter vad jag har förstått att presentera sitt förslag den 18 juni, men av vad som hittills framkommit måste jag tyvärr dra slutsatsen att de diskriminerande fåmansbolagsreglerna inte kommer att ändras i någon större utsträckning. Den utredningen kommer väl att möta samma öde som Småföretagsdelegationens förslag som presenterades för ett antal år sedan, varav de flesta ännu inte är genomförda.

Fru talman! För en tid sedan var jag på ett möte. Efteråt kom det fram en person som var relativt fäordig till mig, men han sträckte fram en lapp till mig och sade: Tänk på detta. Där stod det som var hans sammanfattande syn på skattesystemet: Bestrafva inte ansvar, flit och sparsamhet. Det tyckte han att jag skulle bära med mig. Men det är just vad dagens småföretagsbeskattning gör. Är man en ensamföretagare tvingas man att leva under en hårdare skatteregim än om man är anställd företagsledare i ett storföretag.

Skattesystemet måste ta hänsyn till att det är förenat med en betydande risk att satsa sitt sparkapital i ett företag jämfört med att sätta in

pengarna på t.ex. banken. Jag menar att en betydligt större andel av avkastningen i ett företag måste beskattas som kapitalinkomst. Men det finns naturligtvis en annan väg att gå, och det är att slopa den statliga inkomstskatten helt. Då försvinner, allt annat lika, den stora skillnaden mellan beskattning av lön och kapital som vi har i dag.

Ett annat hinder för tillväxten och företagandet är förmögenhetsskatten. Den har diskuterats många gånger i den här kammaren under de senaste åren, men av ideologiska skäl väljer regeringen att behålla en skatt som, trots att den inte fungerar fördelningspolitiskt, hindrar entreprenörskap och leder till att svenskt kapital, och inte sällan också kapitalägare, lämnar landet.

Generationsskiftesproblem och därmed sammanhängande arvsskatt är ett annat problemområde som för övrigt, tycker jag, har accentuerats de senaste åren och som också, trots många års utredande, inte ändrats på mycket länge. Inriktningen bör vara att kraftigt höja fribeloppen för att sedan avskaffa skatten. Då kan vi också se fler familjeägda småföretag expandera utan att behöva säljas. Sverige har ett stort behov av medelstora företag. För egen del tycker jag också att det är bra med ägarledda företag där det finns en företagsledare som är synlig i samhällsdebatten. Det förknippas gärna med en typ av ansvarstagande som inte är lika lätt att identifiera i tjänstemanna-ledda globala koncerner med anonyma ägare.

Fru talman! Den kanske mest brännande skattefrågan för många människor för närvarande är fastighetsskatten. Det är fullkomligt otillständigt att behöva konstatera att skatten nu har slagit groteska rekord för många individer. Många är överens om att dagens taxeringssystem inte längre kan anses fungera. Läger man ett medborgarperspektiv på den skatten så borde man inse att den ska avskaffas. Inget av kriterierna frihet, ansvar och egenmakt stämmer in på denna skatt.

Frihet att välja hur och var man vill bo och i vissa fall frihet att välja att bo kvar existerar inte med dagens fastighetsskatter för många människor. Viljan att ta ansvar för sitt boende motarbetas. För varje förbättringsåtgärd som en husägare vidtar höjs skatten. Egenmakt att påverka sin ekonomiska situation till det bättre saknas helt. I stället är det grannarnas benägenhet att köpa och sälja som bestämmer hur mycket skatt man ska betala. Det är också viktigt att i sammanhanget understryka att även en slopad förmögenhetsskatt är viktig, eftersom den är en betydande del av människors boendeskatte.

I den moderata motionen och i den gemensamma borgerliga reservationen finns ytterligare ett antal förslag på skattepolitikens område, men dem hinner jag inte beröra nu.

Jag vill passa på att nämna något om det lite längre perspektivet. Mervärdesskatten är till sin konstruktion inte möjlig att bibehålla, varken när det gäller den högsta nivån eller de olika momsskikten, tror jag. Både konsumenter och handlare blir alltmer innovativa. Den utveckling vi har sett i Danmark, som också har en högsta momssats på 25 % men där inköpen flyttas till Tyskland, kommer sannolikt att accentueras även i Sverige. Det är bra att vi, bl.a. på moderat initiativ, kommer att utreda de gränsdragningsproblem som finns mellan olika näringar och aktiviteter inom ramen för dagens momssystem. Jag skulle emellertid bli förvånad om inte Skattebasutredningen till hösten kommer att lyfta fram att även

dagens moms nivåer kommer att vara ohållbara i längden i ett europeiskt perspektiv.

Jag inser naturligtvis att mitt anförande i dag inte kommer att ändra majoriteten i denna kammare, även om någon av er kanske möjligen ändrar ståndpunkt lite grann – man kan ju alltid hoppas. Men jag hoppas däremot att det är en annan majoritet efter höstens val, en majoritet som kommer att förändra skattesystemet så att det kommer att löna sig att spara, utbilda, arbeta och driva företag, en majoritet som tror att enskilda människor både kan och vill ha makten över sina egna liv. Först med en förändring i riksdagen kommer den enskildes frihet och oberoende i samhället att bli större och möjligheten att ta ansvar för sig själv och för andra att öka, liksom möjligheten att kunna påverka sin vardag genom egna beslut och aktiviteter. Först då, fru talman, får friheten, ansvaret och egenmakten ett innehåll som betyder någonting i verkligheten.

Anf. 84 MARIE ENGSTRÖM (v):

Fru talman! Under mandatperioden har vi haft ett trepartisamarbete och format en skattepolitik för att försöka finansiera välfärden, minska de sociala och ekonomiska klyftorna, stimulera till arbete och påbörja en ekologisk omställning. Vi är en bit på väg, men vi har mycket kvar att göra. Arbetet fortsätter.

Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det är viktigt att värna de välfärdssystem som vi har här i Sverige. Vi matas ju hela tiden med t.ex. OECD-siffror, staplar och diagram där man säger att vi ligger så högt i skatteskalen. Men å andra sidan är det också ett tecken på att vi organiserar välfärden på helt olika sätt inom de europeiska länderna.

Vi vill alltså fortsätta att försvara en stark offentlig sektor, få en välfärd för alla och arbeta för att få bort klassorättvisorna. Hur vi har lyckats med den här politiken och om det är högskattepolitiken eller lågskattepolitiken som tilltalar väljarna får vi naturligtvis se efter den 15 september.

Stora delar av skattepolitiken kommer ju faktiskt att utredas framöver, och det tycker vi i Vänsterpartiet är bra. Vi har ställt förslag om detta, och vi välkomnar att vi nu får en översyn av förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatten, fastighetsskatten, gränsdragningsproblematiken när det gäller momsen – jag vet inte om jag har glömt något. Det välkomnar vi verkligen.

När det gäller förmögenhetsskatten har det visat sig att kombinationen av fastighetsskatt och förmögenhetsskatt många gånger har inneburit helt oacceptabla boendekostnader för vissa grupper, framför allt då i s.k. attraktiva områden. Det måste vi göra någonting åt, och vi har föreslagit att enbart halva taxeringsvärdet ska tas upp till beskattning. En annan sak som har att göra med förmögenhetsbeskattningen är ju den orättvisa som finns i och med att aktiemiljardärerna i dag inte beskattas. Det måste vi också åtgärda.

När det gäller fastighetsskatten tror jag att många människor känner sig lite förvånade ibland över att vi använder så stor del av vår debattid att debattera fastighetsskatt för villaboende. Det är ju faktiskt så att människor som bor i hyreslägenheter också har en hög boendekostnad.

Vi blev varse en utredning för några veckor sedan där man kunde påvisa att jämförbart boende i vissa fall gav resultatet att hyresboendet var den dyrare formen. Det tycker jag är viktigt att ha med sig.

Jag vet inte om detta beror på att de villaboende har starka lobbyister. Vi har hört dem gapa och skrika utanför Riksdagshuset. De har också gapat och skrikit på annat håll och använt ord som jag inte vill använda här i kammaren, då jag inte vill att det ska stå i protokollet. Jag vet inte om det handlar om det, men det känns viktigt att också prata om människorna i hyresboende. Boendekostnaden utgör en stor del av deras utgifter.

Från Vänsterpartiets sida skulle vi gärna vilja se över inkomstkatten. Det blir ingen sådan utredning. Vi tycker att inkomstkatten kan göras mer fördelningspolitiskt rättvis. Vi skulle kunna tänka oss att se över den så att vi fick ett högt generellt grundavdrag som inte skulle avse den statliga taxeringen. Vi tycker också att den avdragsrätt som finns i dag ska tas bort, och vi ifrågasätter LO-puckeln. Det handlar om att få ett bättre inkomstkattesystem. Nu får vi inte en sådan översyn, vilket bara är att beklaga.

Vi vill också satsa på jobben. Där finns mycket att göra. Det är viktigt att göra satsningar så att t.ex. små företag vill anställa fler människor. På så sätt kan vi också öka skatteinkomsterna och finansiera nya, viktiga reformer. Pengarna kan ju inte tas ur luften.

Många kommer att tala om fåmansbolagsbeskattningen. Det gör vi också. Det är viktigt att underlätta ägarskiften och att se över skattetilläggen. Vi har sagt att vi vill införa schablonbeskattning i t.ex. små kon-
tantbranscher. Carl Fredrik Graf pratade förut om svartjobb. Schablonbeskattning är förmodligen ett sätt att komma till rätta med svartjobb inom vissa branscher. Det gäller t.ex. restaurangnäring, frisörnäring, taxinäring, och det kan även finnas andra näringar.

Vi skulle vilja ta bort sjuklönekostnaderna för små företag. När man har få anställda medför det ett stort avbräck i verksamheten om någon är hemma och sjuk.

Jag har läst moderaternas reservation nr 6. Den handlar naturligtvis om skattesänkningar. Inkomstkatten ska sänkas, den statliga inkomstkatten ska tas bort helt, skatten på hushållstjänster ska sänkas, fastighetsskatten ska bort, förmögenhetsskatten ska bort, mervärdesskatten ska sänkas, kapitalskatter ska sänkas, arv- och gåvoskatt ska bort, reklamskatt ska bort – där håller jag med er – energiskatter ska sänkas.

Det är ett enormt tryck på skatter. Man säger att skattepolitiken i grunden handlar om makten över människors liv. Nivån på skattetrycket utgör gränsen för vad medborgarna själva får vara med och bestämma över. Inget annat demokratiskt land har så hård politisk kontroll.

Denna beskrivning låter som om det här landet var en polisstat. Vi har ju fri- och rättigheter inskrivna i vår grundlag, och dem ska vi naturligtvis värna. Jag tycker att ni tar till övertoner i er reservation.

Ni skriver att man driver in människor i bidragsberoende och fattigdomsfällor. Jag kan inte dela den analysen. Däremot tycker jag att hög arbetslöshet driver in människor i bidragsberoende och fattigdomsfällor.

Ni skriver också att bidrag ska kompensera för höga skatter. Men så kan det ju inte vara! Det här är en fråga om solidaritet. Det måste finnas en välfärd att tillgå vid de tillfällen i livet som man behöver den. Ibland behöver man den, ibland inte. Det är så det fungerar. Det är kärnan i solidariteten.

Jag noterar att flera partier tar upp frågan om hushållsnära tjänster i reservationerna. Jag har sagt det förut, och jag säger det igen: Det kommer att ge stora gränsdragningsproblem. Ingen har ännu talat om för mig hur man ska förfara om bilen repareras hemma på tomten eller om den repareras på verkstaden.

Jag måste också fråga om ni tycker att det handlar om en solidarisk finansiering. Är subventionering av friska, fullt arbetsföra människor och deras städning och klippning av gräsmattor det bästa sättet att använda skattepengar på? Vem ska ta jobben?

Fru talman! Eftersom det här är den sista debatten vill jag i första hand tacka skatteutskottets kansli för ett bra samarbete och en väldigt god och trevlig personal. Jag vill också tacka alla kamrater i skatteutskottet för den här perioden.

Vi har haft tuffa debatter i kammaren, men dessemellan har samtals- tonen varit väldigt trevlig. Det sätter jag verkligen värde på, och när det gäller de av er som gör sin sista period är det minnet av dessa samtal som jag kommer att ta med mig. Det är ett gott minne. Jag vill önska alla en skön sommar innan vi ses i valrörelsen.

Anf. 85 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag tackar Marie Engström för att hon läste stora delar av vår reservation till protokollet. Då behöver jag inte upprepa vad där står.

När det gäller de hushållsnära tjänsterna vill jag bara fästa Marie Engströms uppmärksamhet på att dessa arbeten redan i dag utförs i relativt stor utsträckning – men svart. Det är ett problem.

Jag tror att skattereduktionen kan innebära en möjlighet att öppna en ny arbetsmarknad inom ramen för den legala strukturen som vi har i andra sammanhang. Den möjligheten är jag beredd att pröva. Jag tror att det kan innebära mycket positivt både för enskilda människor och för skatte- systemet och skatteuppbörden.

Anf. 86 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! När Carl Fredrik Graf säger att han vill pröva möjligheten vill jag nämna att en liknande möjlighet har prövats i Danmark. Vi vet att detta inte föll så väl ut. Om vi skapar en sektor med skattereduktion är jag förvissad om att det också drar till sig vissa element som vi inte alls vill ska finnas inom den sektorn.

Vid tidigare debatter har jag hört företrädare för oppositionen säga att vi på detta sätt skapar kvinnojobb. Då kan man fråga sig: Vilka kvinnor ska ta de jobben? Vems döttrar ska gå ut på arbetsmarknaden och städa, putsa, feja och klippa gräsmattor?

Anf. 87 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt säga något vänligt och trevligt om Marie Engström så här i slutet. Det är därför trist att Marie Engström låter sig fångas av sin egen ideologi och är så trångsynt i den här frågan, som hon nu ger uttryck för.

Låt mig påminna om ROT-avdraget för byggnadsarbeten. Det är ett exempel på en typ av reduktion som i hög grad liknar det som vi nu vill föreslå. Det är omvittnat att ROT-avdraget ökade antalet arbeten inom hantverkssektorn. Det var arbeten som utfördes vitt – tyvärr mest av män.

Det ideologiska staket som Marie Engström sätter upp för frågan är beklagligt och medverkar till en onödig blockering. Det hade av många skäl, vilka jag tidigare nämnt, varit värt att pröva förslaget om skattereduktion för hushållsnära tjänster.

Jag ska likväl, fru talman, tacka Marie Engström för många trevliga debatter i kammaren.

Anf. 88 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att jag är omgärdad av några som helst ideologiska staket. Däremot tror jag att de villor som vi förmodligen pratar om är omgärdade av staket kring vilka vi kommer att få stora gränsdragningsproblem om vi genomför de förslag som Carl Fredrik Graf förordar.

Anf. 89 KENNETH LANTZ (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 7.

Sveriges skatter är bland de högsta i hela världen. Företagare betalar hög skatt. Människor som arbetar och konsumerar betalar hög skatt. Man betalar hög skatt för att bo, och man betalar nära nog skatt på allt som man kan sätta en siffra på.

I Sverige är skatternas andel av bruttonationalprodukten ca 51 %. Med andra ord är skattekvoten i Sverige en av världens högsta. Så här i slutet av en mandatperiod kan vi konstatera att regeringen inte gjort någonting för att dämpa skattedelen av ekonomin.

Vid en första anblick kan en sådan siffra få en att tro att ungefär hälften av vad vi tjänar betalas i skatt. Så är det naturligtvis inte. Sveriges regering med finansminister Bosse Ringholm i spetsen räknar precis så grovt. Hur svenska skatter kan drabba enskilda bekommer inte regeringen. Det som man gång på gång räknar är snittet.

Förra året konfronterades finansministern med ett fall som vi kan kalla Sven och Svea Svensson. Deras potentiella arvsskatt sexdubblades på grund av de nya uppskrivna taxeringsvärdena på fastigheterna. Han svarade då ordagrant följande enligt TV4:s bandarkiv: ”Jag har inte sett generellt att statens intäkter från arvskatten sexdubblats”.

Då Bosse Ringholm underrättats om att en arvsskatt sexdubblats svarar han på detta okänsliga vis. För regeringen är svenska folket ett kollektivt skattesubjekt. När Ringholm sent omsider insett sina fel tillsätter han återigen en utredning som låter folk vänta i årtal.

När dessa skatteobjekt inte kan argumentera för sin sak blir de överkörda av regeringen. Starka argument mot vissa skatter har inte saknats. Men tydligen har de drabbades röst inte varit tillräckligt stark.

Fru talman! Kristdemokraterna har ofta lyft fram fastighetsskatten och arvsskatten som exempel på detta. Människor ser sig tvungna att sälja hem som de under decennier har sparat till. Änkor eller änklingar som med de nya taxeringsvärdena inte längre har råd att ens ärva sin makes eller makas del av bostaden tvingas flytta.

Fru talman! Enskilda fåmansföretagare har dessutom råkat mycket illa ut under den gångna mandatperioden på grund av de s.k. 3:12-reglerna. Inom t.ex. IT-branschen har man på senare år fått flera situationer av svår karaktär för entreprenörerna. Regeringen har mycket sent vaknat med anledning av de problem som man själv har skapat. Återigen

gömmer sig finansministern bakom medeltal och medianskattebetalare. Är det på detta sätt man tänker behålla makten till nästa period?

Det är helt orimligt att människor som satsar och försöker att skapa möjligheter i vårt land ska bestraffas på det sättet. Det gagnar absolut ingen. Eventuella skatteintäkter som staten får in på de stränga reglerna äts upp av flerfaldigt minskat företagande och eventuellt även företagsflykt ur landet.

Regeringens inställning är densamma gentemot låginkomsttagare. Det är olustigt, fru talman, att det parti som kallar sig arbetarpartiet uppnått bland de högsta beskattningarna av just arbetare i hela världen.

Höginkomsttagare i Sverige betalar faktiskt också ganska hög skatt. Men höginkomsttagare i andra länder betalar i viss mån också hög skatt. Skillnaden mellan höginkomsttagares skattetryck i Sverige och i andra länder är inte alls lika påtaglig som skillnaden mellan låginkomsttagares skattetryck i Sverige och i andra länder. Skattetrycket i Sverige är inte så progressivt som regeringen egentligen skulle önska att vi tror att det är.

Vad är det då som sker? Kan det vara så att låginkomsttagarnas skatter transfereras till höginkomsttagarna i någon form av Robin Hood-manöver? Det är inte helt orimligt att tänka så. Sveriges aktiemiljardärer slipper viss skatt, och utländska experter subventioneras också. Men höginkomsttagarna betalar ändå tillräckligt med skatt anser Kristdemokraterna.

Fru talman! Snarare är det så att låginkomsttagare sent omsider får tillbaka en del av sina skattepengar men på omvägar. De får tillbaka sina pengar i form av bidrag, och de förväntas med tacksamhet ta emot de pengar som de själva tjänat och betalat i skatt. Med dessa bidrag kan politikerna styra människorna.

Kristdemokraterna tycker att det är fel att vi politiker ska styra hur människor ska bo, hur de ska arrangera sin barnomsorg, osv. Ska vi politiker bestämma över människors vardag? Ska vi politiker bestämma hur heltidsarbetande människor ska bete sig för att kunna få ihop en inkomst som endast tillsammans med bidrag kan utgöra en fullgod inkomst? Kristdemokraterna tycker naturligtvis att det inte är bra. Låt människor få större valfrihet och makt att själva välja det som passar dem bäst.

Fru talman! Ändå kan i dag ett stort antal heltidsarbetande människor inte leva på sin lön. För många upplevs det som förnedrande att behöva förklara för sina barn att pengarna inte räcker. Paradoxalt nog tjänar just dessa människor gott och väl ihop tillräckligt för att kunna leva ett ekonomiskt sett gott liv. Men inkomstskatt och arbetsgivaravgifter reducerar deras disponibla inkomst så till den grad att friheten berövas dem. Med de hårt beskattade arbetsinkomsterna ska de sedan betala för mat och kläder som i sin tur beskattas.

Varför kan inte grundavdraget vara rakt och gynna t.ex. dem med de allra lägsta inkomsterna lika mycket som dem med höga medelinkomster? Varför kan inte de som har allra svårast att få pengarna att räcka till varje månad få ett lika stort grundavdrag som övriga? Svaret är givetvis, precis som i tidigare exempel, att det är genomsnittet som räknas gång på gång. Den socialdemokratiska regeringen siktar in sig på de största grupperna i samhället för att säkra sitt valresultat.

Således går det illa för dem som hamnar utanför Socialdemokraternas maktbas. Jag tänker på t.ex. änkor, som inte kan arva sina egna hem, och

låginkomsttagare, som ser bidrag som de själva betalat in som skatter som den enda räddningen. Jag tänker på fåmansföretagaren som arbetar dag och natt för en liten lön. Jag tänker också på de familjer som fått se sin bostad stiga i värde och tvingas flytta från hem och grund, just på grund av förmögenhets- och fastighetsskatten.

Fru talman! Avslutningsvis har människor råkat illa ut på grund av skatter under den senaste mandatperioden. Detta kommer de att fortsätta att göra så länge vi har en regering som ser dem som skattesubjekt i ett stort skattekollektiv.

Anf. 90 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta upp två frågor med Kenneth Lantz. Den första handlar om fastighetsskatten.

Den statliga fastighetsskatten ska slopas, skriver ni i er reservation. Ni skriver att det ska finansieras på så sätt att kommunerna tar ut en avgift, och man ska höja kapitalvinstskatten vid försäljning. Jag skulle vilja höra vad Kenneth Lantz säger till de fastighetsägare i detta land som i dag har en fastighetsskatt som ligger under beloppet 2 600 kr per år. Det är drygt 300 000 fastighetsägare det är fråga om. Vad säger Kenneth Lantz till dem? Dessutom säger RUT, riksdagens utredningstjänst, att reformen inte är fullt ut finansierad.

Sedan vill jag gå in på frågan om skattereduktion för köp av hushållstjänster. Jag vill höra Kenneth Lantz säga vem det är som ska ta de jobben. Håller Kenneth Lantz med sin partikamrat Sven Brus, som jag har debatterat detta med förut, om att det ska skapa kvinnojobb? Jag vill ha svar på den frågan från Kenneth Lantz.

Anf. 91 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Begränsningsregeln har enligt den regering som Marie Engström arbetar tillsammans med satt en norm på 2 800 kr i fastighetsskatt. I förhållande till den normen ligger vi 200 kr per år lägre. Jag tror inte att det är något större problem för den villaägare som har en lågt taxerad fastighet att klara av en beskattning på blygsamma 2 600 kr om året.

När det gäller hushållstjänsterna får den som vill arbeta gärna ta de jobben. Jag tror inte alls att det finns något speciellt genusperspektiv på den här frågan. Jag är helt övertygad om att den svarta verksamhet som finns i dag utförs av såväl män som kvinnor. Så sent som i går kväll fick vi från samarbetspartiet Miljöpartiet höra att det förutsätts att det är kvinnor som utför de här tjänsterna och att ROT-avdragstjänsterna, som Carl Fredrik Graf tidigare har berört, enbart utförs av män. Jag tror absolut inte att så är fallet, utan vi kan nog se till att det är både män och kvinnor som kommer att utföra de här arbetsuppgifterna i hushållen, som vi konsumenter gärna köper in. Redan i dag finns det bevisligen både herrar och damer som utför dylika tjänster inom kontantbranschen.

Anf. 92 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är inte på något sätt så att vi i majoriteten går in och höjer fastighetsskatten för de fastighetsägare som vi pratar om i det här sammanhanget på det sätt som Kenneth Lantz beskriver.

Jag vill ställa ännu en fråga till Kenneth Lantz när det gäller hushållstjänsterna. Tycker Kenneth Lantz att det är vettigt att med knappa resurser gå in och subventionera fullt friska människor? Jag tror att både jag och Kenneth Lantz är medvetna om att det samtidigt i dag ute i kommuner och landsting finns oerhört stora behov av resurser för att klara vård och omsorg av sjuka och av äldre människor.

Anf. 93 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Vi säger inte att det ska vara 2 600 kr utan max 2 600 kr i beskattning. Det är ju upp till respektive kommun, och det tror jag att Marie Engström är väl införstådd med. Vårt system säger alltså att det är ett maxbelopp på fastighetsbeskattningen.

Handlar frågan om hushållstjänsterna om att subventionera friska människor kontra sjuka? Nej, jag tror att detta i stället är en möjlighet och en bra väg att komma ifrån svartjobben. Då ges det också större resurser till den totala statsintäkten för att vi ska kunna ha ännu bättre och friare val också inom sjukvården, som vi verkligen ser fram emot. Jag tror absolut inte att vi ska se detta som ett problem och som att vi ska ta subventionerade medel från den ena gruppen och på ett negativt sätt föra dem över till den andra och subventionera denna verksamhet med hushållstjänster. Låt oss i stället se att vi får in ett större kollektiv arbete som arbetar med vita tjänster och inte med svarta!

Fru talman! Tillåt mig också att uttrycka tacksamhet till kansli och personal på skatteutskottet – inte minst till avgående vice ordföranden som dessutom har gjort betydande insatser för riksdagens idrottsklubb.

Anf. 94 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Det är dags för examen i den ekonomiska politiken. Det är dags att summera den nu snart gångna mandatperioden. Den bild som framträder i den allmänna debatten och i det dagliga mediebruset är att det är välbeställt i den svenska ekonomin. Inga moln tycks synas på himlen. Regeringspartiet basunerar ideligen ut detta budskap, ofta i samband med löften av olika slag, inför valet i höst. Tyvärr är denna bild en starkt överglättad bild av verkligheten.

Verkligheten såsom den framträder vid en objektiv betraktelse, t.ex. i Ekonomistyrningsverkets senaste prognos, ser annorlunda ut. I den verklighetsbeskrivningen framträder i stället bilden av ökande budgetunderskott. Redan innevarande år blir underskottet, om man rensar för tillfälliga effekter, 34 miljarder kronor. Nästa år beräknar ESV motsvarande underskott till 60 miljarder kronor.

Känner Arne Kjörnsberg och Marie Engström till denna verklighet? Om svaret är ja, vilket jag utgår ifrån: Varför redovisar ni då inte detta för en kunskapstörstande allmoge?

Om vi gör tankeexperimentet att staten vore en kommun skulle det kommunala balanskravet tillämpas och inte kunna uppfyllas. Varför lever inte regeringen som man lär och kräver av andra – i det här fallet kommunerna?

Fru talman! Lena Ek och andra har tidigare i debatten pekat på en rad brister i det svenska samhället i sin summering av mandatperioden. Jag tänker nu bidra med ytterligare brister på temat ökande sociala och regionala klyftor.

Facit av den snart gångna mandatperioden säger oss att den socialistiska majoriteten genom sin politik på ett medvetet, närmast målmedvetet, sätt har ökat de sociala och regionala klyftorna. De tydligaste exemplen på detta är införandet av en maxtaxa i barnomsorgen och den förda skattepolitiken. Maxtaxan i barnomsorgen gynnar kraftfullt och ensidigt höginkomsttagare och medverkar till de ökade sociala klyftorna.

En summering av den förda skattepolitiken under mandatperioden ger samma bild. De sociala klyftorna ökar genom att höginkomsttagare får betydligt större skattesänkningar än låginkomsttagare har fått. Så är förhållandet icke enbart i kronor räknat utan även om man uttrycker det i procent, vilket är utomordentligt anmärkningsvärt.

Det innebär t.ex. att socialchefen med 35 000 kr i månadslön får en nästan fyra gånger större skattesänkning än undersköterskan som tjänar 13 000 kr i månaden. Undersköterskan har fått en skattesänkning på 7 600 kr om året medan socialchefen har fått en skattesänkning på 29 000 kr om året.

Arne, Marie och Gunnel – om hon lyssnar på det här i någon annan lokal! Hur har ni kunnat medverka till detta? Frågan är relevant till er alla, men den är särskilt relevant till Marie, som i sitt anförande angav sig ha som ambition just att minska klyftorna. Hur kan hon då medverka till det diametralt motsatta?

Fru talman! Centerpartiets väl genomarbetade förslag till inkomstskattereform går i motsatt riktning. Vi vill minska de sociala klyftorna genom att också på skatteområdet ge till dem som bäst behöver och inte till dem som skriker mest och högst. Det åstadkommer vi genom att sänka inkomstskatten framför allt för låga och normala inkomstlägen. Genom att vi på detta sätt minskar de sociala klyftorna minskar vi också de regionala. Sambandet är klart, och består i att större resurser till hushåll med låga inkomster ger större resurser till regionalt utsatt områden eftersom medelinkomsten är klart lägre där än annorstädes.

Vårt alternativ till inkomstskattereform är starkt tillväxtbefrämjande. Det sker på olika sätt. De s.k. marginaleffekterna minskar vid en inkomstökning. I dag tar högre skatt och minskat bidrag vid en inkomstökning hand om 80–85 % av inkomstökningen just i låga inkomstlägen.

Med vårt förslag blir det lönsamt att arbeta. Det ökar sysselsättning och tillväxt. Tillväxten ökar också genom att en ökning av köpkraften just i dessa inkomstlägen till nästan 100 % kommer att resultera i ökad konsumtion. Det beror helt enkelt på att de otillfredsställda köpbehoven är så stora just hos dessa grupper. Det ger ökad omsättning och därmed ökad sysselsättning i det svenska samhället.

Dessutom kommer vårt inkomstskatteförslag att ge ett verksamt bidrag till att minska de höga och ökande ohälsotalen. Det kan i förstone förefalla långsökt, men beviskedjan är i korthet följande. De kraftigt ökade och alltjämt ökande ohälsotalen och sjukskrivningarna beror till stor del på utbrändhet och närliggande saker. De anses ofta bero på ökad press och stress i arbetslivet. Det är säkert sant, men det är inte hela sanningen. De beror också på ökad press på fritiden. Störst är pressen på dem som dessutom har problem med att få den vardagliga ekonomin att gå ihop. Mer pengar över för att bestrida de vardagliga kostnaderna för stora grupper av låg- och normalinkomsttagare kommer att minska pressen i dessa grupper. Det leder i sin tur till förutsättningar för lägre ohäl-

sotal, bättre livskvalitet för många individer och lägre kostnader för sjuk-skrivning och arbetsbortfall.

Fru talman! Sverige behöver en ny inriktning av skattepolitiken. Det är nödvändigt med en tillväxtbefrämjande skattepolitik med sänkta arbetsgivaravgifter för småföretag, sänkta boendeskatte och framför allt sänkta inkomstskatter på låga och normala inkomster. Stora grupper av svenska medborgare behöver en ny inriktning av skattepolitiken. Den stora grupp människor som har låga och normala inkomster har anledning att kräva en bättre fördelningspolitik än den nuvarande. En ny inriktning av skattepolitiken kräver en ny regering.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 8.

Fru talman! För övrigt anser jag att grundvalarna i det kommunala skatteutjämningsystemet måste försvaras.

Anf. 95 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Så avslutas, åtminstone bortsett från partiledardebatten och en debatt om samarbetet i EU, den här mandatperioden med en skattedebatt. Det tycker jag känns ganska naturligt, eftersom skatterna är så viktiga dels för att de finansierar många av de utgifter som andra utskott gärna vill spendera, dels för att de har så stor betydelse för hur utvecklingen ska se ut för svenskarna i jämförelse med befolkningen i många andra länder. Det här har Karin Pilsäter nyss utvecklat i sitt inlägg om den ekonomiska politiken. Jag instämmer helt i hennes analys.

Skatter är ett av de vanligaste samtalsämnena människor emellan – givetvis inte under ett fotbolls-VM, men ofta annars. Inkomsttagare emellan diskuterar man hur mycket eller hur lite det blir kvar i plånboken efter skatt. Fastighetsägare emellan diskuterar man taxeringsvärdena och den höga fastighetsskatten. Företagare emellan diskuterar man arbetsgivaravgifter, kapitalbeskattning och dessutom de krångliga reglerna för företagare.

Hur ser då en jämförelse mellan regeringens och Folkpartiets förslag ut när det gäller skatterna för inkomsttagarna? Ett par med två barn och en inkomst på knappt 40 000 kr i månaden får nästa år drygt 4 600 kr mer kvar per månad och en sänkt marginalskatt med nästan 3 % med Folkpartiets förslag. Det brukar ju också alltid bli tal om den ensamma mamman. I debatten om maxtaxan hörde vi inga diskussioner om den ensamma mamman, men det är en annan debatt. En ensamstående med 16 300 kr i månadslön får nästa år kvar 3 000 kr mer per månad med Folkpartiets förslag.

Det här är resultatet av en skattereduktion på 3 000 kr per person, ett förvärvsavdrag på 5 % mot kommunalskatten, ett barnkonto på 40 000 kr för alla förskolebarn och en halvering av LO-puckeln.

Därtill vill vi ha bort värnskatten – det är ett förslag som inte berör de två exempel som jag tog upp – så att 1990/91 års skattereform återställs till att vi ska få hälften kvar av en löneökning under den gamla fina folkpartiparollen: Det ska löna sig att arbeta! Den parollen håller än i dag.

Jag går så till fastighetsägarna, som i många fall har synpunkter på hur skatten slår. Den senaste fastighetstaxeringen har ju inte minskat problemen precis. Folkpartiets förslag för villor för år 2003 är att låsa taxeringsvärdena på 1997 års nivå och ta ut en skatt på 1 % på taxeringsvärdet för att senare kunna sänka procentsatsen.

Vi kan ta Västsverige som exempel. Det är ju det jag känner bäst. Taxeringsvärdena i delar av Kungsbacka har det senaste året ökat med 18 %, och det är ju inte lite på ett år. Västsverige har över 60 kommuner. Jag läste i avisan, i går tror jag det var, att det bara är i fyra som taxeringsvärdena sänks. I alla övriga kommuner höjs taxeringsvärdena. Så visst slår det här hårt. En villa i Kungsbacka med ett taxeringsvärde på 1 miljon kronor ökade alltså till 1,18 miljoner kronor. Det innebär en skat-tehöjning på nästan 2 000 kr.

Fru talman! Det är självklart att sådant diskuteras eftersom det är en utgiftsökning som man inte kan göra någonting åt. Ökade kilowattim-kostnader och kubikmeterkostnader för el och vatten kan man ju klara genom mindre förbrukning och andra åtgärder, men taxeringsvärdena rör man inte på. Jag tror också att det medför en del av aversionen mot den här skatten.

Den tredje gruppen jag nämnde var företagarna. De är förutsättningen för att vi ska kunna återkomma till en något högre placering i välståndsligan. Om nu svensk fotboll har lyckats att klara sig fram till minst sex-ton-bästa-listan är det väl skräp om vi inte kunde vara där också när det gäller välstånd. 1994 var vi trea i fotboll, och 1970 var vi trea i välstånd. För att komma uppåt i den senare ligan krävs det radikala grepp från statsmaktens sida.

Det kan väl inte vara särskilt roligt för regeringspartiet att läsa nyhetsbrev från Företagarnas riksorganisation med rubriken ”Bottenbetyg för Persson”. Tre av fyra småföretagare ger regeringen ett dåligt eller mycket dåligt betyg. Det värsta scenariot för dem är om de får 60 dagars sjuklöneansvar. Till detta kommer sedan arbetsgivaravgifterna och få-mansbolagsreglerna. Även här har Folkpartiet program och förslag, men så inte regeringen. Det har man inte heller på kapitalsidan. Det verkar som om regeringen är livrädd för att tulla på förmögenhetsskatten, trots att ni säkerligen vet att det är en till omfattningen mycket liten skatt och att ett slopande av den med stor sannolikhet skulle få tillbaka svenskt kapital som i dag är placerat i utlandet. Det skulle medverka till att förstärka möjligheterna att få kapital till företagen, både till befintliga och till nya, och det behövs verkligen.

Vi är väl medvetna om att de fyra borgerliga partierna enats om ett förslag till 53 förändringar för att förbättra möjligheterna för företagande i Sverige. Det är fantastiskt att vi har en finansminister som den 15 april säger till Karin Pilsäter att han ”tror att företagen ska vara glada för att de där 53 punkterna inte genomförs”.

För invånarnas, inkomsttagarnas, fastighetsägarnas och företagarnas bästa i Sverige skulle det vara bra om nuvarande regeringskonstellation får ta en lång och välbehövlig viloperiod från regeringsarbetet fr.o.m. i höst.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 9 under punkt 3.

Avslutningsvis vill jag också tacka utskottets ledamöter för samarbetet under den korta tid som jag har varit med där. Inte minst vill jag tacka ordföranden och vice ordföranden bl.a. för deras förståelse för hur en ledamot i ett för närvarande litet parti kan ha det ibland med tjänstgöring i två utskott samtidigt. Den generositeten har jag uppskattat mycket. Jag ser den som tecken på den starka demokratiska viljan, även om vi inte alltid delat varandras uppfattning i sakfrågor. Tack givetvis också till

kansliet som haft tålamod med en nykomling och ställer upp på ett föredömligt sätt.

Anf. 96 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Fru talman! Jag ska på ett något ovanligt sätt knyta an direkt till den debatt som vi hade i går här i kammaren. Men innan dess vill jag säga att jag är bekymrad över den brutalisering i det offentliga samtalet som vi har upplevt under senare år. Märk väl att jag säger det offentliga samtalet. Jag syftar inte direkt på kammardebatterna.

Demokrati är kanske inte det perfekta styrelseskicket, men det är det bästa vi har i alla fall. Demokrati bygger på samtal. Meningarna ska brytas mot varandra. Samtalen kan, och bör kanske t.o.m., vara hårda i sak, men de måste vara respektfulla i tonen. Man måste ha respekt för sina politiska meningsmotståndare som personer.

Jag tycker att det som i huvudsak varit betecknande för skatteutskottets debatter har varit just detta – hårt i sak, vi driver fram skiljelinjerna men har respekt för varandra som personer.

Det finns en anekdot om det engelska parlamentet, och det är att man aldrig får säga att den ärade ledamoten far med lögn. Om man tycker det får man möjligen säga att den ärade ledamoten kanske borde kolla fakta lite bättre eller något i den stilen. Om man inte gör detta blir man definitivt avbruten av speakern i det engelska parlamentet.

Men i gårdagens debatt var det tyvärr en av mina kolleger som anklagades här i kammaren för att fara med lögn. Detta tycker jag dessvärre är ett sätt att brutalisera debatten i denna kammare. Som gruppledare för den socialdemokratiska gruppen vill jag stryka under detta. Men i och med att jag har sagt det är frågan för vår del överspelad. Jag försökte i går hos talmannen få tid för detta, men talmannen ansåg att det inte fanns tid eftersom vi skulle votera. Och talmansämbetet kommer jag aldrig att ifrågasätta. Eftersom talmannen tyckte så hävdade jag inte min rätt, enligt riksdagsordningen, att få ordet, utan självklart rättade jag in mig i ledet.

Detta är bakgrunden till att jag i dag på ett något ovanligt sätt började mitt anförande.

Nu ska jag gå över till något helt annat.

Det finns värderingar som i alla tider har varit i stort sett likadana, från de grekiska staterna, över bergspredikan, över USA:s självständighetsförklaring 1776, över den franska revolutionen 1789 till i modern tid, om man får personifiera, Martin Luther King, Nelson Mandela och Olof Palme. Hela tiden har det gällt alla människors lika värde.

Vi som sitter i Sveriges riksdag eller i någon annan beslutande församling sitter ju där inte för eventuellt vackra ögons skull; vi sitter där som företrädare för våra väljare.

En socialdemokratis uppgift i alla förtroendeuppdrag är att skapa ett mer jämlikt, mer jämställt och mer rättvist samhälle för alla, inte bara för några. Inget är större och inget är viktigare än rättvisa för alla, inte bara för några.

Skatterna har, och det har jag sagt flera gånger tidigare i denna kammare, för oss socialdemokrater i huvudsak fyra syften.

För det första: Vi ska ta in de skatter som behövs för att betala våra utgifter, de som vi ofta i stor enighet har fattat beslut om.

För det andra: De ska utjämna och minska klyftorna, inte öka dem. Och därför, Carl Fredrik Graf, tycker vi att det är fel med platt skatt. Vi tycker att om man tjänar mer pengar ska man betala procentuellt mer för en del av detta.

För det tredje: Skatterna ska vara miljöstyrande.

För det fjärde: Detta vet jag är lättare att säga än att genomföra: De bör vara konjunkturutjämnande.

Inget problem är för stort och inget problem är för litet för att inte Carl Fredrik Graf ska ha lösningen. Lösningen för stora problem och små problem är för Carl Fredrik Graf att sänka skatten. Om Moderaterna upptäcker någonting som är problematiskt är deras lösning på problemet: Sänk skatten.

När vi sänker skatterna – och det ska vi göra om vi har pengar för det, om vi betalar våra utgifter – då ska det vara rättvist. Vi når aldrig den absoluta rättvisan. Men om vi siktar mot skyn kan vi kanske träffa skogsbrynet, som August Strindberg skriver i *Mäster Olof*.

Det faktum att någonting är svårt är ju inte skäl nog för att inte försöka. Det är inte värdigt människan att ge upp, som Alva Myrdal sade. Det kan vara svårt, men låt oss försöka. Det kan ta tid, och det är ett skäl i sig att sätta i gång så fort som möjligt. Vi ska i det här avseendet vara som den trägne arbetaren i vingården, tycker jag. Vi ska ligga i och göra så gott vi kan.

Vi socialdemokrater tycker att vårt skattesystem ska utformas så att vi kan bevara våra välfärdspolitiska ambitioner på minst nuvarande nivå. Det är vår utgångspunkt. Och det är en händelse som ser ut som en tanke att detta står i direktiven till den utredning som kallas Skattebasutredningen.

Vi ska inte ta ut en enda krona mer än vad som behövs för att klara punkterna 1 till 4, som jag nyss talade om, nämligen att skatterna ska användas för att betala utgifterna, att de ska utjämna, att de ska vara miljöstyrande och om möjligt konjunkturpåverkande. Därför har vi kompenserat för egenavgifterna, och det har vi gjort i tre steg. Då anknyter det till en del till min värderade kollega Rolf Kenneryds inlägg.

När vi kompenserar för egenavgifterna blir det en kompensation krona för krona. När Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna tillsammans med Socialdemokraterna träffade en överenskommelse om ett nytt pensionssystem ville de först nämnda fyra partierna absolut ha egenavgifter. Vi tyckte att det var fel, men för att klara det stora, ett offentligt obligatoriskt pensionssystem i vårt land, accepterade vi det upplägget. Vi tvingades till det. Vi talar om att vi inte tycker om det, men man kan inte få allt här i världen.

När sedan ekonomin har gjort det tillåtet att kompensera för dessa egenavgifter har vi hittills gjort det i tre steg. Eftersom det är en kompensation krona för krona, blir det så att de som har betalat högst egenavgift får mest tillbaka. Det ligger i sakens natur. Samtidigt – och det vet jag inte om alla är så medvetna om, men skatteutskottets ledamöter är naturligtvis det – innebär detta att vi skärper progressiviteten.

Egenavgifterna var ju avdragsgilla. För mig betyder det att egenavgiften på marginalen var värd 55 %. Men för en mig närstående person som är sömmerska hemma i Borås var denna avdragsrätt på marginalen värd

30 %. På det sättet har vi skärpt progressiviteten, och det skäms jag inte ett dugg för.

Tjänar man mer ska man betala mer i procent, enligt vår mening. Det var också ett skäl till att vi inte tyckte att det var bra med dessa egenavgifter. Men har vi socialdemokrater å andra sidan träffat en uppgörelse står vi för den. Jag möts ofta av: Varför ska man hålla på och kompensera för egenavgifterna? Det är väl bara att slopa dem.

Då svarar jag: Nej, en socialdemokrat står för de överenskommelser som han har träffat, och vi har träffat en sådan överenskommelse.

Vi har alltså genomfört tre steg. Nu vill vi fortsätta med det fjärde steget. Men det ska vi göra när ekonomin så tillåter. Aldrig mer det ekonomiska moras som vårt land befann sig i för några år sedan! Aldrig skattesänkningar på kredit eller med hjälp av lån!

Rättvisa och trygghet är våra ledord. Om vi får väljarnas förtroende kommer dessa ord också att vara våra ledstjärnor för den skattepolitik som vi kommer att bedriva efter valet. Flera av mina kolleger har talat om att det är flera utredningar tillsatta. De allra flesta av dem är parlamentariska, och jag hoppas att de olika partiföreträdarna ska känna det meningsfullt att delta i dessa utredningar som ska göras om fastighets-skatt, arvs- och gåvoskatt och förmögenhetsskatt.

Hur det blir med momsen vet jag inte, om det ska bli en parlamentarisk utredning eller ej, men den ska i alla fall utredas. Så vi har säkert mycket att göra också efter valet, om nu väljarna tycker att vi ska komma tillbaka. För egen del vill jag inte ta munnen för full; det är väljarna som avgör om jag ska komma tillbaka hit också till hösten.

Fru talman! Eftersom jag inte väntar mig några repliker på mitt anförande vill jag redan nu passa på att framföra ett tack till några av mina kolleger.

I första hand vill jag tacka de fem som i och med denna mandatperiods utgång lämnar riksdagen. Det är Carl Fredrik Graf, Lisbeth Staaf-Igelström, Carl Erik Hedlund, Catharina Hagen och Gudrun Lindvall. Jag vill tacka vårt kansli med kanslichefen David Ask i spetsen, och jag vill tacka alla er andra i skatteutskottet.

Jag vill också passa på att tacka finansutskottets avgående ordförande Jan Bergqvist för allt som han har lärt mig. Det viktigaste som han har lärt mig är: Läs på och glöm aldrig att du är förtroendevärd! Dessa två viktiga lärdomar har jag fått från finansutskottets ordförande.

Jag vill tacka er för debatterna och för de vänliga ord som jag ofta har mött. De värmer i hjärtat när man sitter i sin kammare och försöker att fundera. Tack så mycket!

Jag yrkar bifall till förslagen i finansutskottets betänkande.

Anf. 97 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Arne Kjörnsberg höll ett intressant anförande den här gången ur flera perspektiv. Det gav en del kunskap om hur Socialdemokraterna tänker och vilka strategier som man har för skattepolitiken.

Arne Kjörnsberg hade fyra punkter som utgångspunkt för hur skattepolitiken skulle utformas. Det visar att det finns en skillnad i attityder. Jag pekade på en del andra saker. När det gäller arbete, sparande, utbildning och företagande är det individperspektivet som står i fokus för mitt

sätt att se på skattepolitiken. Men för egen del vill jag understryka också en annan makroekonomisk aspekt, nämligen att skattesystemet måste vara utformat på ett sådant sätt att det är tillväxtbefrämjande för ekonomin.

Den punkten hade inte Arne Kjörnsberg med i sitt anförande, och det är lite signifikativt. Det är mera fördelningen av den befintliga kakan som står i fokus i socialdemokratisk skattepolitik än möjligheterna att utnyttja detta instrument för att skapa tillväxt i ekonomin och därmed göra kakan större.

Det för mig då in på företagsbeskattning – för att välja ett område som vi kanske har tid att reflektera över i det här replikskiftet.

Om Arne Kjörnsberg väljer att inte titta bakåt utan att titta framåt, vilka tre förändringar skulle Arne Kjörnsberg prioritera när det gäller företagsbeskattningen för att uppnå bättre tillväxt i ekonomin och bättre förutsättningar framför allt för de mindre företagen att fungera i den svenska samhällsekonomin?

Jag ska avslöja mina tre prioriteringar, men jag gör det först efter det att Arne Kjörnsberg har meddelat sina prioriteringar, så kan vi göra en jämförelse och en analys av dessa.

Anf. 98 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Som svar på den direkta frågan ska jag nämna en punkt. Jag tror att det är viktigt att se över arvs- och gåvobeskattningen för att underlätta för generationsskiften i små företag.

Det är så typiskt för Carl Fredrik Graf och alla moderater att bara titta på skatterna. Men vad är det viktigaste för företagen hemma i Sjuhäradsbygden? Jo, det är att någon har råd att köpa deras varor, dvs. efterfrågan. Det är klart att om man är arbetslös eller riskerar att bli arbetslös och har lite pengar i portmonnän gör man inte inköp för att höja den inhemska efterfrågan. Dessa två saker hör ihop. Men jag har inte alls svårt, Carl Fredrik Graf, att säga att detta med arvs- och gåvobeskattningen bör ses över.

Det finns också andra problem för de små företagen, och det är de som ryms inom de s.k. 3:12-reglerna. Men eftersom det är en utredning på gång hoppas jag att Carl Fredrik Graf har förståelse för att jag faktiskt inte vill säga någonting mer substantiellt än vad jag har sagt tidigare i den frågan. Vi får återkomma till det. Då kommer Carl Fredrik Graf inte att vara med i denna kammare eftersom han inte kandiderar. Men han kommer kanske ändå att märka det på andra sätt eftersom jag har förstått att han ska gå tillbaka till familjeföretaget.

Jag skulle inte bli överraskad om utskottets värderade vice ordförande är tillbaka här i Sveriges riksdag om en eller några mandatperioder. Välkommen tillbaka i så fall!

Anf. 99 CARL FREDRIK GRAF (m) replik:

Fru talman! Det var ju bra att Arne Kjörnsberg nämnde detta med efterfrågan. Det löser vi bl.a. genom kraftiga sänkningar av skatten för låg- och medelinkomsttagare.

Sedan får jag ge Arne Kjörnsberg två rätt. Arvsbeskattningen och 3:12-reglerna fanns också med på min lista liksom förmögenhetsbeskattningen. Det är nog de tre mest angelägna områdena för en kraftfull re-

formering för att vi ska få en bättre tillväxt bland småföretagen och för att vi ska få fler småföretag.

Nu är jag emellertid något orolig för att inriktningen på hur vi ser på dessa tre punkter skiljer sig åt. Men jag ska med intresse ta del av Arne Kjörnsbergs kommentarer när 3:12-utredningen har presenterat sina förslag. Personligen kommer jag nog att säga att förslagen är otillräckliga med hänsyn till det som jag har hört om denna utredning.

Fru talman! Eftersom det här är mitt absolut sista inlägg – jag lovar att inte sätta upp mig på talarlistan en gång till – i denna kammare vill jag också uttrycka ett tack till ordföranden och till utskottskamraterna för ett gott samarbete under den här mandatperioden. Det tacket riktar jag också till utskottets kansli.

Jag tycker att det har varit stimulerande att ha fått verka i ett utskott där de ideologiska skillnaderna har varit så tydliga. Det är ändå någonting av politikens nerv. Det är en fördel att få verka i ett utskott där debatterna är tydliga och skarpa.

Jag får se om jag kommer tillbaka till riksdagen vid ett senare tillfälle, som Arne Kjörnsberg antydde, men nu ska jag pröva vingarna på annat håll.

Anf. 100 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Carl Fredrik Graf vill öka efterfrågan genom att sänka skatten för mig. För människor som tjänar som jag blir det år 2004 med 4 000 kr i månaden, och för den mig närstående person som jag talade om tidigare blir det med 4 000 kr om året.

Dessutom ska hon som får sänkt skatt med 4 000 om året betala både sina egna och mina skattesänkningar med sänkt a-kassa om hon blir arbetslös, sänkt sjukförsäkring om hon blir sjuk, borttagande av skattereduktionen för hennes fackföreningsavgift och a-kassa, fler karensdagar osv.

Det är det som är problemet.

Den franska revolutionen hade tre ledord. De var frihet, jämlikhet och broderskap. Den franska revolutionens fäder var efterföljansvärda i den här delen, för de pekade hela tiden på att frihet och jämlikhet hör ihop. Nu anknyter jag på nytt till Carl Fredrik Grafts första inlägg, både för att jag tyckte att det var intressant och som en artighet. Men glöm inte, Carl Fredrik Graf: Frihet och jämlikhet hör ihop.

Anf. 101 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Som kristdemokrat kan jag inte annat än oro mig lite över det som sker i den svarta sektorn. Det är betydande belopp som staten går miste om. Jag skulle gärna vilja höra Arne Kjörnsbergs och Socialdemokraternas syn på vilka åtgärder man tänker vidta för att få bukt på den – åtminstone enligt min erfarenhet från Skåne – alltmer växande svarta sektorn.

Det kanske inte är de traditionella verksamheterna som växer mest. I dag är det inte ovanligt att man ser svenskar och folk från våra grannländer kasta sig in i arbetet med trädgårdar och byggnationer både på Kullahalvön och Bjärehalvön.

Vad tänker vi göra åt detta allt vanligare beteende?

Anf. 102 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Först ska jag säga vad man inte ska göra och vad jag inte tror på.

Jag tror inte på Kenneth Lantz recept att sänka arbetsgivaravgiften på marginalen. Det räcker inte till. Då får man ta bort arbetsgivaravgiften och halvera lönerna om man ska klara det.

Det behövs ökad kontroll.

För vissa områden, som Marie Engström och – tror jag – Kenneth Lantz var inne på, nämligen de man kallar kontantområden, finns det anledning att fundera på schablonbeskattning. Jag kan se problem också där, men jag tycker gott att man kan fundera på det.

Vi kanske ska göra som man gör i Italien. När man handlar något, om det så bara är en glass, måste den som säljer lämna ett kvitto. Den som köper måste ha med sig kvittot annars får man finanspolisen på sig.

Kenneth Lantz är mycket konservativ, för att inte säga reaktionär, i vissa avseenden. Han tycker naturligtvis inte så, men hans upplägg är så att han legitimerar svarta arbeten och svarta affärer genom att skylla på att skatterna är för höga. Det tycker jag är ett problem.

Låt oss i stället tala om vad man får för skatterna: skola, utbildning, barnomsorg, äldreomsorg och allt det andra som vi ofta i stor enighet har fattat beslut om. Då tror jag att vi kan få både gamla och unga människor att betala det man ska betala i förhållande till sina inkomster.

Anf. 103 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Nu blir jag starkt förvånad. Skulle jag legitimera svart arbetskraft? Definitivt inte! Det var ju precis tvärtom. Jag önskade få hjälp av Arne Kjörnsberg att få svar på vad vi gör åt detta.

Följ med mig hem till Helsingborgsregionen och åk med min gode vän Lennart som är trädgårdsanläggare så ska vi göra ett studiebesök på plats. Då kan vi se hur folk från Polen och andra östländer invaderar Skåne de närmaste månaderna och på ett eller annat sätt utför sysslor som svenskarna egentligen inte vill köpa svart på den här märkliga marknaden.

Jag är helt övertygad om att man hellre skulle köpa det med ett regelrätt avdrag i sin deklaration.

Detta har Kristdemokraterna tagit fram som ett tydligt förslag och ett bra komplement till det som vi fick ett visst erkännande av Arne Kjörnsberg för, nämligen schablonbeskattningen.

Fru talman! Tillåt mig också att framföra ett tack till ordföranden för ledningen av utskottsarbetet och till övriga kolleger i skatteutskottet.

Anf. 104 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Detta är ett exempel på att vi inte lyssnar på varandra, Kenneth Lantz. Jag sade uttryckligen, vilket kommer att framgå av protokollet: Naturligtvis tycker inte Kenneth Lantz att det är bra med svartarbete och fiffel och båg. Men sättet att resonera – att om man bara sänker en skatt här och där får man bort det – bidrar till att legitimera det. Det var vad jag sade. Då kan någon säga att skatten är så hög, och därför ska jag inte köpa det vitt, jag måste köpa det svart. Det tycker jag är ett problem.

Kenneth Lantz talade om den arbetskraft från östländerna som invaderar Skåne i dessa dagar.

Det klarar vi inte genom att sänka en skatt här och där. Det måste ske genom kontroll. De ska följa svenska regler.

Var inte en sådan motståndare mot de försök att stävja detta som de fackliga organisationerna, framför allt Byggnadsarbetareförbundet, gör. De gör hedervärda insatser, tycker jag. Det vore bra om deras motparter ville medverka på det sätt som frisörernas motparter gjorde.

Anf. 105 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! I mitt anförande reste jag två frågeställningar till Arne Kjörnsberg och Marie Engström.

Den första var: Är ni medvetna om att vi är på väg mot ett budgetunderskott redan i år och i än större omfattning nästa år och, i så fall, varför säger ni aldrig det?

Den andra frågan var: Hur kunde ni medvetet medverka till att öka de sociala klyftorna genom att ge större skattesänkningar till höginkomsttagare än till låginkomsttagare?

Marie Engström hade uppenbarligen endera inte medvetenhet om vad hon hade varit med om eller inget svar på frågorna eftersom hon inte begärde replik.

Inte heller Arne Kjörnsberg berör fråga 1. Jag upprepar den därför och ber om ett svar.

Svar på fråga 2 innebär för Arne Kjörnsbergs del en redovisning av den teknik som ni har använt, nämligen kompensation krona för krona för egenavgifterna.

Det var ju ingen nyhet. Det kände jag redan till.

Den intressanta frågan kvarstår därför: Varför väljer man en teknik som så uppenbart ger den ökade sociala klyfta som jag påtalade i mitt anförande?

Anf. 106 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag börjar med frågan om budgetunderskottet. Jag kan självklart diskutera det. Men våra värderade kolleger i finansutskottet har sinsemellan och tillsammans med finansministern diskuterat det i tre och en halv timme i dag.

Rolf Kenneryd har ju så stora kunskaper och så stor erfarenhet. Jag är därför något förvånad att Rolf Kenneryd är så statisk och bara talar om budgetunderskott och inte talar om hela den offentliga sektorn och den offentliga sektorns ekonomi. Man kan ha ett budgetunderskott under kortare tid i den statliga budgeten om man har överskott i den offentliga sektorn.

Man kan faktiskt leva med det, för det kan bidra till att vi inte, som finansutskottets ordförande sade, stramar åt så hårt att vi får stora problem – ännu större problem, ska jag säga – med sysselsättningen. Det skulle i sin tur vara kontraproduktivt, för då skulle fler människor bli arbetslösa och behöva ha a-kassa, och skatteintäkterna skulle bli lägre.

Det andra svarade jag på tidigare. Med hänsyn till att jag redan har gjort det ska jag varken belasta tiden eller kammarens ledamöter med att upprepa mig själv. Får jag bara, utan att detta ska uppfattas som en björnkram, för jag *tycker* det verkligen, säga att jag verkligen vill in-

stämman i Rolf Kenneryds sista mening i hans huvudanförande. Det var när Rolf Kenneryd sade: Grundvalarna i det kommunala skatteutjämningsystemet ska bevaras.

Välkommen, Rolf Kenneryd, att göra detta tillsammans med oss socialdemokrater!

Anf. 107 ROLF KENNERYD (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterar två saker. Det ökade budgetunderskottet, som i viss grad kompenseras av större inkomster till det offentliga systemet genom ökade inkomster till pensionssystemet, innebär ju att vi för närvarande, och i ännu högre grad nästa år, lånar av våra egna framtida pensioner. Det kan väl ändå inte vara en önskvärd utveckling, Arne Kjörnsberg?

Sedan återkommer jag till den intressanta frågan – inte om tekniken för hur ni har gjort skattesänkningar möjliga utan om varför man väljer en teknik som ger uppenbart felaktiga effekter i förhållande till både det jag tycker och det som Arne Kjörnsberg och Marie Engström säger sig vilja åstadkomma, nämligen att minska klyftorna och inte öka dem.

Fru talman! Jag brukar vara sparsmakad med känslomässiga tacksägelser även i högtidliga sammanhang. Icke desto mindre tänker jag nu hemfalla till att ge ett tack till alla i utskottet, såväl anställda som förtroendevalda. Tack!

Anf. 108 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag blev så glad när Rolf Kenneryd hemföll till dessa stora känslouttryckningar att jag har svårt att samla ihop mig. Jag får väl också hemfalla, då. Men jag har redan gjort det, Rolf Kenneryd, i den delen.

Om budgetunderskottet sade jag att man kan leva med det under en tid men inte i längden. Vi har visat att vi har klarat överskottsmålen. Vi har klarat utgiftstaket. Vi har klarat det.

Jag har ett problem här, fru talman. Det är att varje gång jag berömmar det samarbete som Socialdemokraterna och Centerpartiet hade under förra mandatperioden blir Rolf Kenneryd förnärmat, generad eller vad det är. Jag tycker inte att det finns någon anledning alls till det. Vi gjorde ett bra jobb ihop, och det ska vi fullfölja. Vi vill gärna se ett bra samarbete med Centerpartiet. Det är som jag så många gånger sade till finansutskottets dåvarande vice ordförande P-O Eriksson, som jag förresten träffar i olika sammanhang, att våra båda partier i någon mening står på samma väljarbas. Därför tycker jag att det är rätt naturligt med samarbete oss emellan.

Sedan till det här med de uppenbart felaktiga effekterna. Rolf Kenneryd, var sak har sin tid. När vi skulle sanera det där jättelika underskottet som vi hade, när det fattades 40 öre när Sverige skulle betala ut en krona, då fick vi ta till allt som rörde sig. Vi fick höja alla skatter som fanns och införa nya skatter. Man kallar dem värnskatt – de finns förresten inte kvar, Lennart Kollmats – och allt det där andra. Men nu när vi har fått ordning på ekonomin vill vi gå vägen tillbaka. Var sak har sin tid, som sagt var. Jag är säker på att Marie Engström och hennes partivänner tillsammans med oss vill fortsätta och gärna göra det som Rolf Kenneryd

talat om. Låt oss göra det tillsammans, Rolf Kenneryd! Jag hälsar välkommen till det.

Anf. 109 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Apropå det sista Arne Kjörnsberg sade är det ju så, om Arne Kjörnsberg håller sig till sanningen, att värnskatten finns kvar. Men vi vill ha bort den. Det var det jag sade i mitt anförande. Det är en av de grejer som gör att man kan få ha hälften kvar av en löneökning.

Precis som Carl Fredrik Graf saknade jag i Arne Kjörnsbergs fyrapunktsprogram en punkt om företagarnas situation. Jag har ändå noterat att Arne Kjörnsberg inte går i takt med sin finansminister, och jag vill säga att det är till Arne Kjörnsbergs klara fördel. Arne Kjörnsberg svarade Carl Fredrik Graf att han vill ha färre och enklare regler för småföretagarna, och det står faktiskt i vårt 53-punktsprogram. Men det tyckte inte finansministern.

Arne Kjörnsberg sade också att han ville förbättra förutsättningarna för generationsskiften. Det ville inte heller finansministern, men det står i det här programmet, och jag tycker att det är alldeles utmärkt.

Jag ska ställa ytterligare två frågor. Vill inte Arne Kjörnsberg också avveckla etableringshinder för småföretagare? Och den andra frågan: Vill inte Arne Kjörnsberg att samma regelverk för sjukförsäkring och föräldraförsäkring ska gälla för såväl företagare som arbetstagar?

Anf. 110 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Först har vi värnskatten. Nej, Lennart Kollmats. Tro på mig, för jag var med. Jag kan tala om hur det var. Vi har inte kvar värnskatten. 1994 gick vi till val med att säga: Rösta på oss socialdemokrater, vi ska höja alla skatter som finns och hitta på några nya. Ni ska få betala värnskatt, sade vi. Det ska ni få göra i fyra år.

Jag har kollat när Lennart Kollmats blev riksdagsledamot. Lennart Kollmats var inte med när vi genomförde den stora skattereformen i bra samarbete mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna. Då sade vi att vi ska utvärdera den. Utgångspunkten var att varje inkomstgrupp som vi delade upp dem – 10 % i varje, det vi kallade deciler – skulle betala sina egna skattesänkningar. Det var den principiella utgångspunkten.

Sedan efter några år noterade vi, i enighet faktiskt, att den översta decilen, alltså de som tjänade mest, inte hade betalat sina egna skattesänkningar. Det är därför vi har det som formellt heter andra skalsteget i inkomstskatteskalen. Det är det Lennart Kollmats kallar värnskatt. Jag tycker att vi ska ha kvar den. Jag vill ha den progressiviteten. Det har jag tidigare redovisat. Jag står för det. Jag tycker att det är rimligt – och det är alldeles speciellt rimligt eftersom vi faktiskt 1989/90 var överens om att varje inkomstgrupp skulle bära sina egna skattesänkningar.

Sedan får jag bara säga något om det här med att försöka så split, eller visa skillnader, mellan finansministern och mig. I så fall ska ni lita på finansministern och inte på mig – om ni måste göra någon skillnad. Det är precis som ett antal liberala tidningar har gjort efter det som händer här ute på Mynttorget för fyra veckor sedan ungefär. De skriver: Socialdemokraterna får skylla sig själva, för de skickar dit högskattepolitikern Arne Kjörnsberg.

I vårt parti är det så att vare sig det är Lisbeth Staaf-Igelström, statsministern, finansministern eller jag som för vår talan är det samma politik vi för. Försök inte så ut något split mellan oss.

Anf. 111 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Nej, det var inte jag som sådde split, Arne Kjörnsberg. Jag bara refererade till olika ställningstaganden i för oss viktiga frågor, som jag noterar. Om det är split är det Arne Kjörnsberg som upplever det så. Dessutom uppskattade jag faktiskt Arne Kjörnsbergs ställningstagande i hög grad, vilket han borde glädja sig åt.

Sedan gäller det detta som Arne Kjörnsberg säger om det jag kallar värnskatten. Ja, jag kallar det värnskatten. Det blir mycket längre att tala om det här andra steget osv. Både han och jag vet vad jag pratar om, för det är den skatt som går en bra bit över 50 % på marginalskatteeffekten. Vi kan kalla den vad vi vill. Vad vi vill från Folkpartiets sida är att du ska få hälften kvar av varje ny krona du tjänar. Det är det som är det viktiga. Benämningen behöver vi inte haka upp oss på.

I ett svar till Kenneth Lantz talade Arne Kjörnsberg om detta med att man vill ha sänkt skatt inom ett område. Jag måste få kolla om jag förstod rätt. Därmed skulle man till äventyrs legitimera svartjobb. Jag hoppas att jag uppfattade fel i det sammanhanget. Så upplever jag inte att det är. Man kan gå ut med olika former av förslag till skattesänkningar utan att det för den skull är ett område som skulle tas upp i ett sådant sammanhang som jag upplevde att Arne Kjörnsberg nämnde.

Jag skulle vilja travestera Marie Engströms fråga lite grann: Vilka tror Arne Kjörnsberg det är som i dag jobbar svart inom hushållssektorn? Och, om vi tar en annan invinkling på det, vad vill Arne Kjörnsberg göra för att de människorna ska få möjlighet till skydd vid sjukdom, möjlighet till pension osv.? Är det bara mer kontroll det handlar om? Finns det inga andra möjligheter?

Anf. 112 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! För att inte någon som helst tveksamhet ska råda vill jag säga att Lennart Kollmats har missuppfattat mig i den delen. Jag hoppas att Kenneth Lantz också förstår det.

Jag har uttryckt mig förmodligen felaktigt om det är på det sättet. Vad jag säger är att det är en risk med att säga att vi måste sänka skatten för att inte få skattefusk på detta område. Det var det jag pekade på i mitt tidigare inlägg.

Vilka tror jag jobbar inom hushållssektorn, frågade Lennart Kollmats. Ärligt talat, Lennart Kollmats: Jag vet inte det. Men jag vet att de försök man gjorde i Danmark för det första blev alldeles för dyrbara – därför blev man tvungen att inskränka det – och för det andra fick väldigt liten omfattning. Sedan har jag en principiell uppfattning, och den är hos mig mycket välgrundad: Jag tycker inte att någon annan med sina skattepengar ska betala för att någon ska komma hem till vårt hushåll och dammsuga, eller vad det nu kan vara. Jag tycker av principiella skäl att det är fel.

Man kan ha sakliga synpunkter och man kan ha principiella. Detta med det principiella är för mig det viktigaste. Jag tycker att det är fel att

någon annan med sina skattepengar ska subventionera vardagsarbete för mig.

Anf. 113 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag var inte anmäld i debatten, men det var något som Arne Kjörnsberg inledde med i sitt anförande som fick mig att gå upp.

Jag tycker att det är väldigt tråkigt och ledsamt att få höra sådant som jag fick höra av Arne Kjörnsberg. Han går upp och refererar till en debatt som var i går, och han vet att jag inte är anmäld. Jag befann mig som tur var i kammaren efter att ha varit på andra sammanträden. Utan att direkt apostrofera mig anklagar han mig för att jag skulle ha sagt till en annan ledamot att han har ljugit.

Man kan gå ut och hämta ett protokoll från gårdagen och läsa vad jag sade. Dessutom anklagar Arne Kjörnsberg oss för att brutalisera debatten i kammaren. Jag tycker att det är väldigt magstarkt, måste jag säga.

Jag ska läsa direkt ur protokollet från i går: "Ni skriver i reservationen att 'varje ansvarig regering i Sverige vidtar de analys-, uppföljnings- och utvärderingsåtgärder som behövs'. Det är lögn. Det gör den inte." Det är på det sättet, och efter kontakter med Finansdepartementet har vi kunnat konstatera att man inte gör det. Det som ni skriver i reservationen är en lögn.

Jag har inte anklagat Per Erik Granström för att ha ljugit. Det är bara att konstatera vad som står i protokollet. Jag tror att Arne Kjörnsberg får uttrycka sig på lite annat sätt från den här talarstolen i fortsättningen.

Anf. 114 ARNE KJÖRNSBERG (s) replik:

Fru talman! Jag har naturligtvis tagit fram protokollet. Det var inte bara Per Erik Granström som i så fall anklagades för lögn. Det var Lisbeth Staaf-Igelström, Ulla Wester, Pelle Svensson, Lena Sandin, Lennart Axelsson och jag själv. Det blir varken bättre eller sämre. Det är precis likadant.

Som ledare för den socialdemokratiska gruppen i skatteutskottet såg jag det som min självklara skyldighet och rättighet att påpeka att jag tycker att detta är fel. Jag fick, som jag redovisade, inte tillfälle i går, och jag har stor respekt för talmannens bedömning. Därför tillät jag mig att göra det i dag, men just av det skälet att den person som sade detta inte var i kammaren nämnde jag inga namn. Det var mycket medvetet att jag gjorde det. Dessutom, och det kan jag gott tala in till kammarens protokoll, framförde jag den här synpunkten till nämnde talare redan i går.

Anf. 115 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag hade egentligen strukit mig från debatten, för jag trodde att jag inte skulle hinna hit i tid, men jag lyckades trots det.

Jag har suttit med under samtliga budgetförhandlingar som s, v och mp har haft under den här mandatperioden. Det har varit spännande. Det har stundtals varit ganska heta debatter, men jag tycker att samarbetet har präglats av en mycket god vilja, och jag måste säga att jag tycker att vi har nått ett mycket bra resultat. Det är med stolthet som vi nu kommer att klubba den budget som visar hur framtiden ska se ut – den visar vägen för framtiden.

Eftersom jag är mycket engagerad i miljöfrågor är jag naturligtvis oerhört glad att vi har tredubblat miljöanslagen från 1998 till 2004. Här finns mycket som behöver göras. Det fanns håll att stoppa pengar i, om man säger så.

Vi har också sett till att vi har fått i gång en miljöforskning inom olika områden, vilket har välkomnats enormt av forskarsamhället. Bl.a. kommer vi nu att se till att det tas fram en nationell fauna och flora som ska se vad vi har för biologisk mångfald egentligen. Den har man precis börjat ta fram. Man har jobbat i några månader med det, och det känns oerhört glädjande.

Jag är också mycket glad över många andra förslag som vi tillsammans med Socialdemokraterna och Vänstern har lyckats få igenom. Det är väl ingen hemlighet att vi i Miljöpartiet hårt har drivit kulturfrågorna, där vi har fått upp anslagen rejält. Det är i dag mycket glädjande att konstatera att sänkningen av bokmomsen – ett miljöpartiinitiativ som vi stred hårt för – var så lyckosam att det bortfall av skatteintäkter vi räknade med i budgeten nog kommer att minska rejält eller eventuellt försvinna. Bokförsäljningen går upp så mycket inom alla sektorer: barnlitteratur, skönlitteratur och facklitteratur. Det känns oerhört glädjande att kunna göra en sådan reform och att den verkligen får det genomslag i verkligheten som vi hade tänkt oss.

Men världen är inte bara rosenröd och vacker. Vi står faktiskt inför mycket stora miljöproblem, kanske de största världen har stått inför. Klimatförändringen är en realitet. Den nya forskning som kommer visar att den går betydligt snabbare än man har tänkt sig. Mänskligheten utsätter sig för ett experiment som kan få svåra följder.

Det har också kommit tecken som tyder på att fossiltiden snart är över. Det här kommer naturligtvis att vara en period i världens historia där fossilanvändningen kom och gick. Man kan visa från forskarhåll att man finner mindre olja än vad vi konsumerar, och man kan också se att det blir allt dyrare att få tag i de oljereserver som finns. Det innebär att vi så småningom kanske kan skapa ett samhälle som är bättre i balans med den atmosfär och de livsbetingelser vi har på jorden. För den skull är jag glad att vi i den här majoriteten nu har sett till att inleda en skatteväxling i syfte att komma till rätta med de problem som vi skapar genom fossil-samhället.

Det finns också många andra skattesänkningar som känns positiva. Jag vill tacka för det samarbete som har funnits i majoriteten. Jag hoppas att den kommande miljöpartiriksgrupperna får lika goda möjligheter att påverka politiken i framtiden som den här riksdagsgruppen har haft. Därmed vill jag yrka bifall till utskottets förslag. Jag vill också yrka på en trevlig sommar, som jag hoppas ställs under proposition i vanlig ordning. Trevlig sommar allihopa!

Anf. 116 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag kan inte undgå att lite grann grumla den glädje som Gudrun Lindvall har gett uttryck för över uppnådda resultat inom ramen för samarbetet med regeringspartiet och Vänsterpartiet genom att ställa följande fråga: Hur kunde ni medverka till att öka de sociala klyftorna på ett sådant sätt som ni har gjort inom inkomstbeskattningen?

5 § Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU18
Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m. (prop. 2001/02:72).

*Ändringar i
regeringsformen –
samarbetet i EU m.m.*

Anf. 117 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det som riksdagen nu ska debattera handlar om Europeiska unionens och medlemsstaternas förhållande till varandra, alldeles specifikt hur Europeiska unionen och Sverige ska reglera sina legala mellanhavanden. Det är ett viktigt avgörande därför att det rör själva grunderna för hur Sverige styrs. Men det rör också villkoren för vad EU ska bli.

Särskilt för oss som tillhör kretsen av EU-anhängare är det viktigt att i frågor som dessa hålla god ordning. Beslut ska fattas på reglers och noggranna övervägandens grund. Jag tillhör inte dem som tvekar att överlämna en formell nationell rätt som ofta blivit rent illusorisk till överstatliga organisationer för att i stället tillsammans med andra återvinna det som nationerna i inflytande inte längre kan utöva. Men när beslut ska flyttas över till någon annan än den svenska staten ska det vara välöversvägt och klart. Det är ett av skälen, inom parentes sagt, till Moderaternas tveksamhet till den utveckling som pågår inom EU vad gäller Europeiska rådets informella maktillväxt. Där fattas beslut utan klara regler. Ibland är det så oklart att stats- och regeringscheferna, som efter Europeiska rådets möte i Nice härförleden, inte ens vet vad de har beslutat. Så ska inte EU-samarbetet gå till. Rättsstaten kräver regler. Det europeiska samarbetet gör det också. Eller för att uttrycka det annorlunda: Det ska vara svårt att ge Europeiska unionen ny kompetens. Men när kompetensen väl är given ska det i gengäld vara lätt för Europeiska unionen att motsvara de förväntningar som medlemsstaterna har på den.

Fru talman! Konstitutionsutskottet har tagit mycket god tid på sig för att bereda den fråga som riksdagen i dag ska avgöra. Detta har vi gjort trots en mycket bred enighet i den författningsutredning som har föregått regeringens förslag. Resultatet av utskottets beredning är dels ett viktigt förtydligande när det gäller grundlagens ställning i fråga om maktöverlåtelse, dels en utfästelse om en fortsättning på dessa överväganden när väl det pågående konventet och den efterföljande regeringskonferensen är färdiga. Det är samma sex partier som slöt en överenskommelse i Författningsutredningen som har nått fram till dessa ställningstaganden. Därutöver har Moderaterna bestämt sig för att i fråga om rambesluten i detta hänseende gå sin egen väg. Och jag ska be att med några ord få beröra vart och ett av dessa tre områden.

Jag ska först ta upp frågan om det som jag kallade för ett viktigt förtydligande, nämligen om grundlagens överhöghet. Det har ibland i diskussionen kring denna fråga hävdats att allt egentligen kan överlåtas på enkelt sätt. Utskottet gör klart att man inte accepterar någon maktöverlåtelse på enkelt sätt av det som är skyddat i grundlag. Med det tillägg som

utskottet gör innebär detta att det grundlagsskyddade området inte kan överlåtas till Europeiska unionen om inte grundlagen först har ändrats. Och det kan som bekant inte ske med mindre än att riksdagen fattar beslut två gånger och med mellanliggande val. Skälet till denna ordning är ju att beslut av denna dignitet ska fattas på ett sätt som ger utrymme för reflexion och meningsutbyte och ytterst för väljarna att i val säga om de är beredda att biträda förändringen eller ej. De som har misstänkt att detta förslag öppnar en möjlighet för något slags gräddfil, att överlåta makt utan reflexion, kan därmed vara lugna. Skyddet inte minst för den svenska tryck- och yttrandefriheten och den svenska öppenheten ligger därmed fast trots andra EU-staters ibland från Sverige avvikande kulturer.

Innebörden av vad utskottet nu föreslår att riksdagen ska acceptera är alltså att vi är beredda att vidga utrymmet för maktöverlåtelse på områden som ligger utanför ekonomin därför att vi tror att dessa områden kan vara väl så betydelsefulla som de ekonomiska för att främja de europeiska folkens och Sveriges gemensamma intressen. Men vi skyddar det som enligt den svenska grundlagen är skyddat med särskilda beslutsregler och kräver av oss själva att om överlåtelse av inflytande på dessa områden ska kunna föras på tal är det grundlagens beslutsregler som gäller.

Fru talman! Den andra frågan handlar om livet efter det konvent som nu har inletts och den regeringskonferens som är tänkt att följa på detta. Vad som pågår inom Europeiska unionen är glädjande nog det största reform- och diskussionsprojektet sedan Europeiska unionen bildades i slutet av 50-talet. Stats- och regeringschefer, regeringar, parlamentariker från de nationella parlamenten och från Europaparlamentet försöker hitta den nya struktur som bättre passar en ny tids villkor men inte minst passar en europeisk union som är oändligt mycket mer omfattande än den som bildades 1958. Av de sex länderna är vi på väg att få en europeisk union som omfattar hela Europa, ett Europa som därmed kan knytas samman i det grundläggande freds- och frihetsprojekt som Europeiska unionen alltid har varit.

Utskottet säger att när denna process väl är slutförd kan det finnas skäl att ånyo sitta ned för att reflektera över hur beslutsreglerna och relationerna mellan Sverige och Europeiska unionen ska vara utformade.

I dag utgår vi från att Europeiska unionen egentligen inte är någonting annat än vilken internationell sammanslutning som helst, och relationerna mellan oss och denna internationella sammanslutning regleras på det sätt som vi alltid har gjort med internationella sammanslutningar. Samtidigt vet vi att Europeiska unionen, gudskelov är jag beredd att säga, är en mycket mer förpliktande organisation än andra som Sverige har deltagit i. Och det är just därför att den är mer förpliktande som den genom åren också har visat sig så framgångsrik. När de författningsförändringar inom Europeiska unionen som nu övervägs väl kommer att hamna på riksdagens bord är jag övertygad om att det finns skäl att se över hur Sveriges långsiktiga relationer till EU egentligen ska gestaltas. De bör i grunden följa samma principer som det som riksdagen nu diskuterar, nämligen en beredvillighet att öppna för att tillsammans med andra återvinna makt och inflytande som nationalstaten har gjort att vi har förlorat

men att göra det på ett sätt som säkerställer rättssäkerheten, klarheten och entydigheten.

Fru talman! Det tredje området handlar om de s.k. rambeslut som riksdagen har diskuterat vid åtskilliga tillfällen under den gångna våren. På denna punkt är det ett oenigt utskott som går fram. Bl.a. har Moderaterna sagt att vi inte kan instämma i den uppfattning som utskottet i övrigt har, nämligen att man ska lämna öppet för ett godkännande av s.k. rambeslut innan fördragen är slutgiltigt framförhandlade.

Må det, fru talman, tillåtas mig att säga att jag tycker att det är egendomligt att så många partier tar så lättsinnigt på konsekvenserna av de rambeslut som nu förefaller bli allt vanligare.

Den grundläggande frågan handlar om *när* riksdagen egentligen ska ta ställning. Då bör man hålla i minnet att ett rambeslut, när det väl har biträttts av Sverige, är folkrättsligt bindande för vårt land alldeles oavsett om nationell lagstiftning på området föreligger eller inte. När rambeslutet väl är godkänt har riksdagen enligt detta att anpassa lagstiftningen därefter. Först därefter vinner rambeslutet ett slags legal kraft i vårt samhälle. Innan dess är rambeslutet blott och bart en politisk markering. Det kan vara värt att minnas detta i debatten om terroristlagstiftningen, med ett rambeslut som riksdagen redan har accepterat men utan följdlagstiftning och utan att riksdagen haft möjlighet att se konsekvenserna av det. Än så länge spelar detta rambeslut ingen som helst roll i den svenska rättsliga miljön.

Vad Moderaterna säger är att vi visst är beredda att biträda sådana beslut. Men vi är inte beredda att biträda dem innan man vet vad de faktiska konsekvenserna är för Sverige. Det innebär att den lagstiftning som följer av rambeslutet ska förete så att riksdagen, när man godkänner rambeslutet, vet vad det är man folkrättsligt faktiskt förbinder sig till.

Mig förefaller denna princip alldeles förskräckligt självklar. Det är därför jag blir så förvånad när andra partier bestämmer sig för att nu acceptera en annan linje.

När vi moderater säger nej till den grundlagsändring som nu föreslås gör vi det därför att idén om att riksdagen ska kunna godkänna icke färdigförhandlade förslag gör det ännu svårare att samtidigt kräva att regeringen ska förete den nationella lagstiftning som gör det möjligt att bedöma rambeslutets konsekvenser.

Vår ståndpunkt är att när riksdagen tar ställning ska det vara på basis av ett färdigförhandlat men ännu icke "röstat" förslag – samtidigt som den nationella lagtext som hör till detta förete för bedömning och diskussion.

Bara på detta sätt, fru talman, går det att på en gång säkerställa EU:s effektivitet och medborgarnas rättssäkerhet. På dessa punkter får man inte börja sladda.

Många gånger kan ett politiskt beslut i EU eller annorstädes framstå som angeläget från tusen och en olika utgångspunkter, inte minst när vi förenas i kampen mot terrorismen och allt vad den ställer till med. Men desto viktigare är det att i kampen för de angelägna tingen säkerställa att kampen förs med blanka rättssäkerhetens vapen. Börjar man sladda på denna punkt undergräver man rättssamhället här hemma och rättssamhället i den europeiska unionen, och ytterst undergräver man tilltron till det goda europeiska samarbete som EU är det främsta uttrycket för.

Fru talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag i betänkandet i alla delar som inte överensstämmer med den moderata reservationen, som jag i stället ber att få yrka bifall till.

Anf. 118 PER LAGER (mp):

Fru talman samt ledamöter, åhörare och protokollsläsare! I dag har vi en oerhört viktig debatt inför ännu viktigare beslut. Det gäller grundlagsändringar.

I betänkande KU18 finns det förslag till några grundlagsändringar som är bra och som jag tror att vi alla är överens om, nämligen när det gäller ett förstärkt skydd för utsatta grupper och att kunna trygga rätten till hälsa. Det gäller också grundlagsskydd för miljön samt samråds- och informationsskyldighet för regeringen gentemot riksdagen.

Här finns två viktiga förändringar av grundlagen, nämligen vad vi kallar för 10:2 och 10:5 i regeringsformen.

När det gäller 10 kap. 2 § vill jag läsa innantill ur lagförslaget:

”Riksdagen kan godkänna sådan överenskommelse – – – som ingår inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen, även om överenskommelsen inte föreligger i slutligt skick.”

Det där ska man nog tänka väldigt länge och noga på.

I 1 kap. 1 § regeringsformen står det att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. I 1 kap. 4 § står det att riksdagen är folkets främsta företrädare. Detta är oerhört viktigt. Riksdagen har lagstiftningsmakten, budgetmakten och traktatmakten.

Vad som nu håller på att ske, och vad de två förändringar som vi i dag diskuterar är tecken på och innebär, är att vi frånsäger oss en del av makten. När det gäller 10 kap. 2 § frånsäger vi i riksdagen oss makt till regeringen. När det gäller 10 kap. 5 § handlar det om att frånsäga sig makt till EU.

Grundlagen är ju garantin för den nationella självständigheten. Av många kallas det här för ett styrkebälte – något som ska kunna hålla stånd i alla väder; det ska vara en tröghet och en demokratigaranti. Grundlagen ska kunna sätta gränser.

Precis som Per Unckel förut nämnde är det när det gäller 10 kap. 2 § så att riksdagen, med den form av ramlagstiftning som nu föreslagits, bara kommer att kunna lämna sina idéer och sin mening till regeringen i en process fram till det att regeringen fattar slutligt beslut och färdigförhandlar tillsammans med ministerrådet. Jag menar att det är helt demokratiskt och parlamentariskt felaktigt att riksdagen inte har den slutliga makten.

Som Per Unckel sade är det självklart så att vi här i riksdagen ska ha ett slutförhandlat resultat när vi beslutar oss för om det är acceptabelt eller inte. Vi ska också ha hela följdlagstiftningen presenterad för oss. Allt annat är att ta makt från riksdagen.

Som Per Unckel också sade är det så att när beslut väl är fattat i rådet är det ett folkrättsligt avtal. Sverige är bundet till det – oavsett vad vi sedan gör med vår följdlagstiftning. Vi är helt enkelt tvingade att leva upp till det här. För mig är detta ett brott mot det samband som jag utgår från alltid ska finnas mellan ansvar och beslutsfattande.

Jag skulle för riksdagens ledamöter också vilja nämna den kovändning som Moderaterna gjort sig skyldiga till. Jag gör det bara därför att

Per Unckel för en stund sedan talade om lättsinne. Det lättsinnet måste också ha drabbat Moderaterna fram till alldeles i slutet när det gällde just 10 kap. 2 § då man bytte fot och inte accepterade den här ändringen i regeringsformen. Det välkomnar jag. Miljöpartiet har varit emot det här både i Författningsutredningen och, givetvis, under hela resan i utskottet. Vi lade fram en reservation. Moderaterna lade också fram en reservation, helt likalydande med Miljöpartiets, och hänvisade till vårt yrkande i vår partimotion.

När jag då menade att det var likalydande och ville bistå den reservationen ville man från moderat håll inte acceptera detta. Det är nog unikt i vår riksdag. Argumentet var att vi har helt olika bakomliggande motiv. Moderaterna lade till en mening som handlade om att det hela gällde att stärka EU:s makt och rättssäkerhet. Jag var beredd att köpa det, eftersom jag tycker att det mellanstatliga samarbetet kan ge ett starkt EU, och rättssäkerheten är definitivt något som jag också gillar. Men jag fick reda på att man skulle skriva ”tills vi inte längre var med”, och då insåg jag att det inte var någon idé. Men jag kan trösta Moderaterna med att om vi i den förberedande voteringen inte vinner gehör för vår reservation kommer vi att stödja den moderata.

Detta om 10 kap. 2 §.

När det gäller 10 kap. 5 § ska jag läsa ur lagstiftningen. Där står det att inom ramen för samarbete i Europeiska unionen kan riksdagen överlåta beslutanderätt som inte rör principerna för statsskicket. Man kan undra vad det handlar om. Jo, det handlar om att lämna över beslutanderätt till något som heter samarbetet inom EU:s ram. Man vet inte vem det är, det finns inte någon adressat. Det kan bli vadsomhelst i framtiden, det vet vi ingenting om i dag.

Vad är detta som kallas principerna för statsskicket? Ja, under arbetets gång har det hänvisats till 1 kap. i regeringsformen. Det är inte så mycket som står där, men det är väldigt stora möjligheter att tolka det som står där på olika sätt. Det har varit en känslig fråga, ingen har kunnat precisera det hela bättre än så.

Förutom de här principerna för statsskicket ska vi i riksdagen alltså kunna lämna ifrån oss beslutandemakten till någon inom EU, vem vet vi inte, över alla de övriga politikområden som inte faller inom principerna för statsskicket, vad det nu är. Det innebär hela välfärdspolitiken, familjerätten, barnomsorg, skola, beskattning, socialpolitik. Det innebär i den tredje pelaren det straffrättsliga området, utrikes-, säkerhets- och försvarsfrågor. Detta ska alltså kunna lämnas ifrån denna riksdag, som är folkets främsta företrädare!

Vad vi gör är att vi lämnar ifrån oss ett ansvar som vi har fått av folket. Det är fullständigt oacceptabelt. Jag förstår inte, och jag skulle kunna använda Unckels ord: Det är lättsinnet som har drabbat andra partier i den här frågan.

Till yttermera visso är det inget behov av den här förändringen. De experter som vi under resans gång har talat med säger klart och rent ut att det här inte behövs. Men det kan möjligen komma att behövas när vi haft regeringskonferensen 2004, men då kan det komma många andra olika förslag till förändringar. Det är självklart att ingenting i grundlagen ska ändras om det inte finns ett direkt behov av det, och det finns inte i fråga om 10 kap. 5 §, absolut inte.

Till sist till frågan om folkomröstningen. Vi är några som har tyckt att det här är värt en folkomröstning, det är den konstitutionella möjlighet vi har. Men där har det inte gått ihop, och det beror på Vänsterns sätt att hantera frågorna. Jag hoppas att Kenneth Kvist kommer att tala om detta. Då vill jag nu genast fråga vem han pratar för, för partiet eller för sig själv, och på vilket sätt han kan förklara partiets politik, som innebär att ni stöder folkomröstningen men inte det här. Lars Ohly, som skrev under vädjan om att få ihop 35 namn, har backat ut efter det att partistyrelsen sagt nej. Dessförinnan sade ert verkställande utskott ja. Det här velandet kan jag inte förstå, för att uttrycka det mildt. Det är helt oförståeligt.

Jag skulle vilja fråga Kenneth Kvist om han verkligen är beredd på att öppna möjligheten att lämna hela välfärdspolitiken till EU, socialpolitiken, skolan, skatterna, arbetsmarknaden bara för att skydda det som kallas principerna för statsskicket? Är inte just principerna för statsskicket själva kärnan i det? Är det inte att all offentlig makt i Sverige utgår från folket och att just vi här i riksdagen är folkets främsta företrädare?

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 119 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det smärtar mig något att behöva börja med att säga att Per Lager har missuppfattat alltihop kring 10 kap. 5 §. Jag ska berätta varför.

Riksdagen är suverän att besluta om vad riksdagen vill fatta beslut om själv och vad riksdagen vill att någon annan ska fatta beslut om. Det är riksdagen och ingen annan än riksdagen som avgör detta. Sveriges riksdag kan alltså redan i dag fatta beslut om överlåtelse av allt.

Vad utskottet nu gör är att kvalificera under vilka villkor vissa typer av beslut ska fattas, och det är viktigt. För att fatta beslut om att överlåta makt som i dag är skyddad av de svenska grundlagarna krävs att de svenska grundlagarna ändras, två beslut med mellanliggande val. För andra frågor krävs enligt dagens tilltänkta beslut att de fattas med tre fjärdedels majoritet. Det innebär ett dubbelt skydd för maktöverlåtelse, ett grundlagsskydd för grundlagen och ett kvalificerat skydd för allt annat.

Jag håller med Per Lager om att vi inte ska överlåta väsentliga delar av välfärdspolitiken. Jag tycker inte att EU ska ägna sig åt att beskatta människor när den svenska staten redan beskattar svenska folket alldeles för mycket. Men det kommer att krävas tre fjärdedels majoritet i Sveriges riksdag för att överlåta sådan beslutsmakt till EU.

Per Lager kan inte förbjuda genom lag Sveriges riksdag att fatta i Sveriges riksdag giltiga beslut. Därmed är det han nu säger nej till att medverka till att skydda oss från sådana oöverlagda beslut som skulle kunna leda till att EU-samarbetet glider i väg bortom vad Sveriges riksdag vill ha. Då säger Per Lager att det inte finns något behov av den här förändringen. Då accepterar Per Lager i praktiken ett slags smitväg som EU redan har introducerat, nämligen att flytta över beslut från den s.k. tredje pelaren till den första. Det tycker jag från moderata utgångspunkter inte är en tillräddlig väg.

Anf. 120 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag har inte alls missuppfattat det här, Per Unckel, och jag tror att Per Unckel förstår mig ganska väl. Det gäller nämligen att flytta områdena från andra, tredje och fjärde pelaren till första pelaren, säger han, om man nu skulle vilja ha överstatlighet.

Javisst, det kan man göra i dag, men det kräver ett nytt fördrag, det kräver en ny konferens och det kräver en stor debatt och diskussion i riksdagen innan det görs. Det flyttas alltså till den första pelaren. Vad som nu görs är att vi begränsar ett område och säger att detta får vi inte röra, det andra är okej. Jag är också medveten om att det är tre fjärdedelar av riksdagen som då beslutar. Men bara att öppna möjligheten att göra detta, principen, som Per Unckel själv brukar hävda, varför gör vi det? Jag tror att det säkert kommer att finnas kloka riksdagar i framtiden, men varför gör vi detta? Framför allt: Varför gör vi det när vi inte är på det klara med vad 2004 års konferens kommer fram till? Varför inte precis som i fråga om 10 kap. 2 § låta det vila, gå igenom och titta vad det egentligen handlar om innan det är dags?

Anf. 121 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Skälet, Per Lager, till att somliga av oss tycker att detta är rimligt är att vi tror på den europeiska unionen.

I Per Lagers sista replik stack ju bockfoten fram bakom den konstitutionella ansatsen. Per Lager och många med honom som nu motsätter sig en förändring av 10 kap. 5 § regeringsformen gör egentligen inte alls detta av omsorg om författningen, utan de gör det av omsorg om sina idéer, nämligen att EU ska få ett begränsat mandat.

Vi som har kommit in i politiken därför att vi tror på det europeiska samarbetet – jag tillhör dem – säger att det europeiska samarbetet har en vidare mening än bara pengar. Den nuvarande regleringen handlar om pengarna. De är viktiga nog, men för freden och friheten i Europa finns det samarbetsområden som är lika viktiga eller t.o.m. ännu viktigare. Då säger vi: Låt oss öppna för att Sverige också ska delta i detta!

Så kokar denna debatt till slut ned vad jag sedan tidigare vet är dess innersta kärna, nämligen frågan om man vill eller inte vill att det europeiska samarbetet ska bli en livaktig och dynamisk kraft. På den punkten står Per Lager och jag på ömse sidor om staketet. Per Lager vill begränsa EU. Jag vill öppna en möjlighet för att EU på ett ännu bättre sätt än i dag ska kunna spegla de europeiska folkens strävanden efter samarbete och återvinnande av ett inflytande som nationalstaterna i dag inte längre kan utöva.

Anf. 122 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag vill försvara den nationella självständigheten. Jag anser att EU, den organisation som vi är medlemmar i, ska bygga på mellanstatligt samarbete inte överstatlighet. Det är där skiljelinjen går. Dessutom menar jag att det ska finnas utträdesparagrafer m.m. Vi ska ha en omröstning om EMU m.m.

Skillnaden är att Per Unckel vill ha mer av samgående. Jag pratar om samarbete, mellanstatligt samarbete som består av självständiga nationer i ett gemensamt arbete. Det är en väldig skillnad. För mig känns det just i

Anf. 123 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Låt mig börja den här debatten med att citera ur det sammansatta konstitutions- och utrikesutskottets betänkande. Det är ett litet avsnitt som handlar om vilken karaktär EU- eller EG-samarbetet nu har och hur utskottet ser på fortsättningen. Utskottet skriver så här: ”Utskottet stöder därför regeringens grundläggande utgångspunkt såsom den formuleras i regeringsskrivelsen och i statsministerns uttalande om en utveckling i huvudsak byggd på de strukturer vi har i dag. EU-samarbetet bör enligt utskottet således även i fortsättningen vila på mellanstatlig grund, men när väl nya uppgifter tilldelas EU genom mellanstatliga överenskommelser skall – där så anses önskvärt – beslutsfattandet kunna ske med kvalificerad majoritet.”

Det centrala i detta uttalande är alltså att EU-samarbetet i huvudsak ska bygga på de strukturer som man har i dag och att det ska baseras på mellanstatlighet.

Det har under den här våren och inför den här debatten sagts mycket om att det är ett avgörande beslut för Sverige som nation som nu ska fattas. Man tänker då i första hand på 10 kap. 5 §. Jag vill säga att det här beslutet inte är dramatiskt. Innebörden är endast att makt kan överföras till EU. Om ett sådant beslut ska fattas avgör riksdagen senare, liksom vad som i så fall ska överlåtas. Ändringen i 10 kap. 5 § innebär heller inte någon annan möjlighet att överlåta beslut än vad som nu gäller, och överlåtelsen av besluten regleras då i regeringsformen 10 kap. 2 §. Om ett sådant här beslut skulle kräva att grundlagen ändras ska grundlagen ändras i den ordning som nu är föreskriven för grundlagsändringar. Det ska alltså vara två riksdagsbeslut med mellanliggande val. Det känns angeläget för mig att understryka det ytterligare. Det är alltså inga ändrade möjligheter eller regler för att överlåta beslut eller makt, hur man nu vill formulera detta, på EU.

I några sammanhang har det talats om att det här skulle öppna för en gräddfil. Man har misstänkt att det är en gräddfil som ska öppnas. Jag skulle nog vilja gå så långt i den här debatten att jag säger att man också har misstänkliggjort förslaget om ändring av 10 kap. 5 §. Det skulle vara någonting dolt bakom detta, en gräddfil för att man enkelt och smärtfritt ska kunna överlåta, som det ibland uttrycks, väsentliga delar av hela Sveriges nation. Det är naturligtvis inte på det sättet, och jag tycker att det är tillfredsställande att utskottet med en bred majoritet har kunnat enas om den formulering i lagtexten som tydliggör detta. Detta är ju ingen ändring av förslaget från regeringens sida eller från Författningsutredningens sida, utan det är en precisering, en komplettering, som innebär att det blir alldeles klart hur de här frågorna i framtiden ska hanteras.

Det har också sagts att det inte finns något behov av att göra den här ändringen. Det kan väl vara rätt i den meningen att man inte ser något omedelbart behov av att göra detta. Men jag ser åtminstone två skäl.

Det ena handlar om möjligheterna för Sverige att i de kommande regeringförhandlingarna fritt diskutera huruvida politikområden ska höra hemma i det mellanstatliga, pelare 2 och 3, eller i det mera överstatligt inriktade, pelare 1. Om det inte finns en chans att överlåta beslutsrätt till

*Ändringar i
regeringsformen –
samarbetet i EU m.m.*

EU kanske man i stället förskjuter politikområdena i riktning mot pe-
lare 1. Jag tycker att det vore en mindre lyckad utveckling. Därför är ett
beslut i dag i Sveriges riksdag om möjlighet att överlåta beslutsrätt till
EU ett bra beslut.

Jag ser också mera konkret ett annat skäl – och på den punkten är
Sveriges riksdag enhällig. Det handlar om att man vill att EG och EU ska
ansluta sig till den europeiska konventionen till skydd för mänskliga
rättigheter och grundläggande friheter. Det är en mycket viktig position i
den svenska riksdagen, därför att det handlar inte bara om mänskliga
rättigheter i EU, utan det handlar om mänskliga rättigheter i hela Europa.
Och hela Europa är inte ens nuvarande EU samt kandidatländerna, utan
det är ytterligare några hundra miljoner människor med Ryssland i spet-
sen. Den europeiska konventionen skyddar alltså mänskliga rättigheter på
hela den europeiska kontinenten, och det vore olyckligt om EU utveck-
lade sig på det här området på ett sådant sätt att man får två system för att
skydda mänskliga rättigheter. Detta är alltså ytterligare ett skäl till att
man bör öppna för den här möjligheten att överlåta beslutsrätt till EU.

I diskussionen talas det om att det är en avgörande dag i dag. Det
handlar kanske inte om Sveriges fortbestånd, men i varje fall om att man
kan göra precis hursomhelst i fortsättningen därför att detta är det enda
låset när det gäller att vi ska kunna skydda oss mot att överlåta beslut till
EU. Jag tycker att detta andas en misstro mot kommande riksdagar, en
brist på förtroende för folket i val.

Jag tycker inte att en författning ska vara så konstruerad att den omöj-
liggör Sveriges deltagande i utvecklingen av det europeiska samarbetet
eller försvårar utvecklingen av ett europeiskt samarbete. Frågor som kan
skapar kring väsentliga och aktuella utvecklingslinjer måste alltid kunna
prövas av Sveriges riksdag och de majoriteter som man där kan få ihop –
om jag får uttrycka mig lite vanvördigt. Den svenska författningen byg-
ger faktiskt på att det är riksdagens ledamöter som är bevarare och beva-
kare av författningen.

Det är inte tänkt att man ska införa några andra instrument eller sy-
stem som ska bevaka regeringsformen. Det är vi som riksdagsledamöter
som har det yttersta ansvaret för detta. Ansvaret måste vi alltid ta, i alla
sammanhang. Jag är alldeles övertygad om att de ledamöter som svenska
folket fortsättningsvis väljer är beredda och kapabla att ta detta ansvar
och inte behöver få skrivet på näsan att detta får ni inte göra, t.ex. beträf-
fande EU.

Det sägs också att vi överlåter eller lämnar över. Det är inte riktigt så
om man tittar på vad detta handlar om. I grunden har vi ett gemensamt
intresse – i varje fall en mycket bred majoritet i riksdagen – av att sam-
verka med andra europeiska stater inom ramen för EU och att delta i en
utveckling. Man kanske kan formulera det så att vi har gemensamma
intressen. Vi är beredda att ta ett gemensamt ansvar, och vi är beredda att
gemensamt fatta besluten.

Det är faktiskt så att vi inte överlåter till andra att fatta besluten. Vi
ska fatta besluten tillsammans med andra inom ramen för EU. Jag tycker
att det finns anledning att verkligen konstatera att vi tillsammans med
andra ska fatta de, som vi tycker, viktiga och angelägna besluten när det
gäller EU:s framtid och EU:s utveckling.

Vi måste alltså, som jag ser det, delta i den europeiska utvecklingen, och vi måste lita på att väljare och valda är beredda att ta ansvar för att man håller sig till den svenska författningen, den svenska konstitutionen. Vi behöver alltså inte, Per Lager och andra, konstruera lös som innebär att vi omöjliggör deltagandet i en progressiv utveckling.

Anf. 124 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Nej, vi ska inte vara ett lös i en progressiv utveckling, men vi ska vara oerhört rädda om den grundlag vi har och de förutsättningar som vi arbetar under i riksdagen.

Jag skulle vilja fråga Göran Magnusson, som jag vet är en noggrann person, vad han menar med en bred majoritet. Jag tänker på förändringen av 10 kap. 2 §, där vi i alla fall har Moderaterna och Miljöpartiet plus ett antal enskilda andra ledamöter – jag utgår ifrån att vi kommer upp till 90–100 personer – och undrar om det innebär att den breda majoriteten börjar naggas i kanten.

När det gäller 10 kap. 5 § har jag fått klart för mig att Vänsterpartiets partistyrelse har rekommenderat sina ledamöter att rösta på Miljöpartiets reservation. Det blir inte lika många, men det kan röra sig kring 50 i alla fall. Vad är en bred majoritet när det gäller grundlagsändringar?

Anf. 125 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Angående rambesluten vill jag säga att det finns många förväxlingar. Det finns några som tror att det handlar om den ramlagstiftning som var under debatt för något decennium sedan i Sverige. Det är ett exempel på missförstånden kring 10 kap. 2 §.

Jag vill också om 10 kap. 2 § säga att den frågan redan hanteras i riksdagen genom att vi antar rambesluten genom förslag från justitieutskottet eller annat behörigt utskott. Lagstiftningen kommer senare.

Det som nu inträffar på denna punkt är att riksdagen på ett tidigare stadium får möjlighet att se vad ett sådant här rambeslut innehåller och antingen säga att det är OK eller att ställa villkor. Tanken är inte att man ska ha riksdagsbeslutet när man startar rambeslutsförhandlingarna, utan det ska vara i ett slutskede, där det ännu inte är färdigförhandlat men där man kan se de totala konturerna mycket klart. Regeringen kan sedan inom sitt konstitutionella ansvar ingå den internationella överenskommelse som i sin tur sedan förutsätter att riksdagen faktiskt lagstiftar på det sätt som vi är vana vid att göra i Sverige.

Fru talman! Till sist vill jag säga något angående den breda majoriteten. Nu anslöt sig Per Lager till Per Unckel. Per Unckel såg väl inte alldeles glad ut. För mig finns det två reseranter, som har helt olika uppfattningar. Därför tycker inte jag att det handlar om 100. Moderata samlingspartiet vill faktiskt ha detta. De säger också att pelare 3 borde slopas. Jag förmodar då att frågorna ska över till pelare 1 i stället. Då är, simsalabim, hela problematiken borta. Det är såvitt jag förstår den moderata ståndpunkten. Miljöpartiet har en diametralt motsatt uppfattning.

Anf. 126 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson försökte komma undan frågan. Jag förstod att det var känsligt med den breda majoriteten.

Om vi tittar på själva reservationsarbetet var det precis som jag sade att vi hade en reservation först. När jag såg att Moderaterna hade en likadan reservation innehållsmässigt – det är sakpolitiskt exakt samma sak vi talar om – fann jag ingen anledning att inte ansluta mig till den.

Om det grundläggande motivet någonstans är annorlunda är det inte det som gäller. Detta gäller sakfrågan om 10 kap. 2 §. Därför är vi en ganska bred opposition mot detta. Då kvarstår frågan: Vad är den breda majoriteten för grundlagsändringen? Var går gränsen?

Anf. 127 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Betyder Per Lagers anslutning av Miljöpartiet till den moderata ståndpunkten beträffande reservationerna kring 10 kap. 2 § att Per Lager och Miljöpartiet också accepterar den moderata ståndpunkten, nämligen att den mellanstatliga pelare 3 bör slopas för att gå över i den överstatliga pelare 1? I så fall är majoriteten något större än den jag förutsatte. Men när jag har läst och förstått det hela betraktar jag det som två olika reservationer, där Miljöpartiet nu vill stödja Moderata samlingspartiet.

Anf. 128 KENNETH KVIKST (v):

Fru talman! Föreliggande betänkande tar upp en rad olika frågor där vår grundlag, eller regeringsform, förbättras. Det är två av dessa som är kontroversiella. Jag vill koncentrera mig på det som gäller 10 kap. 5 § i regeringsformen. Innan jag går in på det vill jag säga någonting om 10 kap. 2 §.

Per Lager säger att vi i dag frånsäger oss makt till regeringen och menar att riksdagen för att undvika detta ska ha ett slutbehandlat förslag. Men har riksdagen ett slutförhandlat förslag kan riksdagen egentligen inte påverka förslaget. Man kan bara säga ja till helheten eller nej till helheten. Om regeringen lägger fram ett förslag till beslut alldeles innan förhandlingarna är avslutade kan riksdagen med anledning av en sådan proposition uttala att man anser att regeringen bör beakta den eller den synpunkten, att den bör säga nej eller att den bör säga ja.

Är följderna för svensk lagstiftning så oklara att man inte vet vad beslutet innebär kanske riksdagen säger nej. Riksdagen kan inte se konsekvenserna. Miljöpartiet har ett egendomligt sätt att argumentera i frågan. Ja, det är allt annat än sakligt.

Jag läser i en liten broschyr som Nej till EU har gett ut. F.d. språkröret Lotta Nilsson-Hedström, partistyrelseledamot och ledamot i Författningsutredningen, skriver följande: ”Nya lydelsen av RF 10:2 innebär att riksdagen, trots att det poängteras att den fortfarande ska vara det högsta statsorganet, får nöja sig med att ge sin regering ett förhandlingsmandat i början av en förhandlingsprocess med EU, men sedan inte ha möjlighet att godkänna den slutliga texten.”

Här har människan suttit, fru talman, i utredningen, där det har varit entydigt klart att riksdagen i detta fall ska få förslaget när förhandlingen är i det närmaste slut. Så går man ut till kritiker av EU för att få medhåll för sin ståndpunkt och säger precis tvärtom mot vad verkligheten är, nämligen att det är i början av en förhandlingsprocess som regeringen ska ha ett öppet mandat. Men detta har utredningen aldrig diskuterat. Detta har utredningen aldrig enats om. Detta har regeringen aldrig önskat

få i propositionen. Det handlar om ett nästan slutförhandlat förslag som riksdagen kan ta ställning till och där riksdagen har möjlighet att rösta ja och nej och t.o.m. ge regeringen uppdraget att förhandla vidare.

Det är en skillnad. Det är synd att verkligheten på det viset förvrids i en svår grundlagsfråga.

Så går jag vidare till frågan om 10 kap. 5 §.

I dag beslutas för första gången om en restriktion för vilken beslutsmakt som kan överlämnas till EU. Detta är en framgång för EU-motståndet.

Jag arbetade och röstade mot att Sverige skulle gå med i EU. Jag är fortsatt EU-kritisk. Demokratien är formad för nationalstaten, och nationell suveränitet är en grund för demokratien. EU:s överstatlighet, som innebär att en majoritet medlemsstater kan tvinga på en minoritet sin politik, upphäver suveräniteten – i alla fall på de områdena. Därför är jag allmänt sett mot EU:s överstatlighet och för ett samarbete i mellanstatliga former.

I dag kan riksdagen med tre fjärdedels majoritet, eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag, flytta över beslutsbefogenheter till den del av EU-samarbetet som kallas EG – den första pelaren. Det finns i dagens grundlag inga som helst restriktioner mot en sådan överflyttning av makt.

Vad är då EG:s första pelare? Det är alla de frågor som ryms inom EG-fördraget, inom Kol- och stålfördraget, inom Euratomfördraget. Första pelaren omfattar således tull- och handelspolitik, jordbrukspolitik, övriga inre marknadsfrågor, den ekonomiska och monetära unionen, således ekonomisk politik, miljöpolitik, socialpolitik, frågan om viseringar, asylfrågor, invandringspolitik, civilrättsligt samarbete m.m. Att ändringen av grundlagen från EG till EU inte skulle innebära att välfärdspolitik och socialpolitik plötsligt skulle omfattas av överstatlighet nu är en falsk föreställning av herr Lager. Han kan läsa i recitdelen av utskottsbetänkandet, s. 16, som han själv har varit med om att godkänna.

Såsom grundlagen i dag ser ut har vi ingen skyddsmekanism mot en beslutsöverlåtelse inom den första pelaren och de områden jag nämnde.

Allt samarbete inom dessa områden är inte överstatligt. Det finns inte mindre än 27 olika former för beslut i den första pelaren. Vad som är överstatligt har staterna kommit överens om i EU:s fördrag. Skulle fler områden i dag innehålla överstatlighet skulle en riksdagsmajoritet, omfattande tre fjärdedels majoritet, utan något hinder av grundlagen, för såvitt inte frågan gäller en grundlagsfråga, kunna godkänna en sådan beslutsöverlåtelse. Det finns inga restriktioner mot sådant i dagens grundlag.

Regeringsformens nuvarande lydelse har hittills inte förhindrat eller motverkat någon beslutsöverlåtelse och är inte heller formulerad för att i framtiden göra detta.

EU består inte bara av det som kallas EG, dvs. pelare 1. Det finns två s.k. pelare, ämnesområden, till, nämligen utrikespolitiskt samarbete, pelare 2, och ett samarbete om polisiära frågor och rättsfrågor, pelare 3.

Också i pelare 2 och 3 finns olika beslutsformer. Här gäller i princip mellanstatlighet, dvs. en medlemsstat kan inlägga veto, begära nationell reservation eller markera någon form av undantag. Men också i pelare 2 och 3 fattas numera allt oftare majoritetsbeslut.

På så vis har beslutskompetensen på EU-nivån ökat, vilket har begränsat antalet beslut vi fattar självständigt på nationell nivå. Det är en för demokratin, enligt min mening, negativ utveckling. Det har i nuvarande lydelse i regeringsformens 10 kap. 5 § inte funnits någon som helst spärr mot detta.

I Amsterdam- och Nicefördragen har beslutsområden från främst tredje pelaren gjorts om till förstapelarområden och därmed också givits en grad av överstatlighet. Vår regeringsforms nuvarande lydelse har inte heller hindrat detta.

Det är därför i sak obegripligt hur Miljöpartiet och andra personer som säger sig vara kritiska till maktöverlåtelse till EU försvarar nuvarande lydelse av 10 kap. 5 §.

Varför är de för den nuvarande lydelsen, som är utan egentlig restriktion för möjlig beslutsöverlåtelse? Varför, när de är emot den föreslagna ändringen, kräver de ingen annan ändring? Varför har de inte bemödat sig om att försöka lägga fram ett förslag till spärr mot beslutsöverlåtelse? Varför har de i utredningen och utskottet bara sagt nej och sedan mest suttit tysta och passiva?

Det pågår nu ett arbete där fördragen kommer att ändras. Hur de kommer att se ut vet i dag ingen, men mycket talar för att pelarstrukturen, som i dag verkligen är föränderlig, förmodligen kommer att försvinna. Den har, som sagts, redan förändrats. EU har fått mer beslutsbefogenheter, och regeringsformens nuvarande lydelse har, som sagts, inte utgjort något hinder mot detta.

Om den förändring som nu föreslås hade inneburit en breddning för eventuell överlåtelse av beslut till pelare 2 och 3 hade jag varit emot den. Jag vill inte underlätta ett överlåtande av beslutsmakt till EU.

Då pelarstrukturen är under förändring utgör ordet EG i regeringsformen egentligen inte mycket av restriktion mot överlämnade av beslutsbefogenheter. Det finns inget i nuvarande lydelse som säger att det som avses skulle vara det som ursprungligen eller just nu är EG. Inget hindrar att man genom fördragsändringar helt eller delvis för över andra och tredje pelaren till den första och därmed vidgar EG-sfären. Då har vi ingen restriktion i grundlagen mot framtida beslut om överlåtelse.

Jag var i Författningsutredningen likväl från början kritisk till det här ändringsförslaget som först bara innehöll ändringen från ordet "EG" till "inom ramen för samarbetet inom EU". Men jag insåg att det fanns en stor majoritet för den ändringen. Den skulle helt enkelt inte gå att hindra så som mandatfördelningen nu ser ut.

Jag prövade då på majoriteten tanken om man inte borde bygga in en restriktion, något memento för kommande riksdagar, mot beslutsöverlåtande och ställde frågan: Borde inte statsskickets principer, dvs. vår nationella suveränitet, riksdagens roll som främsta lagstiftare, riksdagens skatte- och finansmakt, tryckfrihetsförordningen med offentlighetsprincipen osv., utgöra en gräns för eventuella framtida beslutsöverlåtelser? Det liknade en partimotion som Vänsterpartiet också hade väckt ett antal år tidigare.

Om majoriteten kunde tänka sig detta, sade jag, kunde jag tänka mig att sälla mig till majoriteten, för då fick vi in en restriktion. Frågan analyserades noggrant av experter och sekretariat i utredningen, och majorite-

tens representanter blev därefter positiva till detta förslag. Jag förankrade då saken i mitt eget partis verkställande utskott och riksdagsgrupp.

Därmed hade vunnits att vi hade fått en restriktion mot beslutsöverlåtande, en gräns som inte finns i nuvarande grundlag. Denna gräns innebär i praktiken att Sverige inte kan acceptera att bli en underställd delstat i en federativ EU-stat utan att vår författning görs om.

Varje gång ett beslutsmaktsöverlåtande ska bli aktuellt kommer därmed, med det förslag som nu föreligger, riksdagen att tvingas tänka efter: Rör detta principerna för vårt statsskick? Blir svaret ja måste man antingen säga nej eller ändra grundlagen. De som är emot överstatlig besluts-makt skulle få något att hänvisa till, något att ta diskussion om. Rör verkligen inte det mesta av ytterligare beslutsmaktsöverförande på ett eller annat sätt vår författnings principer?

Därmed har vi fått en restriktion mot överlämnande av beslutsbefogenhet som vi i dag inte har. Vi har fått en grundlagsskrivning vars innebörd är ett nej till ett uppgående i en EU-stat. Det visar att också de EU-positiva partierna i Sveriges riksdag ser och erkänner behovet av en gräns mot EU:s besluts-makt. Det är en vinst för det seriösa EU-motståndet och för EU-kritiken.

När regeringen i propositionen godtog utredningsförslaget är detta inget annat än en framgång för oss som inte vill ha en federativ utveckling av EU.

Men säg den lycka som varar beständigt. Larm slås i tidningar där man påstår att regeringen säljer ut Sveriges självständighet. Ja, man påstår att förslaget innebär att besluts-makt flyttas till EU. Men detta är falskt. Förslaget innebär inget besluts-maktsöverflyttande. EU får inte mer beslutsbefogenhet av att vi i Sverige ändrar grundlag. EU får mer befogenhet först sedan medlemsstaterna kommit överens om detta genom fördragsförändringar eller om domstol och kommission tolkar fördragen i alltmer överstatlig riktning.

Det är befogat att vara misstänksam och kritisk mot EU och dess utveckling. Men vi som är kritiska till EU måste vara sakliga i vår kritik, annars kommer förtroendet för EU-motståndet att minska.

Debatten fjärmade sig från det sakliga, och det felaktiga påståendet att riksdagen nu skulle öka EU:s besluts-makt upprepades ständigt. I en propagandabroschyr som jag nyss visade skriver t.ex. en riksdagsledamot från Miljöpartiet: ”Den föreslagna ändringen medför att Sverige överlämnar beslutanderätten på områden som rör det mellanstatliga arbetet inom andra och tredje pelaren.”

Men det gör ju ändringen inte alls. Den innebär ingen förskjutning av någonting. Det är beslut som fattas senare. Var beslutanderätten i andra och tredje pelaren ska ligga ändras inte ensidigt av ens Sveriges riksdag. Det kräver fördragsändring. Men drar man så på sanningen och folk litar på en är det klart att folk blir upprörda. Men de borde vara upprörda över den som lurar och skriver utan att ta reda på hur saker hänger ihop.

På DN:s debattsida i dag fortsätter Miljöpartiets språkrör detta upprepade missförstånd och förtal av utredningens och regeringens förslag. De skriver: ”I dag fattar riksdagen, på förslag av regeringen, ett beslut – – som ger EU och regeringen mer makt på riksdagens bekostnad.” Men ett sådant beslut fattar riksdagen inte alls i dag. Som sagt, ett sådant beslut

kan bara fattas på EU-nivå först och ska därefter behandlas av Sveriges riksdag.

Vi fransäger oss i dag makt till EU, säger Per Lager i sitt anförande i dag. Jag vill fråga: Vilken makt får EU konkret genom detta beslut? Vad är det i EU-fördragen som förändras av denna ändring av svensk grundlag? Svara på det, Per Lager!

Fru talman! Jag kan inte låta bli reflexionen att Miljöpartiets passivitet vid frågans beredning möjliggjort detta missförstånd, och sedan upp-
repar man det i demagogiskt nit som ett mantra.

I reservationen finns också detta, fast i mer försåtlig form. Där står mer riktigt att förslaget innebär att svenska riksdagen ges möjlighet att överlämna beslutanderätt på områden som rör det mellanstatliga samarbetet inom andra pelaren. Om så sker, står det, kan andra och tredje pelaren inte längre definieras som mellanstatligt samarbete. Men återigen, ändringar i Sveriges regeringsform ändrar väl inte andra och tredje pelaren inom EU över vilken EU-nivån har beslutanderätt. Om pelare 2 och 3 ska finnas kvar eller ändras bestäms ju inom EU-samarbetet och inte ensidigt av Sveriges riksdag. Dessutom kan beslutsmaktsöverlåtelse för övrigt också vara mellanstatlig. Vi måste vara noga med fakta.

I reservationen heter det vidare: "Om riksdagen antar den föreslagna grundlagsändringen kan den svenska riksdagens och därmed det svenska folkets inflytande ... inom både unionen och på den nationella nivån reduceras." Det försåtliga ligger här i den passiva språkformen. Denna ändring påverkar inte unionens makt. Ingen reducerar Sveriges riksdags makt med detta, utan det är så att om det kommer ett beslut och om det inte rör principerna för statskicket kan tre fjärdedels majoritet av Sveriges riksdag aktivt besluta detta därför att denna majoritet aktivt tycker att beslutet är ett viktigt beslut. Det är så förhållandet är. Det är ingenting som smygs på. Detta är också lögn och propaganda.

Det är alltså riksdagen som har denna beslutanderätt och därför inskränks heller inte, som Miljöpartiet påstår, folksuveräniteten. Det är hur riksdagen använder sin beslutsrätt och inte att den har den som avgör den frågan.

Fru talman! Även en majoritet av mitt eget partis partistyrelse har fastnat för denna typ av missuppfattningar. Den har uppmanat vår riksdagsgrupp att rösta på Miljöpartiets reservation. För egen del kommer partiets KU-ledamöter inte att hörsamma detta.

Fru talman! Detta är ett långt anförande, dock förmodligen mitt sista i kammaren, men avslutningsvis vill jag säga att jag är övertygad om att i framtida diskussioner om eventuell och ytterligare beslutsöverlåtelse till EU kommer de som tvekar, de som vill tänka efter, att behöva ställa sig frågan: Rör detta principerna för vårt statskicket? Och motståndarna till beslutsöverlåtelserna kommer att hänvisa till "principerna för statskicket" och hävda att de för sitt motstånd har stöd i grundlagen. Ingen kommer däremot att använda som argument att en beslutsöverlåtelse strider mot Miljöpartiets reservation. Den är då glömd. Regeringsformen förblir.

I den förvisningen vet jag att jag gör rätt när jag, tyvärr i strid med det egna partiets senkomna åsiktsändring, med övertygelse yrkar bifall till förslaget till ändrad lydelse av regeringsformen 10 kap. 5 §, liksom till utskottets förslag i dess helhet, som totalt sett innefattar viktiga och riktiga förbättringar av vår regeringsform.

Anf. 129 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det var ett mångordigt och intressant anförande som Kenneth Kvist höll. Jag kan bara beklaga att hans eget parti Vänstern inte går i takt med honom, i den klokskap som han lagt ut för oss här angående 10 kap. 5 §. Det förvirrar lite grann i debatten. Det innebär ju samtidigt att partiet står för fel åsikt medan Kenneth Kvist står för den rätta åsikten.

Jag skulle vilja fråga Kenneth Kvist om principerna för statsskicket, som han är väldigt mån om och som han också, tror jag, har uttalat att det handlar om i 1 kap. regeringsformen. Är inte själva principerna för statsskicket något som handlar om möjligheten att delegera den makt vi har fått av folket? Är det inte en gräns just där? Det skulle jag vilja höra Kenneth Kvist tala lite om.

När det gäller 10 kap. 2 § vet Kenneth Kvist, precis som jag, att det inte är vi som bestämmer takten. Det är EU som bestämmer takten. Vi har sett resultat i bl.a. Nicefördraget, vad som hände där. Då kan man fråga om det handlar om början eller slutet. Jag håller med om att det inte handlar om början. Jag skulle inte tänka mig att det intressanta är där, utan det är just mot slutet som det är intressant. Det är då som de verkliga motsättningarna kommer i dagen. Men dem får vi här i riksdagen inte ta del av, om regeringen inte tycker att de är så viktiga att den vill återkomma till riksdagen. Det är inget som säger att regeringen tänker göra det.

Det är ju detta, att vi inte får möjlighet att se den slutliga överenskommelsen, att vi inte kan ta ställning till den, som är det viktiga. Det är ju det som innebär att vi lämnar ifrån oss makt.

Att vi sedan får möjlighet att lägga synpunkter under hela processen är självklart. Man vänder sig till EU-nämnden och till fackutskotten. Det är självklart. Men det är först när allting ligger på bordet och följdlagsstiftningen ligger bredvid som vi vet.

Anf. 130 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Först vill jag göra den kommentaren, när Per Lager försöker låta som en östtysk partifunktionär som en gång sade till mig att "die Partei hat immer recht", att partiet har tyvärr inte alltid rätt. Ibland måste man, när man har en stark övertygelse, ha modet att också kunna gå emot det egna kollektivet. Det är med sorg i hjärtat jag gör det, men det är ändå nödvändigt ibland.

Principerna för statsskicket finns i 1 kap. regeringsformen. Per Lager sade att det inte var så mycket. Men i 1 kap. regeringsformen finns ju den svenska demokratins alla grundläggande principer sammanfattade. Det är verkligen mer än riksdagens delegationsmakt, som en statskunskapsprofessor hade för sig och som Per Lager nu försöker göra gällande.

Det handlar om riksdagens beslutskompetens och normgivningsmakt. Det handlar om riksdagens finans- och skattemakt. Det handlar om yttrandefriheten. Det handlar om offentlighetsprincipen och tryckfriheten. Det handlar om över huvud taget allt det som den svenska demokratin har enats om att skriva dit som sina grundläggande principer.

När det gäller detta att regeringen inte skulle återkomma enligt 10 kap. 2 §, har ni inte heller riktigt studerat 10 kap. 2 §. Regeringen ska naturligtvis när den slutförhandlar saken anmäla detta till EU-nämnden.

Den ska anmäla slutresultatet till EU-nämnden och till riksdagen och komma igen med en proposition om lagstiftning. Har då regeringen gått med på stora förändringar ska riksdagens konstitutionsutskott granska och kritisera regeringen om den inte har följt vad den har utfäst sig till riksdagen att göra.

Anf. 131 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! När det gäller det sista har jag visst förstått 10 kap. 2 §. Jag tycker att vi kanske kunde läsa det tillsammans en gång för att bli överens om vad som står där.

Det handlar om att ta beslutsmakten från riksdagen. Det var det jag nämnde. Det är en annan sak att regeringen bestämmer sig för att komma hit och informera. Nu nämnde Kenneth Kvist att KU kanske kunde granska det. Men då är det ju beslutat. När det är beslutat i EU, i rådet, är det folkrättsligt bindande. Då är det bara för den svenska regeringen att lägga ett förslag om följdlagstiftning, och den ska genomföras. Jag skulle vilja se den riksdag som säger nej till detta och vad som händer därefter.

Jag har också gjort mig underkunnig om att man utvecklar ett kontrollorgan just för att följa den här följdlagstiftningen, men det kommer Kia Andreasson att prata mer om senare.

Anf. 132 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det hjälper med någon samläsning med Per Lager. Han har varit närvarande på de flesta möten då konstitutionsutskottet har diskuterat det här, och det är ganska många möten.

Det handlar inte om att man tar bort beslutsmakten från riksdagen därför att man något tidigare lägger riksdagens beslut. När regeringen har en nästan färdigförhandlad överenskommelse ska regeringen höra riksdagens mening och sedan lägga fram en proposition till riksdagen. Denna proposition kan riksdagen, om man tycker att den är undermålig, avvisa. Om riksdagen tycker att den verkar okej och välgrundad kan man bifalla den. Det är upp till riksdagen att fatta detta beslut. På det viset tas ingen beslutsmakt från riksdagen.

Det är ett dramatiserande och dumt förtal av det förslag som vi diskuterar, bara för att försöka hetsa upp någon sorts antiopinion.

Som jag säger: EU-motståndarna måste vara noga med sin saklighet för att ha trovärdighet i de allvarliga frågor som kommer att avgöras framöver om Sveriges relationer till den europeiska gemenskapen.

Anf. 133 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag säga några ord om målsättningsstadgandena i regeringsformen 1 kap. 2 §. De är egentligen uttryck för grundlagens värdeorientering, men det är viktigt att komma ihåg att de som sådana saknar rättslig betydelse. Där står t.ex. att det allmänna ska trygga rätten till arbete och bostad. Men mina ännu inte utflugna barn kan inte med hjälp av denna lag driva någon rättslig process därför att det är uselt med bostäder i Stockholmsområdet.

Fru talman! I 2 § första stycket står det: ”Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.” I en motion har vi väckt frågan om inte denna värdeorientering borde göras något vidare och mer pregnant peka

på varje människas unika egenvärde. För detta har vi föreslagit att ordet ”integritet” tillförs denna mening. Begreppet har sitt ursprung i det latinska *integritas*, som innebär helhet, egenvärde, människovärde. Det hör hemma i sfären människan som person och pekar på varje människas unika och oersättliga värde.

Vi har valt att inte nu reservera oss på denna punkt. Gällande bestämmelser i regeringsformen uttrycker i viss mån att det allmänna ska värna den enskildes integritet, även om vi inte är helt nöjda med helheten i synsättet. Men vi tror att effekterna av en sådan förändring måste analyseras vidare, och vi får anledning att återkomma till den frågan så småningom.

Fru talman! Debatten under våren angående de föreslagna grundlagsförändringarna visavi vårt medlemskap i Europeiska unionen har tidvis varit intensiv och fylld av övertoner och missförstånd. Först vill jag säga några ord om förändringen av regeringsformens 10 kap. 2 §.

Det som avses är att riksdagen tidigare ska kunna ta ställning till ett ännu inte färdigförhandlat förslag inom andra och tredje pelaren i EU – t.ex. ett rambeslut. I dag går det till på ett annat sätt. Regeringen sätter sig i en slutförhandling, men när det kommer till ett slutligt ställningstagande får regeringen lämna sitt preliminära godkännande med hänsyn till att riksdagen måste höras – en s.k. parlamentarisk reservation. Riksdagen har sedan, som många har varit inne på tidigare, att säga ja eller nej till regeringens förslag utan att egentligen kunna påverka beslutets innehåll. Någon substansförändring kan riksdagen inte göra i ett sådant läge. Det är ja eller nej som gäller. Först därefter kan EU anta det slutliga rambeslutet.

Med den förändring som nu föreslås heter det i utskottets skrivning att regeringen inte bör inhämta riksdagens godkännande förrän förhandlingarna i ministerrådet har nått så långt att regeringen bedömer att inga ändringar av betydelse därefter kommer att ske, dvs. efter det att politisk enighet om överenskommelsens innehåll har nåtts.

Man kan säga att riksdagens möjligheter att påverka substansen i besluten inte heller efter grundlagsförändringen är så stora. Men faktum är att riksdagen faktiskt kan påverka substansen och inte enbart är hänvisad till att säga antingen ja eller nej. Riksdagen kan genom sitt beslut åstadkomma förändringar i slutprodukten, men jag vill inte överdramatisera denna möjlighet.

Fru talman! Egentligen ska bilden vara klar långt tidigare genom det samråd som regeringen normalt ska genomföra främst med EU-nämnden men också med utskotten. Det är inte meningen – det fastslås i motivtexten – att förändringen i 10 kap. 2 § regeringsformen ska innebära att samrådet ska hållas med riksdagen som helhet, utan det ska ske i vederbörlig ordning.

Moderaternas och Miljöpartiets reservationer är intressanta bl.a. ur detta samrådsperspektiv, och de förefaller mig inte helt logiska. Båda reservationerna innebär att den efterföljande lagstiftningen ska vara på plats. Att man använder ordet ”presenteras” bortser jag ifrån, eftersom riksdagen alltid kan ändra det som ”presenteras”. Det bör med den utgångspunkten vara faktiska substansbeslut man åsyftar när det gäller synen på rambeslut.

För det första kan jag konstatera att det om följdlagstiftningen finns på plats – om den är antagen – inte finns något behov för regeringen att låta riksdagen ställa sig bakom ett rambeslut. Finns det en antagen lag som täcker rambeslutet är det regeringen och inte riksdagen som har traktatmakten. Så är det bara.

Fru talman! För det andra – det här är faktiskt inte oviktigt – ansåg riksdagsstyrelsen i anslutning till besluten kring Riksdagskommitténs förslag att den praxis bör bestå som innebär att det inte anses tillräckligt att regeringen inte gör något som står i strid med EU-nämndens synpunkter utan att regeringen i stället ska agera i enlighet med nämndens råd och ståndpunkter. Konstitutionsutskottet och riksdagen delade denna uppfattning på våren 2001. Slutsatsen är alltså att regeringen ska agera i enlighet med nämndens råd och ståndpunkter. Genom detta beslut har regeringen ett slags konstitutionellt ansvar inför nämnden, även om det självfallet inte kan prövas rättsligt.

Kring rambeslut sker det samråd i EU-nämnden. Men har det visat sig att det i EU-nämnden finns en majoritet för en linje måste, enligt det jag här har refererat, regeringen agera utifrån detta. Egentligen bör regeringen redan på detta stadium presentera, för att använda uttrycket i reservationerna, hur man tänker sig att följdlagstiftningen ska se ut – åtminstone i stora drag.

En inte helt oviktig fråga i sammanhanget är följande. Om regeringen har ett konstitutionellt ansvar inför EU-nämndens majoritetslinje, har då inte även de andra majoritetsskapande partierna ett sådant ansvar? Det är en bra fråga. Jag kan med anledning av vad ordföranden i utskottet sade tidigare fråga om det i stället är lättsinnet som ska råda på denna punkt.

Fru talman! Så vill jag säga några ord kring förändringen i 10 kap. 5 § regeringsformen. Här har missförstånden och tolkningarna varit mycket märkliga. Det har t.ex. hävdats – jag tror att även Göran Magnusson var inne på det tidigare – att ändringen medför ett snabbspår eller en gräddfil med möjlighet för snabba och oövertänkta ändringar av grundlagen med tre fjärdedels majoritet.

Två saker behöver redas ut, fru talman. Att man ändrar från ”Europeiska gemenskaperna” till ”Europeiska unionen” i lagtexten har att göra med adressatens namn. Mycket talar för att det senare begreppet är det som kommer att vara adekvat i framtiden. När man talar om ”inom ramen för samarbete” pekar det på möjligheterna att beslutsöverlåtelse ska kunna ske i alla tre nuvarande pelare och även efter eventuella förändringar av denna struktur. Det finns några partier i denna kammare som menar att man bör åstadkomma en sådan förändring och lämna systemet med tre pelare.

Fru talman! Det uttryck som diskuteras så mycket, dvs. ”som inte rör principerna för statsskicket”, är egentligen endast en rekommendation till kommande riksdagar att vara noga med överlåtelsebeslut, så att Sverige består som suverän stat. Uttrycket som sådant är inte rättsligt bindande, eftersom varje riksdag är suverän och fri att fatta de beslut den behagar. Dessutom finns i dessa frågor alltid ett krav på att besluten ska fattas med tre fjärdedels majoritet.

Fru talman! Kritikerna har haft ett tunnelseende i dessa frågor. Man kan inte bara stirra på en paragraf i regeringsformen och tro att den uttrycker den kompletta sanningen om verkligheten. Om riksdagen ska

fatta ett beslut om överlåtelse av befogenheter enligt 10 kap. 5 § måste det ha föregåtts av att riksdagen har godkänt en överenskommelse enligt 10 kap. 2 § regeringsformen. Enligt 10 kap 2 § regeringsformen får detta endast ske på sådant sätt som är föreskrivet för riksdagsbeslut. Om en överenskommelse berör ett grundlagsområde måste riksdagen först fatta beslut i grundlagsfrågan enligt de regler som gäller för förändringar av grundlagen. Det betyder dessutom att själva godkännandet av överenskommelsen ska fattas på samma sätt. Först därefter vidtar hanteringen av överlåtelsebesluten. Någon möjlighet till gräddfiler eller snabbspår för ändringar av grundlagen finns alltså inte. Det är en myt.

Fru talman! Eftersom denna konstiga debatt har uppstått har vi i konstitutionsutskottet under våren arbetat för att hitta en lagtextformulering – motivtexten är ju i denna del självklar – som tydliggör detta förhållande. Jag har själv levererat ett antal förslag för att minska den typen av tunnelseende som debatten ibland gett uttryck för.

Av olika lagtekniska skäl fick vi till slut nöja oss med att i den omdiskuterade paragrafen göra en hänvisning till regeringsformens 10 kap. 2 §. Orden ”överlåtelse kan beslutas först efter riksdagens godkännande av överenskommelse enligt 2 §” tillförs nu 10 kap. 5 §. Det ökar tydligheten, fru talman, men det förändrar egentligen ingenting i sak.

Fru talman! En sak är speciellt viktig att betona i sammanhanget. Dessa grundlagsändringar innebär inte någon som helst överlåtelse av befogenheter till EU, vilket ibland hävdas i debatten. De öppnar bara för att adressaten kan vara en annan. Vi lägger till att man bör fundera noga på vad det är man överlåter.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till betänkandets förslag i dess helhet.

Anf. 134 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! I fråga om 10 kap. 5 § har jag ingen invändning mot vad Ingvar Svensson har anfört. Det har jag däremot i fråga om 10 kap. 2 §.

Ingvar Svensson säger att syftet med den lagparagraf som nu ska införas är att riksdagen ska komma in tidigare när det gäller beslut om s.k. rambeslut. Det kan man säga. Men vad riksdagen då förväntas göra är att ta ställning till någonting som i praktiken är ett slags programmatisk ambition, utan att vid detta tillfälle ha fått de rättsliga konsekvenserna presenterade för sig. Jag tycker att detta är lättsinnigt. Det finns ingen poäng i att låta riksdagen komma in tidigt när det gäller någonting som riksdagen saknar möjlighet att fullt ut bedöma.

Låt mig exemplifiera med de rambeslut kring terrorismbekämpningen som riksdagen diskuterade för ett par veckor sedan. Den lagstiftning som gör att dessa rambeslut får rättslig kraft i Sverige anser regeringen sig oförmögen att presentera förrän om uppemot ytterligare ett år. Så komplex är alltså frågan. Likväl har riksdagen sagt att den vet vad riksdagen tycker. När rambeslutskonsekvenserna i form av följdlagstiftningen kommer saknar riksdagen möjlighet att sätta sig upp emot vad regeringen har föreslagit. Detta, fru talman, är ingen bra ordning. Det är en ordning där riksdagen förväntas fatta beslut i praktiken rättsligt i blindo.

Då säger Moderaterna: Stopp! Se till att det internationella samarbetet, i synnerhet sådant samarbete som berör enskilda människors frihet

och personliga integritet, sker med den exakthet som exakt lagstiftning och bara detta kan säkerställa.

Därför: Eftersom rambeslutet när riksdagen tar det i alla fall inte har någon rättslig verkan förrän följdlagstiftningen är presenterad och antagen, varför kan inte Ingvar Svensson och kd inse poängen med att rambeslutet och följdlagstiftningen ska antas vid samma tillfälle, så att riksdagen faktiskt vet vad det är riksdagen gör?

Anf. 135 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman och kd! – Per Unckel vet precis vad jag menar med detta.

Det är så att riksdagen ändå inte kommer att vara med på ett tidigt stadium. Det framgår mycket tydligt av utskottets text att man kommer in relativt sent i processen. Då har vi ändå trots allt möjlighet att lägga substansförslag när det gäller förändringarna av t.ex. ett kommande rambeslut.

Per Unckel talar om lättvindighet och om att följdlagstiftningen ska finnas på plats, men som jag ställde frågan här – jag vet inte om Per Unckel lyssnade ordentligt – är det inte lättsinnigt att t.ex., som Moderaterna gjorde i EU-nämnden när det gällde kampen mot terrorism och rambeslutet om detta, där ta ställning för detta och sedan ta ställning emot när det sedan kom till riksdagen? Är det inte lättsinne?

Borde man inte egentligen ha mycket tydligt och klart för sig vad ett rambeslut innebär redan på samrådsnivån? Annars kan man inte ge några fullmakter till regeringen att gå vidare i en förhandling. Borde inte det vara en mera rimlig ståndpunkt, Per Unckel?

Anf. 136 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det är en betydande skillnad mellan det samrådsförfarande som regeringen har med EU-nämnden och de ställningstaganden i lagstiftningsärenden och andra ärenden som riksdagen till slut gör. Så långt vi kan bedöma är det rambeslut som jag exemplifierade med i linje med vad vi skulle vilja se. Om detta har det aldrig rått någon tvekan. Moderaterna brukar stå i första linjen för att bekämpa terrorism, men innan riksdagen fattar ett för riksdagen själv bindande folkrättsligt beslut kräver vi mer än vad samrådsförfarandet i EU-nämnden ger uttryck för.

Om Ingvar Svensson verkligen menade allvar med det han i princip instämmer i, nämligen att man vill ha de legala förutsättningarna klara för sig, borde Ingvar Svensson i logikens namn ansluta sig till vad jag tidigare pläderade för, nämligen att riksdagen ska ta ställning till ett färdigförhandlat men icke omröstat förslag till rambeslut och samtidigt kräva av regeringen att den plockar fram den nödvändiga följdlagstiftningen.

Vad vi är oroliga för är att det här beslutet kommer att leda i rakt motsatt riktning, nämligen att regeringen nu därför att riksdagen ändå talar om att det här är ett tidigt inflytande kommer att säga: Vi kommer med följdlagstiftningen så småningom. Genom att nu markera att vi inte godkänner någonting som vi inte kan överblicka konsekvenserna av kan riksdagen också säga till regeringen: Se upp nu! Vi kommer inte att godkänna någonting om ni inte har kommit med följdlagstiftningen samtidigt.

Det är rättssäkerhetens princip. Det som jag menar att riksdagsmajoriteten är på väg att gå in på är i praktiken att kodifiera rätt sent.

Prot. 2001/02:124
13 juni

Anf. 137 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att Per Unckel i ganska hög grad nedvärderar EU-nämndens roll som samrådsfaktor i det här sammanhanget. Jag tycker att det är lite allvarligt. Dessutom har ju konstitutionsutskottet i full enighet, såvitt jag kan erinra mig, fastslagit just den princip som jag var inne på, nämligen att regeringen ska agera utifrån nämndens ställningstagande. Hur skulle den kunna göra på något annat sätt?

Då kan man säga att vad Moderaterna och Per Unckel är inne på är att man i EU-nämnden kan agera i blindo och ge fullmakter till regeringen att göra på ett visst sätt men att när det sedan kommer till rambeslutets fastställande ska man ha all följdlagstiftning på plats. Detta tycker jag är något märkligt.

Nu har Per Unckel inte någon replikrätt kvar.

Anf. 138 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag funderar på ramlagstiftningen och Ingvar Svenssons inställning till om den över huvud taget behövs, om man har den inställning som ni har. När en överenskommelse är slutförhandlad kan man också se konsekvenserna i form av följdlagstiftningen. Den kanske ännu inte är överkommen i rådet, dvs. det är ännu inte ett folkrättsligt beslut omkring den. Det är just i det här glappet som ramlagstiftningen kan ha en funktion, dvs. vi får här ett färdigförhandlat förslag, och vi ser också följdlagstiftningen. Vi kan säga ja eller nej till det. Regeringen kan gå till rådet och fatta det här folkrättsliga beslutet.

Detta är så att säga det viktiga. Sedan menar jag att riksdagen i form av EU-nämnd och fackutskott självfallet ska få information osv. hela processen igenom.

Jag tog upp en fråga om 10 kap. 5 §. För att inte ta i anspråk mer tid än jag har till förfogande vill jag bara ställa följande fråga: Varför menar Ingvar Svensson att det är nödvändigt att göra 10:5-ändringen nu? Varför menar inte Ingvar Svensson som t.ex. jag att den nu inte behövs? Varför gör man den? Grundlagen ska inte ändras då och då. Den ska ju ändras när det är verkligt behov av en förändring.

Anf. 139 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att Per Lager liksom många andra förväxlar rambeslut med ramlagstiftning. Det är inte fråga om någon ramlagstiftning eftersom det är en nationell rätt som så att säga ska utföra innehållet i rambeslutet. Det är alltså inte fråga om ramlagstiftning i formell mening.

Jag förstår inte riktigt resonemanget om ifall det är slutförhandlat eller inte. Den möjlighet som finns i 10 kap. 2 § gör att riksdagens möjligheter, även om de är begränsade också med den nya ordningen, att påverka substansen finns som en ingrediens i sammanhanget. Samtidigt kan man säga att man får en kodifiering av möjligheterna att ingå den här typen av rambeslut som man med den nuvarande ordningen skulle kunna diskutera om det är riktigt bra hanterat.

*Ändringar i
regeringsformen –
samarbetet i EU m.m.*

Vad sedan gäller om det är nödvändigt att ändra 10 kap. 5 § finns det mycket som inte är nödvändigt. Man måste dock när man diskuterar grundlagsfrågor försöka blicka framåt. Jag är själv inblandad i konventets arbete, och EU är inne i en förändringsprocess som kan gå relativt snabbt. Vi kanske så småningom inte hinner ändra adressatens namn i grundlagarna, om det kommer måhända väsentliga förändringar på den här punkten. Det är kanske bara Europeiska unionen som är adressaten. Man kan inse att den benämningen kommer att bestå medan uttrycket ”gemenskapen” kanske försvinner. Jag tycker att det är viktigt att man i det här läget förändrar adressatens namn. Det är egentligen den viktiga delen i ändringen av 10 kap. 5 §.

Anf. 140 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det förvånar mig att detta kommer från Ingvar Svensson, som jag vet är en väldigt lagklok man och, som jag har uppfattat det, en grundlagsförsvare. Att förändra grundlagen på grundval av tänkta förändringar på en regeringskonferens 2004, dvs. att bädda för något som man tror kommer och kanske redan nu veta att det inte är just det som kommer att ske utan en massa andra saker, menar jag är uttryck för ett underligt sätt att se på grundlagen. Vi ändrar alltså med tanke på vad som komma kan. Det är väl inte så man ska förfara med grundlagen. Grundlagen ska hålla emot och fungera som en tröghetsfaktor, som det stabila i samhället. Den måste ibland ändras, men då har de faktiska omständigheterna gjort att man måste ändra grundlagen.

Vad gör vi 2005? Är det då dags att börja fila på nya ändringar eftersom grundlagsändring då kan ske genom beslut 2006 och 2007 efter ett val? Varför inte vänta med detta till dess eftersom vi nu inte känner till hela historien? Det förvånar mig att just Ingvar Svensson är så pigg på att vara en av de bästa i klassen i EU.

Anf. 141 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Man kan väl säga att grundlagen ska ange gränserna och, som Per Lager är inne på, hålla emot. Men samtidigt ska också grundlagen vara förutseende, och vi kan se framför oss en process. Det kanske inte är absolut nödvändigt att här och nu göra den här förändringen, men man kan se att det kommer en process som gör att det kan bli nödvändigt. Då skulle vi kanske stå inför den situationen 2005 att vi inte kan ställa oss bakom en fördragsändring därför att man t.ex. har ändrat benämningen på gemenskapsdelen och det bara blir Europeiska unionen kvar. Det handlar om att vara förutseende. Grundlagen bör vara förutseende, och det ser jag inte som något problem.

Sedan är det den sista debatten, vad jag förstår. Vi vet inte hur väljarna kommer att reagera, men Per Lager lämnar frivilligt riksdagen, så jag vill vid det här tillfället passa på och tacka Per Lager för ett gott kamratskap i utskottet.

Anf. 142 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Riksdagens kammare har haft många demokratidebatter den här mandatperioden, en naturlig prioritering då demokratifrågorna, de många människornas delaktighet i samhällsbygget och demokratiska processer är några av de absolut viktigaste frågorna i dag och i framtiden.

Det har handlat om frågor om vem som har makt, var makt ska utövas, var beslut ska fattas och av vem.

Många förslag har lagts fram och behandlats som har berört de direktdemokratiska redskapen för människor så att påverkansmöjligheten och delaktigheten ska kunna stärkas. De har berört den nationella nivåns makt i förhållande till den lokala. Diskussionerna och bakgrundsanalyserna har även berört orsakssambanden mellan å ena sidan avståndet till politiker och å andra sidan också avståndet till EU-beslut och den politiska sfären, och att många beslut fattas så att säga någon annanstans. Medborgarnas delaktighet i EU-beslut, eller snarare brist på delaktighet, och EU:s kompetens är frågor som nu står högt på EU-dagordningen och kommer att hanteras via EU:s framtidskonvent.

Fru talman! Det finns naturligtvis ett samband mellan den demokratiska delaktigheten i vardagslivet och människors intresse och möjlighet att känna delaktighet i EU-arbetet och EU-besluten. Delaktighet, ansvar och maktfördelning, dess utövande och konkreta möjligheter till delaktighet byggs upp genom insyn och delaktighet i de demokratiska besluten.

Fru talman! Det är därmed också med anledning av denna bakomliggande demokratidiskussion och Sverige som medlem i Europeiska unionen som dagens förslag om grundlagsändringar läggs fram efter mycket stor noggrannhet, diskussion och analys. Vi hanterar i dag grundläggande nationella demokratiska frågor, kärnan i vår konstitution och vad den fortsatta demokratiska beslutsprocessen, som har samband med både människors vardag och Sverige som medlem i EU, ska ha för begränsningar och befogenheter. Det handlar om diskussioner om mellanstatlighet och överstatlighet.

Sverige är medlem i EU och är med och förändrar och utvecklar EU. EU ser inte likadant ut i dag som det gjorde när medlemskapet var aktuellt för debatt och beslut och kommer inte att se likadant ut efter att EU:s framtidskonvent har hanterat ett antal frågeställningar. Lika naturligt som att EU är under ständig förändring beroende på medlemsstaternas beslut var det kanske också ganska naturligt att efter några års medlemskap i EU genomföra en översyn av våra grundlagar och hur relationerna till EU enligt våra grundlagar fungerar. Därför var också samtliga partier delaktiga i beslutet att tillsätta en författningsutredning där uppdraget var

1. att utreda förutsättningarna att införa en möjlighet för riksdagen att på förhand lämna sitt godkännande till att regeringen ingår en viss internationell överenskommelse som ännu inte finns i slutgiltigt skick
2. att analysera om utvecklingen av samarbetet inom EU går mot en minskad uppdelning mellan EG, alltså gemenskapsdelen, och den övriga unionens samarbete.

Det är därför vi i dag hanterar det som står i regeringsformens 10 kap.

Fru talman! Därför har vi i dag att fatta beslut som berör den svenska konstitutionens innersta kärna. Det är med stor försiktighet och varsamhet och efter tidsmässigt en stor fördjupning som vi har att gå till det första beslutet av två för grundlagsändringen.

Fru talman! Det som utskottet koncentrerar sig mest på är av naturliga skäl de av regeringen föreslagna förändringarna i regeringsformen 10 kap. 2 och 5 §§.

Efter Sveriges anslutning till EU har samarbetet utvecklats ytterligare genom både Amsterdamfördraget, som innebar att nya beslutsformer införts i tredje pelaren, och att samarbetet inom tredje pelaren begränsats till polissamarbete och rättsligt samarbete, medan de frågor som berör yttre gränskontroller, asyl och invandring i detta sammanhang har förts över till det överstatliga området i första pelaren. Genom Nicefördraget kommer samarbetet att utvecklas än mer, bl.a. genom att möjligheten till beslut med kvalificerad majoritet i andra pelaren har ökat. Det här visar att pelarsystemet undan för undan i det samarbetet har förändrats över tid och inte har samma struktur och funktion i dag som tidigare.

Propositionens ändringsförslag till 10 kap. 2 § syftar till att det ska framgå att riksdagen *kan* godkänna en överenskommelse som ingår inom ramen för samarbetet i EU även om det inte är i slutgiltigt skick. Det är alltså regeringen som ingår överenskommelsen med annan stat, men i 10 kap. 2 § anges vilka statsrättsliga villkor som krävs för att regeringen ska ha befogenhet att genomföra en överenskommelse. Det som nu förtydligas är regeringens inhämtande av riksdagens godkännande innan regeringen folkrättsligt binder Sverige till en överenskommelse. Det här inhämtandet ska alltså ske nära slutförhandlingen men innan förhandlingen är avgjord.

Nu framläggs ett förslag till ändring där det i regeringsformen framgår att riksdagen *kan* godkänna en internationell överenskommelse inom samarbetet i EU även om överenskommelsen alltså inte finns i slutgiltigt skick. Här åläggs också regeringen därmed ett tydligt konstitutionellt ansvar att avgöra om en ändring kräver riksdagens godkännande, efter att riksdagen har godkänt men innan ministerrådet har beslutat anta den, och regeringen därmed ska återkomma till riksdagen en andra gång. Här förtydligas snarare riksdagens påverkansmöjligheter i förhållande till det som gäller och i relation till det ramlagsbeslut som riksdagen redan har hanterat.

Vad avser regeringsformen 10 kap. 5 § om möjlighet att överlåta beslutanderätt till EU vill jag inledningsvis betona vikten av att vi erhållit det gedigna underlag och det arbete som konstitutionsutskottets kansli har gjort för oss ledamöter under den långa tid som utskottet har valt att vända på alla tänkbara stenar som vi har haft behov av att lyfta och analysera. Det är med anledning av denna långa genomgång och handläggning som ärendet nu kommer upp sista ärendedagen. Med det vill jag också reagera på den kritik och det misstänkliggörande som har kommit fram med anledning av att ärendet hanteras just under vårens sista beslutsdag.

Fru talman! Grundlagsändring ska hanteras med försiktighet och noggrannhet. Det som nu ligger för första beslut i riksdagens kammare är ett väl genomgången förslag med förändringar som är en konsekvens av det jag tidigare sade. Fördragsändringar har lett till att pelarsystemet i sin ursprungliga struktur har förändrats, kanske främst på grund av Amsterdamfördraget. Även om de grundläggande rättsliga dragen inte har ändrats har skillnaderna mellan pelarna, där andra och tredje pelaren är av mellanstatlig karaktär, minskat, och då kanske främst mellan första och

tredje pelaren. Fru talman! Här har inte nuvarande lydelse i regeringsformen ansetts utgöra något hinder för att så har skett. Utvecklingen har snarare blivit att man genom politisk enighet i rådet har överfört frågor till första pelaren och därmed till överstatlighet.

Förändringen som föreslås, att tre fjärdedelar av de röstande i riksdagen i ett beslut – dock ej om grundlag – ska kunna överlåta beslutsbefogenhet inom ramen för samarbete i EU, är ny och utvidgad i lagens mening, dock ej i den praktiska hanteringen eftersom man egentligen kan säga att det som ligger i inskränkningen i EU-samarbetet i praktiken är överspelat. Därför är det ändringsförslag som följer med att en ny begränsning i grundlagstexten förs in, om att beslutanderätt som inte rör principerna för statsskicket kan överlåtas, en mycket viktig och avgörande förändring just på grund av det som jag tidigare har beskrivit om pelarsystemets förändringar.

Det är i grundlagen nu inskrivet att den beslutsmakt som i fortsättningen kan komma i fråga för överlämnanden till EU inte får rubba grunderna för det demokratiska systemet i landet. Därmed täpper man till eventuella genvägar.

Det står att det inte utan grundlagsändring går att överföra eller överge sin nationella suveränitet till EU, om EU skulle utvecklas till en federation. Så tydligt har detta inte tidigare varit inskrivet i grundlagen. Det är också bra att det är stor enighet om detta.

Märk väl att grundlagar inte förhindrar förändringar av grundlagen om det finns en majoritet i riksdagen för förändringar. Grundlagar ser till att det ges tid till eftertanke och krav om att majoriteten måste stå kvar över mellanliggande val. Därmed är inskrivningen om överlåtelse av beslutanderätt, som inte berör principerna för statsskicket, ett starkt förtydligande i grundlagen i förhållande till det tidigare.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 143 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! All offentlig makt i Sverige utgår från folket, och folket har valt att delegera stora delar av denna makt till sina företrädare i riksdagen. Riksdagen kan i sin tur delegera eller överlåta makt till organ som verkar lämpliga att fatta beslut i olika frågor.

Ett sådant organ är regeringen. Ett annat sådant organ är EU.

När Sverige gick med i EU valde vi att tillåta överlåtelse av vissa typer av beslut till EG, som då var den del av unionen där detta var aktuellt. Åtta år har förflutit sedan inträdet, och under den tiden har Sverige och de övriga medlemsländerna gemensamt utvecklat och förändrat unionen. Detta innebär bl.a. att samarbetet inom andra och tredje pelaren har fördjupats och också förbättrats genom Amsterdamfördraget och Nicefördraget.

Nu står vi inför en situation där våra lagar inte längre täcker de behov som finns. Vi vill kunna samarbeta effektivt inom t.ex. rättsliga och polisiära områden men hindras till detta av en otillräcklig lagstiftning. De alternativ vi har är att antingen försämra samarbetet eller ändra lagstiftningen.

Fru talman! Rikets lagar är inte skrivna i sten. Det gäller också våra grundlagar. Lagarnas uppgift är att reglera samhället. I och med att sam-

hället utvecklas och förändras behöver också lagarna utvecklas och förändras.

Nu står vi inför ett sådant fall. Vi är flera partier i riksdagen som arbetar aktivt för att öka samarbetet i EU. Att då inte anpassa lagstiftningen efter det vore att motarbeta sig själv och försvåra den utveckling vi själva driver. Sveriges riksdag måste ha en beslutsordning som är hanterbar. Vi måste ge oss själva möjligheter att vara med och förbereda viktiga beslut.

Genom att tillåta delegering av beslut också vad gäller EU:s två övriga pelare, alltså inte bara första pelaren när det gäller EG utan även de andra två pelarna, ger vi riksdagen möjlighet att i varje enskilt fall avgöra om detta är önskvärt eller ej. Att inte skapa denna möjlighet kan bara motiveras med att vi inte litar på oss själva – att vi inte klarar att fatta rätt beslut.

Själv litar jag på svenska folkets företrädares förmåga till korrekta beslut i enskilda frågor, och jag tycker att det är onödigt att bygga en säkerhetsmur mot oss själva. De av oss som vill ha ett närmare samarbete i EU gör klokt i att försöka ändra den allmänna opinionen i stället för att lägga teknikaliteter i vägen för den önskade utvecklingen.

Därför, fru talman, tycker jag att det är självklart att vi ska anpassa vår lagstiftning så att den passar de behov vi har i dag – inte de behov vi hade för åtta år sedan.

Fru talman! Jag tycker att det som är tilltalande i KU:s förslag är att det är hållbart oavsett vilken inställning man har till EU. Kenneth Kvist och jag står emot varandra i EU-frågan, men vi är ändå överens om detta förslag. Jag ser det till stor del som en teknisk-praktisk hanteringsfråga. Men till skillnad från Kenneth Kvist ser jag det också som en framgång för EU-samarbetet.

Debatten handlar framför allt om två ändringar i 10 kap. i regeringsformen. Beträffande 10 kap. 2 § om möjligheten att få ett godkännande rambeslut är det viktigt att hålla i minnet att, som KU betonar, det är riksdagen som avgör om den ska lämna sitt godkännande eller inte enligt 10 kap. 2 §. Det är alltså riksdagen som bedömer om förhandlingsläget i EU och situationen i övrigt är sådan att riksdagen genom sitt godkännande kan medge att regeringen ingår den för Sverige bindande överenskommelsen, utan att regeringen därigenom föregriper riksdagens senare ställningstagande rörande ny lagstiftning eller annat beslut.

Detta, fru talman, är för mig klockrent. Av bestämmelserna i regeringsformen 10 kap. 2 § följer inte någon skyldighet för riksdagen att i en viss situation lämna sitt godkännande. Det ligger helt och hållet i riksdagens hand att avgöra om detta ska ske.

Det är också viktigt att komma ihåg att riksdagen kan säga nej redan när ett förslag till rambeslut väcks av regeringen. Om riksdagen inte gillar förslaget kan detta skickas tillbaka till regeringen med t.ex. krav på bättre underlag för bedömning av vilka konsekvenserna av rambeslutet kan bli.

Redan i dag tillämpas en modell med rambeslut. Rambeslutet om terrorism, som behandlats tidigare, godkändes visserligen till slut av en majoritet av riksdagsledamöterna, men det visar ändå att det skulle kunna gå att stoppa ett förslag som inte gillas av riksdagen.

Jag har därför, fru talman, mycket svårt att förstå Per Unckels och övriga moderaters ängslan som den redovisas i deras reservation. Modera-

terna är ju, precis som Folkpartiet, vänner till ett EU-samarbete. Moderaternas modell för samarbetet måste bli väldigt otympligt och inte alls anpassat till ett smidigt samarbete i EU. Min moderate kollega i Författningsutredningen, förste vice talmannen Anders Björck, hade inga svårigheter att ställa upp på det förslag som KU:s majoritet nu för fram.

När det gäller regeringsformen 10 kap. 5 §, som innebär möjligheter för riksdagen att överlåta beslutanderätt inte bara till EG utan inom ramen för allt samarbete i EU, vill jag framföra en eloge till min vänsterpartistiske kollega i Författningsutredningen, Kenneth Kvist, som mycket klokt och med omtanke om de svenska grundlagarna i utredningen föreslog en begränsning av paragrafens omfattning så att beslutanderätten inte får röra principerna för statsskicket.

Fru talman! Jag känner mig helt trygg när jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Anf. 144 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Helena Bargholtz och jag har helt olika utgångspunkter och inställning till EU. Vi i Miljöpartiet vill ha ett ökat mellanstatligt samarbete även med andra stater än de som nu är med i EU. Jag förstår att Helena Bargholtz vill ha mer samgående.

Jag skulle vilja fråga en sak som jag och många med mig funderar mycket på. Varför måste man ändra en grundlagstiftning på grund av någonting som eventuellt komma skall? Hur kan man tänka den tanken när grundlagen är det stabila, det som ska hålla saker och ting på plats, i samhället? Varför börjar vi ändra i den innan vi vet varför vi ska ändra? Det kanske är mycket mer som måste ändras.

Hur kommer det sig att Helena Bargholtz, som är jurist, tycker att vi kan ändra grundlagen på det här sättet innan vi vet varför vi behöver göra det?

Jag vill också tillrättalägga en sak, ifall jag inte sade det i mitt huvud-anförande. Beslutet gäller självklart möjligheter till överlåtande, inte överlåtande i sig. Jag vill klargöra detta eftersom det självklart handlar om möjligheterna för riksdagen att överlåta.

Jag vill alltså ha svar på frågan: Varför ändrar vi grundlagen innan vi behöver göra det?

Anf. 145 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Upprinnelsen till grundlagsförändringen – jag förstår att Per Lager syftar framför allt på regeringsformen 10 kap. 5 § – var direktiv som gavs till Författningsutredningen, där jag satt med. Visst hyste vi viss tveksamhet i början av diskussionerna med precis samma utgångspunkt som Per Lager har, men vi inser att det går väldigt snabbt nu i EU när det gäller att bryta ned de tre pelarna. Vi ser hur fler och fler frågor flyttas över från tredjepelalområdet, och även andra pelaren, till förstapelalområdet. För att ha beredskap för detta fann vi att vi ändå måste göra den här förändringen, som vi då inte såg som så stor eftersom det var adressaten, precis som Ingvar Svensson var inne på, som vi bytte ut.

Sedan märkte vi i diskussionerna i Författningsutredningen hur frågan kom att bli större, och det var därför vi fick restriktionerna när det gäller principen för statsskickets grunder.

Vi har val vart fjärde år, och det är två beslut som måste fattas. Om det här inte skulle gå igenom i år får vi vänta till 2006, och då kan det se helt annorlunda ut – det är riktigt. Det är möjligt att vi för framtiden kanske får vara öppnare för förändringar i vår grundlag med tanke på vårt EU-samarbete. Det vill jag inte hålla för uteslutet, och jag tycker inte heller att det är helt fel. Det viktiga är att vi känner att vi har kontroll över detta.

Anf. 146 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Min tanke blir då: Vad kan detta få för konsekvenser? Ändras vår inställning till grundlagen i och med vårt medlemskap i EU så att vi är beredda att ändra grundlagen på olika tänkta scenarier i framtiden? Försöker vi skriva om grundlagen för sådant som vi på ett eller annat sätt önskar ska hända eller ingå i någon ny överenskommelse av någon sort?

Jag menar att grundlagen inte ska vara på det sättet. Den ska släpa efter bara för att den ska bromsa det som kan ske för snabbt. Det är därför jag ser grundlagen som en särskild lag, och det är därför vi har två beslut med val mellan. Min förhoppning är nu att folk engagerar sig och inte vänder politiken ryggen. Jag hoppas att folk ska engagera sig i dessa frågor inför valet eftersom det finns en chans att välja riksdagsledamöter som har en annan inställning, som bättre passar mitt sätt att se.

Anf. 147 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det förstår jag att Per Lager hoppas. Jag hoppas inte det, av förklarliga skäl, bl.a. därför att jag vet att det finns en majoritet bland Sveriges befolkning som är positiv till EU.

Jag håller med om att vi ska vara försiktiga med att ändra grundlagar. Det är därför vi har det här fina systemet med två tillfällen och mellanliggande val. Det är långt mellan valen, så visst blir det ett slags eftersläpande effekt. Men vad som kan bli besvärligt är om vi måste gå ut och tillämpa bestämmelser som inte har stöd i grundlagen därför att vi inte har anpassat grundlagen till detta. T.ex. i frågan med rambeslut gör vi nu en anpassning i vår grundlag när vi redan i dag tillämpar ett system med rambeslut.

Det är viktigt att grundlagen aldrig får upplevas som obsolet av någon. Man får inte känna att grundlagen inte hänger med och att vi därför kan strunta i den. Så får det absolut inte bli!

Anf. 148 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Jag delar i allt väsentligt den uppfattning som Per Lager har gett uttryck för vad gäller 10 kap. 2 § och 10 kap. 5 §. Jag avstår därför från att upprepa det.

Jag yrkar också bifall till reservationerna 2 och 3. Det är något av en ödets ironi att det sista, och jag vågar säga i särklass mest betydelsefulla, beslut som vi fattar under den här mandatperioden – det är så betydelsefullt att grundlagen t.o.m. har gett oss en möjlighet att ha en beslutande folkomröstning om det – kan komma att visa sig stå i strid med vår grundlag.

Det borde inte komma som en överraskning för någon av oss. Vi alla här vet att de rättigheter som grundlagen ger oss inte växlar med årsti-

derna. De ska gälla vare sig riksdagen är samlad eller inte – året runt. Det har varit beklämmande att höra och läsa de skäl med vilka man ursäktar att grundlagens stipulerade tidsram på 15 dagar för ett yrkande om folkomröstning med anledning av den fråga vi diskuterar, KU18, har satts ur spel. Man hävdar oreserverat att riksdagsordningens regler för sammankallande av riksdagen också gäller i en situation som denna. Det är beklämmande att över huvud taget erfara hur – som en hög jurist uttryckte det – riksdagen försöker legalisera att grundlagens bestämmelser sätts ur spel. Riksdagsordningen är ingen grundlag! Det vet i alla fall alla vi som tillhör KU.

Mest olycksbådande av allt det här är emellertid den tystnadens konformism i riksdagen som har präglat detta folkomröstningsärende. Det är ett ärende som dessutom utan vidare kunde ha väntat på ett grundlagsenligt genomförande om bara ambitionen att värna demokratin hade varit en bråkdel av ambitionen att bli bäst i EU-klassen.

Jag ser det som ett personligt misslyckande att KU18 snart antas för första gången här i kammaren. Det är dock ett intet mot det demokratiska nederlag som har drabbat vårt land. Jag menar att det därför är av yttersta vikt att juridisk och statsvetenskaplig sakkunskap fristående från regering och riksdag omedelbart utreder huruvida omständigheterna kring hur detta ärende har handlagts i riksdagen står i överensstämmelse med vår grundlag.

Utredningens resultat ska vara klart i så god tid att det kan beaktas före det att riksdagen fattar det andra och slutgiltiga beslutet i frågan.

Anf. 149 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Om man inte visste vilken process som ligger bakom det förslag som utskottet i dag har skulle man kunna bli skrämmd av de bröstoner som Björn von der Esch tar till i den här frågan.

Jag har noterat hur Björn von der Esch tidigare har hävdat att regeringen har försökt smyga igenom detta genom att lägga fram en proposition i december förra året i tid för grundlagsändringen som sådan, och att det skulle vara svårigheter för dem som vill motionera att klara det över den julhelg som sedan inträffade. Låt mig bara konstatera att det inte smögs igenom. Det lämnades en pressrelease till medierna om att propositionen lades fram. Bortsett från alla helgdagar som var mellan det att propositionen lades fram och motionstidens utgång fanns det 18 arbetsdagar som vanliga löntagare fick lov att arbeta på, och då kanske Björn von der Esch också hade kunnat arbeta.

Jag ska inte närmare gå in på de olika tolkningar som Björn von der Esch gör här beträffande grundlagsförhållandena utan bara konstatera att det inte i grunden är siffran 15 eller de 15 dagarna som är hans problem. Det sifferproblem han har är i stället 35. Det är det egentliga problemet, och det försöker han nu skyla över genom att resonera om formen.

Jag har tagit del av det här anförandet, och det är återigen ett långt inlägg om själva formen. Det ägnas mycket lite utrymme åt själva sakinnehållet.

Fru talman! Låt mig till sist konstatera, i alla fall i den här repliken, att detta inte heller är någon genuin folkomröstningsfråga. Den folkomröstning som ska ordnas enligt de regler som Björn von der Esch har

innehåller ju bara nej-valsedlar, såvitt jag har förstått. Det går alltså inte att rösta ja till det här förslaget i folkomröstningen.

Anf. 150 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Det var ett märkligt inlägg. Jag har över huvud taget inte nämnt någonting om hur detta ärende har behandlats i KU tidigare. Jag har avsiktligt begränsat det till vad frågan gäller nu, nämligen folkomröstningsfrågan. Göran Magnusson måste väl också känna till att regeringsformen är en grundlag. De paragrafer som står där gäller och tar över riksdagsordningen.

Om det sedan är en fråga om 15, 35, 113 eller 117 kan vi lämna därhän. Vad frågan nu gäller är om vi ska följa regeringsformen eller inte.

Anf. 151 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag begärde den förra repliken, och jag begär också den här repliken, för att protestera mot Björn von der Eschs beskrivning av processen och slutresultatet av Författningsutredningens arbete, remissomgången, regeringens arbete och konstitutionsutskottets arbete. Björn von der Esch beskriver det som ett demokratiskt nederlag. Det är ett allvarligt uttryck. Jag tycker att man måste protestera mot den beskrivningen av det förslag som utskottet här har levererat till kammaren.

Anf. 152 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Då ska jag beskriva det helt kort. Det som hände var att detta förslag lades fram före jul. Tre dagar efter juluppehållet gick motionstiden ut. Sedan var det tänkt att förslaget skulle vara färdigbehandlat i mars månad. Då hade inga problem uppstått. Behandlingen i KU har tagit dubbelt så lång tid. Och, vad värre är, det behandlas som det sista förslaget på mandatperiodens sista dag, vilket gör att de föreskrivna 15 dagarna som man har på sig enligt regeringsformen inte kan utnyttjas. Felet kan vara att KU har lämnat ifrån sig betänkandet för sent, men det finns ingen formell skyldighet för KU att göra det. Det finns inte i lagen för närvarande, men det finns en både formell och juridisk skyldighet för riksdagen att följa regeringsformen.

Anf. 153 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp en annan aspekt på det här med folkomröstningskravet. Det låter alltid som om det är av omsorg om demokratin som man kräver folkomröstning. Men när man kräver folkomröstning brukar man göra det i ett tidigt skede i en fråga som man tycker lämpar sig för detta för att i god tid förbereda folket på det ställningstagande som ska göras, så att människor har en rimlig chans att ordentligt sätta sig in i sakfrågorna. Om man hade ansett att den här frågan var sådan att den förtjänade en folkomröstning, hade man möjlighet att börja förankra folkomröstningskravet redan när propositionen lades fram.

Sedan skulle man naturligtvis lägga fram det först efter det att den första läsningen, som det heter, av grundlagsförslaget skedde i riksdagen. Då hade människor fått en rimlig möjlighet att sätta sig in i förslaget. Då hade myndigheterna fått en praktisk möjlighet att genomföra en folkomröstning. Men att komma alldeles i slutskedet av behandlingen av detta liknar ju inget annat än ett sent påkommet hugskott.

Detta sker egentligen inte av omtanke om människornas möjlighet att ta ställning i en fråga som dessutom inte handlar om något överflyttande av beslutsmakt till EU. Den handlar bara om formerna för hur sådana frågor ska behandlas i Sveriges riksdag. Dessutom innebär detta att det nu för första gången läggs in en konkret spärr mot vad som kan överlåtas. Man kan nämligen inte överlåta det som strider mot statsskickets principer.

Anf. 154 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Men är det detta vi talar om, Kenneth Kvist? Vi talar inte om innehållet. Vi talar om folkomröstningen och ingenting annat. Vi talar om folkomröstningen och vad regeringsformen säger om folkomröstningen. Här kommer någon tanke om att det kommer för sent. Det handlar inte om det.

Anf. 155 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vi talar faktiskt inte i första hand om folkomröstningsfrågan. Vi talar för eller emot ett antagande av konstitutionsutskottets betänkande nr 18 eller om riksdagen ska anta de reservationer som finns där.

Om man på ett tidigt stadium hade tyckt att detta är en fråga som lämpar sig för folkomröstning hade man kunnat förbereda människor. Då hade det i alla fall funnits någon sorts demokratisk tanke med en folkomröstning, även om jag tycker att den här frågan inte lämpar sig för en folkomröstning.

Hur skulle man egentligen ställa frågan? Ja, för eller emot antagande av det vilande grundlagsförslaget. Men det skulle ju också förklaras vad detta innebar. Det skulle bli något komplicerat eftersom det handlar om under vilka omständigheter riksdagen eventuellt i framtiden ska kunna överlåta eventuell ytterligare beslutsmakt till EU. Dessutom talar riksdagen tydligt om att sådant beslutsöverlåtande inte får ske i strid med principerna för vårt statsskick. Det hade ju varit möjligt att lansera folkomröstningsidén om man ansåg att det här var en folkomröstningsfråga på ett tidigt stadium. Då hade människor kunnat förberedas och ges en rimlig möjlighet att ta ställning till saken. Båda sidor hade kunnat formera sina argument.

Det är inte rimligt att komma alldeles innan sommaren när folk försvinner på semester, och sedan kommer en valrörelse som handlar om andra frågor. Det är att dribbla med ett demokratiskt institut som folkomröstningsinstitutet.

Anf. 156 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Detta är ett utmärkt inlägg i en debatt där vi ska diskutera om vi ska ha folkomröstning eller inte, Kenneth Kvist. För att vi ska vinna den debatten måste vi ha 117 röster. Det är en debatt som kommer

sedan. Först måste vi få kalla in till denna debatt, och det är det vi inte kan göra nu.

Kenneth Kvist blandar ihop två saker. Vi kan ha hur många debatter som helst om EU-avtalet är bra eller dåligt. Det kommer i den vevan, men först ska man följa regeringsformen 8 kap. 15 §.

Anf. 157 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Jag har bara en stilla reflexion med anledning av Björn von der Eschs anförande. Det är att jag börjar bli lite trött på EU-motståndare som uppträder i förklädnad. Björn von der Esch är emot den europeiska unionen. Han har t.o.m. lämnat ett politiskt parti för detta. Till vad nytta, kan man möjligen fråga sig, men det har han i alla fall gjort. Nu väljer Björn von der Esch m.fl. av de kommande talarna att förklä sitt motstånd mot den europeiska unionen i konstitutionella termer genom att helt enkelt försöka begränsa möjligheterna för EU att göra sitt arbete.

Men säg som det är! Säg att det är EU ni är ute efter och försök inte få detta att framstå som hänsyn till Sveriges författning!

Nu kommer, vilket är det andra intrycket som strömmar ut från Björn von der Eschs anförande, den här idén om man ska ha folkomröstning eller, som Björn von der Esch parallellt med detta har framfört i utskottet, att man plötsligt ska uppskjuta behandlingen av alltihop, trots att detta inte har yrkats i utskottet förut.

Jag har full förståelse för att EU-motståndarna vill ha uppmärksamhet för sin ståndpunkt. Ordna ett möte i stället för att försöka missbruka och misstänkliggöra dem som står för författningen i Sverige. Att försöka förklä EU-motståndet i en annan syn på författningen tror jag gör att författningshänsynen i Sveriges riksdag kommer att få en allvarlig knäck.

Ni riskerar lite för mycket för att få era EU-motståndssynpunkter framförda här i dag – i all ödmjukhet, Björn von der Esch.

Anf. 158 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Jag hade aldrig väntat att få höra ett sådant inlägg från konstitutionsutskottets ordförande. Han förebrår mig att jag hävdar att man ska följa grundlagen.

Vi har visserligen varit i samma parti, och vi har haft meningsmot-sättningar, men att säga till mig att jag hellre ska gå på möten än hävda att regeringsformen ska respekteras var i mesta laget.

Anf. 159 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Skälet till att jag säger så är att Björn von der Esch anklagar en stor riksdagsmajoritet för att nonchalera Sveriges grundlag. Han vet att detta inte är sant. Likväl väljer han att hävda det för att få fram sitt EU-motstånd.

Som konstitutionsutskottets ordförande har jag haft ansvar för att stå upp för vad som faktiskt är författningen och inte falla undan för att författningen missbrukas i kampen för att baktala EU.

Jag har full respekt för Björn von der Eschs uppfattning om EU, även om jag inte delar den, men klä den inte i författningstermer.

Anf. 160 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Jag klär den inte i några författningstermer. Gäller inte regeringsformen 8 kap. 15 § med dessa 15 dagars respit? Det gäller alltså inte enligt ordföranden i konstitutionsutskottet.

Varför har man gett möjlighet att i dessa sammanhang ha en beslutande folkomröstning? Har man kanske rentav tyckt att det var lämpligt att folket någon gång fick uttrycka vad de tyckte och tänkte i en fråga och rentav hade avgörandet i frågan? Det fattas inte här då, utan det fattas utanför Riksdagshuset.

Jag tycker att det var rätt bedrövligt, Per Unckel.

Anf. 161 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Demokratien är en känslig planta. Den har mycket stora krav på den växtplats där den ska trivas. Den kräver framför allt luft och ljus, och den trivs inte i slutna och sekreta rum; där dör den.

Jag tror att alla i den här kammaren är bekymrade över den minskande tilltron till politiken och demokratien, och ändå går vi på i ullstrumporna och gör makten allt otydligare.

Man måste fråga sig: Varför kastas det inte gatsten utanför Sveriges riksdag? Jo, därför att den makt som vi utövar här kan vi ställas till ansvar för, och besluten tas öppet.

Varje beslut som överläts till EU går in i en gråzon där makten inte kan ställas till ansvar. Det är hemligt hur besluten kommer till.

Jag hycklar inte med att min ingång i den här frågan handlar om att jag anser att så lite makt som möjligt ska överlätas till EU. Det är inte bra för demokratins legitimitet.

Jag är över huvud taget kritisk till den förskjutning av demokratibegreppet som har skett för att kunna legitimera EU-medlemskapet. Effektivitet och legalitet har blivit viktigare än ansvarstagande och öppenhet. Effektiviteten har blivit så viktig att riksdagen nu är beredd att effektivisera införandet av det som man inte vill införa, nämligen ytterligare överstatlighet.

Det är en klar majoritet här i kammaren för att vi inte ska ha EU som ett överstatligt projekt.

Motsvarande förskjutning har skett i synen på ekonomin. Genom Maastrichtfördraget har det fastställts att det finns en stabiliseringspolitisk sanning. Den får inte ifrågasättas, vare sig av politiker eller väljare.

Det här är en återgång till den syn vi hade på politik och demokrati före första världskriget. Jag tror att det i längden är förödande.

Jag vill gå tillbaka till 1993. Då hade grundlagsutredningen föreslagit det som vi nu i princip håller på att genomföra. Då fanns det i alla fall en debatt om den här frågan. Det gör det inte nu. Jag ska tillåta mig att referera några debattinlägg från våren 1993.

Bo Strömstedt, Anders Ehnmark, Hans-Gunnar Axberger och Hans Schöier skrev i Dagens Nyheter: Ett svar tycks redan vara givet. Vi ska inte göra som grundlagsutredningen inför EU har föreslagit, dvs. förse regeringsformen med en paragraf som sätter t.o.m. våra grundlagar ur spel vid en tänkt konflikt med EG-rätten. Det har vi inte diskuterat här i dag. Det duger inte att betrakta den egna grundlagen som bara något slags teknisk manual över politik, myndighet och förvaltning. I många delar är den värdebärande och uttrycker summan av det som vi anser

vara det viktigaste för ett gott samhälle. En plattläggningsparagraf ter sig då som en nationell amputation.

Carl B Hamilton skrev så här: Grundlagsförslaget är opåkallat långtgående och skulle bli till nackdel för Sverige som medlem av EG.

Han förkastar det.

Den gången gick det inte att undvika debatt eftersom vi stod inför en folkomröstningskampanj. Då fanns det en prislapp på den här plattläggningsparagrafen. Det var risken för ett nej i folkomröstningen.

Nu tycks man tro att det inte finns någon prislapp. Men det gör det, tror jag. På den står det: folkets misstro. Våldigt många svenska medborgare och väljare misstror det som de upplever som överlåtelse av makt till människor som de inte kan utöva kontroll över.

Det är trist att det här är det sista ärende som jag kommer att vara med och avgöra i Sveriges riksdag. Det hade varit roligare om det hade varit ett ärende där jag hade kunnat dela majoritetens uppfattning.

Min ingång i den här frågan är helt enkelt: EU har redan för mycket makt över våra liv och över vår politik.

Jag vill passa på tillfället att tacka Birgitta Dahl för hennes talmans-tid. Jag har imponerats av hennes förmåga att främja de mänskliga rättigheterna och alltid ta chansen att stötta förtryckta minoriteter. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

Jag vill sluta som jag brukar i den här frågan: I EU är makten diffus och auktoritär. I EMU är makten tydlig men oåtkomlig.

Anf. 162 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill först uttrycka min stora respekt för Bengt-Ola Ryttars engagemang i dessa frågor och för den ståndpunkt som han har. Det är ytterst respektabelt sett ur en allmän demokratisk synpunkt. Där emot instämmer jag inte i alla de argument som har anförts för ståndpunkten. Men det är väl det som ligger i politikens och debattens natur.

Jag vill fråga Bengt-Ola Rytter på vilket sätt som makten görs än mer osynlig genom dagens beslut om ändringen av 10 kap. 2 § och 10 kap. 5 §. På vilket sätt sätts grundlagarna ur spel genom dagens förslag till beslut i Sveriges riksdag?

Anf. 163 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag ska inte ge mig in i debatten om tolkningen och detta med folkomröstningen. Men jag upplever i alla fall otydligheten som högst påtaglig och som en politisk realitet. Makten är otydligare när det gäller de beslut som fattas inom EU:s ram. Det är svårare för människor att över huvud taget veta vad som händer, och det är omöjligt att utkräva ansvar för de beslut som fattas.

Jag är djupt oroad över vad som händer med hela systemets legitimitet på sikt.

Anf. 164 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tolkar Bengt-Ola Ryttars uttalande så att det inte är dagens beslut som gör makten mer osynlig eller sätter grundlagarna ur spel, utan det är en allmän uppfattning om EU-systemet som sådant. Dagens beslut leder inte vare sig i den ena eller andra riktningen, om jag förstod Bengt-Ola Rytters uttalande rätt.

Anf. 165 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Det finns ett syfte bakom denna lagändring. Syftet är inte först och främst att värna om grunderna för rikets styrelse. Det fanns redan i förarbetena, så det är ingenting nytt. Det får nu en starkare position i lagen, men det fanns som rättskälla redan tidigare.

Syftet är ju att förenkla för förändringar som innebär överlåtelse av makt. Sedan kan man diskutera lämplighet och teknikaliteter hur som helst, men det är det som är syftet. Det kan man ha olika uppfattningar om. Jag tycker inte om det.

Anf. 166 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Bengt-Ola Rytter och jag är överens om ganska mycket. Vi är överens om den s.k. plattläggningsparagraf som enligt justitierådet Göran Schäder föll redan på presskonferensen när Kenneth Kvist myntade uttrycket. Jag är glad för att jag bidrog till att stoppa plattläggningsparagrafen.

Jag är också glad över att jag i dag bidrar till att det för första gången förs in en begränsning för hur mycket makt en riksdag kan överlåta till EU.

Jag vill ställa samma fråga till Bengt-Ola Rytter som jag ställde till Per Lager, men som jag inte fick något svar på – och det hade jag kanske inte heller väntat mig. Vad är det som är bra med den nuvarande lydelsen av 10 kap. 5 §? Där finns ju ingen restriktion för beslutsöverlåtelse till EG. Inom EU behöver man alltså bara upplösa pelare 2 och 3 och föra över dem till pelare 1, och sedan finns det ingen restriktion i vår grundlag som kan återopas av framtida riksdagar, annat än att det krävs tre fjärdedels majoritet eller om det gäller en grundlagsfråga ska det fattas beslut i den ordning som gäller för grundlagar. Men det finns ingen annan restriktion mot beslutsöverlåtelse.

Nu fattar riksdagen ett beslut där alla partier – också de partier som är för EU – är överens om att skriva in en spärr mot beslutsöverlåtelse, en spärr som omöjliggör att Sverige kan gå med i en federativ EU-statsbildning, som Bengt-Ola Rytter och jag är lika mycket motståndare till.

Jag håller helt och fullt med om att EU har en suddig maktstruktur med en överstatlighet som har en dålig folklig förankring. Varje beslut som överläts till EU är ett beslut som kan vara negativt ur demokratisk synpunkt.

Därför undrar jag bara: Vad är det som är bra med den nuvarande lydelsen i 10 kap. 5 §? Den har aldrig hindrat någon beslutsöverlåtelse.

Anf. 167 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Där tar Kenneth Kvist hem en poäng, måste jag säga. Men jag är inte grundlagsexpert.

Det har gjorts en grundlagsutredning. Det enda substantiella som jag kan läsa ut när det gäller att spärra godtycklig överlåtelse – om jag nu ska uttrycka mig så – är statskicketets grunder. Men det fanns redan med i förarbetena, vilket också är en rättskälla.

I och för sig är det ingen grundlag som stoppar någonting i evighet. Det måste alltid vara riksdagen och folket som genom val avgör även hur grundlagarna ska förändras. Jag tror att det fattas en hel del även i de gamla grundlagsbestämmelserna om detta.

Anf. 168 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det fanns ett liknande yttrande i de gamla förarbetena som var föranlett av en motion från Vänsterpartiet som – inom parentes sagt – jag var med om att författa och arbeta fram. Men i denna precisering finns det en märklig och viktig skillnad i förhållande till vad som nu gäller.

Till att börja med hade detta gamla förarbete, om icke förslaget om att skriva in principerna för statsskicket godkänts, nu gått förlorat. Förarbetena gäller ju bara den aktuella lagen. Man går ju inte tillbaka till förarbetena till den lag som gällde innan och som har upphört att gälla. Det betyder att meningen i förarbetena är kvar. Men då stod det att man inte fick upphäva principerna för statsskicket. Nu står det att man inte får överlåta beslutsmakt som rör principerna för statsskicket. Det är något helt annat. Det är en stor skillnad mellan att upphäva och att röra. Detta gör att den nuvarande lagstiftningen är en stor förstärkning av den restriktion som gäller för beslutsöverlåtelse.

Detta är en framgång för EU-motståndet och ingenting annat. Jag förstår inte varför man är emot detta. Det är bra att det finns en så stor majoritet i riksdagen som ser att det är viktigt att skapa en spärr mot beslutsöverlåtelse.

Anf. 169 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Det är bara att hoppas att nästa och kommande riksdagar utnyttjar denna spärr på ett sådant sätt att inte ytterligare beslutsmakt överläts till EU.

Sedan ska man nog vara lite försiktig med att teknifiera den här diskussionen alltför mycket. Här handlar det om en politisk viljeinriktning. Jag företräder samma linje som Kenneth Kvist, men vi har fastnat för olika syn på hur ett av stegen ska tas.

Anf. 170 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Detta är mitt sista anförande i Sveriges riksdag, och jag hade önskat att jag inte hade behövt hålla det. De ändringar som kommer att beslutas i regeringsformen 10 kap. 2 § och 10 kap. 5 § är olyckliga ur politisk synpunkt.

Ändringarna i regeringsformen innebär att riksdagen successivt kan avhända sig det mesta av sin beslutsmakt till EU, vilket innebär att främmande politiker utan någon bindning eller mycket ringa bindning, kunskap eller något ansvar inför oss svenska medborgare kommer att bestämma i mycket hög grad om vår politik och besluta om våra lagar. Detta skrev jag redan i *EMU – en kritisk analys*, där jag konstaterade att det kommer att bli en mycket liten minoritet.

Det var med stor tvekan som många av oss sade ja till att delegera lagstiftningsmakten vad gäller handelsrätt, jordbruk och andra marknadsfrågor till Bryssel. Den gången sade vi att effektivitet får vi prioritera.

Men vi har sett att effekterna inte var helt lyckliga. Vi har funnit att vi har anslutit oss till nationer med en tung byråkrati och en överproduktion av lagstiftningar och regleringar. Vi i Sverige var verkligen inte felfria i detta hänseende, långt därifrån. Men under de senaste 20 åren har vi avreglerat mycket. Efter EU-anslutningen har vi fått nya regleringar. Jordbruksregleringen, CAP, hör väl kanske till de allra värsta skräckexemplen.

Förändringen i regeringsformen 10 kap. 2 §, som majoriteten här i riksdagen vill att vi ska anta, innebär att EU-lagstiftningen kommer in på mycket, mycket känsliga områden. Vi får ett nytt rättsligt instrument. Rambeslutet kommer att innebära att vi tvingas anta lagar som vi egentligen inte från början vet vad de innebär mer övergripande, men framför allt i detalj. Det är mot rättssamhället, och det har jag sagt tidigare. Det innebär dessutom att regeringen men också en rad främmande regeringar kommer att besluta om vår lagstiftning på känsliga områden, som straffområdet, om poliser, domstolar etc. Medborgarna i vårt land kommer inte att kunna utkräva något demokratiskt ansvar av dem som binder oss vid lagar som kan komma att få betänkliga följder. Dessutom stärker vi regeringens makt i mycket hög grad i förhållande till riksdagens. Vi får en annan maktbalans. Vill vi verkligen detta?

Nej, här har Moderaterna trots allt reserverat sig. Men varför inte då sätta ned foten och i en så viktig fråga begära beslutande folkomröstningar? Vi har ju alltid haft sådana på vårt program. Då hade medborgarna fått rätt att fatta beslut, ett beslut som är oerhört viktigt för dem.

Ändringarna i 10 kap. 5 § kanske är ännu allvarigare. I framtiden kan riksdagen med ett beslut, visserligen med kvalificerad majoritet, överlämna beslutsmakten, delegera all makt och allt inflytande, allt reellt inflytande till EU. Jag säger inte att det kommer att ske på en gång, men det kommer att ske successivt. Det gäller väldigt viktiga områden – försvars- och utrikespolitik, polis, domstolar, rättsväsende, straffrätt och i förlängningen också välfärdspolitiken, inte minst pensionerna.

Vi förlorar vårt land till det som den berömde engelska historikern Robert Conquest kallar ”en korporativ stat helt avklädd sitt ursprung, sin historia och kort sagt sin nationalitet”. Jag är övertygad om att KU:s ordförande känner till Conquest sedan tidigare och har läst honom med viss aktning.

I folkomröstningen om EG/EU handlade frågan om ett statsförbund. Men vi ser ju nu hur vi mer och mer nalkas förbundsstaten. Det är därför jag har tagit till orda. Det är de här små, små tysta stegen mot överstatlighet och ett ökande demokratiskt underskott som är det allvarliga.

Därför tycker jag att det enda anständiga hade varit att låta medborgarna besluta i denna fråga genom en beslutande folkomröstning, som ju lagstiftningen öppnar för. Varför man inte vill det förstår jag egentligen inte. Misstror man medborgarnas förmåga att sätta sig in i problemen? Jag tror att de känner väldigt starkt vad som är riktigt.

Det är väl kanske inte så många riksdagsledamöter som lyssnar på mig, men om de gör det vill jag förmedla ett meddelande som jag fick från en medborgare, en ganska ung medborgare i Skövde.

Han skriver så här: ”Jag vill uppmuntra dig att väcka förslag om folkomröstning för demokratins skull, för politikerförtroendets skull, för landets framtids skull. Jag har talat med personer här i Skövde, de är

överens med mig, det måste bli en folkomröstning. Och det bästa vore om propositionen helt skulle tas tillbaka eller skulle röstas ned i kammaren. Jag är en helt vanlig medborgare och väljare, men om det finns något jag kan göra för er i denna allvarliga fråga, tveka inte att be mig om hjälp!” Och det är därför jag läser upp det här. Han skriver vidare: ”Jag älskar demokrati, mänskliga friheter, jag älskar folkstyre, därför försvarar jag den stockholmska riksdagens självständighet och fortbestånd.”

Jag tycker att vi alla här i kammaren borde lyssna på honom. Han vill att det ska vara den svenska riksdagen som ska lagstifta. Han vill inte att vi ska överlåta lagstiftningen till andra. Vi har inte heller fått det mandatet.

Jag tror att för riksdagens anseende borde vi tänka till en gång till och faktiskt enas om en folkomröstning. Jag tror annars att historiens dom i framtiden kan bli hård.

Jag beklagar att talmannen har sett mer till regeringsformens eller kanske snarare riksdagsordningens bokstav än till de mål som bestämmelserna i regeringsformen är till för att uppnå, nämligen att så stora frågor som ändringar i regeringsformen ska ske utan brådska. Propositionen kom i sista ögonblicket, tio månader före valet, just när riksdagen gick på jullov. KU har behandlat propositionen under hela våren. Betänkandet var tryckt i förrgår eftermiddag. Då skulle ledamöterna utanför KU läsa 104 sidor. Förseningarna var sådana att talmannen gjorde tolkningen att regeringsförordningens tidsfrist på 15 dagar för krav på folkomröstning kunde suspenderas på grund av riksdagsordningens krav på att lägga fram krav på folkomröstning vid plenum. Riksdagsordningen är visserligen ingen grundlag.

Strikt formellt håller kanske allt detta. Det vet vi egentligen inte. Vi har ändå ingen författningsdomstol, så vi kommer heller aldrig att få veta det. Vi får väl hoppas att en del forskare tittar på problemet. Men med tanke på regeringsformens mål och syfte och med tanke på omsorgen om vår demokrati och våra medborgares rätt tycker jag att beslutet är tvivelaktigt. Vad jag talar om är alltså inte det juridiskt korrekta eller inte helt korrekta beslutet utan det som är mer politikens anda och mening.

Det finns naturligtvis två vägar, som den kloke brevskrivaren från Skövde skrev, att återremittera ärendet till KU eller att se till att vi får en beslutande folkomröstning. Tyvärr har jag inte makten att hjälpa honom. Jag hade hoppats på mer generositet.

Till hösten är jag vanlig medborgare – jag har tänkt på det här – och då är jag beroende av de beslut som fattas här. I dag känner jag det som att ordet medborgare inte är helt korrekt. Jag har nog en känsla av att jag i framtiden, tyvärr, kommer att bli undersåte.

I detta anförande instämde Tom Heyman (m).

Anf. 171 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Liksom Bengt-Ola Rytting lämnar ju Margit Gennser riksdagen i och med det förestående valet. Får jag säga ärligen och uppriktigen, Margit Gennser, att du är nog riksdagens mest begåvade EU-kritiker. Också vi som är för EU och engagerade i dess arbete känner stimulans inför att bli kritiserade på sådana goda grunder.

Jag följer också med Margit Gennser långt i hennes syn på EU:s begränsade uppgifter. Också jag tycker att EU inte ska ha makt över sådant som någon annan kan göra bättre. Det är subsidiaritetsprincipens närmare innebörd.

För mig har emellertid subsidiaritetsprincipen inte den innebörden att EU:s arbete på det överstatliga området i realiteten ska begränsas till marknaden och pengarna. Det är den nuvarande grundlagens innersta innebörd – därav EG i stället för EU. EG är den inre marknaden, den gamla första pelaren.

Jag tror att EU:s goda utveckling snarast bygger på att det finns inslag av överstatlighet inom den inre marknaden – förvisso – men också inom asylpolitiken, inom utrikes- och försvarspolitiken och kanske på andra områden. Däremot bör EU dra tillbaka sina tentakler från andra områden där vi i dag accepterar överstatlighet i större utsträckning än vi borde, betydande delar av regionalpolitiken, för att exemplifiera.

Frågan om överstatlighet, och därmed grundlagens reglering, skär inte på sektorer utan skär snarare horisontellt över många sektorer. De som i likhet med Margit Gennser och jag själv ser den begränsade statsmakten, och därmed också det begränsade EU, som ett påtagligt politiskt mål tycker jag ska rikta sina krafter åt det hållet snarare än att säga att EU får ta över hur mycket som helst när det gäller pengarna och marknaden men ska hålla sig borta från allt annat. Ett sådant EU tror jag inte blir ett EU som har goda förutsättningar att tjäna människors intressen.

Anf. 172 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Att Per Unckel och jag gör helt olika analyser har vi nog redan konstaterat vid samtal oss emellan.

Det är aldrig så att en förändring kommer direkt, utan det är en process. Det är precis det jag ser här i förändringen av grundlagen och en lång rad andra förändringar. Vi tar små, små steg mot överstatlighet. Det är precis som med åldrande. Till slut har vi en överstat. I åldrandets fall blir vi gamla. Det är därför jag när det gäller överstaten menar att vi bör säga stopp. Vi måste fundera på hur vi kan ha mer av samarbete och mindre av samordning. Där finns vår stora värderingsskillnad. Jag trodde på ett statsförbund där vi samarbetar. Men vi har en annan tradition, vilket t.ex. Conquest påpekar, på kontinenten. Vi är en väldigt liten grupp i detta stora hav av folk. Våra traditioner spelar inte så hemskt stor roll.

Det är därför jag har ställt mig upp och sagt: Vi bör stoppa. Vi bör tänka efter. Vi bör inte vara så ivriga att vi gör fel som vi inte kan rätta till i efterhand.

Anf. 173 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Margit Gennser och jag inte når varandra när det gäller frågan om överstatlighet kan vara till nytta. Min övertygelse är att det faktiskt kan det. Inte minst gäller det detta som vi diskuterade här i kammaren förra veckan, när vi pratade om EU:s framtidsfrågor. Då var vi över flera partigränser ense om att överstatligheten faktiskt kan vara inte minst den lilla nationens väldigt viktiga värn mot att de stora grabbarna annars gör upp.

Mellanstatligheten låter ju förledande positiv. Problemet är bara att mellanstatligheten enligt all erfarenhet tenderar att domineras av dem som är störst. Det är ingen tillfällighet att den mellanstatliga linjen i den europeiska framtidsdebatten i dag företräds först och främst av de stora nationernas ledare. Det är full logik i detta. De stora nationerna kan alltid dominera.

Jag tror att vid närmare beaktande ska också Margit Gennser finna att överstatligheten kan vara just det främsta värdet för oss små länder mot att annars bli offer för vad de stora beslutar också indirekt å våra vägnar. Därför upprepar jag den ambition jag tycker att man som god liberal bör ha. Man bör inte rädas överstatligheten. Men man bör som företrädare för idén om den begränsade statsmakten vara mycket aktsam med att sprida den för djupt på vilket område det vara månne.

Att begränsa överstatligheten till ekonomins område är emellertid att lämna allt annat fritt för de största och starkaste. Jag tror att detta inte minst på utrikes- och säkerhetspolitikens områden kommer att visa sig vara en mycket dålig europeisk politik.

Anf. 174 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Ord som "överstatlighet" innehåller väldigt många nyanser och väldigt mycket associationer. Jag ska försöka arbeta från ett annat håll för att åskådliggöra för er varför jag är så tveksam. För mig växer rätt, lag, traditioner och kultur upp nedifrån. Vi ser vad som är bra. Vi anpassar oss och vi utvecklar.

I en sådan organisation som EU, med oerhört mycket traditioner från Frankrike och Tyskland, försöker man styra uppifrån. Man vill inte att olika saker ska få konkurrera med varandra. Där kommer också min ekonomiska syn in. Jag tror att det är olyckligt att vi försöker samordna lagstiftningen på marknadssidan. Låt det bästa få komma fram och det andra dö i stillhet.

Då tycker jag att det blir ännu värre när vi vill styra människor med helt olika traditioner, olika språk osv. på exakt samma sätt. Det är därför jag har tagit till orda här till riksdagen. Det är därför jag har bråkat i den moderata gruppen. Det är därför jag har varit otrevlig mot väldigt många människor. Det är min övertygelse att man måste låta många blommor blomma och eventuellt låta ogräset vissna ned. Man bör inte anknyta och försöka styra uppifrån. Jag skulle hoppas att Per Unckel kanske om några år inser att jag har rätt – ju fortare desto bättre.

Anf. 175 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag delar i mycket den kritik och den oro för EU-makten som Margit Gennser ger uttryck för. Jag beundrar också hennes sätt att vara, om hon förlåter uttrycket, kärringen mot strömmen i sitt parti. Hon har verkligen varit ett salt i diskussionerna kring EU.

Vi har i ganska mycket samma syn också när det gäller detta med överstatlighet. Men när det gäller dagens beslut måste jag ändå ställa en fråga. Dagens beslut innebär ju inga steg av ytterligare överstatlighet. Dagens beslut innebär att vi visserligen breddar det möjliga ämnesområdet för beslutsfattande. Men vi får in en restriktion som inte har funnits hittills, nämligen att riksdagen förbinder sig att inte överlämna sådant beslutsfattande som strider mot principerna i grundlagen.

För första gången får vi en i grundlagen uttryckligen angiven restriktion för vad som ska lämnas över. Detta är en fördel och någonting att ha i ryggen i kampen mot vidare överstatlighet inom EU.

Jag beklagar att Margit Gennser, som den mycket kloka och modiga person hon är, inte riktigt har insett detta.

Anf. 176 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Ja, vi har kanske delvis samma synpunkt på överstatlighet. Det är egentligen är lite grann förvånande, för vi har i alla fall nalkats det från mycket olika håll.

När det gäller regeringsformen står vi väldigt olika. Det ligger i riskbedömningen. Jag tycker att man alltid ska vara försiktig. Risken att de här reglerna kommer att användas på ett oklokt sätt – för att folk sover, för att folk inte läser på, för att de inte förstår, för att de inte har tid osv. – kommer att vara ett hot mot vår suveränitet. Man kan säga att det är misstro, men jag skulle vilja säga att det är en naturlig försiktighet.

Därför tycker jag att Kenneth Kvists diskussion om de här ändringarna var väldigt egendomlig. Jag tror att det hänger ihop med att vi ser på risker på helt olika sätt. Det är kanske inte så konstigt.

Jag vill ta upp en sak till. Man måste alltid se på skillnaden mellan formell och informell, organisation och handlande. Det är ofta det informella som betyder mycket mer.

Anf. 177 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Man kan inte tala om att man gör en riskbedömning när riksdagen får beslutsmyndighet. Det är ju att sätta sig över folkets val och den riksdag som folket väljer. Man får väl i rimlighetens namn utgå från att varje riksdag i ett demokratiskt val ändrar lagar och ändrar relationer till EU efter omsorgsfull prövning och efter det valresultat som har givit riksdagen mandat. Någon annan regel kan vi inte ha. Vi kan inte bygga en konstitution utifrån ett resonemang att det är risk att riksdagen beslutar någonting som den och den inte gillar. Så kan vi inte göra.

Jag vill ändå fråga Margit Gennser, som har en sista replik mot mig, vad det är som är bra med 10 kap. 5 § som den ser ut i dag. Den innehåller inte någon restriktion för en riksdag när det gäller beslutsöverlämnande, för såvitt beslutsöverlämnandet avser EG. Det är väl bättre att få ett riksdagsbeslut där riksdagen med stor majoritet uttalar och i grundlagen skriver in att Sveriges riksdag inte accepterar beslutsöverslåtelse som strider mot principerna i den svenska författningen. Då har vi ju i grundlagen fått inskrivet att Sverige inte ger upp sin suveränitet i en federal EU-stat. Det är ett gott tecken att Sveriges riksdag fattar det beslutet.

Anf. 178 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag är av den uppfattningen att riksdagen har brutit mot grundlagen när den antagit Nice- och Amsterdamfördragen. Jag är inte ensam om det, för Justitiekanslern har sagt något liknande. Men bara för att man gör fel ska man inte göra fler fel. Då borde man i stället arbeta för att få en författningsdomstol, så att vi kunde pröva hur vi tillämpar grundlagen.

Här har vi den verkligt svåra frågan: Får domaren döma sig själv som domare? Det är därför vi behöver få någon instans som ligger utanför. Grundlagen och riksdagsordningen utgör trots allt en ram för hur vi arbetar här, men hur vi arbetar bestäms av de personer som finns här, deras samvete, deras tradition, deras kultur osv. Därför är det viktigt att den ram som finns inte blir för vid, för då kan tyvärr besluten bli på ett sätt som medborgarna i gemen säkerligen inte önskar.

Därför har jag ansett att det är fel att man kan åstadkomma detta med bara ett beslut, visserligen med kvalificerad majoritet, men utan mellanliggande val eller – vilket jag hade tyckt var mycket bättre – med beslutande folkomröstning, så att folket fick säga sin mening.

Jag tycker att Kenneth Kvist har gjort en felbedömning, i alla fall ur min synvinkel, men här har vi kanske också olika traditioner. Jag skulle tro att jag kanske tror mer på människorna. Jag är alltså fritänkare och liberal, och det är därför jag kan komma överens med folk både från v, på den moderata kanten och över hela fältet. Men här tycker jag att Kenneth Kvist har gjort en felbedömning, och det kommer han säkert att inse själv om några år.

Anf. 179 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ganska märkligt med dessa konspirationsteorier som t.ex. Margit Gennser gör sig till tolk för – att det är något skumt med allt som har med EU att göra och det är någon konspiration bakom det hela.

Ta t.ex. det här med tiden för propositionsavlämnandet. ”I sista ögonblicket”, säger hon om propositionen som gäller EU och grundlagsförändringarna. Men kära nån! I december inför varje valår får vi ju nästan alltid en uppsjö av förslag om grundlagsförändringar. Man följer den niomånadersregel som föreskrivs i regeringsformen. Jag förstår inte vad det är för konspiratoriskt med att man lägger fram propositioner enligt denna niomånadersregel. Det är bara ett exempel på att framhärda i konspirationsteorierna, trots att grundlagens krav uppfylls i det här sammanhanget.

Sedan för Margit Gennser en del intressanta resonemang. Hon säger att vi nu kan delegera all makt. Ja, det kan vi redan nu när det gäller den första pelaren. Och vi kan delegera all makt till kommuner och landsting så att vi inte har något kvar att göra här i riksdagen, men varför i all världen skulle vi delegera all makt? Det är en mycket bra fråga. Den måste man ge ett svar på om man hävdar detta.

Margit Gennser talar om att styra uppifrån. Det är väl inte så konstigt. Vad sysslar vi med här i riksdagen? Vi har ju fått oss makt tilldelad av medborgarna, och sedan styr vi utifrån den. Vi styr uppifrån. EG har ju också fått en tilldelad makt, som vi i vår tur har tilldelat. Det är väl inget konstigt att man utnyttjar den makt som man har fått sig tilldelad?

Anf. 180 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag har inte talat om någon konspiration. Det vore mig fjärran att göra det. Jag tror inte på konspirationer. Jag tror däremot på folks lättja och folks förmåga att skjuta saker till morgondagen osv. Jag tror alltså på allas vår ofullkomlighet. Det är därför har vi tidsfristerna i

grundlagen. Jag tror att våra grundlagsfäder känner till hur människans natur är.

Detaljer är faktiskt viktiga. Detaljer sparkar. Därför tycker jag att det är så viktigt att vi inte här ändrar den detalj som kallas 10 kap. 5 § och 10 kap. 2 § i regeringsformen.

Läs Gunnar Myrdal. Han berättar hur vi egentligen förstörde våra mycket folkliga kommuner genom att ändra ”gemensamt” till ”allmänna angelägenheter”. Vi fick mycket byråkratiserade kommuner, och vi fick storkommunreformer. Jag tror därför att man ska vara pedantiskt noggrann. Därför har jag plågat kammaren den sista dag jag har rätt att prata. Jag hoppas att ni kommer att minnas det, och jag hoppas att ni kommer att minnas det som engelsmännen alltid säger: Förakta inte detaljerna. Det är farligt.

Anf. 181 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Margit Gennser säger att hon inte hyser några konspirationsteorier. Ändå sade hon i sitt tidigare inlägg att vi obönhörligt går mot en förbundsstat. När hon säger det tror jag inte att hon är medveten om att det nu ute i Europa pågår en mycket intensiv debatt om att just avgränsa EU:s eller EG:s kompetenser. Det pågår inte bara i Sverige. Därför menar jag att detta egentligen är en konspirationsteori.

Jag måste upprepa den fråga som Kenneth Kvist ställde i förhållande till den grundlagsändring som nu föreslås: Vad är det som är bra med den nuvarande formuleringen?

Anf. 182 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! Jag ska bekänna någonting. Jag var nog väldigt positiv till EG när Sverige ansökte om att bli medlem i EG. Jag vistades ganska mycket i England, och jag kom in i debatten och började skriva min bok. Då blev jag automatiskt tvungen att se på historien i de olika länderna för att förstå varhän vi var på väg. Jag tror att vi i Sverige är oerhört historielösa. Det gör att jag ibland tycker att debatten blir väldigt konstig, särskilt när Ingvar Svensson är med – ursäkta mig. Det är i det perspektivet vi måste se hur detta projekt utvecklas. Är man osäker på ett mycket riskfyllt projekt bör man alltid vara försiktig, dröja och töva. Det är vad jag har velat säga här.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.03 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Anf. 183 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Vänsterpartiet avvisar förslaget om att ändra i regeringsformen 10 kap. 5 § som handlar om att beslutanderätt kan överlätas inom ramen för samarbete i EU. Jag vill börja med att yrka bifall till Miljöpartiets reservation 3.

Fru talman! Det är inte ofta en enda bokstav kan tillmätas så stor betydelse som i den fråga som vi nu diskuterar. Men att i regeringsformen ändra från EG till EU kan få stora konsekvenser.

Det uttalade motivet är att man vill bädda inför nästa fördragsändring. Det gör man genom att undanröja risken för att den nuvarande grundlagen ska lägga hinder i vägen för att riksdagen snabbt och smidigt ska kunna fatta beslut om överföring av ytterligare beslutsmakt till EU.

Med ett enda trefjärdedels majoritetsbeslut ska alltså denna kammare kunna lämna över vår nationella bestämmanderätt i stora viktiga frågor, som EU:s militarisering, terroristbekämpning, polisiära frågor, rättsliga frågor osv.

Detta ska riksdagen kunna göra utan att det fordras någon grundlagsändring. Riksdagen ska alltså inte behöva omakett att gå via den ordning som vi har vid grundlagsändringar, en ordning som har kommit till för att skydda viktiga demokratiska värden men som regeringen och konstitutionsutskottet beskriver enbart som en företeelse som försenar en politisk hantering.

Regeringen och även konstitutionsutskottet menar nämligen att det primära är att Sverige har möjlighet att bidra till EU-samarbetets framtida utformning och att regeringen ska ha stor handlingsfrihet i de kommande fördragsförhandlingarna. I det sammanhanget förvandlas en viktig demokratisk princip såsom grundlagsändring till ett onödigt tidshinder.

Det är anmärkningsvärt. Det är också anmärkningsvärt att det varken i propositionen eller i betänkandet redovisas att det har gjorts några överväganden utifrån demokratiaspekter.

Man får intrycket att det saknas medvetenhet om att det i både propositionen och i betänkandet uttrycks ett förhållningssätt till EU och EU:s utveckling som innebär att beslutseffektivitet överordnas demokrati.

Ingenstans belyser man den konflikt som faktiskt finns mellan att å ena sidan öppna för en ordning där Sverige ska öka sin följsamhet gentemot EU och å andra sidan den ordning som vi har när det gäller beslutsgången vid grundlagsändring.

Ingenstans belyser man konflikten mellan att å ena sidan öppna för ökad beslutseffektivitet och också överstatlighet och å andra sidan konsekvenserna av ett minskat nationellt självbestämmande.

Vad gäller det senare undviker både regering och utskott att analysera konsekvenserna av att underlätta maktöverföring och vad det i förlängningen kan innebära när det gäller vår nationella bestämmanderätt och folkets möjlighet till ansvarsutkrävande.

När det gäller framtiden nöjer man sig med att konstatera att kommande fördragsändring kan komma att innebära att beslutanderätt ska överföras även inom andra och tredje pelaren. Uppfattningen verkar vara att det inte är så stor skillnad om makten ligger i Sveriges riksdag eller

inom EU. KU beskriver det som att Sverige i vissa avseenden avstår från att ensidigt utöva makt för att i stället i motsvarande mån utöva makt tillsammans med övriga medlemsstater i unionen.

Så lättvindigt beskriver KU den process som handlar om att vi överför beslutsmakt från Sveriges riksdag till EU. Det är ingen skillnad eftersom vi i motsvarande mån deltar i en beslutsprocess.

Men det är skillnad, och det har betydelse var och hur besluten fattas, även om man inte låtsas om det. Visst har det betydelse om det är Sveriges riksdag som beslutar om militära frågor eller om polisiära frågor eller om det är någon EU-institution som gör det. Det har betydelse när det gäller möjlighet till ansvarsutkrävande, och det har också betydelse i vilket politiskt landskap vi överlämnar denna makt, inte minst i dessa tider när Europas politiska karta håller på att ritas om.

Det mest logiska hade varit att avvakta resultatet av nästa regeringskonferens och då låta frågan avgöras vid två beslutstillfällen med mellanliggande val, att avvakta både nästa regeringskonferens och den debatt om EU:s framtid som vi nu ska föra brett och folkligt. Men i stället väljer man att öppna för förändringar som ingen i dag vet konsekvenserna av. Ingen kan nämligen med säkerhet säga vilka frågor som kommer att överföras vid nästa fördragsändring. Inte heller vet man adressaten eller omfattningen av denna maktöverföring. Det enda som vi vet är att så länge det inte rör principerna för statsskicket kan riksdagen med trefjärdedels majoritet överlämna makt i en rad mycket centrala frågor utan att grundlagen sätter käppar i hjulen.

Men debatten stannar inte här. Det ska tas ett beslut till hösten. Debatten kommer att fortsätta både om denna grundlagsfråga och om EU:s framtidsfrågor.

I kommande valrörelse är det nödvändigt att EU-frågorna får stort utrymme. Det gäller denna grundlagsändring, det gäller EU:s militarisering, men det gäller kanske framför allt EMU-frågan.

Fru talman! Därmed har Vänsterpartiet deklarerat sin uppfattning, att vi avvisar detta förslag om grundlagsändring. Vi gör denna uppmaning för demokratins skull.

I detta anförande instämde Siv Holma, Boel Lindén, Murad Artin, Sven-Erik Sjöstrand, Lars Ohly, Kalle Larsson och Ulla Hoffmann (alla v).

Anf. 184 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! När jag lyssnade på Camilla Sköld Jansson undrade jag vilket betänkande hon hade läst. Det verkade inte vara det betänkande som ligger på riksdagens bord i dag.

Hon talade här om att vi skulle överföra makt till EU med trefjärdedels majoritet utan att ta hänsyn till grundlagsreglerna. Var har hon läst det någonstans? Det står väl inte i betänkandet? Det står tvärtom att om grundlagen berörs ska beslut fattas enligt de regler som gäller för grundlagsändring.

Sedan är det väldigt märkligt att Camilla Sköld Jansson här tog upp demokratiaspekter. Jag frestas nästan att fråga varför ett parti som så nyligen har talat om proletariats diktatur tar upp det i detta sammanhang. Men vi kanske inte ska ägna oss åt den debatten.

Camilla Sköld Jansson talade om att man med automatik har en följsamhet. Vad är det som säger att vi ska ha följsamhet i förhållande till EU? Och vad är det som säger att vi ska minska vårt nationella självbestämmande? Vad finns det i detta betänkande som säger att vi ska avhända oss vår suveränitet?

Anf. 185 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag sade att riksdagen med trefjärdedels majoritet ska kunna fatta beslut om maktöverföring i flera viktiga frågor utan att det kräver grundlagsändring. Det är exakt det som står i betänkandet. Konstitutionsutskottet och regeringen slår ju fast att man förväntar sig att nästa fördragsförändring kommer att innebära att man bör överföra makt även inom andra och tredje pelaren. Och man ser att det finns en risk med att nuvarande grundlag kan förhindra detta. Därför vill man redan nu göra en ändring i regeringsformen.

Syftet är uppenbart: att man i många viktiga frågor ska kunna överföra makt utan att det stör grundlagsändringen. Så står det i klartext.

När det gäller följsamheten står det också i klartext att man prioriterar att Sverige aktivt ska kunna delta i EU:s utveckling. Det är ju också därför som man tycker att grundlagsändringen utgör ett hinder.

Det handlar alltså inte om att läsa mellan raderna eller om att tolka, utan vad jag gör är att jag genom att tydligt och klart citera konstitutionsutskottets skrivning visar att syftet är att beslutsmakt ska kunna överföras utan en grundlagsändring. Syftet är att skapa en följsamhet och ett handlingsutrymme för regeringen inför kommande fördragsändring.

Anf. 186 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår inte resonemanget. Varför i all världen skulle vi lägga oss platt till marken? När Camilla Sköld Jansson använder begreppet följsamhet är syftet givetvis att framställa riksdagen på det sättet att den har brist på handlingskraft och inte vet vad den gör. Det tycker jag är ett fult debattknep.

Sedan undrar jag varför vi inte skulle ha ett ansvarsutkrävande i de här frågorna. Om det nu är så att riksdagen avhänder sig makt och medborgarna inte gillar detta, kommer det att utkrävas ansvar av riksdagen. Det finns ju ett ansvarsutkrävande i detta. Jag förstår alltså inte vad som är problemet med den biten.

Camilla Sköld Janssons parti har alla möjligheter i världen att se till att man i alla fall får en tillräcklig minoritet för att förhindra maktöverföring till EU om man nu inte gillar detta.

Anf. 187 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har aldrig påstått att riksdagen eller regeringen inte vet vad man gör, utan jag påstår raka motsatsen. Man är nämligen mycket medveten om vad man gör, och man betonar vikten av att man kan vara följsam och delta i EU:s utveckling – en mycket medveten handling.

När det gäller detta med ansvarsutkrävande menar jag att det är anmärkningsvärt att konstitutionsutskottet inte för sådana resonemang. T.ex. när man diskuterar vad det innebär att överföra beslutsmakt säger man: Ja, men i samma mån gör vi det tillsammans med andra i stället för att vi gör det själva.

Konstitutionsutskottet beskriver den svenska riksdagens makt på detta sätt, och det tycker jag är anmärkningsvärt. Och tyvärr vet man vad man gör!

Anf. 188 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Camilla Sköld Jansson säger att hon nu har redovisat Vänsterpartiets uppfattning. Det är mycket möjligt att hon har rätt. Hon har större insikt i frågan än vad jag har, men jag har hört andra vänsterpartister tidigare i den här debatten. Det gör att jag är något tveksam till detta definitiva uttalande.

I själva sakfrågan vill jag säga att bakom det svenska medlemskapet i EG och EU finns folkomröstningsresultatet, som jag tycker ska respekteras. Vi har inte gått med i EG av något slags yttre tvång, utan vi har funnit detta med att vara med i EG och EU förenligt med strävan att nå de politiska målen. Då är det väl också rimligt att försöka ta till vara de möjligheter som EG-medlemskapet ger att faktiskt nå de politiska målen.

Camilla Sköld Janssons resonemang här bygger på något helt annat, nämligen på att vi är med och att det inte är någon nytta med det hela. Vi ska också helst se till att några beslut inte blir fattade.

När det sedan mer gäller demokratispekten vill jag först fråga: På vilket sätt förändrar det här beslutet i dag förhållandena kring Sverige, EU och demokratifrågorna? Dessutom ska detta skickas ut för diskussion i valrörelsen och bli föremål för ytterligare ett beslut i höst – alltså exakt det system som finns för grundlagsändringar.

Sedan vill jag göra Camilla Sköld Jansson uppmärksam på utskottets betänkande KU18. Något nedanför mitten på s. 43 står det: ”En fördragsändring som förutsätter överlåtelse av beslutsbefogenheter skall alltså godkännas av riksdagen med åtminstone tre fjärdedels majoritet av de röstande. Om fördragsändringen förutsätter att en ändring av grundlagen görs följer dock av 10 kap. 2 § andra stycket RF att den särskilda beslutsordningen för stiftande av grundlag som föreskrivs i 8 kap. 15 § RF skall tillämpas också i fråga om godkännandet av fördraget, dvs. med två likalydande beslut med mellanliggande riksdagsval.”

Anf. 189 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Beträffande det sista vill jag säga att majoriteten här i riksdagen är mån om att ändra så att risken för att man behöver göra en grundlagsändring ska bli mindre än den är i dag. Så står det uttryckligen i betänkandet. Men visst kan det uppkomma förslag om fördragsändringar som kommer att kräva en grundlagsändring även med denna förändring – så är det ju. Syftet är dock att minska risken för att man behöver göra en grundlagsändring. Det står så i betänkandet.

Detta är också svaret på frågan om vad det egentligen blir för skillnad med dagens beslut. Skillnaden är alltså att de frågor som nu ligger under andra och tredje pelarna kan överföras utan att ändra i grundlagen. Det är den stora skillnaden.

Det talas om att vi å ena sidan redan har ett medlemskap. Ja, men å andra sidan var det faktiskt så att man i samband med medlemskapet bedyrade t.ex. att vi skulle behålla vår suveränitet, vår alliansfrihet, vår alkoholpolitik och en mängd andra företeelser. Där har situationen faktiskt ändrats radikalt. Det visar att riksdag och regering på något sätt bara

passivt kan följa med i en EU-utveckling och säga att man har mandat utifrån folkomröstningen. Det tycker inte jag.

Slutligen vill jag som svar på frågan om Vänsterpartiets uppfattning säga att jag tror att det klart har framgått att mina partikamrater i konstitutionsutskottet har *en* uppfattning men att Vänsterpartiets partistyreelse har dragit upp riktlinjerna för hur partiet ser på detta. Det är en demokratisk ordning. Därför kan jag säga att partiets uppfattning är att vi ska avvisa den här grundlagsändringen.

Anf. 190 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor att ställa till Camilla Sköld Jansson, som företräder partistyrelsens majoritetsuppfattning i frågan.

När jag satt med i utredningen drog jag först en gång och sedan en gång till detta ärendes sakinnehåll för partiets verkställande utskott. Två gånger har partistyrelsens verkställande utskott rapporterat om sitt ställningstagande till partistyrelsen, och VU-rapporten – som det heter – har fått godkännande av partistyrelsen.

Vad har hänt? Eller vad har jag sagt som varit felaktigt vid dessa fördragningar och som har fått partistyrelsen att så ändra uppfattning? Det är den ena frågan.

Den andra frågan är: Vad är det som är bra med nuvarande lydelse av 10 kap. 5 §? Den saknar i grundlag angiven restriktion för beslutsöverlättande. All beslutsmakt kan tre fjärdedelar av riksdagen ge till EU utan inskränkning såvida formen för detta kallas pelare 1, eller EG.

Vad är det för bra med detta? Varför ska vi slå vakt om detta? Jag undrar varför vi inte i stället ska säga: Visst, det är kanske inte bra med denna öppning med EU, men det är väldigt bra att riksdagens EU-vänliga partier faktiskt talar om att man slår vakt om principerna i statsskicket, alltså bl.a. den nationella suveräniteten, riksdagen som lagstiftare och därmed att Sverige inte kan gå med i en federal EU-stat. Detta är ju en framgång för EU-motståndet och ingenting annat.

Anf. 191 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att vi skulle slippa redogöra för den interna gången. Självfallet vet Kenneth Kvist var bedömningarna skiljer sig. När jag nu får frågan måste jag redogöra för hur det ser ut.

Till att börja med är vi överens om att frågan om att ändra från EG till EU är en stor fråga och att detta innebär att man öppnar för möjligheter. Kenneth Kvist beskrev detta vid utskottets offentliga utfrågning som att det är en smärre katastrof om begränsningar inte kan införas, så där är vi överens. Att ändra från EG till EU är ett allvarligt ingrepp. Vi var också överens om att det är viktigt att införa en begränsning. Då kom Kenneth Kvists förslag som rör principerna för statsskickets grunder.

Kenneth Kvist ska ha all heder och ära, som har sagts av andra ledamöter, för att man fick till stånd de skrivningarna. Men i samband med Författningsutredningen och vid utformningen av förslaget fanns det förhoppningar om att KU skulle formulera ”rör principerna för statsskickets grunder” på ett sådant sätt att det skulle utgöra en hävstång i samband med en maktöverlåtelse. Det är där vi har olika uppfattningar. Alla är vi EU-motståndare, vi gör samma bedömning om att gå från EG till EU är en smärre katastrof, för att använda Kenneth Kvists uttryck,

men vi har inte gjort samma bedömning av vad innebörden av ”rör principerna för statsskickets grunder” är, om det innebär en hävstång för att förhindra överlåtelse av beslutsmyndighet eller om det sammantaget innebär att det ökar möjligheterna för det. Där ligger de skilda bedömningarna.

Anf. 192 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Vad konstitutionsutskottet gör är en ganska utförlig förteckning av det svenska statsskickets grunder. Dit hör parlamentarismen, den kommunala självstyrelsen, tryckfrihetsgrundlagarna, riksdagens beslutskompetens, successionsordningen, yttrandefrihetsgrundlagarna, dvs. det som konstituerar Sverige som stat. KU slår vidare fast: ”Mot denna bakgrund täcker den föreslagna formuleringen ’som inte rör principerna för statsskicket’ de grunder som Sveriges förhållande till EU under alla omständigheter måste bäras upp av.” Alltså under alla omständigheter, säger KU, måste Sveriges självständighet bevaras trots att vi ingår i EU-samarbetet. Detta om något är ett starkt uttalande, undertecknat också av de fem EU-vänliga partierna i riksdagen. Detta ger en trygghet för att Sverige inte kommer att ge sig in i det som vi varnar för, nämligen ett experiment med en europeisk superstat. Detta är ett starkt yttrande av KU.

Jag beklagar att partiets VU och partistyrelsen har ändrat den tidigare kloka ståndpunkten. Den hade nämligen tjänat den fortsatta kampen mot en EU-stat.

Anf. 193 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att instämma i det Kenneth Kvist säger, att det här är viktigt. Självfallet är det viktigt att värna principerna för statsskickets grunder, och allt det som räknas upp i betänkandet är viktiga principer som ska skyddas. Men det jag och majoriteten menar är att den politiska kampen inte ligger där. Den politiska kampen ligger i att förhindra det som gäller militarisering, det polisiära samarbetet, det rättsliga samarbetet, terroristbekämpning. Det är där vi i dag har den politiska kampen, en mycket viktig kamp. I den diskussionen utgör inte det här i och för sig mycket viktiga förbehållet om principerna för statsskickets grunder ett hjälpmedel, utan sammantaget gör vi den bedömningen att förslaget till att förändra grundlagen försvagar kampen för oss som är EU-kritiska.

Anf. 194 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag ska uppehålla mig vid endast förslaget till ändring av 10 kap. 2 § i regeringsformen och det med anledning av att jag sitter i justitieutskottet och bevakar de polisiära och rättsliga frågorna i EU-nämnden. Jag har med praktisk erfarenhet själv sett och följt hur antagande av rambeslut går till. Det är därför man vill ändra 10 kap. 2 §.

Fru talman! Det handlar om hur riksdagen som lagstiftare ska fatta beslut om lagstiftning, hur det ska gå till. Det sätt varpå rambeslutet har införts genom Amsterdamfördraget är inte till fyllest. Vi riksdagsledamöter kan inte ha insikten för att kunna godkänna en ramlag därför att vi inte vet följdlagstiftningen, vi vet inte konsekvenserna. Vi har inte ens en gång fått en analys av varför rambeslutet ska tas.

Dessutom: Vilka är det som får vara med i processen? Det utesluter hela det remissförfarande som vi tidigare har haft.

Det är enastående konstigt att Vänstern går med på denna förändring av 10 kap. 2 § Företrädarna för Vänsterpartiet i justitieutskottet har genom motioner påpekat det orimliga i rambeslutet. Vänsterns företrädare i EU-nämnden har också varit enig med Miljöpartiet om det tokiga i beslutsgången, att vi inte har rätt underlag, att vi inte kan fatta beslut på detta vis. Det är inte bara Vänsterpartiet som hållit med, utan i justitieutskottet har moderaterna och folkpartister tyckt precis likadant.

Det är nämligen så att när ministrarna i EU godkännt ett rambeslut är det folkrättsligt bindande. Vi kan inte neka följdlagstiftning när vi har fattat rambeslutet, och ändå vet vi inte hur denna följdlagstiftning ska se ut. Alltså har vi redan förbundet oss till en ofullständig lag. Frågan gäller: Ska riksdagen godkänna ett utkast till lagstiftning? Det är detta som är det väsentliga, kärnan, i det hela.

Det här har tillkommit inom det rättsliga och polisiära området för att man ville ha effektivitet och för att det skulle gå fort att besluta. Demokratiaspekten och rättssäkerheten har inte funnits med som viktiga principer. Det har många uttalat när vi har behandlat rambeslutet.

De ska inte ha direkteffekt, men det blir en väldigt komplicerad sak. Miljöpartiet har redan från början sagt att rambeslut inte är i enlighet med grundlagen regeringsformen. Det står tydligt i första stycket i stadgandet att regeringen inte får ingå för riket bindande överenskommelse utan att riksdagen har godkänt denna, om överenskommelsen förutsätter att lag ändras eller upphävs eller att ny lag stiftas eller överenskommelsen i övrigt gäller något ämne i vilket riksdagen ska besluta. Alltså att lag ändras eller ny lag stiftas, och det är ofta detta som krävs när vi tar ett rambeslut. Lagrådet kommenterade Amsterdamfördragets rambeslut och sade att regeringen inte kan delta i ett rambeslut om det behandlar riksdagsbundna frågor annat än om det redan finns en svensk lag som täcker beslutet.

Vid tolkningen av det som står i regeringsformen sade Lagrådet att så här kan vi inte göra. Ändå har vi gjort det gång på gång. Jag tror att det är åtta rambeslut vi har tagit ställning till i justitieutskottet. I flera fall, åtminstone fem, har följdlagstiftningen inte kommit än. Vi vet inte hur den blir.

Då har jag hela tiden tänkt att det här måste vi ta itu med. Vid jultid kom så det här förslaget från regeringen, som jag hade misstänkt skulle komma, om en förändring. Den nya texten skulle vara att det av regeringsformen uttryckligen ska framgå att riksdagen kan godkänna en internationell överenskommelse som ingås inom ramen för samarbetet i EU, även om överenskommelsen inte föreligger i slutligt skick.

Nu vill man med denna grundlagsändring stadga det tokiga sättet att stifta lag som vi haft och som har varit så otillfredsställande, inte bara enligt Miljöpartiet utan även enligt Vänstern, Moderaterna och Folkpartiet.

Regeringen avgör under konstitutionellt ansvar om en ändring av överenskommelsen som har tillkommit ska godkännas. Det ger ännu större utrymme för ministrarna i EU:s ministerråd att bestämma. Jag förstår inte hur övriga partier kan gå med på att vi ändrar sättet att stifta lag på detta vis, att vi på ett ofullständigt underlag ska ta ställning till

viktiga frågor som rör enskilda personers rättssäkerhet och att vi bortser från det institut som vi tidigare varit så noga med, nämligen att skicka ut förslagen på en bred remissrunda. Det har ju inte förekommit när det har gällt det rambeslut som vi har behandlat i justitieutskottet.

T.o.m. Vänsterpartiet gjorde stora ansträngningar, vilket jag tyckte var mycket positivt. På eget initiativ skickade man ut ett rambeslut – det handlade om terrorism – till vissa organisationer för uttalande. Så långt gick det att ett parti självt fick ta initiativet för att få in synpunkter. Det hoppas annars över.

Kan vi ändra på detta institut? Jag har tidigare här sagt: Hur kan Socialdemokraterna plötsligt tycka att den långa kamp som också de måste ha deltagit i för demokrati och för förankring av den bland folk i berörda organisationer inte är något som är viktigt? Plötsligt är detta inte någonting värt utan det är EU:s ministrar som ska besluta – tjänstemännen i Bryssel.

Jag har fått tag i ett EU-papper som vi inte har beslutat om och som säger att Artikel 36-kommittén för rättsliga frågor följer upp hur fort det går med arbetet på att samstamma lagar och inrätta flera organisationer inom rättsväsendet, vilket enligt Tammerforsprotokollet och Amsterdamfördraget ska ske så snabbt som möjligt. Där står att Artikel 36-kommittén eller av den utsedd grupp ska kolla följdlagstiftningen. Man ska gå ut med en enkät, som respektive stat ska fylla i, och sedan ska gruppen åka till landet i fråga och se till att man har handlat i enlighet med rambeslutets intentioner.

Detta betyder ju att vi inte riktigt själva får sköta om följdlagstiftningen. Det gör vi ändå inte enligt vad vi har bundit oss för, men nu ska den här gruppen i detalj kontrollera den. Sedan ska man rapportera om detta, och myndigheterna inom rättsväsendet ska titta på det. Det ska ske hemligt. Ingen ska få se det, och om det inte är tillfyllest ska man justera.

Vi kommer ju att utarbeta följdlagstiftning på ett helt annorlunda sätt om 10:2-förslaget går igenom. Det är från min utgångspunkt och enligt mitt sätt att se upprörande.

Fru talman! Jag ska också lite grann kommentera vad de andra partiernas företrädare här har sagt om ändringen i 10 kap. 2 §. Det stämmer väl med verkligheten att den ändring i 10 kap. 2 § som Kristdemokraterna föreslår inte är så dramatisk. Den överensstämmer med hur man i dag gör, men det som man i dag gör är ju felaktigt. Vi ska nu se till att det blir rätt i förhållande till grundlagen.

Kd är inte så kritiskt granskande. Man struntar i följdlagstiftningen. Kd:s utgångspunkt är att rättsväsendets frågor och de polisiära frågorna ska överföras till en överstatlig nivå. Jag förstår att de inte tycker att det är så upprörande att vi frånsäger oss beslutanderätten inom det mellanstatliga område som i dag är tredje pelaren och gör den överstatlig. De här ändringarna syftar ju till att skynda på detta. Det har just inom rättsväsendet skett i en väldigt hög takt.

Vänsterpartiets argument är att man nu är med tidigare i processen. Det är inte alls så. Vad gäller de åtta rambesluten har vi varit med väldigt tidigt i processen på tjänstemannanivå. De här papperen ändras dock hela tiden, och de kommer inte översatta till svenska. De ändras ända in i slutskedet. Vi som har suttit i EU-nämnden har väldigt stor erfarenhet av

detta. Vi kan bekräfta hur papperen har ändrats och att vi inte har haft koll ens på den sista versionen.

Vad hjälper det om man har synpunkter i det skedet när man inte alls vet hur det ser ut i det viktiga slutskedet? Statsråden i regeringen ska nu få fullständigt mandat att avgöra detta själva, om det inte rör väldigt stora frågor. Det är dock upp till regeringen att avgöra också det.

Kenneth Kvist anmärker på att vi i Miljöpartiet inte är sakliga, men i lagstiftningsfrågor gäller det alltid tolkningar. Det visas också av hur Lagrådet har tolkat den skrivning som regeringens formens 10 kap. 2 § i dag har. Andra har inte gjort den tolkningen, och regeringen trodde från början att man ganska lättvindigt skulle kunna tolka den skrivningen. Det har dock till slut visat sig att det inte går utan man har blivit tvungen att ändra den. Detta är ett bevis på att man inte gjort den rätta tolkningen.

Det är inte så enkelt att man kan hävda att man är absolut saklig och att det som man säger är den verkliga sanningen. Man får göra tolkningar, och skrivningar i lagstiftningen kan vara så vida att de ger utrymme för långtgående tolkningar. Det är alltid vanskligt att gå in på detta fält.

Moderaterna har förstått innebörden i förslaget till ändring i 10 kap. 2 §, vilket är glädjande, och Miljöpartiet kommer att stödja sin reservation. Moderaterna har reserverat sig på ungefär samma sätt. Det är, som jag tycker, lite larvigt att vi inte kan avge en gemensam reservation. I sakfrågan är vi ju precis överens. Vi tycker inte att detta sätt att stifta lag är bra utan vi vill kunna ta ställning till hela lagstiftningsprocessen. Det är detta som det ytterst gäller. Om vi sedan i botten är kritiska till EU eller inte, om vi säger ja eller nej, har ingen som helst betydelse. Det gäller enbart den sakliga frågan hur vi stiftar lag.

Anf. 195 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Kia Andreasson kan man lätt få för sig att Sveriges riksdag i dag kan avgöra om det ska förekomma rambeslut i EU eller inte. Det är faktiskt något som är fördragfäst i Amsterdamfördraget, som Sveriges riksdag redan tidigare har godkänt trots de förträffliga grundlagarna i deras nuvarande lydelse, som Miljöpartiet så tappert försvarar.

Det står i det förändringsförslag som läggs fram inte så, som Kia Andreasson kan ge en bild av, att riksdagen *skall* godkänna en överenskommelse innan den föreligger i slutligt skick. Det står att riksdagen *kan* godkänna den. Det betyder att riksdagen också kan välja att inte godkänna den. Det är också möjligt för riksdagen att förse regeringen när den ska gå till slutförhandlingen med direktiv om hur de slutförhandlingarna ska läggas upp.

Nu kan däremot regeringen fatta beslut som är bindande för Sverige, åtminstone i politisk mening, och riksdagen kan bara säga ja eller nej till de besluten i efterhand, vilket i praktiken ju nästan alltid innebär ett ja.

Detta innebär att riksdagen genom det här får en tidigare kontrollstation. Det har inget att göra med att svenska tjänstemän är med tidigt i processen utan det handlar om att riksdagen på ett tidigare stadium får en möjlighet att säga ja eller nej eller t.o.m. ge en anvisning åt regeringen hur den i så fall bör driva förändringsförhandlingen.

Det finns här inget tvång för riksdagen. Tycker riksdagen att ett förslag är illa berett eller att dess konsekvenser är oklara, kan och bör riksdagen enligt min mening säga nej till förslaget.

Anf. 196 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Eftersom vi i Miljöpartiet anser att rambesluten inte stämmer enligt nuvarande regeringsform hade vi sett fram emot att vi skulle hävda det och säga att vi inte kan ta rambeslut på detta vis utan att vi måste ändra systemet för rambeslut och alltid kräva att följdlagstiftningen presenteras på samma gång. Det var ju den utvecklingen vi ville se för att kunna ta väl underbyggda beslut i stället för att konfirmera det som vi anser är felaktigt enligt grundlagen. Det Kenneth Kvist förordar är den behandling som vi har haft med åtta rambeslut, som har varit totalt kaosaktig. Vi ville ju ändra så att det inte skulle vara så. Men nu säger vi från riksdagen att det är helt okej. Men det är inte helt okej för oss i Miljöpartiet.

Det sägs att man kan skicka tillbaka frågorna. Thomas Bodström stod här och sade att han inte kan gå tillbaka när han har sagt, även med en reservation, att beslut har fattats om ett rambeslut. Det skulle vara en nesa och en skam att komma tillbaka. Han var väldigt upprörd för att Moderaterna hade ändrat ställning. Det hade de ju inte gjort, så som det framstod, utan om han hade tänkt efter när det hade presenterats underlag som hade ändrats hade man kunnat ändra sig, och det tyckte han då var en fruktansvärd handling från Moderaterna, eftersom de hade sagt ja från början. Där har man alltså inget handlingsutrymme.

Tidpunkten när riksdagen ska godkänna bestämmelser vi ju inte själva över. Det kan gå väldigt snabbt när EU så beslutar.

Anf. 197 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga att när Kia Andreasson säger att ministrarna kommer att få fullständigt fria händer, eller hur det var hon uttryckte det, så stämmer ju inte detta. Det är riksdagen som äger frågan, även om riksdagen går in tidigare i processen, vilket är en fördel för riksdagens inflytande.

Sedan är det så att dåliga beslut naturligtvis alltid ska bekämpas och avvisas av riksdagen, förhoppningsvis.

Vad Bodström säger visar ju dilemmat. Han har då redan sagt ja till ett rambeslut och känner sig därmed uppbunden och tycker att det är en oerhörd nesa för staten Sverige att ändra ståndpunkt. Detta blir ju inte fallet om riksdagen kan ge en anvisning till regeringen i förväg.

Men jag har en annan fråga, fru talman, som jag också vill ställa till Kia Andreasson. I en skrift som jag tidigare har återgett från Nej till EU:s skriftserie har Kia Andreasson skrivit om 10 kap. 5 §: Den föreslagna ändringen medför att Sveriges riksdag överlämnar beslutanderätten på områden som rör det mellanstatliga arbetet inom andra och tredje pelaren.

Nu vill jag fråga Kia Andreasson: Vilka områden överlämnar Sverige någon beslutanderätt på i och med den här ändringen som vi gör? Jag menar nu automatiskt, och ingenting om möjligheter. Vad är det som automatiskt blir ändrat i Sveriges relation till EU genom den här förändringen? Du påstår ju detta i den här skriften.

Anf. 198 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Enligt dagens regler är det så att vi kan överlämna beslutanderätt härifrån riksdagen till EG. Det står i regeringsformen. Vi kan inte överlämna den till EU. Men arbetet, som jag sade, i den tredje pelaren har gått så snabbt fram, och där finns det starka krafter för att man vill arbeta mer effektivt, som det heter. Effektiviteten ska öka. Därför är det ett problem med det skydd vi har i dag. För att snabba på den här processen öppnar man för att ändra regeringsformens 10 kap. 5 § så att det ska gå lättare att överföra beslut både i pelare 1 och i pelare 3.

Anf. 199 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Får jag börja med att fråga Kia Andreasson, när hon nu så entusiastiskt ska stödja den moderata reservationen beträffande 10 kap. 2 §, om hon också stödjer den moderata politiken inom det här området, exempelvis att man anser att samarbetet inom tredje pelaren egentligen bör upphöra och såvitt jag förstår flyttas till första pelaren och överstatlighet. Är det den utvecklingen som Kia Andreasson vill stödja?

Ett annat alternativ är att man fattar majoritetsbeslut i tredje pelaren, som Moderaterna önskar i betänkandet KUU2 om EU:s framtid. Är det de utvecklingslinjerna som Kia Andreasson och Miljöpartiet avser att stödja?

Fru talman! Vi har ju rambeslut, och de existerar sedan Sveriges riksdag och de andra 14 medlemsstaterna har godkänt Amsterdamfördraget. Vi har hanterat ett antal i riksdagen via justitieutskottet eftersom det har rört just sådana frågor. Då har i varje fall en majoritet varit överens om att man hanterar dem på det sättet och godkänner en överenskommelse för riksdagens räkning som regeringen inte kan göra på det internationella området enligt regeringsformen. Det är ju där skillnaden ligger. Riksdagen kan godkänna dessa internationella överenskommelser. Vi har också accepterat att lagstiftningen kan komma fram i ett senare skede.

Om man säger nej till 10 kap. 2 § nu så säger man ju inte nej till detta, utan man säger bara nej till att riksdagen på ett tidigare stadium kan komma in och godkänna en icke färdigförhandlad överenskommelse. Man säger nej till denna möjlighet, och det blir ju bara ett sämre läge om man har kvar det bestående förhållandet att man hanterar rambeslutet på det sätt som vi hittills har gjort.

Anf. 200 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det blir inte någon som helst skillnad från det som vi hittills har gjort. Det blir bara konfirmerat i den ändring som är föreslagen i 10 kap. 2 §. Det är precis det som det avser.

Som jag sade: Amsterdamfördraget med dess beslut om att vi skulle göra på ett annat sätt inom tredje pelaren med rambeslut strider mot vår grundlag. När vi sade ja till Amsterdamfördraget skulle vi också, före det, ha haft en grundlagsändring. Det är ju det som är den komplicerade kärnan. Vi gjorde en lagvidrig sak när vi antog Amsterdamfördragets förslag med rambeslut utan att först ha diskuterat just vad som står i 10 kap. 2 §.

När det gäller den första frågan som ställdes, om Moderaternas reservation, sade jag tydligt att det är i sakfrågan som vi ser pragmatiskt på det hela, inte det som Göran Magnusson var inne på. Det vet han mycket väl. Det är bara en ren provokation för att komma bort från sakfrågan, och den är hur vi stiftar lag här: om vi ska göra det på ett fullständigt eller på ett ofullständigt sätt. Göran Magnusson förespråkar här att vi ska göra det på ett ofullständigt sätt och att det räcker med ett utkast. Där har vi inte samma åsikt, men där har Moderaterna och Miljöpartiet samma åsikt. Vi vill inte ha det sättet att stifta lag på.

Anf. 201 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Kia Andreasson säger här att riksdagen har begått ett grundlagsbrott när Amsterdamfördraget godkändes. Ja, det är Kia Andreasson som säger detta, möjligen hela Miljöpartiet också, men riksdagen i övrigt delar ju inte den uppfattningen.

Får jag sedan säga om rambesluten: Jag tycker att riksdagen har full möjlighet att godkänna en internationell överenskommelse som är ett politiskt åtagande att åstadkomma en viss sak inom exempelvis det rättsliga området och att lagstiftningen sedan kan tas i vanlig ordning. Det är ju det som det i grunden handlar om. Man kan mycket väl remissa och ta reda på olika uppfattningar och sedan stifta denna lag. Kia Andreasson dramatiserar detta långt utöver vad frågan ur den synpunkten egentligen är värd. I förhållande till nuläget inträder ändå detta att riksdagen på ett tidigare stadium än i dag kan påverka förhandlingsresultatet, inte bara genom att okritiskt godkänna en ännu icke färdigförhandlad överenskommelse. Man kan ställa villkor, och man kan dessutom säga att man inte accepterar detta. Lagstadgandet innebär ju inte någon skyldighet för riksdagen att lämna detta förhandsgodkännande. Det är upp till riksdagens egen prövning att bestämma vilken inställning man vill ha till det rambeslutsförslag eller rambeslut som regeringen presenterar till riksdagen.

Det försämrar på intet sätt riksdagens ställning i den här processen. Det vore bra om vi åtminstone kunde ha något slags gemensam utgångspunkt för diskussionen.

Anf. 202 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det här överensstämmer inte med verkligheten. Det sägs här att justitieutskottet har kommit in tidigt i beslutsprocessen, och att vi kommer in tidigare när vi ändrar 10 kap. 2 § på detta sätt. Det är ju inte sant. Det är fullständigt felaktigt.

Vi är med i beslutsprocessen ganska tidigt, men det hjälper inte när vi får översättningar på engelska och franska som ändras stup i kvarten. Sedan ska vi plötsligt fatta beslut, och då vet vi inte vad följdlagstiftningen blir. Det är det som är problemet.

När vi redan har rambeslutet som Amsterdamfördraget har beslutat om gör man ändringen eftersom tolkningen bland juristerna är att det inte är riktigt. Lagrådet har sagt att det inte är riktigt. Därför måste vi nu ändra regeringsformen på det sätt som föreslagits. Det är ju hela poängen med ändringen.

Anf. 203 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag kan respektera att Kia Andreasson och Miljöpartiet är emot rambesluten. Det är möjligt att det egentligen inte är någon bra beslutsform. För vår del kan vi acceptera den under en övergångsperiod.

Det intressanta är hur Miljöpartiet agerar i den här frågan. Vad säger de i sina motioner? Jo, de vill avslå förändringarna av 10 kap. 2 §. Det betyder att de är nöjda med den nuvarande hanteringsordningen. Annars borde de väl ha presenterat alternativ. Borde det inte vara så, Kia Andreasson?

Jag skulle gärna vilja veta vad den väsentliga förändringen är från nu läget till den föreslagna förändringen som enligt Kia Andreasson motiverar detta avslag.

Det är sant att riksdagen inte kommer in mycket tidigare i processen, men man har faktiskt möjlighet att påverka substansen genom den förändring som sker i 10 kap. 2 § inför slutförhandlingarna. Det har man inte på samma sätt med nuvarande ordning.

Kia Andreasson har i olika sammanhang varit kritisk till att vi måste säga antingen ja eller nej till rambesluten. Är det då inte bättre att man får möjlighet att påverka detta i slutskedet?

När det gäller följdlagstiftningen talar Kia Andreasson om arbetsgrupper som ska granska hur medlemsstaterna följer upp det hela. Det kan man ägna sig åt hur mycket som helst, men det tillhör ju inte sekundärrätten. Det finns inga sanktioner som kan riktas mot medlemsstater, utan det kan bara vara fråga om rapporter, sammanställningar, som man kan ta upp. Man avhänder sig alltså inte någon beslutsrätt.

Beträffande följdlagstiftningen vill jag fråga: Ska man inte ha samråd och klara linjer i EU-nämnden innan man fattar beslut där?

Anf. 204 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det är precis det som är poängen. Det är det som har missats. Vi kräver just att vi ska ha följdlagstiftningen samtidigt med rambeslut. Man ska inte säga ja eller nej till något som man inte känner till. Det är det vi kräver, Ingvar Svensson.

Jag förstår inte varför Ingvar Svensson säger att visserligen är rambeslut inte bra, men att vi kan acceptera det under en övergångsperiod. Vad är det för övergångsperiod? De ska ju skrivas in i 10 kap. 2 § regeringens formen. Då blir det konstant.

Anf. 205 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Rambesluten skrivs inte in i regeringens formen – i så fall har Kia Andreasson läst på väldigt dåligt.

När jag talar om följdlagstiftningen och EU-nämnden menar jag att man inte kan ha en färdig följdlagstiftning, men konsekvenserna bör framgå innan EU-nämnden fattar beslut om att ge regeringen fullmakt att ställa upp t.ex. bakom rambeslut.

Kia Andreasson hakar på Moderaternas synpunkt om att följdlagstiftningen ska vara på plats innan man godkänner rambeslutet. Om hon lyssnade på mitt tidigare inlägg borde hon inse att regeringen inte behöver ha något godkännande för rambeslutet om all följdlagstiftning redan är på plats.

Låt mig följa upp Kenneth Kvists tidigare frågeställning om 10 kap. 5 § om överlämnande av beslutanderätt. Kia Andreasson säger i svaret till Kenneth Kvist att Sveriges riksdag *kan* överlämna, men så står det inte i den artikel hon har skrivit. I stället står det att beslutet i dag medför att Sveriges riksdag överlämnar beslutanderätten på områden som rör det mellanstatliga arbetet inom andra och tredje pelaren. Hur vill Kia Andreasson förklara den skrivningen?

Anf. 206 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Vi öppnar upp när vi skriver in att vi nu kan överlämna beslutanderätten till EU, i stället för det som vi har beslutat tidigare, nämligen till EG, som ligger i första pelaren. Det betyder att vi nu gör det lättare i andra och tredje pelaren. Det är kärnan i förändringsförslaget, och Miljöpartiet anser inte att vi ska göra den förändringen. Vi vill ha mellanstatligheten kvar på ett mer uttryckligt sätt än genom denna öppning.

Anf. 207 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag vill till att börja med instämma i Camilla Sköld Janssons anförande. Jag vill också uttrycka min uppskattning av Västerpartiets representanter i konstitutionsutskottet för deras arbete med att få in tillägget som rör principerna för statskicket.

Det kan vara ett viktigt ställningstagande för att skapa demokratiskt rådrum inför en faktisk utveckling av den europeiska unionen till ett Europas förenta stater. Deras ambitioner är värda all respekt, men jag delar inte deras uppfattning. Slutsatsen blir att jag inte ställer mig bakom förslaget i betänkandet. Skälen till detta är följande:

1. Utskottsmajoriteten skriver: ”I dagsläget finns inte några konkreta förslag på fördragsändringar som skulle innebära att ytterligare beslutanderätt i någon form behöver överlåtas inom ett annat EU-sammanhang än EG-samarbetet.” Alltså behöver denna förändring inte göras.
2. Utskottsmajoriteten säger vidare att 10 kap. 5 § första stycket i regeringsformen redan nu bör ändras så att den öppnar möjlighet för riksdagen att överlåta beslutanderätt, inte bara vad gäller samarbetet i EG, utan inom ramen för allt samarbete i EU. Alltså innebär denna förändring inte i första hand övergång till att göra EU till en federation, utan det handlar om att bereda vägen för att utveckla det samarbete som kan resultera i ett bildande av ett Europas förenta stater. Jag delar därför Camilla Sköld Janssons uppfattning när hon säger att ändringen öppnar för delegering också av utrikespolitiken inom andra och rättsfrågorna inom tredje pelaren, m.fl. frågor. Regeringsformen ska inte längre hindra riksdagen från att kunna överlåta dessa frågor.

Dessa två ungångspunkter är vägledande för min och Västerpartiets slutsats att inte ställa oss bakom utskottsmajoritetens förslag.

Riksdagen behöver inte göra förändringar utifrån hur EU ser ut i dag. Jag anser att riksdagen inte heller ska verka för att underlätta en utveckling till att öka överstatligheten till fler områden än de som finns i dag.

Sverker Gustavsson, professor i statskunskap, hyser liten tilltro till att tillägget som rör principerna för statsskicket innebär att det kommer att uppfattas som en broms för att EU ska utvecklas till en superstat – en federation av delstater – ett Europas förenta stater.

Gustavsson menar att det i stället kommer att innebära att riksdagen inte får frånträda sin egen rätt att delegera. På den punkten kan jag bara ta till mig den skepsis som Gustavsson gör sig till tolk för. Men det han och stora delar av den EU-kritiska rörelsen säger gör mig fundersam.

Utskottet föreslår också att det i 10 kap. 5 § första stycket regeringsformen införs en bestämmelse om att en överlåtelse av beslutanderätt kan beslutas först efter riksdagens godkännande av en överenskommelse enligt 10 kap. 2 §. Det innebär att en överlåtelse av beslutsbefogenheter ska godkännas av riksdagen med åtminstone tre fjärdedels majoritet av de röstande.

Avslutningsvis vill jag säga att den EU-kritiska rörelsens skepticism visserligen ligger i vågskålen, men avgörande för ställningstagandet är ändå de två ovan anförda motiven. Jag yrkar därför bifall till Miljöpartiets reservation 3 om avslag till ändring i regeringsformen såvitt avser 10 kap. 5 §.

Anf. 208 LARS OHLY (v):

Fru talman! Min kamrat K-G Biörsmark, folkpartist, frågade mig alldeles nyss om han hade hamnat fel, om han möjligen var på en vänsterpartikongress och inte i Sveriges riksdag. Det är onekligen en ovanlig debatt vi har, där olika ståndpunkter börjar med ett gemensamt grundläggande ställningstagande.

Man måste fråga sig vem som är motståndare till att mer makt överförs till den europeiska unionen. Det är den som konkret motsätter sig detta.

Vem är anhängare till att beslutsmakt flyttas? Det är den som i likhet med Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Centern beslutar att konkret flytta sådan makt, för att inte tala om det parti i Sveriges riksdag som i dagsläget är mest okritiskt till EU, nämligen Kristdemokraterna.

Vänsterpartiet däremot är motståndare till att makt flyttas från Sveriges riksdag till EU:s institutioner. I sådana konkreta fall motsätter vi oss detta när beslut ska fattas.

Med den grunden kan man komma till olika syn på den föreslagna grundlagsförändringen. Den nya skrivningen av regeringsformen 10 kap. 5 § flyttar nämligen inte makt i sig, däremot öppnar den för att tre fjärdedelar av riksdagens ledamöter kan överföra makt på fler områden i framtiden än i dag.

Skilda synsätt på denna grundlagsändring finns alltså inom Vänsterpartiet, därmed också inom den EU-kritiska rörelsen. Som vi har hört i dag finns det också olika uppfattningar hos Socialdemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet.

Det går alltså att utifrån ett genuint motstånd mot EU:s utveckling till superstat komma till skilda uppfattningar i fråga om dagens beslut.

Vänsterpartiet anser att den föreslagna förändringen på ett olyckligt sätt öppnar för överlåtelse av makt till EU på nya områden. Jag har dock full respekt för att Kenneth Kvist och andra har en annan uppfattning

inom Vänsterpartiet. För Vänsterpartiet är det inget problem att vi ibland kan komma till olika ståndpunkter. Det borde inte heller vara det för den EU-kritiska rörelsen. Det borde vara ett problem för de partier som inte förmår hantera att öppet ta en debatt där man har olika uppfattningar.

Det viktiga för oss är att vi kan skilja på EU-motståndare, dvs. sådana som konkret motsätter sig maktöverförande till den europeiska unionen, och EU-anhängare, sådana som konkret accepterar eller bifaller förslag om mer makt till EU.

Anf. 209 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Inget annat ärende under den här mandatperioden på fyra år har ägnats så mycket tid i utskottet som just det här, KU18, *Ändringar i regeringsformen, samarbetet i EU m.m*

Vi har vid minst tio tillfällen haft ärendet på dagordningen. Vi har genomfört hearing med statsvetare och jurister. Beredningsdelegationen i utskottet har därutöver vid flera tillfällen behandlat frågan, och den har varit föremål för en stor statlig utredning.

Samtliga de invändningar mot förslaget som förts fram här i talarstolen och som finns i reservationerna har vädrats, prövats och diskuterats i utskottet, inte minst med hjälp av vår utomordentligt kompetenta kansli-personal. Ledamöter i utskottet som både har varit med i författningsutredningen och har erfarenhet av konventarbete och erfarenhet av Europaparlamentariskt arbete har varit med i diskussionen.

Det har berikat mig och många andra som inte själva har deltagit så aktivt i samtalen. Jag kom in i diskussionen med ganska skeptisk hållning, inte minst därför att vänner från förr – Sverker Gustavsson, Martin Lindblom och andra socialdemokrater – hade tyckt till och hade en mycket skarp skeptisk hållning till förslaget.

Jag blev påverkad av dem. De är mina vänner från förr, inte bara statsvetare, inte bara journalister utan också opinionsbildare inom det socialdemokratiska partiet.

Vi har haft en sådan debatt i vårt parti också. Det handlar inte bara om Bengt-Ola Rytting, även om han är den mest kände personen här i riksdagen. Vi har haft debatten i partiet, i rörelsen.

Efter mycket noggrant övervägande kommer jag fram till att den ståndpunkt som är fastslagen i 10 kap. 2 § och 10 kap. 5 § med nuvarande lydelse gott täcker de demokratiska ambitioner vi kan ha. Inte minst har Kenneth Kvist haft stor inverkan på detta. Inte nog med att han nästan egenhändigt en gång på en presskonferens dödade den s.k. plattläggningsparagrafen, utan han har också i hög grad bidragit till att precisera den nuvarande lydelsen av 10 kap. 5 §, som rör statsskickets grunder.

Jag vill inte bara tacka Kenneth Kvist för ett utomordentligt gott samarbete när det gäller frågan om restriktionen mot beslutsöverlåtelse utan också för ett gott samarbete under fyra år. Kenneth Kvist annonserade redan i sitt inledningsanförande att detta förmodligen skulle bli hans sista inlägg i kammaren, vilket jag hoppas är osant. Jag hoppas att han återkommer till riksdagen.

Alla våra platser är ju prövade av folket. Ingen av oss vet om vi kommer tillbaka. Men en sak vet jag: Bättre kamratskap med en politisk meningsmotståndare har jag inte upplevt under mina år här i riksdagen än

vad jag haft med Kenneth Kvist, min bänkgårn i utskottet och som jag delar bordsutrymme med.

Jag talar för alla socialdemokrater när jag säger: Tack för de här åren. Du har varit en utomordentlig tillgång till kamratskap, klokskap och kunskap.

Anf. 210 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Eftersom detta förmodligen är mitt sista inlägg i kammaren vill jag tacka fru talman, talmanskollektivet i övrigt och alla riksdagens tjänstemän.

Det är lite egendomligt för mig att det här är den sista debatten jag deltar i i kammaren, efter att ha varit partimedlem i Vänsterpartiet och dess föregångare i 42 år och efter att på olika sätt ha arbetat i riksdagen i 31 år, varav de flesta som sekreterare i gruppen.

Jag har haft tjänsterum i riksdagen under åtta år som partisekreterare, och jag har fått vara ledamot i åtta år. Det känns lite tråkigt att skiljas från politiska uppdrag på den här nivån – fransett mitt uppdrag som suppleant i EU:s framtidskonvent – genom att polemisera mot det egna partiet.

Men jag älskar det partiet. Det är ett tolerant parti. Det är bra att det är tillåtande och tar en sådan sak som att vi har delade meningar.

Arbetet i KU har varit det som har legat mig mycket varmt om hjärtat. Det har varit intressant och utvecklande på många sätt.

Det har varit en god stämning i KU både under den förra och den här mandatperioden. Vi har haft en god kommunikation och ett bra kamratskap. Jag tackar så hemskt mycket för Kenth Högströms vänliga ord till mig. Jag har varit besjälad av att försöka göra en bra insats och försöka förhålla mig konstruktivt till de förslag som föreligger och diskutera sakligt. Där det finns meningsmotsättningar har jag ändå försökt göra en stark åtskillnad på sak och person och hålla en bra attityd.

Jag vill även tacka utskottet, utskottets ordförande och inte minst utskottets personal för allt stöd och gott kamratskap under de här åren.

Tack, fru talman!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

6 § Uppskov till 2002/03 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU39
Uppskov till 2002/03 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

7 § Uppskov med behandlingen av ärenden

Prot. 2001/02:124
13 juni

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU28
Uppskov med behandlingen av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

8 § Uppskov med behandling av ärenden

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU13
Uppskov med behandling av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

9 § Uppskov med behandling av ärenden

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU19
Uppskov med behandling av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

10 § Uppskov med behandling av ärende

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU24
Uppskov med behandling av ärende.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

11 § Uppskov med behandlingen av ärenden

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU23
Uppskov med behandlingen av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

12 § Uppskov med behandling av ärenden

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU17
Uppskov med behandling av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

13 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2001/02:TU15
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

14 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU25
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

15 § Uppskov med behandling av ärenden

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2001/02:NU18
Uppskov med behandlingen av ärenden.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

16 § Uppskov med behandling av ärende

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU11
Uppskov med behandling av ärende.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 19 §.)

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU15

Uppskov med behandlingen av ärende.

*Uppskov med
behandlingen
av ärende*

Anf. 211 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack för alla gånger som fru talman har lett debatter som jag har deltagit i.

Det är en förmån att ha förtroendet att vara riksdagsledamot – det tycker vi nog allihop. Det är intressant, stimulerande och roligt för det innebär en möjlighet och en plats att föra fram och driva på samhällsutvecklingen utifrån den politik som man tror på.

Centerpartiet värnar alla människors rättigheter. Vi har respekt för alla människors lika värde. När jag står här i dag är det i slutet av en mandatperiod. Det finns anledning att stanna upp och fråga sig om man har uppfyllt förtroendet och varit så aktiv och drivit frågorna på det sätt som väljarna har rätt att kräva och om man verkligen har satsat på sitt förtroendeuppdrag. Det har i alla fall varit min ambition att vara med och föra fram frågor som är angelägna för människor. Det är min drivkraft.

Det är vardagen som ska fungera för oss alla. Därför har jag minst sagt blivit irriterad när jag ser att det inte alltid är utifrån den ambitionen som beslut har fattats här i riksdagen. Alltför ofta tycker jag att man krånglar till det. Alltför ofta ser man svårigheterna i att lösa problem i stället för att visa på möjligheterna.

Så har det definitivt varit i det ärende som vi nu har att ta ställning till och som handlar om Heby. Heby kommuns önskan om att få byta län har blivit allmänt känd. Inte ens i min vildaste fantasi, fru talman, kunde jag tro att det fanns så mycket av bortförklaringar och närmast oheliga allianser i ett politiskt ärende som jag nu alltmer tydligt ser i Hebyärendet. Det finns nämligen ingen rimlig förklaring till varför man inte har löst frågan under den här mandatperioden utan nu för över den till nästa period.

Ytterligare fyra år läggs till en redan alltför lång tid. Redan i mitten av 70-talet började aktiva människor i Heby att jobba för ett länsbyte. Det är alltså ingen ny fråga som har dykt upp på dagordningen. Jag trodde att någonstans måste väl ändå sanningen segra. Någonstans måste det väl ändå vara så att man inte ograverat bara kan köra över folks uttryckliga vilja.

Dessvärre nödgas jag inse att alla mina positiva tankar som jag hade om att finna en väg över politiska gränser för att kunna få se Uppsala län hälsa Heby kommuninvånare välkomna till Uppsala län på riktigt redan 2003 inte har blivit sanna. Det har inte gått så.

Redan i dag finns Hebyborna i Uppsala län. De har sina arbetstillfällen där, de går i skolan, de handlar och de besöker Akademiska sjukhuset. Jag hoppas att Hebyborna även i framtiden ska känna att de är välkomna till oss och till sist även ingå som fullvärdiga medlemmar i länet.

Förlåt om jag har en misstanke, fru talman, om att det finns krafter bakom som har jobbat effektivt för att motarbeta en fråga som var väl förberedd genom beslut i Heby kommunfullmäktige, genom folkomröst-

ning och genom utredningsarbete. Allt var klappat och klart. Det fanns inget som sade att Heby kommun inte kunde få tillhöra Uppsala län redan från 2003. Det fattas bara ett bejakande från regeringen.

Det är närmast ofattbart skickligt arbetat av motståndarna, men nog måste väl kalken kännas vidbränd att dricka. Jag tror inte att någon i konstitutionsutskottet heller kan känna sig nöjd med att visa på eller skylla på att juridiska spetsfundigheter har satt käppar i hjulet eller att det inte har funnits tid.

Men, fru talman, i min sorg över att inte ha nått resultat i Hebyärendet under den här mandatperioden känns det ändå som en tröst, främst för Hebyborna, att ärendet inte är avskrivet utan förs över till nästa riksdagsår.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i det betänkande som föreligger i dag från bostadsutskottet.

Anf. 212 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Förslaget om att överföra Heby kommun från Västmanlands län till Uppsala län förs fram i två motioner som är väckta under den allmänna motionstiden. Det är motionerna Bo227 från Kristdemokraterna och Bo315 från Centerpartiet. I motionerna redovisas bl.a. att såväl resultatet av den kommunala folkomröstningen som Kammarkollegiets yttrande talar för ett länsbyte. Motionerna innehåller däremot inte några utarbetade förslag om hur en överflyttning ska åstadkommas.

Den 18 oktober enades samtliga borgerliga partier samt Miljöpartiet om ett initiativ beträffande länsstillhörigheten för Heby. En lagrådsremiss med förslag till lag om Sveriges indelning i län utarbetades inom utskottskansliet.

Genom lagförslaget lades länsindelningen fast samtidigt som Heby kommun fördes från Västmanlands län till Uppsala län. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet motsatte sig lagrådsremissen. Lagrådet anförde sedan att lagförslaget fått en generell utformning och att det krav på allmängiltighet som gäller för lagstiftning är uppfyllt. Lagrådet anser inte att det föreligger något principiellt hinder mot att frågor om länsindelningen och kommunens länsstillhörighet regleras i lag trots att det innebär en avvikelse från hur dessa frågor tidigare har hanterats.

Lagrådet riktar däremot kritik mot att lagförslaget inte som brukligt är har gått på remiss även om någon formell sådan skyldighet inte finns när det gäller initiativ till ny lagstiftning som tas av riksdagen. Enligt Lagrådet är en remissbehandling önskvärd även på grund av att lagförslaget aktualiserar principiella frågor av vikt och att ärendet därför inte endast är av formell och rutinartad karaktär.

Särskilt uppmärksammas den föreslagna lagens förhållande till indelningslagen som ger regeringen rätt att besluta om ändringar i indelning i kommuner och landsting. Enligt Lagrådet kan en ordning där riksdagen genom lag beslutar om länsindelningen samtidigt som regeringen har kvar sin rätt att besluta om kommunindelningen ge upphov till oklarheter. Lagrådet anför att denna rättsliga problematik bör analyseras innan den föreslagna lagändringen genomförs.

I konstitutionsutskottet har därefter diskuterats att göra ändringar i indelningslagen så att det är riksdagen i stället för regeringen som beslu-

tar om rikets indelning i landsting. Det förslaget har varit på en begränsad remiss.

I själva sakfrågan är Miljöpartiets och de borgerliga partiernas uppfattning enkel och klar när det gäller motionerna Bo227 och Bo315. Vi anser att invånarna i Heby ska få gehör för sin i folkomröstningen uttalade vilja att få tillhöra Uppsala län. Ett förslag som möjliggör detta har inte varit möjligt att få fram till riksdagen under det här riksmötet.

Fru talman! Oavsett inställningen i själva sakfrågan beslutade ett enigt utskott att föreslå riksdagen att uppskjuta behandlingen av dessa motioner till nästa riksmöte. Därför yrkar jag bifall till förslaget i bostadsutskottets betänkande nr 15.

Anf. 213 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja instämma i Knut Billings anförande och önska Rigmor Stenmark en trevlig sommar.

Anf. 214 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi kan behandla det här ärendet så enkelt. Jag får nog en trevlig sommar. Jag kommer också att föra en diskussion om demokrati och makt. Jag tycker att den demokratidiskussionen också måste omfatta relationen mellan riksdag och regering. Enligt regeringsformen är riksdagen den plats där den yttersta makten i riket är samlad. Jag skulle vilja fråga Nilsson om han inte kan tänka sig att vara med på det förslag som vi i Centerpartiet har lagt fram, nämligen att det är riksdagen som ska besluta om ändringar i Sveriges indelning i kommuner och landsting.

Om Centerpartiet hade fått gehör för det från samtliga partier och den ordningen hade varit införd hade inte regeringen kunna sätta stopp för detta. Då hade människorna i Heby kommun fått igenom sin vilja att tillhöra Uppsala län.

Anf. 215 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Även jag vill gärna önska Rigmor en glad sommar. Och om hon gör vad hon kan, så ska jag göra vad jag kan för att Heby ska kunna bli överflyttat till Uppsala län genom beslut i Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 19 §.)

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 juni

SfU18 Krisplan mot ohälsa

Punkt 1 (Den ökande sjukfrånvaron och åtgärder för att öka hälsan i arbetslivet m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (fp, m, kd, c)
3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:
135 för res. 1
15 för res. 2
148 avstod
51 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
154 för utskottet
136 för res. 1
15 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 37 v
För res. 1: 69 m, 38 kd, 14 c, 14 fp, 1 -
Avstod: 15 mp
Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 3 (Rehabilitering)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (fp, m, kd, c)
3. res. 3 (mp)

Förberedande votering:
137 för res. 1
17 för res. 3
150 avstod
45 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
154 för utskottet
136 för res. 1
15 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 117 s, 37 v
För res. 1: 69 m, 38 kd, 14 c, 14 fp, 1 -
Avstod: 15 mp
Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 5 (Samverkan och finansiell samordning)

1. utskottet
  2. res. 4 (s, v)
- Votering:
139 för utskottet
165 för res. 4
1 avstod
44 frånvarande
Kammaren biföll res. 4.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 68 m, 38 kd, 14 c, 4 mp, 14 fp, 1 -
För res. 4: 117 s, 37 v, 11 mp
Avstod: 1 m
Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU12 Indelnings- och länsstyrelsefrågor

Punkt 1 (Indelningen i län och regioner)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

168 för utskottet
136 för res. 1
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 14 mp
För res. 1: 69 m, 38 kd, 14 c, 14 fp, 1 -
Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU37 Ändringar i riksdagsordningen, m.m.

Punkt 1 (Tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

168 för utskottet
136 för res. 1
45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 14 mp
För res. 1: 69 m, 38 kd, 14 c, 14 fp, 1 -
Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 2 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 2–6

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Punkt 1 (Riktlinjer för den ekonomiska politiken [avsnitten 1.1–1.3])

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c, fp)

Votering:

169 för utskottet

136 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 15 mp

För res. 1: 69 m, 38 kd, 14 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 2 (Riktlinjer för budgetpolitiken [avsnitt 2.2.3])

1. utskottet

2. res. 2 (m)

3. res. 3 (kd)

4. res. 4 (c)

5. res. 5 (fp)

Förberedande votering 1:

18 för res. 4

14 för res. 5

273 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

38 för res. 3

14 för res. 4

252 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

70 för res. 2

38 för res. 3

197 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

170 för utskottet

70 för res. 2

65 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 1 kd, 15 mp

För res. 2: 69 m, 1 -

Avstod: 37 kd, 14 c, 14 fp

Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 3 (Riktlinjer för skattepolitiken [avsnitt 2.2.4])

1. utskottet

2. res. 7 (kd)

3. res. 8 (c)

4. res. 9 (fp)

Förberedande votering 1:

16 för res. 8

15 för res. 9

274 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Förberedande votering 2:

39 för res. 7

12 för res. 8

253 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

169 för utskottet

38 för res. 7

96 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 37 v, 15 mp

För res. 7: 38 kd

Avstod: 68 m, 13 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 14 s, 13 m, 6 v, 4 kd, 5 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Karin Svensson Smith (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Riktlinjer för kommunernas ekonomi [avsnitt 3.1])

1. utskottet

2. res. 10 (v, mp)

Votering:

251 för utskottet

52 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 69 m, 37 kd, 13 c, 14 fp, 1 -

För res. 10: 37 v, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 5 kd, 5 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Punkt 5

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU18 Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m.

Punkt 3 (Riksdagens godkännande av internationella överenskommelser inom ramen för EU-samarbetet)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

73 för res. 1

17 för res. 2

214 avstod

45 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

208 för utskottet

89 för res. 1

7 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 31 v, 36 kd, 11 c, 14 fp

För res. 1: 1 s, 69 m, 2 kd, 1 c, 15 mp, 1 -

Avstod: 6 v, 1 c

Frånvarande: 14 s, 12 m, 6 v, 4 kd, 5 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Margareta Andersson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markrats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Riksdagens möjlighet att överlåta beslutanderätt till EU)

1. utskottet

2. res. 3 (mp)

Votering:

248 för utskottet

47 för res. 3

7 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 65 m, 8 v, 34 kd, 11 c, 14 fp

För res. 3: 1 s, 2 m, 26 v, 1 kd, 1 c, 15 mp, 1 -

Avstod: 1 m, 2 v, 3 kd, 1 c

Frånvarande: 14 s, 13 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 1 mp, 2 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU39 Uppskov till 2002/03 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Uppskov med behandlingen av ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU13 Uppskov med behandling av ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:124
13 juni

SfU19 Uppskov med behandling av ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU24 Uppskov med behandling av ärende
Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU23 Uppskov med behandlingen av ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU17 Uppskov med behandling av ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

NU18 Uppskov med behandlingen av ärenden
Kammaren biföll utskottets förslag.

AU11 Uppskov med behandling av ärende
Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU15 Uppskov med behandlingen av ärende
Kammaren biföll utskottets förslag.

20 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:182 Ömsesidigt erkännande av beslut
om avvisning och utvisning

2001/02:Sf37 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)

2001/02:Sf38 av Magda Ayoub m.fl. (kd)

2001/02:Sf39 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:185 Uppehållstillstånd med tillfälligt
skydd vid massflykt

2001/02:Sf40 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)

2001/02:Sf41 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)

2001/02:Sf42 av Magda Ayoub m.fl. (kd)

2001/02:Sf43 av Bo Könberg och Johan Pehrson (fp)

2001/02:Sf44 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp)

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 juni

2001/02:1335 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Förhörsmetoder

2001/02:1336 av *Caroline Hagström* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

Tävlingsveterinärer

2001/02:1337 av *Rigmor Stenmark* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Tågförseningar på sträckan Uppsala–Stockholm

2001/02:1338 av *Chatrine Pålsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Säkerhetsbälte i bussar

2001/02:1339 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Försäkringsbolagens läkare

2001/02:1340 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Moms inom insatsområde

2001/02:1341 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till miljöminister Kjell Larsson

Naturskydds rätt

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll måndagen den 30 september.

22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 juni

2001/02:1307 av *Åsa Torstensson* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg

Fiskepolitiken

2001/02:1308 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Arbetskraft inom skogsbruket

2001/02:1311 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsminister Göran Persson

Underlag för grundlagsändring

2001/02:1316 av *Margareta Cederfelt* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Personal inom hälso- och sjukvård

2001/02:1317 av *Åsa Torstensson* (c) till näringsminister Björn Rosengren

Svinesundsbron

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll måndagen den 30 september.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 31
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. anf. 77 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 117 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 149 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.03,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 208 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
3 § Ändringar i riksdagsordningen, m.m.	1
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU37	1
Anf. 1 INGER RENÉ (m)	1
Anf. 2 GÖRAN MAGNUSSON (s)	2
(Beslut fattades under 19 §.)	3
4 § Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	3
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU20	3
Anf. 3 GUNNAR HÖKMARK (m)	3
Anf. 4 JOHAN LÖNNROTH (v)	6
Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	8
Anf. 6 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	9
Anf. 7 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	9
Anf. 8 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	10
Anf. 9 MATS ODELL (kd)	10
Anf. 10 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	13
Anf. 11 MATS ODELL (kd) replik	13
Anf. 12 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	14
Anf. 13 MATS ODELL (kd) replik	14
Anf. 14 LENA EK (c)	15
Anf. 15 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	17
Anf. 16 LENA EK (c) replik	17
Anf. 17 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	18
Anf. 18 LENA EK (c) replik	18
Anf. 19 KARIN PILSÄTER (fp)	19
Anf. 20 YVONNE RUWAIDA (mp)	22
Anf. 21 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	24
Anf. 22 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	25
Anf. 23 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	25
Anf. 24 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	26
Anf. 25 MATS ODELL (kd) replik	27
Anf. 26 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	27
Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik	28
Anf. 28 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	28
Anf. 29 LENA EK (c) replik	28
Anf. 30 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	29
Anf. 31 LENA EK (c) replik	29
Anf. 32 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	30
Anf. 33 KARIN PILSÄTER (fp) replik	30
Anf. 34 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	31
Anf. 35 KARIN PILSÄTER (fp) replik	31
Anf. 36 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	32

Anf. 37	JAN BERGQVIST (s)	32
Anf. 38	GUNNAR HÖKMARK (m) replik	35
Anf. 39	JAN BERGQVIST (s) replik	36
Anf. 40	GUNNAR HÖKMARK (m) replik	36
Anf. 41	JAN BERGQVIST (s) replik	37
Anf. 42	JOHAN LÖNNROTH (v) replik	37
Anf. 43	JAN BERGQVIST (s) replik	38
Anf. 44	JOHAN LÖNNROTH (v) replik	38
Anf. 45	JAN BERGQVIST (s) replik	39
Anf. 46	MATS ODELL (kd) replik	39
Anf. 47	JAN BERGQVIST (s) replik	39
Anf. 48	MATS ODELL (kd) replik	40
Anf. 49	JAN BERGQVIST (s) replik	40
Anf. 50	LENA EK (c) replik	41
Anf. 51	JAN BERGQVIST (s) replik	41
Anf. 52	LENA EK (c) replik	42
Anf. 53	JAN BERGQVIST (s) replik	42
Anf. 54	KARIN PILSÄTER (fp) replik	43
Anf. 55	JAN BERGQVIST (s) replik	43
Anf. 56	KARIN PILSÄTER (fp) replik	44
Anf. 57	JAN BERGQVIST (s) replik	44
Anf. 58	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	45
Anf. 59	GUNNAR HÖKMARK (m) replik	49
Anf. 60	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	50
Anf. 61	GUNNAR HÖKMARK (m) replik	51
Anf. 62	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	51
Anf. 63	MATS ODELL (kd) replik	52
Anf. 64	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	53
Anf. 65	MATS ODELL (kd) replik	53
Anf. 66	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	54
Anf. 67	KARIN PILSÄTER (fp) replik	54
Anf. 68	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	55
Anf. 69	KARIN PILSÄTER (fp) replik	55
Anf. 70	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	56
Anf. 71	LENA EK (c) replik	56
Anf. 72	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	57
Anf. 73	LENA EK (c) replik	58
Anf. 74	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	58
Anf. 75	YVONNE RUWAIDA (mp) replik	59
Anf. 76	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	59
Anf. 77	YVONNE RUWAIDA (mp) replik	60
Anf. 78	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	60
Anf. 79	JOHAN LÖNNROTH (v) replik	61
Anf. 80	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	61
Anf. 81	JOHAN LÖNNROTH (v) replik	62
Anf. 82	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	62
Anf. 83	CARL FREDRIK GRAF (m)	63
Anf. 84	MARIE ENGSTRÖM (v)	66
Anf. 85	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	68

Anf. 86	MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	68
Anf. 87	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	68
Anf. 88	MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	69
Anf. 89	KENNETH LANTZ (kd).....	69
Anf. 90	MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	71
Anf. 91	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	71
Anf. 92	MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	72
Anf. 93	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	72
Anf. 94	ROLF KENNERYD (c).....	72
Anf. 95	LENNART KOLLMATS (fp)	74
Anf. 96	ARNE KJÖRNSBERG (s).....	76
Anf. 97	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	78
Anf. 98	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	79
Anf. 99	CARL FREDRIK GRAF (m) replik	80
Anf. 100	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	80
Anf. 101	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	80
Anf. 102	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	81
Anf. 103	KENNETH LANTZ (kd) replik.....	81
Anf. 104	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	82
Anf. 105	ROLF KENNERYD (c) replik.....	82
Anf. 106	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	82
Anf. 107	ROLF KENNERYD (c) replik.....	83
Anf. 108	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	83
Anf. 109	LENNART KOLLMATS (fp) replik	84
Anf. 110	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	84
Anf. 111	LENNART KOLLMATS (fp) replik	85
Anf. 112	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	85
Anf. 113	PER ROSENGREN (v).....	86
Anf. 114	ARNE KJÖRNSBERG (s) replik.....	86
Anf. 115	GUDRUN LINDVALL (mp).....	86
Anf. 116	ROLF KENNERYD (c).....	88
	(Beslut fattades under 19 §.)	88
5 §	Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m.	88
	Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU18	88
Anf. 117	PER UNCKEL (m)	88
Anf. 118	PER LAGER (mp)	91
Anf. 119	PER UNCKEL (m) replik	93
Anf. 120	PER LAGER (mp) replik	94
Anf. 121	PER UNCKEL (m) replik	94
Anf. 122	PER LAGER (mp) replik	94
Anf. 123	GÖRAN MAGNUSSON (s)	95
Anf. 124	PER LAGER (mp) replik	97
Anf. 125	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	97
Anf. 126	PER LAGER (mp) replik	98
Anf. 127	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	98
Anf. 128	KENNETH KVIST (v)	98
Anf. 129	PER LAGER (mp) replik	103
Anf. 130	KENNETH KVIST (v) replik	103
Anf. 131	PER LAGER (mp) replik	104

Anf. 132	KENNETH KVIIST (v) replik	104
Anf. 133	INGVAR SVENSSON (kd)	104
Anf. 134	PER UNCKEL (m) replik	107
Anf. 135	INGVAR SVENSSON (kd) replik	108
Anf. 136	PER UNCKEL (m) replik	108
Anf. 137	INGVAR SVENSSON (kd) replik	109
Anf. 138	PER LAGER (mp) replik	109
Anf. 139	INGVAR SVENSSON (kd) replik	109
Anf. 140	PER LAGER (mp) replik	110
Anf. 141	INGVAR SVENSSON (kd) replik	110
Anf. 142	ÅSA TORSTENSSON (c)	110
Anf. 143	HELENA BARGHOLTZ (fp)	113
Anf. 144	PER LAGER (mp) replik	115
Anf. 145	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	115
Anf. 146	PER LAGER (mp) replik	116
Anf. 147	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	116
Anf. 148	BJÖRN VON DER ESCH (kd)	116
Anf. 149	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	117
Anf. 150	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	118
Anf. 151	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	118
Anf. 152	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	118
Anf. 153	KENNETH KVIIST (v) replik	118
Anf. 154	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	119
Anf. 155	KENNETH KVIIST (v) replik	119
Anf. 156	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	119
Anf. 157	PER UNCKEL (m) replik	120
Anf. 158	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	120
Anf. 159	PER UNCKEL (m) replik	120
Anf. 160	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	121
Anf. 161	BENGT-OLA RYTTAR (s)	121
Anf. 162	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	122
Anf. 163	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	122
Anf. 164	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	122
Anf. 165	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	123
Anf. 166	KENNETH KVIIST (v) replik	123
Anf. 167	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	123
Anf. 168	KENNETH KVIIST (v) replik	124
Anf. 169	BENGT-OLA RYTTAR (s) replik	124
Anf. 170	MARGIT GENNSER (m)	124
Anf. 171	PER UNCKEL (m) replik	126
Anf. 172	MARGIT GENNSER (m) replik	127
Anf. 173	PER UNCKEL (m) replik	127
Anf. 174	MARGIT GENNSER (m) replik	128
Anf. 175	KENNETH KVIIST (v) replik	128
Anf. 176	MARGIT GENNSER (m) replik	129
Anf. 177	KENNETH KVIIST (v) replik	129
Anf. 178	MARGIT GENNSER (m) replik	129
Anf. 179	INGVAR SVENSSON (kd) replik	130
Anf. 180	MARGIT GENNSER (m) replik	130

Anf. 181	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	131
Anf. 182	MARGIT GENNSER (m) replik.....	131
	(forts.).....	131
Ajournering.....		131
Återupptagna förhandlingar		131
5 § (forts.) Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU		
m.m. (forts. KU18).....		132
Anf. 183	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	132
Anf. 184	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	133
Anf. 185	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	134
Anf. 186	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	134
Anf. 187	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	134
Anf. 188	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	135
Anf. 189	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	135
Anf. 190	KENNETH KVIST (v) replik	136
Anf. 191	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	136
Anf. 192	KENNETH KVIST (v) replik	137
Anf. 193	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	137
Anf. 194	KIA ANDREASSON (mp).....	137
Anf. 195	KENNETH KVIST (v) replik	140
Anf. 196	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	141
Anf. 197	KENNETH KVIST (v) replik	141
Anf. 198	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	142
Anf. 199	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	142
Anf. 200	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	142
Anf. 201	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	143
Anf. 202	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	143
Anf. 203	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	144
Anf. 204	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	144
Anf. 205	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	144
Anf. 206	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	145
Anf. 207	SIV HOLMA (v).....	145
Anf. 208	LARS OHLY (v).....	146
Anf. 209	KENTH HÖGSTRÖM (s).....	147
Anf. 210	KENNETH KVIST (v)	148
	(Beslut fattades under 19 §.)	148
6 § Uppskov till 2002/03 års riksmöte med behandlingen av		
vissa ärenden		148
	Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU39	148
	(Beslut fattades under 19 §.)	148
7 § Uppskov med behandlingen av ärenden.....		149
	Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU28	149
	(Beslut fattades under 19 §.)	149
8 § Uppskov med behandling av ärenden.....		149
	Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU13.....	149
	(Beslut fattades under 19 §.)	149
9 § Uppskov med behandling av ärenden.....		149
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU19	149
	(Beslut fattades under 19 §.)	149

10 § Uppskov med behandling av ärende	149
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU24	149
(Beslut fattades under 19 §.).....	149
11 § Uppskov med behandlingen av ärenden	149
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU23	149
(Beslut fattades under 19 §.).....	149
12 § Uppskov med behandling av ärenden	150
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU17	150
(Beslut fattades under 19 §.).....	150
13 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	150
Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU15	150
(Beslut fattades under 19 §.).....	150
14 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	150
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU25	150
(Beslut fattades under 19 §.).....	150
15 § Uppskov med behandling av ärenden	150
Näringsutskottets betänkande 2001/02:NU18	150
(Beslut fattades under 19 §.).....	150
16 § Uppskov med behandling av ärende	150
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU11	150
(Beslut fattades under 19 §.).....	150
17 § Uppskov med behandlingen av ärende	151
Bostadsutskottets betänkande 2001/02:BoU15	151
Anf. 211 RIGMOR STENMARK (c).....	151
Anf. 212 KNUT BILLING (m)	152
Anf. 213 LENNART NILSSON (s)	153
Anf. 214 RIGMOR STENMARK (c) replik	153
Anf. 215 KNUT BILLING (m)	153
(Beslut fattades under 19 §.).....	153
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 juni	153
SfU18 Krisplan mot ohälsa	153
BoU12 Indelnings- och länsstyrelsefrågor	155
19 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	155
KU37 Ändringar i riksdagsordningen, m.m.	155
FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	156
KU18 Ändringar i regeringsformen – samarbetet i EU m.m.	158
KU39 Uppskov till 2002/03 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden	158
FiU28 Uppskov med behandlingen av ärenden.....	158
UU13 Uppskov med behandling av ärenden	159
SfU19 Uppskov med behandling av ärenden	159
SoU24 Uppskov med behandling av ärende.....	159
KrU23 Uppskov med behandlingen av ärenden	159
UbU17 Uppskov med behandling av ärenden	159
TU15 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	159

Prot. 2001/02:124
13 juni

MJU25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	159
NU18 Uppskov med behandlingen av ärenden	159
AU11 Uppskov med behandling av ärende.....	159
BoU15 Uppskov med behandlingen av ärende	159
20 § Bordläggning.....	159
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	160
22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	160
23 § Kammaren åtskildes kl. 20.56.	161

Elanders Gotab, Stockholm 2002